

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Βασίλειος Μπαζάνης Ανάργυρος-Νεκτάριος Μποζίκας
Μαρία Ξέστερνου Σοφία Πιτσογιάννη Μαργαρίτα Σωτηρίου

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Πλουτάρχου

Παράλληλοι Βίοι: Αλέξανδρος

Βιβλίο Μαθητή / Μαθήτριας

Γ΄ Γυμνασίου

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Πλούταρχου

Παράλληλοι Βίοι: Αλέξανδρος

Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριας

Γ΄ Γυμνασίου

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης Συντονιστής/τρια / Αξιολογητής/τρια	Πιτσινέλης Γεώργιος Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου
Αξιολογητής/τρια	Γαλώνη Αικατερίνη Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογητής/τρια	Βρούτση Ιουλιανή Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Κανάκη Καλλιόπη Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Συρίγος Ευάγγελος Πτυχιούχος Γραφιστικής
Υπεύθυνος/η του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης	Βασιλική Βαρτζιώτη , Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Συριδών Δουκάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης
Πολυξένη Μπίλλα
Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης
Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη
Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Βασίλειος Μπαζάνης Ανάργυρος-Νεκτάριος Μποζίκας
Μαρία Ξέστερνου Σοφία Πιτσογιάννη Μαργαρίτα Σωτηρίου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα
Πλούταρχου
Παράλληλοι Βίοι: Αλέξανδρος
Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριας

Γ΄ Γυμνασίου

Επιστημονική υπεύθυνη

Σωτηρίου Μαργαρίτα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας, τμήμα Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Επιστημονική επιμέλεια – Παιδαγωγικός Σχεδιασμός,**Επιστημονική υπεύθυνη ψηφιακού εμπλουτισμού**

Ξέστερνου Μαρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Εφαρμογών Λογισμικού στη Διδασκαλία Φιλολογικών μαθημάτων, τμήμα Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Συγγραφείς:

Μπαζάνης Βασίλειος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης,

Μποζίκας Ανάργυρος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης,

Πιτσογιάννη Σοφία, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης

Σχεδίαση Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων:

Μπαζάνης Βασίλειος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης,

Μποζίκας Ανάργυρος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης,

Πιτσογιάννη Σοφία, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης

Υλοποίηση Ψηφιακών Μαθησιακών Αντικειμένων:

Μπαζάνης Βασίλειος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης

Οργάνωση περιεχομένου:

Αντερριώτης Νίκος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης,

Μεγαλοοικονόμου Ρεγγίνα, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης,

Μπαζάνης Βασίλειος, φιλόλογος, εκπαιδευτικός Β΄/μιας εκπαίδευσης

Κριτική ανάγνωση: Καροπούλου Όλγα**Επιμέλεια έκδοσης:** Γονιδάκη Μαρία**Καλλιτεχνικός σχεδιασμός - Γραφιστική επιμέλεια:**

Αντύπα Μαριολένη, Λυμπεροπούλου Ουρανία

Δημιουργία εξωφύλλου: Αμζλάν Ρεντουάν**Ανάρτηση και ενσωμάτωση μεταδεδομένων ψηφιακών μαθησιακών αντικειμένων:**

Λιτσαρδοπούλου Χριστίνα

Αγαητοί/ές μας μαθητές και μαθήτριες,

Κρατάτε στα χέρια σας ένα βιβλίο Αρχαίων Ελληνικών, που πρώτη φορά, στη μέχρι τώρα επαφή σας με το μάθημα, σας προσφέρει ένα ολόκληρο έργο αρχαίου Έλληνα συγγραφέα από το πρωτότυπο κείμενο. Το έργο αυτό αναφέρεται σε ένα εξαιρετικό πρόσωπο της Ιστορίας, τον Μέγα Αλέξανδρο. Η γνωριμία σας αυτή, ωστόσο, δεν θα μοιάζει τόσο με όσα διδαχθήκατε παλαιότερα για τον Αλέξανδρο στο μάθημα της Ιστορίας και που ίσως αφορούσαν περισσότερο σε μάχες και γεγονότα. Αυτή τη φορά, θα έχετε την ευκαιρία να περιηγηθείτε στα παιδικά χρόνια του Αλέξανδρου, σε συναρπαστικά στιγμιότυπα από τη ζωή του και την εκστρατεία στην Ασία, σε ενδιαφέρουσες πλευρές του χαρακτήρα του, θετικές και αρνητικές. Προπάντων, όμως, θα γνωρίσετε τη στρατηγική και πολιτική ιδιοφυΐα μίας προσωπικότητας που αντιλαμβάνονταν ότι μόνο ο σεβασμός διασφαλίζει την ομαλή συνύπαρξη λαών και πολιτισμών. Όλα αυτά, με τον ελκυστικό τρόπο της γλώσσας και της αφήγησης του Πλούταρχου. Εμείς από την πλευρά μας, προσπαθήσαμε, μέσω της αγάπης που τρέφουμε στα Αρχαία Ελληνικά και με κατανόηση στα ενδιαφέροντα και στις απορίες παιδιών της ηλικίας σας, να κάνουμε ομαλή τη μετάβασή σας από το αρχαίο ελληνικό κείμενο στη νέα ελληνική γλώσσα και το αντίστροφο. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι το καταφέραμε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ	7
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ. Η ζωή, η εποχή και το έργο του	9
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 Τα παιδικά χρόνια του Αλέξανδρου	15
A1 Η γέννηση του Αλέξανδρου	16
A Κείμενο	16
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	16
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου.....	17
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	20
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική.....	21
A2 Η «σοφία» του μικρού Αλέξανδρου	24
A Κείμενο	24
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	24
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου.....	25
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	28
E Προσεγγίζω το Α.Ε. συντακτικό και την Α.Ε. γραμματική	30
A3 Αλέξανδρος και Βουκεφάλας	31
A Κείμενο	31
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	31
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου.....	32
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	36
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό	38
A4 Η ανατροφή του Αλέξανδρου. Δάσκαλός του ο Αριστοτέλης	42
A Κείμενο	42
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	42
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου.....	42
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	45
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική.....	47
A5 Ο φιλομαθής Αλέξανδρος	49
A Κείμενο	49
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	49
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου.....	50
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	52
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική.....	54
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 Πριν από την εκστρατεία: Δύο σημαντικές συναντήσεις	57
A Κείμενο	58
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	59
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου.....	59
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	64
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό	65

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 Οι πρώτες νίκες του Αλέξανδρου	69	ΣΤ2 Δεσμοί συντροφικότητας και φιλίας	127
Γ1 Η αρχή της εκστρατείας και η μάχη στον Γρανικό ποταμό	70	A Κείμενο.....	127
A Κείμενο.....	70	B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	127
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	71	Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου...127	
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου.....	71	Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	130
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	75	E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική.....	131
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική.....	76	ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ 2	133
Γ2 Ο Αλέξανδρος «λύνει» τον Γόρδιο δεσμό	78	ΕΝΟΤΗΤΑ 7 Ο Αλέξανδρος κυρίαρχος της Ασίας 135	
A Κείμενο.....	78	Z1 Η πολιτική του Αλέξανδρου: η ειρηνική συνύπαρξη δύο κόσμων	136
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	78	A Κείμενο.....	136
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου....	79	B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	137
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	83	Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου...137	
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ 1	85	Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	141
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 Προέλαση του Αλέξανδρου στην Ασία	87	E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό	142
Δ1 Η μάχη στην Ισσό. Νίκη του Αλέξανδρου	88	Z2 Ηφαιστίων και Κρατερός	144
A Κείμενο.....	88	A Κείμενο.....	144
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	89	B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	144
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου....	89	Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου....	144
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	93	Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	148
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό	94	E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό	150
Δ2 Η ίδρυση της Αλεξάνδρειας	97	ΕΝΟΤΗΤΑ 8 Ινδίες: Το τελευταίο όριο	153
A Κείμενο.....	97	A Κείμενο.....	154
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	98	B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	155
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου....	98	Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου..	156
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	102	Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	160
E Προσεγγίζω το Α.Ε. συντακτικό	103	E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό	161
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 Η μάχη στα Γαυγάμηλα	107	ΕΝΟΤΗΤΑ 9 Το τέλος του Αλέξανδρου	165
A Κείμενο.....	108	A Κείμενο.....	166
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	109	B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	167
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου...110		Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου...167	
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	116	Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	172
E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό	117	E Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική.....	173
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 Στα βάθη της Ασίας: δυσχέρειες και κακουχίες	121	ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ 3	175
ΣΤ1 Αντιδράσεις εναντίον του Αλέξανδρου	122	ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ	179
A Κείμενο.....	122	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	183
B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου.....	123		
Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου..	123		
Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου.....	125		

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Το ανά χείρας διδακτικό εγχειρίδιο για τη Γ΄ Γυμνασίου, το οποίο αποτελεί το **Βιβλίο του Μαθητή/Μαθήτριας** συμφωνεί με το πνεύμα και τη μέθοδο διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο, που ακολούθησαν οι προηγούμενες τάξεις. Επισημαίνεται ότι πρώτη φορά προσφέρεται, κατά τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στο Γυμνάσιο από το πρωτότυπο κείμενο, έργο αρχαίου Έλληνα συγγραφέα το οποίο διδάσκεται ολόκληρο (τα χωρία που δεν περιλαμβάνονται στην αναλυτική διδασκαλία παρατίθενται περιληπτικά), ενώ παράλληλα, οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή με το, λιγότερο γνωστό για αυτούς/αυτές, γραμματειακό είδος της βιογραφίας και τις ιδιαιτερότητες της προσέγγισής του.

Το περιεχόμενο του βιβλίου κατανέμεται σε **εννέα Ενότητες** και αντίστοιχες υποενότητες, ως εξής: Αρχικά, παρατίθενται πληροφορίες για τον βίο, την εποχή, το έργο του Πλούταρχου και, πιο συγκεκριμένα, για τον *Βίον του Αλεξάνδρου*. Της κάθε Ενότητας προηγείται ένας **Προοργανωτής** καθώς και σύντομο **Εισαγωγικό σημείωμα**. Στο τέλος της Ενότητας σημειώνεται **Αποτιμητής**, ο οποίος προτρέπει τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναστοχαστούν τα όσα διδάχθηκαν. Ο μαθητής και η μαθήτρια, εξάλλου, θα οδηγηθούν στην απόδοση του κειμένου **προσεγγίζοντας** τη **μορφή** και το **περιεχόμενό** του με τις ανάλογες δραστηριότητες και με την αντίληψη ότι τα δύο αυτά θεματικά πεδία συνδιαλέγονται και αλληλοσυμπληρώνονται. Η βαθύτερη κατανόηση του περιεχομένου επιτυγχάνεται με την παράθεση **πραγματολογικών** και **ερμηνευτικών** σχολίων, τα οποία δεν αποσκοπούν απλώς στο να πληροφορήσουν για σημεία του κειμένου που χρήζουν διασάφησης, αλλά στο να αποτελέσουν αφορμή προβληματισμού και κριτικής συζήτησης στην τάξη. Μέριμνα έχει ληφθεί από τους συγγραφείς για την αποτελεσματικότερη αφομοίωση από τους μαθητές και τις μαθήτριες των **γραμματικών** και **συντακτικών** φαινομένων, τα οποία κατανέμονται σε κάθε Ενότητα ισόρροπα, σε αντιστοιχία και διαρκή «συνομιλία» με τη νέα ελληνική.

Η συγγραφική ομάδα γνωρίζοντας την αμφιλεγόμενη συμπεριφορά του Μακεδόνα στρατηλάτη, καθώς και τις σκοτεινές πτυχές του χαρακτήρα του, σε καμία περίπτωση δεν προσπάθησε να παρουσιάσει μία εξιδανικευμένη και ωραιοποιημένη εικόνα του Αλεξάνδρου. Από την άλλη πλευρά, δεν θα ήταν δυνατό να υποβαθμιστεί ένα εγχείρημα που δεν έχει ιστορικό προηγούμενο, καθώς ο κόσμος της Δύσης και ο κόσμος της Ανατολής πρώτη φορά φαίνονται να συγκλίνουν, όχι, ασφαλώς, αναίμακτα και χωρίς δυσκολίες.

Ως εκ τούτου, το παρόν εγχειρίδιο προσπάθησε να ακολουθήσει στην παρουσίαση των προσώπων, των γεγονότων και των καταστάσεων χωρίς παρεκκλίσεις την αφήγηση του Πλούταρχου, κάνοντάς την ταυτόχρονα προσπελάσιμη και ελκυστική για τους μαθητές και τις μαθήτριες. Επιδιώκοντας την επιστημονική ακρίβεια και την αντικειμενική προσέγγιση και λαμβάνοντας υπόψη τις παιδαγωγικές στοχεύσεις της διδασκαλίας, ευελπιστεί ότι η πρώτη αυτή προσπάθεια επαφής των μαθητών και των μαθητριών με ένα αρχαιοελληνικό έργο στο πρωτότυπο θα προκαλέσει το έντονο ενδιαφέρον τους για τον θησαυρό της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και τη γλώσσα με την οποία αυτή προσφέρεται, θα τους/τις γοητεύσει, προπάντων, όμως, θα τους/τις κάνει να αισθανθούν αποδέκτες/αποδέκτριες και συνεχιστές/συνεχίστριες μιας παγκόσμιας κληρονομιάς που αναδεικνύει τον Άνθρωπο και τα έργα του.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Η ζωή, η εποχή και το έργο του

A. Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Λέξεις-κλειδιά: Χαιρώνεια, ρωμαϊκή αυτοκρατορία, Ακαδημία, ταξίδια, Ρώμη, οικογένεια, φίλοι, επώνυμος άρχων, Δελφοί.

α. Η καταγωγή και οι σπουδές του

Ο Πλούταρχος γεννήθηκε στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας λίγα χρόνια πριν από το 50 μ.Χ. και πέθανε λίγο μετά το 120 μ.Χ. Αυτό σημαίνει ότι έζησε κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Η οικογένειά του ανήκε στις επιφανείς οικογένειες της πόλης, μάλιστα ο πατέρας του Αυτόβουλος ήταν φιλόσοφος και βιογράφος, γι' αυτό και ο Πλούταρχος έλαβε σημαντική μόρφωση. Πράγματι, ο Πλούταρχος σπούδασε στην Ακαδημία, τη σχολή που είχε ιδρύσει ο Πλάτων στην Αθήνα λίγους αιώνες πιο πριν και η οποία παρέμενε μία από τις σπουδαιότερες φιλοσοφικές σχολές της εποχής. Εκεί, ήρθε σε επαφή με το έργο του Πλάτωνα, το οποίο και τον επηρέασε βαθιά. Σπούδασε μαθηματικά, για τα οποία εκφράζει και τη μεγάλη του αγάπη, ασχολήθηκε με τη ρητορική, αν και αργότερα θα κρατήσει πιο επιφυλακτική στάση απέναντί της, ενώ ενδιαφέρον έδειχνε για τις φυσικές επιστήμες και την ιατρική. Η κύρια ενασχόλησή του, ωστόσο, αφορούσε στη φιλοσοφία. Τα βήματά του, αρκετές φορές τον οδήγησαν στη Ρώμη, όπου γνώρισε σημαντικούς Ρωμαίους και όπου έχαιρε μεγάλης εκτίμησης.

β. Ο κοινωνικός και πολιτικός του βίος

Παρά τη στενή επαφή που είχε με τη Ρώμη, την ανήσυχη φύση του, το πλήθος των ενδιαφερόντων του, ο Πλούταρχος θα επιλέξει να περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη μικρή πόλη της καταγωγής του, τη Χαιρώνεια. Τη ζωή αυτή θα χαρακτηρίσει η αφοσίωση στην οικογένεια και η εκτίμηση προς το πρόσωπο της συζύγου του Τιμοξένας, μία εκτίμηση που ενδυναμώνεται μέσα από τις τραγικές απώλειες της μικρής τους κόρης αλλά και δύο άλλων αγοριών. Ο ήρεμος, οικογενειακός βίος συμπληρώνεται από έναν ευρύ κύκλο φίλων και μαθητών, με τους οποίους ο Πλούταρχος μοιράζεται φιλοσοφικά και επιστημονικά ενδιαφέροντα ιδρύοντας, έτσι, ένα είδος σχολής, την οποία και διευθύνει.

Πιστός στα καθήκοντα του πολίτη, όπως όριζαν η παράδοση του αρχαίου κόσμου και οι διδασκαλίες του Πλάτωνα, θα αναλάβει ενεργό ρόλο στην πόλη του ως επώνυμος άρχων. Ιδιαίτερους δεσμούς είχε αναπτύξει ο Πλούταρχος με τους Δελφούς, το σημαντικότερο θρησκευτικό κέντρο της ελληνικής αρχαιότητας, αφού ανέλαβε τη μία από τις δύο θέσεις των ιερών, του πιο υψηλού θρησκευτικού αξιώματος του μαντείου. Κατά τους χρόνους του Τραϊανού και του Αδριανού, οι Δελφοί γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη και σε αυτό ίσως συνέβαλε ο Πλούταρχος με την επιρροή που είχε σε πολλούς επιφανείς Ρωμαίους.

Ο Πλούταρχος υπήρξε μία πολύπλευρη και δραστήρια προσωπικότητα, ανοιχτή στη γνώση και στους ανθρώπους. Τις πλούσιες εμπειρίες του αντλούσε από την προσήλωσή του σε κάποιες σταθερές αξίες, οι οποίες και αποτυπώνονται σε ένα ογκώδες έργο, ποικίλου περιεχομένου.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΙΕΡΟ ΚΑΙ
ΜΑΝΤΕΙΟ
ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

Β. Η ΕΠΟΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Λέξεις-κλειδιά: Ελλάδα & Ρώμη, συνύπαρξη, πολυπολιτισμικότητα, Νέα Οικουμένη, Ήθικά, Βίοι Παράλληλοι.

Ι. Η εποχή του

α. Ελλάδα και Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Στην εποχή κατά την οποία ζει και συγγράφει τα έργα του ο Πλούταρχος, η Ελλάδα είναι ρωμαϊκή επαρχία και τελεί υπό ρωμαϊκή διοίκηση. Μέσα σε αυτό το πολιτικό πλαίσιο, ο Πλούταρχος αντιλαμβάνεται ότι οι ελληνικές πόλεις δεν μπορούν να επιστρέψουν στην αίγλη του παρελθόντος, με τις σπουδαίες πολιτικές προσωπικότητες του 5^{ου} και του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, γι' αυτό και οι Έλληνες θα πρέπει να βρουν την ισορροπία ανάμεσα στις αρχές της ελευθερίας και στη συνειδητοποίηση ότι διοικούνται από τους Ρωμαίους. Ο ίδιος αποβλέπει σε μία συνεργασία Ρωμαίων και Ελλήνων, η οποία με βάση το παράδειγμα των Δελφών (βλ. προηγούμενως), θα μπορούσε να αποδειχθεί ωφέλιμη και εποικοδομητική για το σύνολο των ελληνικών υποθέσεων. Με άλλα λόγια, για τον Πλούταρχο, το πολιτιστικό υπόβαθρο και τα πνευματικά επιτεύγματα της Ελλάδας θα μπορούσαν να επηρεάσουν ευνοϊκά προς τα ελληνικά πράγματα την όλη στάση των Ρωμαίων.

β. Το άτομο και η Νέα Οικουμένη

Στην εποχή του Πλούταρχου, το άτομο βλέπει τον εαυτό του ως κάτοικο μίας μεγάλης αυτοκρατορίας και όχι ως πολίτη της περιορισμένης πόλης-κράτους του παρελθόντος. Από την άλλη πλευρά, όπως είχε ήδη συμβεί νωρίτερα με τα ελληνιστικά βασίλεια και με την αυτοκρατορία του Αλέξανδρου, στην απέραντη ρωμαϊκή αυτοκρατορία καλούνται να συνυπάρξουν λαοί διαφορετικής καταγωγής, διαφορετικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών, άνθρωποι που μιλούν διαφορετικές γλώσσες και που πιστεύουν σε διαφορετικές θρησκείες. Σε αυτήν την πολυπολιτισμική κοινωνία, τη Νέα Οικουμένη, το άτομο νιώθει την ανάγκη να ανακαλύψει εκείνες τις αξίες που θα του προσφέρουν εσωτερική γαλήνη και ευτυχία. Στην ανασφάλεια που αισθάνεται συχνά στην καθημερινότητά του, αναρωτιέται για τον ρόλο της Τύχης στις ανθρώπινες υποθέσεις και αναζητά ένα πρότυπο ζωής. Αυτές τις βαθιές ανάγκες μπορεί, για τον Πλούταρχο, να ικανοποιήσει μόνο η αληθινή και ουσιαστική γνώση που προσφέρει η φιλοσοφία, η οποία διαμορφώνει ολοκληρωμένους και συγκροτημένους χαρακτήρες, δημιουργώντας υψηλά πρότυπα συμπεριφοράς.

> Δραστηριότητα: α. Σε ποια πολιτική κατάσταση βρίσκεται ο ελληνικός κόσμος κατά την εποχή του Αλέξανδρου και σε ποια κατά την εποχή του Πλούταρχου; β. Θεωρείς ότι οι δύο μεγάλες αυτοκρατορίες, αυτή που ο Αλέξανδρος δημιούργησε και η ρωμαϊκή αυτοκρατορία, στην οποία έζησε ο Πλούταρχος, έχουν κοινά στοιχεία; Για να συνθέσεις την απάντησή σου, να λάβεις υπόψη όσα διάβασες πιο πάνω, όσα έχεις μάθει στην Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου και όσες επιπλέον πληροφορίες βρεις στο διαδίκτυο. Έπειτα, παρουσίασε την εργασία σου στην τάξη.

II. Το έργο του

α. Τα *Ἠθικά*

Σε αυτές τις πολιτισμικές και κοινωνικές συνθήκες, ο Πλούταρχος θα παραγάγει ένα πλούσιο έργο από συγγράμματα ποικίλης θεματολογίας. Από το σύνολο του έργου του έχει φτάσει ως εμάς το ένα τρίτο περίπου, το οποίο με βάση το περιεχόμενό του, ταξινομείται στα *Ἠθικά* και στους *Βίους*.

Κάτω από τον γενικό τίτλο *Ἠθικά*, περιλαμβάνεται μία σειρά από ογδόντα περίπου δοκίμια, τα οποία πραγματεύονται ένα πλήθος από ζητήματα φιλοσοφίας, ηθικής, φυσικών επιστημών, αρχαιολογίας, θρησκευτικών θεμάτων. Ταυτόχρονα, περιέχονται και ερμηνευτικές προσεγγίσεις του Πλούταρχου για συγγραφείς και ποιητές της αρχαιότητας. Τα δοκίμια αυτά παρουσιάζονται είτε με τη μορφή διαλόγου είτε με τη μορφή πραγματειών και διατριβών. Σε πολλά είναι εμφανής η διδακτική διάθεση του συγγραφέα, γι' αυτό δεν προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι ο Πλούταρχος ασχολήθηκε και ειδικότερα με θέματα που αφορούν στην εκπαίδευση και στην αγωγή των παιδιών. Παιδαγωγικό χαρακτήρα έχουν οι απόψεις που ο συγγραφέας εκφράζει και για την πολιτική καθώς και οι συμβουλές που απευθύνει προς τους πολιτικούς. Σε άλλα δοκίμιά του, εξάλλου, ο Πλούταρχος ασχολείται με ζητήματα της ψυχής, όχι μόνο της ανθρώπινης αλλά και των ζώων, γι' αυτό και τάσσεται εναντίον της κρεατοφαγίας.

β. Οι *Βίοι του Πλούταρχου, Βίοι Παράλληλοι*

Ο Πλούταρχος έγινε περισσότερο γνωστός για τις βιογραφίες που συνέγραψε. Από αυτές σώζονται είκοσι δύο *Βίοι Παράλληλοι*. Πρόκειται για ζεύγη βιογραφιών (ενός Έλληνα και ενός Ρωμαίου) σπουδαίων ανδρών του ελληνορωμαϊκού κόσμου, στις ζωές και στους χαρακτήρες των οποίων ο συγγραφέας εντοπίζει σημαντικές ομοιότητες. Ο ίδιος ο Πλούταρχος προσδίδει παιδαγωγικό σκοπό στη συγγραφή αυτών των *Βίων* θεωρώντας πως το πρότυπο των εξαιρετικών προσωπικοτήτων μπορεί να αποτελέσει υπόδειγμα ζωής για κάθε άνθρωπο. Ακόμη και στην περίπτωση όπου εμφανίζονται χαρακτήρες αμφίβολης ηθικής, η παρουσίασή τους προβάλλεται ως παράδειγμα προς αποφυγή, το οποίο εξίσου ωφελεί την αγωγή.

Η αντιπαραβολή της ζωής και των έργων ενός Έλληνα με τη ζωή και τα έργα ενός Ρωμαίου, αντανακλά την προσπάθεια του συγγραφέα να συνδυαστεί η ελληνική πολιτιστική κληρονομιά με τη ρωμαϊκή ισχύ. Από αυτόν τον συνδυασμό, άλλωστε, θα προέκυπταν οι κοινές αρχές και οι αξίες του πολιτισμού που καλείται ελληνορωμαϊκός, γύρω από τον οποίο αργότερα θα οικοδομήσει ένα σημαντικό μέρος της πολιτιστικής της ταυτότητας η Ευρώπη. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής *Παράλληλοι Βίοι*: *Θησεύς- Ρωμύλος, Σόλων- Ποπλικόλας, Θεμιστοκλής- Κάμιλλος, Άριστειδης- Μάρκος Κάτων (Πρεσβύτερος), Κίμων- Λούκουλλος, Περικλής- Φάβιος Μάξιμος, κ.ά.*

Γ. Ο ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Το έργο του Πλούταρχου εντάσσεται στη μακραίωνη και πλούσια παράδοση της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, έτσι όπως αυτή ξεκινά από τον Όμηρο και συνεχίζει στους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους. Πράγματι, ο Πλούταρχος επηρεάζεται τόσο από τις μυ-

ΕΡΓΑ
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ
ΕΙΔΗ

ΙΝΦΟΓΡΑΦΗΜΑ
ΒΙΟΥ

θολογικές αφηγήσεις των επών του Ομήρου και του Ησίοδου, όσο και από τους μεγάλους ιστοριογράφους της κλασικής περιόδου, τον Ηρόδοτο, τον Θουκυδίδη και τον Ξενοφώντα. Οι σοφιστές, ο Πλάτων αλλά και τα υπόλοιπα φιλοσοφικά ρεύματα, όπως αυτά εκφράζονται π.χ. από τους Κυνικούς, τους Στωικούς, τους Επικούρειους, τους Περιπατητικούς φιλοσόφους κ.ά., θα ασκήσουν σημαντική επίδραση στη σκέψη και στον προβληματισμό του Πλούταρχου, ενώ σημαντικοί ιστοριογράφοι της ελληνιστικής και της ρωμαϊκής περιόδου, όπως ο Πολύβιος ή ο Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς, θα αποτελέσουν για τον συγγραφέα αξιόλογη πηγή πληροφοριών. Εμφανής, εξάλλου, στα συγγραφικά ενδιαφέροντα του Πλούταρχου θα είναι η επιρροή από την ανάπτυξη των θετικών επιστημών, που σημειώθηκε στους ελληνιστικούς χρόνους και έπειτα. Στον παρακάτω πίνακα διακρίνονται οι κύριες περιόδους της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, τα σημαντικότερα είδη και οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι κάθε περιόδου, από τους οποίους και επηρεάστηκε ο Πλούταρχος.

ΟΜΗΡΟΣ	▶ (ηρωικό έπος: <i>Ιλιάδα – Οδύσσεια</i>)
ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (750-480 π.Χ.)	▶ Ησίοδος (διδασκτικό έπος: <i>Θεογονία – Έργα και Ημέραι</i>) ▶ Λυρική Ποίηση
ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (480-423 π.Χ.)	5ος αι. π.Χ.
	▶ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ηρόδοτος, Θουκυδίδης)
	▶ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ (σοφιστές)
	▶ ΤΡΑΓ. ΠΟΙΗΣΗ (Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης)
	▶ ΑΡΧΑΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ (Αριστοφάνης)
	4ος αι. π.Χ.
ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ (323-31 π.Χ.)	▶ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ (Κυνικοί, Στοά, Επίκουρος, Περίπατος)
	▶ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ (Πολύβιος)/ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ (31 π.Χ. - 330 μ.Χ.)	▶ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ (Στωικοί, Επικούρειοι, Σκεπτικισμός, Νεοπλατωνισμός) ▶ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ (Διόδωρος Σικελιώτης, Διονύσιος Αλικαρνασσεύς, Αρριανός) ▶ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ (φιλοσοφία, επιστήμες, αρχαιογνωσία, βιογραφίες)

Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡ

Λέξεις-κλειδιά: Αλέξανδρος & Καίσαρ, βιογραφία, Βουκεφάλας, Αριστοτέλης, Διογένης, Δαρειός, Γρανικός, Ισσός, Γαυγάμηλα, Πύρος, πηγές, ύφος, Ελληνιστική Κοινή.

I. «Βίοι Παράλληλοι» δύο μεγάλων ιστορικών μορφών

Ο Πλούταρχος στον Βίο του Ιούλιου Καίσαρα, όταν ο Καίσαρας βρίσκεται ακόμη στην Ιβηρική χερσόνησο, γράφει: *Και στην Ιβηρία πάλι, όταν δεν ήταν απασχολημένος, διαβάζοντας κάτι από τα όσα έχουν γραφτεί για τον Αλέξανδρο, συλλογίστηκε για πολλή ώρα και μετά δάκρυσε. Κι επειδή οι φίλοι του απορούσαν για τον λόγο, είπε: «Δεν σας φαίνεται πως αξίζει να λυπάται κανείς, γιατί ο Αλέξανδρος όταν ήταν στην ηλικία μου βασίλευε σε τόσα έθνη, εγώ όμως να μην έχω κάνει ακόμα τίποτα λαμπρό;»* (Μτφρ. φιλολογικής ομάδας εκδ. Κάκτος).

Το παραπάνω απόσπασμα είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του αόρατου νήματος που έμοιαζε να συνδέει τις ζωές των δύο ανδρών. Πράγματι, η στρατηγική και πολιτική μεγαλοφυΐα τους, όπως και το ότι βρέθηκαν, ο καθένας για την εποχή του, στο ιστορικό μεταίχμιο ενός καινούργιου κόσμου, ήταν για τον Πλούταρχο σημαντικό κίνητρο, ώστε να προχωρήσει στον έμμεσο παραλληλισμό της ιστορικής τους πορείας και της προσωπικότητάς τους. Και οι δύο άνδρες χαρακτηρίζονται για τη γενναιοδωρία τους, την εγκράτεια, την αντοχή στις κακουχίες, την τόλμη τους. Και οι δύο διακρίνονται για την αγάπη τους στη μόρφωση, ενώ και οι δύο είναι λαοπρόβλητοι εγείροντας αντιδράσεις, όταν τείνουν να μεταμορφωθούν σε τυράννους. Ο Πλούταρχος, άλλωστε, δεν χάνει την ευκαιρία να αναφερθεί σε προφητείες και θεϊκά σημάδια που περιβάλλουν τη γέννηση του ενός και τον θάνατο του άλλου, θέλοντας να δείξει το πόσο ξεχωριστές περιπτώσεις ανθρώπων υπήρξαν και οι δύο. Ούτε, από την άλλη πλευρά, αφήνει έξω από τη διήγησή του όμορφες εικόνες, όπως αυτή του νεαρού Αλέξανδρου, που καλπάζει πάνω στον Βουκεφάλα ή του μικρού Ιούλιου, που τρέχει ξέγνοιαστος πάνω στο δικό του άλογο με τα χέρια «σταυρωμένα στην πλάτη».

> Δραστηριότητα: Με την ομάδα σου αναζητήστε στο διαδίκτυο και στο βιβλίο της Ιστορίας της Α΄ Γυμνασίου πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του Αλέξανδρου και του Ιούλιου Καίσαρα. Αν γράφατε εσείς τους «Παράλληλους Βίους» τους, ποια κοινά στοιχεία των δύο ιστορικών προσωπικοτήτων θα εντοπίζατε; Παρουσιάστε τα στην τάξη με τη μορφή ενός προσχέδιου της εργασίας σας.

II. Ο Βίος του Αλέξανδρου

α. Η Βιογραφία ως είδος του πεζού λόγου

Όταν κάνουμε λόγο για «βιογραφία», εννοούμε το είδος εκείνο της αφήγησης, που σε πεζό λόγο παρουσιάζει τη ζωή ενός σημαντικού προσώπου, όπως αυτή καταγράφεται από ένα άλλο πρόσωπο. Η αφήγηση αυτή βασίζεται σε πραγματικά και επιβεβαιωμένα στοιχεία, είναι τοποθετημένη στον χρόνο κατά τον οποίο το βιογραφούμενο πρόσωπο έζησε και αναδεικνύει τον χαρακτήρα και το έργο του. Με άλλα λόγια, παρουσιάζει ολόπλευρα την προσωπικότητα του βιογραφούμενου μέσω σημαντικών γεγονότων της ζωής του, μέσω της δράσης του και μέσω της παρουσίας προσώπων που έπαιξαν ιδιαίτερο ρόλο στον βίο του.

Σε μία βιογραφία μπορεί να συνυπάρχουν λογοτεχνικά και ιστορικά στοιχεία, γι' αυτό και

δεν είναι εύκολο για τους ειδικούς να εντάξουν το είδος αυτό στη λογοτεχνία ή στην ιστορία. Με παρόμοιο τρόπο και ο Πλούταρχος, ο οποίος χρησιμοποίησε άφθονο ιστορικό υλικό, κατηγορήθηκε από ορισμένους μελετητές ότι δεν αξιοποίησε επαρκώς τις πηγές του. Παρ' όλα αυτά, ο Πλούταρχος δεν κατατάσσεται στους μεγάλους ιστορικούς της αρχαιότητας· δεν εστιάζει στα ιστορικά γεγονότα καθαυτά, αλλά στον ανθρώπινο παράγοντα, στις λεπτομέρειες του χαρακτήρα, στα λόγια, σε κάποιες κινήσεις, που φωτίζουν τις προσωπικότητες γοητεύοντας τον αναγνώστη. Ο ίδιος, εξάλλου, όπως αναφέρει, δεν έχει την πρόθεση να γράψει ιστορία, αλλά βιογραφία, πράγμα που θα κάνει σαφές στον πρόλογο του *Βίου* του Αλέξανδρου.

β. Το περιεχόμενο του έργου

Όπως στις υπόλοιπες περιπτώσεις *Βίων*, ο Πλούταρχος παρακολουθεί, κατά χρονολογική σειρά, τα γεγονότα της ζωής του πρωταγωνιστή του από τη γέννηση έως τον θάνατό του. Ξεκινώντας από την καταγωγή του Αλέξανδρου και τον γάμο του Φίλιππου του Β' με την Ολυμπιάδα, θα συνεχίσει με τη γέννηση του νέου ηγεμόνα και τις δοξασίες που τη συνόδευαν, θα παρουσιάσει κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εμφάνισης του Αλέξανδρου, ενώ θα επιμείνει στα παιδικά χρόνια, στον χαρακτήρα και στην αγωγή του τελευταίου.

Ο ευφυής τρόπος με τον οποίο ο νεαρός Αλέξανδρος δαμάζει τον Βουκεφάλα χαρίζει μία συναρπαστική σκηνή στον αναγνώστη, ενώ έμφαση θα δώσει ο Πλούταρχος στην επιλογή του Αριστοτέλη ως δασκάλου του νεαρού διάδοχου του μακεδονικού θρόνου καθώς και στην επίδραση που ο Σταγειρίτης φιλόσοφος είχε στον Αλέξανδρο. Αφού ο συγγραφέας αναφερθεί στις δυσκολίες που είχε να αντιμετωπίσει ο Αλέξανδρος, όταν παρέλαβε τη βασιλεία, θα προχωρήσει με τις εκστρατείες στην Ιλλυρία και στον ελλαδικό χώρο, όπως και στην προετοιμασία της πανελλήνιας εκστρατείας εναντίον των Περσών. Πριν από την εκστρατεία, ο αναγνώστης παρακολουθεί δύο χαρακτηριστικές συναντήσεις του Αλέξανδρου, τη μία με τον φιλόσοφο Διογένη και την άλλη με την Πυθία.

Μετά τη διάβαση του Ελλήσποντου και την απόδοση των τιμών στον τάφο του Αχιλλέα, ακολουθεί η πρώτη μεγάλη νίκη εναντίον του Δαρείου στον Γρανικό ποταμό, ενώ λίγο αργότερα, επιτυγχάνονται οι νίκες στην Ισσό και στα Γαυγάμηλα. Εν τω μεταξύ, σε εξαιρετικά στρατηγικό σημείο, ο Αλέξανδρος έχει ήδη ιδρύσει την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Έχοντας πλέον αναγορευτεί ηγεμόνας της Ασίας προελαύνει προς το εσωτερικό της έως τον ποταμό Ύφραση. Σκοπός είναι η εδραίωση της αυτοκρατορίας του με τη συνένωση δύο κόσμων, αυτού της Δύσης με αυτόν της Ανατολής. Αυτή τη συνένωση προσπαθεί να πετύχει με γάμους μεταξύ Περσίδων και Μακεδόνων, με την εκπαίδευση χιλιάδων παιδιών, σύμφωνα με το ελληνικό πρότυπο και, αντιστοίχως, με την αποδοχή των περσικών εθίμων και του περσικού τρόπου ζωής. Ο ίδιος θα νυμφευτεί τη Ρωξάνη και αργότερα την κόρη του Δαρείου Στάτειρα. Θα αντιμετωπίσει προχωρώντας προς τις Ινδίες τον γενναίο βασιλιά Πύρο και θα επιχειρήσει να περάσει πέρα από τον ποταμό Γάγγη. Όμως, η μακρόχρονη ταλαιπωρία του στρατού και η αντίστασή του σε μία περαιτέρω προέλαση θα κάμψουν τον Αλέξανδρο, ώστε, τελικά, να αποφασιστεί ο δρόμος της επιστροφής, ο οποίος για τον Μακεδόνα στρατηλάτη δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ, καθώς τον προλαβαίνει ο θάνατος.

γ. Χαρακτηριστικά του έργου

Αυτό που κάνει εντύπωση από την πρώτη στιγμή είναι ότι στην αφήγηση η περιγραφή των μαχών και των πολεμικών κατορθωμάτων του Αλέξανδρου είναι περιορισμένη. Αντιθέτως,

η έμφαση δίνεται στον χαρακτήρα του και στα στοιχεία που συγκροτούν την ηγετική του φυσιογνωμία.

Ο Πλούταρχος δεν περιορίζεται στην αφήγηση της δράσης του Αλέξανδρου, αλλά συχνά παρεμβάλλει στο κείμενό του ζωντανούς διαλόγους, που επιτρέπουν τη δημιουργία μίας ολοκληρωμένης εικόνας του Αλέξανδρου, τόσο μέσα από τα λόγια του ίδιου, όσο και μέσα από τα λόγια άλλων προσώπων. Και ο ίδιος ο συγγραφέας, όμως, διατυπώνει τις δικές του κρίσεις για συμπεριφορές και ενέργειες του Αλέξανδρου, άλλες φορές προσπαθώντας να δικαιολογήσει τις ακρότητές του, όπως η επιθυμία του να τον προσκυνούν σαν θεό, ή άλλες φορές αναζητώντας τις αιτίες για τη θανάτωση στενών του φίλων, όπως του Παρμενίωνα, του Κλείτου και του Καλλισθένη. Αν και στην προσέγγιση του Πλούταρχου υπερισχύει ο θαυμασμός, ο συγγραφέας προσπαθεί να μη χάνει την αντικειμενικότητά του, όταν προχωρά σε χαρακτηρισμούς της σκληρής και παράλογης συμπεριφοράς του Αλέξανδρου μετά τον θάνατο του στενού του φίλου, του Ηφαιστίωνα, όπως, επίσης, όταν αναφέρεται στις σφαγές αθώων ή στην εξαπάτηση και θανάτωση των Ινδών μισθοφόρων.

Παρόλο που ο Πλούταρχος δεν φιλοδοξεί να γράψει κάποιο αυστηρά ιστορικό έργο, δεν απομακρύνεται από την ιστορική αλήθεια, γι' αυτό και βασίζεται σε πηγές. Το κύριο υλικό του προέρχεται τόσο από επιστολές που φέρεται να έγραψε ή να έλαβε ο ίδιος ο Αλέξανδρος, όσο και από τα στρατιωτικά ημερολόγια (*έφημερίδες*) που τηρούσε το στρατιωτικό επιτελείο. Επιπλέον, ο Πλούταρχος στηρίζεται στις καταγραφές και προσωπικές μαρτυρίες του Αριστόβουλου, του Χάρη, του Ονησίκριτου, του Καλλισθένη και άλλων, οι οποίοι υπήρξαν ιστορικοί του Αλέξανδρου και έλαβαν μέρος, με διαφορετική ιδιότητα ο καθένας, στην εκστρατεία.

Η αφήγηση της ζωής του Αλέξανδρου διακρίνεται για το απλό ύφος, το οποίο δεν χάνει την αμεσότητα και τη ζωντάνια του. Αυτό ως έναν βαθμό οφείλεται στο ότι ο συγγραφέας διατηρεί στο γλωσσικό του ιδίωμα τη γλώσσα της εποχής του, την Ελληνιστική Κοινή, χωρίς να παρασύρεται από τις εκφραστικές υπερβολές και τις ασυνήθιστες λέξεις του Αττικισμού.

> Δραστηριότητα: Με βάση όσα διάβασες και τις πληροφορίες που συνέλεξες, να συντάξεις το βιογραφικό σημείωμα του Πλούταρχου. Μπορείς να αναζητήσεις στο διαδίκτυο σύγχρονα βιογραφικά σημειώματα και να ακολουθήσεις τη δομή τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ
ΣΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1

ΕΝΟΤΗΤΑ

Τα παιδικά χρόνια του Αλέξανδρου

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα διαβάσουμε για τις δοξασίες που συνδέονταν με τη γέννηση του Αλέξανδρου.
- ▶ Θα παρακολουθήσουμε κάποια σημαντικά στιγμιότυπα από τα παιδικά του χρόνια.
- ▶ Θα πληροφορηθούμε τα πνευματικά του ενδιαφέροντα.
- ▶ Θα κατανοήσουμε πώς η αγωγή διαμόρφωσε τη σπουδαία προσωπικότητά του.

Ακόμα

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο, όπως κάναμε στις προηγούμενες τάξεις.
- ▶ Θα θυμηθούμε γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που διδάχτηκαμε στις προηγούμενες τάξεις.
- ▶ Θα γνωρίσουμε την ευκτική έγκλιση των βαρύτονων ρημάτων και θα μάθουμε να μεταφράζουμε το μόριο *άν*.
- ▶ Θα μάθουμε να σχηματίζουμε τα παραθετικά των επιθέτων και των επιρρημάτων.
- ▶ Θα γνωρίσουμε τα συνηρημένα ρήματα σε *-άω, -ῶ*.

Λέξεις-κλειδιά: Γέννηση / ανατροφή / αρετές του Αλέξανδρου, Βουκεφάλας, Αριστοτέλης, είδη του *άν*, παραθετικά επιθέτων-επιρρημάτων, ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα, αορίστου ε.φ. , α΄ τάξη συνηρημένων (*-άω, -ῶ*)

Εισαγωγικό σημείωμα

Η γέννηση προσωπικοτήτων που σημάδεψαν την ιστορία συνδέεται συχνά με διάφορα σημαντικά γεγονότα και συμβολισμούς. Το ίδιο συμβαίνει και με τον Αλέξανδρο. Τα περιστατικά από τα πρώτα χρόνια της ζωής του και, πιο συγκεκριμένα, πληροφορίες για τη γέννησή του, για την ανατροφή του, για τον δάσκαλό του, τον Αριστοτέλη, ή για τον τρόπο με τον οποίο ο νεαρός Αλέξανδρος δαμάζει τον Βουκεφάλα, αναδεικνύουν από νωρίς τον χαρακτήρα ενός σπουδαίου στρατηλάτη.

Η γέννηση του Αλέξανδρου

Περίληψη κεφαλαίων 1.1-3.4 Ο Πλούταρχος ξεκινά το έργο του περιγράφοντας τον τρόπο σύμφωνα με τον οποίο θα συγγράψει τη βιογραφία του Αλέξανδρου. Επισημαίνει πως θα εστιάσει στον βίο και σε απλές πράξεις του από την καθημερινή ζωή, «σε μια λέξη ή σε ένα αστείο», για να αναδείξει μέσα από χαρακτηριστικές λεπτομέρειες το ήθος του. Αρχικά, αναφέρεται στην καταγωγή του και στα σημάδια που είχαν οι γονείς του πριν και κατά τη διάρκεια της κύησής του, σημάδια που προμήνυαν ότι θα έκανε σπουδαία πράγματα.

A | Κείμενο

[3.5] Ἐγεννήθη δ' οὖν Ἀλέξανδρος ἰσταμένου μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ὃν Μακεδόνες Λῶον καλοῦσιν, ἕκτη, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη νεώς·

[3.6] ᾧ γ' Ἠγησίας ὁ Μάγνης ἐπιπεφώνηκεν ἐπιφώνημα κατασβέσαι τὴν πυρκαϊάν ἐκείνην ὑπὸ ψυχρίας δυνάμενον· εἰκότως γὰρ ἔφη καταφλεχθῆναι τὸν νεών, τῆς Ἀρτέμιδος ἀσχολουμένης περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μαίωσιν. [3.7] ὅσοι δὲ τῶν μάγων ἐν Ἐφέσῳ διατρίβοντες ἔτυχον, τὸ περὶ τὸν νεών πάθος ἠγούμενοι πάθους ἐτέρου σημεῖον εἶναι, διέδδον, τὰ πρόσωπα τυπτόμενοι καὶ βοῶντες ἄτην ἅμα καὶ συμφορὰν μεγάλην τῇ Ἀσίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τετοκέναι. [3.8] Φιλίππῳ δ' ἄρτι Ποτεΐδαιαν ἠρηκότι τρεῖς ἤκον ἀγγελίαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἡ μὲν Ἰλλυριοὺς ἠττήσθαι μάχῃ μεγάλην διὰ Παρμενίωνος, ἡ δ' Ὀλυμπίασιν ἵππῳ κέλῃτι νενικηκέναι, τρίτη δὲ περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου γενέσεως. [3.9] ἐφ' οἷς ἠδόμενον ὡς εἰκὸς ἔτι μᾶλλον οἱ μάντιες ἐπῆραν, ἀποφαινόμενοι τὸν παῖδα τρισὶ νίκαις συγγεγεννημένον ἀνίκητον ἔσεσθαι. [4.1] Τὴν μὲν οὖν ἰδέαν τοῦ σώματος οἱ Λυσίππειοι μάλιστα τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὑφ' οὗ μόνου καὶ αὐτὸς ἤξιον πλάττεσθαι. [4.2] καὶ γὰρ <δ> μάλιστα πολλοὶ τῶν διαδόχων ὕστερον καὶ τῶν φίλων ἀπεμιμοῦντο, τὴν τ' ἀνάτασιν τοῦ αὐχένος εἰς εὐώνυμον ἡσυχῇ κεκλιμένου καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ὀμμάτων, διατετήρηκεν ἀκριβῶς ὁ τεχνίτης.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

1. Εντόπισε και υπογράμμισε τα ρήματα του κειμένου. Χρησιμοποίησε διαφορετικό χρώμα για να υπογραμμίσεις τον δράστη της ενέργειας (υποκείμενο). Αν δυσκολεύεσαι στην αναγνώριση των τύπων, χρησιμοποίησε τους πίνακες με το λεξιλόγιο, που σου δίνονται παρακάτω ή το γλωσσάριο στο τέλος του βιβλίου.
2. Συμπλήρωσε τα κενά της νεοελληνικής απόδοσης των παραγράφων 4.1 και 4.2 του αρχαίου κειμένου. Λείπει η απόδοση των λέξεων με την έντονη γραφή. Στη συνέχεια, δες την κεφαλή του Αλέξανδρου στο αρχαιολογικό μουσείο Πέλλας.

Αρχαίο κείμενο

[4.1] Τὴν μὲν οὖν ἰδέαν τοῦ σώματος οἱ Λυσίππειοι **μάλιστα** τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὑφ' οὗ μόνου καὶ αὐτὸς **ἤξιου** πλάττεσθαι. [4.2] καὶ γὰρ <ὁ> μάλιστα πολλοὶ τῶν **διαδόχων** ὕστερον καὶ τῶν φίλων ἀπεμιμοῦντο, τὴν τ' **ἀνάτασιν** τοῦ αὐχένος εἰς εὐώνυμον ἤσυχῃ **κεκλιμένου** καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν **ὀμμάτων**, διατετήρηκεν **ἀκριβῶς** ὁ τεχνίτης.

Νεοελληνική απόδοση

[4.1] Τὴν ..... εμφάνιση του Αλέξανδρου φανερώνουν ..... ἀπ' όλους οι ανδριάντες του Λύσιππου, ἀπὸ τον οποίο και μόνο ο ἴδιος ..... να γίνονται (τ' ἀγάλματά του). [4.2] Και μάλιστα ἐπειδὴ αὐτὰ που ἀργότερα περισσότερο πολλοὶ ..... και ἀπὸ τους φίλους του μιμήθηκαν, δηλαδή ..... του αὐχένα ..... ελαφρὰ πρὸς τ' ἀριστερὰ και τὴν υγρότητα ..... εἶχε διατηρήσει, ... ο τεχνίτης.

(Μτφρ. συγγραφικῆς ομάδας)

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, ἀπάντησε στις παρακάτω ἐρωτήσεις. Προσπάθησε να ἀποδώσεις στη Νέα Ἑλληνική (Ν.Ε.) τις νοηματικές περιόδους. Ἄκουσε και τις ἀποδόσεις των συμμαθητῶν/τριῶν σου και σχολίασέ τις.

- Ποιον μήνα γεννήθηκε ο Αλέξανδρος; Πῶς ονομάζουν οι Μακεδόνες τον συγκεκριμένο μήνα; Ποιο σημαντικό γεγονός συνέβη την περίοδο εκείνη;

[3.5] Ἐγεννήθη δ' οὖν Ἀλέξανδρος ἰσταμένου μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ὃν Μακεδόνες Λῶον καλοῦσιν, ἕκτη, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη νεώς·

- > **ἰσταμένου μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος**: κατὰ τον μήνα Ἑκατομβαιῶνα [*ἰσταμένου*: μετοχή ενεστώτα του ρ. *ἰσταμαι* (= στέκομαι), *μηνός*: γενική ενικού του ουσιαστικού *ὁ μὴν* (γ' κλίση)]
- > **ἐνεπρήσθη**: κἀκε, πυρπολήθηκε [παθητικός ἀόριστος του ρ. *πίμπρημι* (= καίω, βάζω φωτιά)]
- > **ὁ νεώς**: ο ναός [αττική κλίση], βλ. νεωκόρος

- Τι θα μπορούσε να πετύχει, κατὰ τον Πλούταρχο, ο Ηγησίας με τις «εξυπνάδες» του;

[3.6] ᾧ γ' Ἡγησίας ὁ Μάγνης ἐπιπεφώνηκεν ἐπιφώνημα κατασβέσαι τὴν πυρκαϊᾶν ἐκείνην ὑπὸ ψυχρίας δυνάμενον·

- > **ἐπιπεφώνηκεν ἐπιφώνημα**: εἶχε πει μία ἐξυπνάδα
- > **ὑπὸ ψυχρίας**: ἀπὸ τὴν κρυάδα τῆς

- Με τι ασχολοῦνταν ἡ Ἄρτεμη τὴ στιγμή τῆς πυρκαϊγῆς, σύμφωνα με τον Ηγησία;

εἰκότως γὰρ ἔφη καταφλεχθῆναι τὸν νεών, τῆς Ἀρτέμιδος ἀσχολουμένης περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μαίωσιν.

- > **εἰκότως** (ἐπίρρημα): εὐλογα, λογικά
- > **ἔφη**: εἶπε [ἀπὸ το ρ. *φημι* (= λέω, ἰσχυρίζομαι)]
- > **ἡ μαίωσις**: γέννηση (ουσιαστικό γ' κλίσης)

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
- Α' ΕΝΟΤΗΤΑΑΡΧΑΙΑ
ΠΕΛΛΑ

- Πώς ερμήνευσαν την πυρπόληση του ναού της Αρτέμιδος οι μάγοι; Πώς αντέδρασαν; Τι φώναζαν;

[3.7] ὅσοι δὲ τῶν μάγων ἐν Ἐφέσῳ διατρίβοντες ἔτυχον, τὸ περὶ τὸν νεὼν πάθος ἠγούμενοι πάθους ἐτέρου σημεῖον εἶναι, διέδδον, τὰ πρόσωπα τυπτόμενοι καὶ βοῶντες ἄτην ἅμα καὶ συμφορὰν μεγάλην τῇ Ἀσίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τετοκέναι.

- > **διατρίβοντες**: να βρίσκονται [μετοχή του ρ. *διατρίβω* (= περνῶ τον καιρό μου, βρίσκομαι)]
- > **τὸ πάθος**: το πάθημα, (εδώ) η καταστροφή
- > **διέδδον**: έτρεχαν εδώ κι εκεί [παρατατικός του ρ. (*δια*)θέω (= τρέχω)]
- > **τὰ πρόσωπα τυπτόμενοι**: χτυπώντας τα πρόσωπά τους [*τυπτόμενοι*: μετοχή του ρ. *τύπτω* (= χτυπῶ)], βλ. τύψεις
- > **ἡ ἄτη**: η συμφορά
- > **τετοκέναι**: είχε γεννήσει [απαρέμφατο παρακειμένου του ρ. *τίκτω* (= γεννῶ)]

- Ποιες είναι οι τρεις ειδήσεις τις οποίες πληροφορήθηκε ο Φίλιππος μετά την κατάκτηση της Ποτειδαίας;

[3.8] Φιλίππῳ δ' ἄρτι Ποτειδαίαν ἠρηκότι τρεῖς ἦκον ἀγγελίαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἡ μὲν Ἰλλυριοὺς ἠττήσθαι μάχῃ μεγάλη διὰ Παρμενίωνος, ἡ δ' Ὀλυμπίασιν ἵππῳ κέλητι νενικηκέναι, τρίτη δὲ περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου γενέσεως.

- > **ἄρτι** (επίρρημα): λίγο πριν
- > **ἠρηκότι**: είχε κυριεύσει [μετοχή παρακειμένου του ρ. *αἰρέω-αἰρῶ* (= κυριεύω)]
- > **ἦκον**: είχαν φτάσει [ρ. *ἦκω* (= έχω έρθει)]
- > **ἵππῳ κέλητι**: με το άλογο του [*κέλητι*: δοτική ενικού του ουσιαστικού γ' κλίσης *ὁ κέλης, τοῦ κέλητος* (= άλογο ιππασίας)]

- Πώς επηρέασαν οι μάντιες τον Φίλιππο; Τι προέβλεψαν για τον Αλέξανδρο;

[3.9] ἐφ' οἷς ἠδόμενον ὡς εἰκὸς ἔτι μᾶλλον οἱ μάντιες ἐπῆραν, ἀποφαινόμενοι τὸν παῖδα τρισὶ νίκαις συγγεγεννημένον ἀνίκητον ἔσεσθαι.

- > **ἐφ' οἷς**: εξαιτίας αυτών, γι' αυτά
- > **ἠδόμενον**: ευχαριστημένο [μετοχή του ρ. *ἠδομαι* (= ευχαριστιέμαι, χαίρομαι)]
- > **ὡς εἰκός**: όπως είναι εύλογο, φυσικό
- > **ἐπῆραν**: ξεσήκωσαν [αόριστος του ρ. *ἐπαίρω ἐπὶ + αἶρω* (= σηκώνω)]
- > **συγγεγεννημένον**: καθώς είχε γεννηθεί [μετοχή παρακειμένου του ρ. *συγγίνομαι*]

- Ποιου γλύπτη οι ανδριάντες φανερώνουν πιο πιστά τη σωματική διάπλαση του Αλέξανδρου; Ποια σχετική αξίωση είχε ο Αλέξανδρος; Πώς αντιμετώπισαν την απόδοση αυτή οι μεταγενέστεροι γλύπτες;

[4.1] Τὴν μὲν οὖν ἰδέαν τοῦ σώματος οἱ Λυσίππειοι μάλιστα τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὑφ' οὗ μόνου καὶ αὐτὸς ἤξιον πλάττεσθαι. **[4.2]** καὶ γὰρ <ὁ> μάλιστα πολλοὶ τῶν διαδόχων ὕστερον καὶ τῶν φίλων ἀπεμμοῦντο,

- > **ἐμφαίνουσιν**: εμφανίζουν, αποδίδουν [*ἐν + φαίνω* (= φανερώνω, εμφανίζω)]
- > **ἤξιου**: είχε την αξίωση [παρατατικός του ρ. *ἀξιόω-ἀξιῶ* (= έχω την αξίωση, απαιτῶ)]
- > **πλάττεσθαι**: να κατασκευάζονται, να πλάθονται [απαρέμφατο του ρ. *πλάττω* (= πλάθω)]

ΤΡΕΙΣ
ΕΙΔΗΣΕΙΣ

- Πώς απέδωσε την κλίση του αυχένα και τα μάτια του Αλέξανδρου ο Λύσιππος;

τὴν τ' ἀνάτασιν τοῦ αὐχένος
εἰς εὐώνυμον ἤσυχῃ κεκλιμένου
καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ὀμμάτων,
διατετήρηκεν ἀκριβῶς
ὁ τεχνίτης.

> εἰς εὐώνυμον: προς τα αριστερά
> ἤσυχῃ κεκλιμένου: που έκλινε ελαφρώς
[κεκλιμένου: μετοχή μέσου παρακειμένου
του ρ. κλίνω]

2. Εντυπωσιασμένος/η από τις πρώτες πληροφορίες που έλαβες για τη γέννηση του Αλέξανδρου, αφηγείσαι όσα διάβασες σε ένα γραπτό μήνυμα 30-40 περίπου λέξεων, το οποίο στέλνεις στον/στη φίλο/η σου με το αγαπημένο σου μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > *μηνός Έκατομβαιῶνος, ὃν Μακεδόνες Λῶον καλοῦσιν:* Οι μήνες στην αρχαία Ελλάδα ονομάζονταν διαφορετικά από ό,τι σήμερα. Ο Έκατομβαιῶν του αττικού μνηολογίου αντιστοιχεί περίπου στον μήνα Ιούλιο. Τον ίδιο μήνα οι Μακεδόνες ονόμαζαν Λῶο. Άρα, ο Αλέξανδρος γεννήθηκε τον Ιούλιο του 356 π.Χ.
- > *ὁ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη νεώς:* Ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου υπήρξε ο ναός της Αρτέμιδος στην Έφεσο, τον οποίο πυρπόλησε ο Ηρόστρατος, με σκοπό να περάσει στην Ιστορία, πράγμα που, έστω και με αρνητικό τρόπο, κατάφερε. Σύμφωνα με την αντίδραση των μάγων και με δοξασίες που συχνά συναντούσε κανείς στον αρχαίο κόσμο, μια τέτοια καταστροφή, σαν αυτή που συνέπεσε με τη γέννηση του Αλέξανδρου, δεν μπορούσε παρά να προμηνύει μεγάλη συμφορά για την Ασία.
- > *Ἠγησίας ὁ Μάγνης:* Ο Ηγησίας από τη Μαγνησία ήταν ιστορικός και ρήτορας. Προσπαθώντας, σύμφωνα με το απόσπασμα, να ασειευτεί για την πυρπόληση του ναού, πετυχαίνει, κατά τον Πλούταρχο, μάλλον το αντίθετο αποτέλεσμα!
- > *τῆς Ἀρτέμιδος ἀσχολουμένης περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μαίωσιν:* Η Αρτεμις, εκτός από θεά του κυνηγιού, θεωρούνταν και προστάτιδα του τοκετού.
- > *ἐφ' οἷς ἠδόμενον ὡς εἰκὸς ἔτι μᾶλλον οἱ μάντιες ἐπῆραν:* Οι συμβουλές των μάντεων προς τους ηγέτες ήταν μια συνηθισμένη πρακτική του αρχαίου κόσμου. Είναι προφανές πως, στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι μάντιες ενδιαφέρονται για το πώς θα αποκτήσουν και θα διατηρήσουν την εύνοια του Φίλιππου.
- > *οἱ Λυσίππειοι μάλιστα τῶν ἀνδριάντων:* Ο Λύσιππος, περίφημος γλύπτης από τη Σικυώνα, είχε αναλάβει κατεξοκὴν τη φιλοτέχνηση των αγαλμάτων που αναπαριστούσαν τον Αλέξανδρο εξαιτίας της πιστότητας με την οποία απέδιδε τα χαρακτηριστικά του τελευταίου.
- > *τὴν τ' ἀνάτασιν τοῦ αὐχένος εἰς εὐώνυμον ἤσυχῃ κεκλιμένου καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ὀμμάτων:* Η περιγραφή του «πορτρέτου» του Αλέξανδρου δίνεται με χαρακτηριστική λεπτομέρεια από τον Πλούταρχο, ο οποίος επιβεβαιώνει την πιστότητα με την οποία απέδιδε τη μορφή του Αλέξανδρου ο Λύσιππος.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Ποιες δοξασίες συνόδευσαν, σύμφωνα με τον Πλούταρχο, τη γέννηση του Αλέξανδρου; Γιατί, κατά τη γνώμη σου, τις παραθέτει στην αρχή της αφήγησής του;
2. Ποιο είναι το σχόλιο του Ηγησία αναφορικά με την καταστροφή του ναού της Αρτέμιδος; Πώς σχολιάζει με τη σειρά του ο Πλούταρχος τη διαπίστωση του Ηγησία και με τι ύφος;

ΑΓΑΜΑΤΑ
ΑΡΚΤΩΝΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ,
ΒΙΟΙ
ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ,
ΠΕΡΙΚΛΗΣ, 3,1-4

3. Γιατί πιστεύεις ότι ο Πλούταρχος συνδέει τη γέννηση του Αλέξανδρου με την πυρπόληση του ναού της θεάς Αρτέμιδος και όχι κάποιου άλλου θεού/θεάς; Πιθανόν να σε βοηθήσουν και οι πληροφορίες από το αρχαιολογικό μουσείο της Βραυρώνας.
4. Τι νομίζεις ότι επιδίωκαν να πετύχουν οι μάντιες, συνδυάζοντας τις νίκες του Φίλιππου με το λαμπρό μέλλον του παιδιού του;
5. Ποια στοιχεία από το περιεχόμενο του αποσπάσματος δείχνουν, κατά τη γνώμη σου, ότι το κείμενο του Πλούταρχου ανήκει στο κειμενικό είδος της Βιογραφίας;
6. Σύγκρινε, ως προς το περιεχόμενο, με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο, τις πρώτες παραγράφους της Βιογραφίας του Αλέξανδρου με τη Βιογραφία μιας άλλης σημαντικής προσωπικότητας του αρχαίου κόσμου την οποία έγραψε ο Πλούταρχος, του Περικλή. Να καταγράψεις τις διαπιστώσεις σου σε μία παράγραφο (80-100 λέξεις) που αναπτύσσεται με σύγκριση και αντίθεση.

[3.1] Περικλῆς γὰρ ἦν τῶν μὲν φυλῶν Ἀκαμαντίδης, τῶν δὲ δήμων Χολαργεύς, οἴκου δὲ καὶ γένους τοῦ πρώτου κατ' ἀμφοτέροισιν. [3.2] Ξάνθιππος γὰρ ὁ νικήσας ἐν Μυκάλῃ τοὺς βασιλέως στρατηγούς ἔγημεν Ἀγαρίστην Κλεισθένους ἕγγονον, ὃς ἐξήλασε Πεισιστρατίδας καὶ κατέλυσε τὴν τυραννίδα γενναίως καὶ νόμους ἔθετο καὶ πολιτείαν ἄριστα κεκραμένην πρὸς ὁμόνοιαν καὶ σωτηρίαν κατέστησεν. [3.3] αὕτη κατὰ τοὺς ὕπνους ἔδοξε τεκεῖν λέοντα, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἔτεκε Περικλέα, τὰ μὲν ἄλλα τὴν ἰδέαν τοῦ σώματος ἄμεμπτον, προμήκη δὲ τῇ κεφαλῇ καὶ ἀσύμμετρον. [3.4] ὅθεν αἱ μὲν εἰκόνες αὐτοῦ σχεδὸν ἅπασαι κράνεσι περιέχονται, μὴ βουλομένων ὡς ἔοικε τῶν τεχνιτῶν ἐξονειδίζειν. οἱ δ' Ἀττικοὶ ποιηταὶ σχινοκέφαλον αὐτὸν ἐκάλουν·

Πλούταρχος, Βίοι Παράλληλοι, Περικλῆς, 3, 1-4

Δ | Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

Ἀλέξανδρος > αλεξ-ανδρός (*ἀλέξω* = προστατεύω + *άνηρ*) = υπερασπιστής, ανδρείος.

ΑΓΓ Alexander, **ΓΑΛ** Alexandre, **ΓΕΡΜ** Alexander, **ΙΤΑΛ** Alessandro, **ΑΛΒ** Aleksandër, **ΡΩΣ** Александр, **ΒΟΥΛΓ** Александър, **ΡΟΥΜ** Alexandru, **ΠΕΡΣ** Iskandiar, **ΑΡΑΒ** Iskander, **ΧΙΝΤΙ** Sikandar Urdu.

ἴσταμαι: στάση, ανάσταση, διάσταση κ.ά., σταθμός, σταθερός, ασταθής, στάσιμο, στάσιμος, στασιμότητα, άστατος, στήλη, ανάστημα, διάστημα, κατάσταση, παράστημα, στύλος, στυλογράφος, **ΓΑΛ** stylo.

ἐμπύμπρημι > ἐν + *πίμπρημι* (= καίω, βάζω φωτιά): εμπρησμός, εμπρηστής, εμπρηστικός.
φημί: φήμη, φημολογία, περίφημος, Πολύφημος, διαφήμιση, προφήτης, προφητεία.

ΑΓΓ prophecy, **ΓΑΛ** prophétie, **ΓΕΡΜ** Prophetie, **ΙΤΑΛ** profezia, **ΑΛΒ** profeci, **ΡΩΣ** пророчество.

μαίωσις: μαία, μαιευτήρας, μαιευτήριο, μαιευτική.

πάθος > πάσχω: πάθημα, πάθηση, παθητικός, παθητικότητα.

ΑΓΓ passion, **ΓΑΛ** passion, **ΓΕΡΜ** Passion, **ΙΤΑΛ** passione, **ΑΛΒ** pasion.

τίκτω: τοκετός, τέχνη, επίτοκος (= η γυναίκα που πρόκειται να γεννήσει).

Φίλιππος > *φίλ-* (*φίλος*) + *ἵππος* (= αυτός που αγαπά τα άλογα, αγαπά την ιππασία).

ΑΓΓ Philip, **ΓΑΛ** Philippe, **ΓΕΡΜ** Philipp, **ΙΤΑΛ** Filippo, **ΑΛΒ** Filipi, **ΡΩΣ** Филип.

ἡδομαι: ηδονή, ηδονοθηρία (= το κυνήγι των απολαύσεων), ηδύς, ηδύποτο, φιλήδονος.

ἐπαίρω > ἐπί + *αἴρω*: άρση, έπαρση, επηρμένος (= υπερήφανος, καυχησιάρης), αρισιβαρίστας.

ἐμφαίνω > ἐν + *φαίνω* (= φανερώνω, εμφανίζω): εμφάνιση, εμφανής, αφανής, διαφάνεια, διάφανος, προφανής, φανερός, φανέρωμα, φανάρι, φως, φωτεινός, φωτιά.

ιδέα (από τον αόριστο β' *εἶδον* του ρ. *ὀράω-ὀρῶ* < *εἶδος* = μορφή): ειδικός, ειδύλλιο, ιδεατός, ιδανικός, ιδεολογία, ιδεολόγος, ανίδεος.

ΑΓΓ idea, ideology, **ΓΑΛ** idée, **ΓΕΡΜ** Idee, **ΙΤΑΛ** idea, **ΑΛΒ** ideja, **ΡΩΣ** идея.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου, αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. **ἐπιφώνημα**, **πάθος**, **ἀγγελία**, **ἀνάτασιν**: **α**. Με ποια σημασία χρησιμοποιούνται στο αρχαίο κείμενο οι παραπάνω λέξεις; **β**. Τι εννοεί ο καθηγητής/η καθηγήτριά σου στο μάθημα της Γυμναστικής, όταν δίνει τα παραγγέλματα «ανάταση των χεριών, κάνετε εκτάσεις, διατάσεις!»;
3. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα διάβασες στις Οικογένειες λέξεων και στο λεξιλόγιο.
  - α. Ο στήλος του ηλεκτρικού ρεύματος χρειάζεται επισκευή.
  - β. Το τοπίο είχε ειδυλιακή ομορφιά.
  - γ. Οι Ρωμαίοι συνήθιζαν να κατασκευάζουν τους αδριάντες των αυτοκρατόρων τους σε υπερφυσικό μέγεθος.
  - δ. Στο σημείο όπου έπεσα με το ποδήλατο, ο δρόμος έχει απότομη κλήση.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με την έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)*** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής****.

- α. Μάταια μιλούσε τόση ώρα... Τα λόγια του ήταν «**φωνή βωόντος εν τη ερήμω**»!
- β. Θα διεξαχθεί ψηφοφορία **διά ανατάσεως της χειρός**.
- γ. Ο ένας καθόταν εκ δεξιών και ο άλλος **εξ ευωνύμων**.

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική

Επαναληπτικές ασκήσεις στη Γραμματική της Α' και Β' Γυμνασίου

Στην Α' και Β' Γυμνασίου έμαθες ότι οι λέξεις που σημαίνουν πρόσωπα, ζώα, πράγματα, ιδιότητα, ενέργεια και κατάσταση ονομάζονται **ουσιαστικά** και χωρίζονται σε **τρεις κλίσεις**. Θυμήσου με τη βοήθεια της Γραμματικής τις καταλήξεις και κάνε τις ασκήσεις.

1. Εντόπισε στο κείμενο παραδείγματα ουσιαστικών της α' και β' κλίσης και συμπλήρωσε έναν αντίστοιχο πίνακα στο τετράδιό σου.

Α' ΚΛΙΣΗ			Β' ΚΛΙΣΗ		
ουσιαστικό	πτώση	αριθμός	ουσιαστικό	πτώση	αριθμός
			Ἀλέξανδρος		

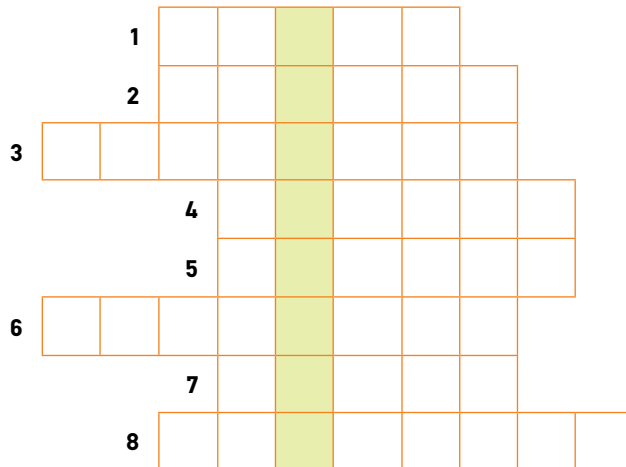
* Λ.Α.Ε.Γ. = Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας (Liddell & Scott).

** Λ.Κ.Ν. = Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής.

2. Συμπλήρωσε το σταυρόλεξο και βρες το ουσιαστικό που σχηματίζεται στην κάθετη χρωματιστή στήλη.

1. *ή αίξ*: γενική ενικού
2. *ή άψίς*: γενική πληθυντικού
3. *τό σφρίγος*: δοτική πληθυντικού
4. *ό δαίμων*: κλητική ενικού
5. *ό όνυξ*: αιτιατική πληθυντικού
6. *ή ταχύτης*: δοτική πληθυντικού
7. *ό γέρων*: κλητική ενικού
8. *ό ζωστήρ*: ονομαστική πληθυντικού

3. Μετάφερε τα επίθετα με έντονη γραφή στην ίδια πτώση στον άλλο αριθμό.

- α. Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως πρέσβεις ἦκοντας ξενίζων καὶ γενόμενος **συνή-
θης**, οὕτως ἐχειρώσατο τῇ φιλοφροσύνῃ καὶ τῷ μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι
μηδὲ **μικρόν**.
- β. Ὅσακις γοῦν ἀπαγγελεῖθι Φίλιππος ἢ πόλιν **ἔνδοξον** ἤρηκῶς ἢ μάχην τινὰ **περιβόη-
τον** νενικηκῶς, οὐ πάνυ **φαιδρὸς** ἦν ἀκούων.
- γ. Περικλῆς γὰρ ἦν οἴκου δὲ καὶ γένους τοῦ **πρώτου** κατ' ἀμφοτέρους.

4. Μετάφερε τους τύπους με την έντονη γραφή στον πίνακα και συμπλήρωσε όσους λείπουν. Στη συνέχεια δημιούργησε έναν ίδιο πίνακα με την κλίση του ρήματος (στους ίδιους χρόνους) στη Ν.Ε.

- α. Ἐγὼ Κῦρός **εἶμι** ὁ Πέρσαις κτησάμενος τὴν ἀρχήν.
- β. Ἔστι δὲ τῆς Λυκίας κρήνη παρὰ τὴν Ξανθίων πόλιν.
- γ. Ἀνίκητος **εἶ**, ὦ παῖ.
- δ. Ὅτι τῷ γένει πρὸς πατρὸς μὲν ἦν Ἡρακλείδης.
- ε. Ἄλλ' ἐμοῦ μὴ γενομένης σὺ οὐκ ἂν ἦσθα.

Οριστική του ρήματος εἶμι

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας

5. Σχημάτισε τις άλλες πτώσεις του ίδιου αριθμού των φράσεων με έντονη γραφή που αποτελούνται από τη μετοχή και το υποκείμενό της, στον χρόνο που ζητείται.

- α. Ἡ δ' Ὀλυμπιάς προπέμπουσα (αόρ.) τὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ τὴν στρατείαν ἐκέλευεν ἄξια φρονεῖν τῆς γενέσεως.
- β. Λεωνίδας μὲν οὐ φεύγων (παρακ.) τὸ τῆς παιδαγωγίας ὄνομα Ἀλεξάνδρου καθηγητῆς ἐκαλεῖτο.
- γ. Τοῦ Φίλιππου κελεύοντος (αόρ.) ἀπάγειν ὡς παντάπασιν ἄγριον, παρὼν ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν.
- δ. Ἡ πραγματεία ὑπόδειγμα τοῖς πεπαιδευμένοις (εν., μέλλ., αόρ., παρακ.) ἀπ' ἀρχῆς γέγραπται.

6. Θυμήσου ὅτι ἡ μετοχή και το ἀπαρέμφατο ἀποτελοῦν ονοματικούς ρηματικούς τύπους. Συμπλήρωσε τὸν πίνακα με τὰ ἀπαρέμφατα ὅλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων ἀπὸ τὰ ὁποῖα προέρχονται οἱ παραπάνω μετοχές.

	προπέμπουσα	φεύγων	κελεύοντος	πεπαιδευμένοις
Ενεστώτας				
Μέλλοντας				
Αόριστος				
Παρακείμενος				

7. Αναγνώρισε τὸν χρόνο, τὸ πρόσωπο και τὸν ἀριθμὸ τῶν ρημάτων με ἔντονη γραφή και συμπλήρωσε τοὺς ὑπόλοιπους.

- α. Τοὺς συναιτίους τῆς ἐπιβουλῆς ἐκόλασε.

	Ενεστώτας β' εν.	Παρατατικός β' πλ.	Μέλλοντας γ' εν.	Αόριστος β' πλ.	Παρακείμενος α' πλ.
Οριστική					
Υποτακτική					
Προστακτική		—	—		

- β. Τοῖς μεταβαλλομένοις πρὸς αὐτὸν ἄδειαν (αμνηστία) ἐκήρυττε.

	Ενεστώτας γ' εν.	Παρατατικός γ' πλ.	Μέλλοντας β' εν.	Αόριστος α' πλ.	Παρακείμενος β' πλ.	Υπερσυντέλικος γ' πλ.
Οριστική						
Υποτακτική						
Προστακτική		—	—			—

- γ. Οὗτος εἰς Ἀσίαν ἐξ Εὐρώπης διαβαίνειν παρεσκευάζετο.

	Ενεστώτας β' εν.	Παρατατικός β' πλ.	Μέλλοντας γ' εν.	Αόριστος γ' πλ.	Παρακείμενος α' πλ.	Υπερσυντέλικος β' πλ.
Οριστική						
Υποτακτική						
Προστακτική		—	—			—

Η «σοφία» του μικρού Αλέξανδρου

Περίληψη κεφαλαίων 4.3-4.7 Ο Πλούταρχος παραθέτει κάποιες επιπλέον πληροφορίες σχετικές με την εξωτερική εμφάνιση του Αλέξανδρου. Η επιδερμίδα του ήταν λευκή και το σώμα του απέπνεε μια ευωδία σαν άρωμα.

A | Κείμενο

[4.8] Ἐτι δ' ὄντος αὐτοῦ παιδὸς ἢ τε σωφροσύνη διεφαίνετο τῷ πρὸς τᾶλλα ῥαγδαῖον ὄντα καὶ φερόμενον σφοδρῶς ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὸ σῶμα δυσκίνητον εἶναι καὶ μετὰ πολλῆς πρᾶότητος ἄπτεσθαι τῶν τοιούτων, ἢ τε φιλοτιμία παρ' ἡλικίαν ἐμβριθεὶς εἶχε τὸ φρόνημα καὶ μεγαλόψυχον. [4.9] οὔτε γὰρ ἀπὸ παντὸς οὔτε πᾶσαν ἡγάπα δόξαν, ὡς Φίλιππος λόγου τε δεινότητι σοφιστικῶς καλλωπιζόμενος, καὶ τὰς ἐν Ὀλυμπία νίκας τῶν ἀρμάτων ἐγχαράττων τοῖς νομίσμασιν.

Περίληψη κεφαλαίων 4.10-4.11 Ο Αλέξανδρος φαίνεται να μη συμπαθούσε τους αθλητές παρά το γεγονός ότι ο ίδιος ήταν αθλητικός. Δεν συμμετείχε ούτε διοργάνωνε αθλητικούς αγώνες.

[5.1] Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως πρέσβεις ἦκοντας ἀποδημοῦντος Φίλιππου ξενίζων καὶ γενόμενος συνήθης, οὕτως ἐχειρώσατο τῇ φιλοφροσύνῃ καὶ τῷ μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι μηδὲ μικρόν, [5.2] ἀλλ' ὁδῶν τε μήκη καὶ πορείας τῆς ἄνω τρόπον ἐκπυνθάνεσθαι, καὶ περὶ αὐτοῦ βασιλέως ὁποῖος εἶη πρὸς τοὺς πολέμους, καὶ τίς ἢ Περσῶν ἀλκή καὶ δύναμις, [5.3] ὥστε θαυμάζειν ἐκείνους καὶ τὴν λεγομένην Φίλιππου δεινότητα μηδὲν ἡγεῖσθαι πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ὄρμην καὶ μεγαλοπραγμοσύνην. [5.4] ὁσάκις γοῦν ἀπαγγελεθῆι Φίλιππος ἢ πόλιν ἔνδοξον ἤρηκῶς ἢ μάχην τινὰ περιβόητον νενικηκῶς, οὐ πάνυ φαιδρὸς ἦν ἀκούων, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἡλικιώτας ἔλεγεν· «ᾧ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ πατήρ, ἐμοὶ δ' οὐδὲν ἀπολείπει μεθ' ὑμῶν ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα καὶ λαμπρόν».

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

1. α. Συμπλήρωσε τον πίνακα με τα ρήματα του κειμένου. (Αν δυσκολεύεσαι στην αναγνώριση των τύπων, χρησιμοποίησε τους πίνακες με το λεξιλόγιο, που σου δίνονται παρακάτω, ή το γλωσσάριο στο τέλος του βιβλίου).

Ρήματα	Σημασία

- β. Σημείωσε με διαφορετικό χρώμα τον δράστη της ενέργειας (το υποκείμενο). Δήλωσέ τον, αν εννοείται από τα συμφραζόμενα.
2. α. Εντόπισε την απόδοση των ονοματικών ρηματικών τύπων, μετοχών και απαρεμφάτων με έντονη γραφή, και των υποκειμένων τους στις δύο νεοελληνικές μεταφράσεις.
- β. Τι παρατηρείς; Ποια από τις δύο αποδόσεις θα προτιμούσες και γιατί;

[5.1] Κάποτε που απουσίαζε ο Φίλιππος, φιλοξενούσε αυτός τους πρέσβεις που είχαν έρθει από τον βασιλιά των Περσών. Αποκτώντας οικειότητα μαζί τους, τους σκλάβωσε τόσο πολύ με τις περιποιήσεις του και με το ότι δεν έκανε καμία παιδική ερώτηση ούτε και ανόητη. [5.2] ... [5.3] ώστε εκείνοι να θαυμάζουν και την πολυσυζητημένη ρητορική ικανότητα του Φίλιππου να τη θεωρούν εντελώς ασήμαντη μπροστά στην ορμή και την τάση του παιδιού για μεγάλα κατορθώματα.

(Μτφρ. Α.Ι. Γιαγκόπουλου-Z.E. Μαλαθούνη)

[5.1] Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως πρέσβεις ἤκοντας ἀποδημούντος Φίλιππου ξενίζων (Αλέξανδρος) καὶ γενόμενος συνήθης, οὕτως ἐχειρώσατο τῇ φιλοφροσύνῃ καὶ τῷ μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι μηδὲ μικρὸν, [5.2]...[5.3] ὥστε θαυμάζειν ἐκείνους καὶ τὴν λεγομένην Φίλιππου δεινότητα μηδὲν ἠγεῖσθαι (ἐκείνους) πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ὀρμὴν καὶ μεγαλοπραγμοσύνην.

[5.1] Φιλοξενώντας τους πρέσβεις του Πέρση βασιλιά, που είχαν έρθει όταν κάποτε απουσίαζε ο Φίλιππος, αποκτώντας οικειότητα, τόσο πολύ τους ενθουσίασε με τις περιποιήσεις του και κυρίως επειδή δεν τους ρώτησε καμία παιδική ερώτηση ούτε και ανόητη, [5.2]... [5.3] ώστε εκείνοι να απορούν, και την πολυσυζητημένη ρητορική δεινότητα του Φίλιππου (εκείνοι) να τη θεωρούν τίποτα σε σχέση με την ορμή και τη φιλοδοξία του παιδιού.

(Μτφρ. συγγραφικής ομάδας)

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Προσπαθήστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες να αποδώσετε στη Ν.Ε. τα αποσπάσματα, με τη βοήθεια των πλαγιότιτλων και του λεξιλογίου που σας δίνεται.
- Χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του νεαρού Αλέξανδρου.

[4.8] Ἐπι δ' ὄντος αὐτοῦ παιδὸς ἢ τε σωφροσύνη διεφαίνετο τῷ πρὸς τᾶλλα ῥαγδαῖον ὄντα καὶ φερόμενον σφοδρῶς ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὸ σῶμα δυσκίνητον εἶναι καὶ μετὰ πολλῆς πραότητος ἄπτεσθαι τῶν τοιούτων, ἢ τε φιλοτιμία παρ' ἡλικίαν ἐμβριθὲς εἶχε τὸ φρόνημα καὶ μεγαλόψυχον.

- > **τε:** και [συμπλεκτικός παρατακτικός σύνδεσμος]
- > **ῥαγδαῖος:** ορμητικός, ξαφνικός
- > **ταῖς ἡδοναῖς:** σωματικές απολαύσεις [ἡ ἡδονή]
- > **ἄπτομαι:** αγγίζω, δοκιμάζω
- > **φιλοτιμία:** φιλοδοξία
- > **ἐμβριθὲς:** σοβαρό

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
Α' ΕΝΟΤΗΤΑ

- Η διαφορά του χαρακτήρα του Αλέξανδρου με τον χαρακτήρα του πατέρα του, του Φίλιππου.

[4.9] Ούτε γὰρ ἀπὸ παντὸς οὔτε πᾶσαν ἠγάπα δόξαν, ὡς Φίλιππος λόγου τε δεινότητι σοφιστικῶς καλλωπιζόμενος, καὶ τὰς ἐν Ὀλυμπία νίκας τῶν ἀρμάτων ἐγκαράττων τοῖς νομίμασιν.

- > γὰρ: γιατί [αιτιολογικός παρατακτικός σύνδεσμος]
- > δεινότητι: για τη ρητορική ικανότητα [δοτ. εν. του ουσιαστικού ἢ δεινότης, τῆς δεινότητος (γ' κλίση)]
- > καλλωπιζομαι: υπερηφανεύομαι
- > σοφιστικῶς: όπως κάνουν οι σοφιστές

- Η φιλοξενία των Περσών πρέσβων. Ο νεαρός Αλέξανδρος γοητεύει τους φιλοξενούμενούς του.

[5.1] Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως πρέσβεις ἤκοντας ἀποδημοῦντος Φίλιππου (Αλέξανδρος) ξενίζων καὶ γενόμενος συνήθης, οὕτως ἐχειρώσατο τῇ φιλοφροσύνῃ

- > ἀποδημοῦντος: απουσίαζε, ήταν μακριά [μτχ. του ρ. ἀποδημέω-ἀποδημῶ > ἀπό + δῆμος]
- > ἤκω: έχω έρθει
- > ξενίζω: φιλοξενώ
- > γενόμενος συνήθης: αφού έγινε φίλος, απέκτησε οικειότητα
- > ἐχειρώσατο: υποδούλωσε [μεταφ. γοήτευσε, σκλάβωσε, αόριστος του ρ. χειρόομαι-χειροῦμαι (= υποδουλώνω, χειραγωγώ)]. Το ρήμα σχετίζεται ετυμολογικά με το ουσιαστικό ἢ χεῖρ (= βάζω στο χέρι, χειραγωγώ, διαχειρίζομαι)

- Οι απορίες του Αλέξανδρου για τους Πέρσες, για τη χώρα τους, για τον βασιλιά τους και την ισχύ τους.

καὶ τῷ μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι (Ἀλέξανδρος) μηδὲ μικρόν, [5.2] ἀλλ' ὁδῶν τε μήκη καὶ πορείας τῆς ἄνω τρόπον ἐκπυνθάνεσθαι, καὶ περὶ αὐτοῦ βασιλέως ὅποιος εἶη πρὸς τοὺς πολέμους, καὶ τίς ἢ Περσῶν ἀλκή καὶ δύναμις,

- > ἐκπυνθάνεσθαι: ζητούσε να μάθει [απαρέμφατο του ρ. (ἐκ)πυνθάνομαι (= πληροφοροῦμαι, ζητώ να μάθω)]
- > τρόπον τῆς ἄνω πορείας: τον τρόπο της πορείας στο εσωτερικό της Ασίας
- > ἢ ἀλκή: δύναμη, ισχύς

- Ο θαυμασμός των Περσών πρέσβων για τον Αλέξανδρο και σύγκριση με τον Φίλιππο.

[5.3] ὥστε θαυμάζειν ἐκείνους καὶ τὴν λεγομένην Φίλιππου δεινότητα μηδὲν ἠγεῖσθαι πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ὀρμὴν καὶ μεγαλοπραγμοσύνην.

- > θαυμάζω: θαυμάζω, απορώ
- > ἠγεῖσθαι: απαρέμφατο του ρ. ἠγέομαι-ἠγοῦμαι (= θεωρώ, νομίζω)
- > ἢ μεγαλοπραγμοσύνη: υπερβολικός ζήλος, περιέργεια

- Η αντίδραση του Αλέξανδρου στα κατορθώματα του Φίλιππου.

[5.4] Ὅσακις γοῦν ἀπαγγελθεῖη
Φίλιππος ἢ πόλιν ἔνδοξον
ἤρηκώς ἢ μάχην τινὰ
περιβόητον νενικηκώς, οὐ
πάνυ (Ἀλέξανδρος) φαιδρὸς
ἦν ἀκούων, ἀλλὰ πρὸς τοὺς
ἡλικιώτας ἔλεγεν·

- > **ὄσακις** (επίρρημα): κάθε φορά
- > **ἤρηκώς**: είχε κυριεύσει (δες και την προηγούμενη υποενότητα)
- > **ὁ ἡλικιώτης**: ο συνομήλικος
- > **φαιδρός**: χαρούμενος
- > **περιβόητος**: σημαντικός, διάσημος

- Ο Αλέξανδρος εκφράζει την ανησυχία του σχετικά με τον πατέρα του στους φίλους του.

«ὦ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ
πατήρ, ἐμοὶ δ' οὐδὲν ἀπολείπει
μεθ' ὑμῶν ἔργον ἀποδείξασθαι
μέγα καὶ λαμπρόν».

- > **προλήψεται**: θα τα προλάβει [μέλλοντας του ρ. *προλαμβάνω*]
- > **ἀπολείπω**: αφήνω

2. Μπορείς να ερμηνεύσεις γιατί οι συντάκτες του βιβλίου σου επέλεξαν τους παραπάνω πλαγιότιτλους σε κάθε απόσπασμα; Θεωρείς ότι είναι επιτυχημένοι; Γιατί; Τιτλοφόρησε και εσύ κάποιες νοηματικές ενότητες.
3. Ως αρχηγός της περσικής πρεσβείας, στείλε κρυπτογραφημένο μήνυμα (30-40 λέξεων) με τον αγγελιαφόρο στον Βασιλιά σας, για να τον ενημερώσεις σχετικά με τον χαρακτήρα και τα ενδιαφέροντα του Αλέξανδρου, συγκρινόμενου με τον Φίλιππο. Το κείμενο θα περιέχει μόνο τα κωδικοποιημένα ονόματα και επίθετα ή επιθετικοποιημένες μετοχές στα αρχαία ελληνικά. Κωδικός Αλέξανδρου, Ν(εαρός) Ν(ους). Κωδικός Φίλιππου: Π(ατήρ) Π(αιδός). Μπορείς να συμβουλευτείς το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)**.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **Φίλιππος λόγου τε δεινότητι σοφιστικῶς**: Οι σοφιστές, διανοούμενοι του αρχαίου κόσμου και μεγάλοι τεχνίτες του λόγου, δίδασκαν με χρηματική αμοιβή τη ρητορική τέχνη, κυρίως σε νέους που ήθελαν να διακριθούν είτε στην πολιτική, στην εκκλησία του δήμου, είτε στα δικαστήρια.
- > **καὶ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας τῶν ἀρμάτων ἐγχαράττων τοῖς νομίσμασιν**: Προφανώς, ο Φίλιππος υπερηφανευόμενος για τις νίκες του επιδιώκει όχι μόνο να τις απαθανάτσει απεικονίζοντάς τις στα νομίσματα, αλλά και να τις διαδώσει μέσω της κυκλοφορίας που αυτά θα είχαν.
- > **τῷ μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι μηδὲ μικρόν**: Ο Αλέξανδρος έδειχνε ασυνήθιστη για την ηλικία του ωριμότητα, πράγμα που φαίνεται και από το είδος των ερωτήσεών του στους Πέρσες πρέσβεις.
- > **ὥστε θαυμάζειν ἐκείνους... ὀρμὴν καὶ μεγαλοπραγμοσύνην**: Η ξεχωριστή προσωπικότητα του Αλέξανδρου φαίνεται να επισκιάζει τη ρητορική ικανότητα του πατέρα του, κάτι το οποίο ο Πλούταρχος με έμφαση επισημαίνει.
- > **ὦ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ πατήρ... ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα καὶ λαμπρόν**: Η διάκριση στο πεδίο των μαχών και η υστεροφημία αποτελούσαν υπέρτατη τιμή για το αξιακό σύστημα της αρχαιότητας. Ομοίως, ο γιος όφειλε να διατηρήσει και να επαυξήσει τη δόξα του οἴκου του.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Ποια εντύπωση προκάλεσε ο χαρακτήρας του νεαρού Αλέξανδρου στους Πέρσες πρεσβευτές και γιατί; Ποια στοιχεία του χαρακτήρα του υποδηλώνει, κατά τη γνώμη σου, η «ανησυχία» που δείχνει για τις νίκες του πατέρα του;
2. Στην παράγραφο 5.4 του παραπάνω αποσπάσματος η αφήγηση διακόπτεται και ο Αλέξανδρος μιλά. Έτσι, η αφήγηση περνά από τον **πλάγιο λόγο** στον **ευθύ λόγο**. **α.** Για ποιον λόγο ο Πλούταρχος επέλεξε αυτήν την αλλαγή και ποιο αποτέλεσμα νομίζεις ότι έχει για το ύφος του κειμένου; **β.** Πώς προτιμάς μία αφήγηση, σε πλάγιο λόγο μόνο ή με προσθήκη και του ευθέος λόγου; Να αιτιολογήσεις την επιλογή σου.
3. **α.** Ποια αξία είχε η φιλοξενία για την αρχαία Ελλάδα; Μπορείς να θυμηθείς και να καταγράψεις παραδείγματα φιλοξενίας από τον Όμηρο; **β.** Να φτιάξετε με την ομάδα σου μία αφίσα, με την οποία θα συμμετάσχετε σε διαγωνισμό του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού. Η αφίσα σας θα προβάλλει το θέμα της φιλοξενίας στο «τότε» και στο «σήμερα».
4. Ένα από τα ρητορικά αγωνίσματα είναι ο «Προτρεπτικός λόγος». Συγκεντρώστε με τα μέλη της ομάδας σου επιχειρήματα, για να πείσετε μέσω του εκπροσώπου σας την τάξη σε πέντε περίπου λεπτά ότι «*Η ρητορική ευφράδεια από μόνη της αρκεί, για να κερδίσει ο ομιλητής ένα ακροατήριο*».
5. Το κείμενο του Αρριανού *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις* θεωρείται η πιο αξιόπιστη ιστορική πηγή σχετικά με την εκστρατεία του Αλέξανδρου. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα και με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο προσπάθησε με την ομάδα σου να απαντήσετε στον προβληματισμό του Αρριανού αν η σκηνή που περιγράφεται αποτελεί αληθινό ή ψευδές συμβάν. Να λάβετε υπόψη τα εξής: **α.** Πώς αντιμετώπισε ο Αλέξανδρος τους Ρωμαίους απεσταλμένους; **β.** Πώς συγκρίνεται η στάση του απέναντί τους με την αντίστοιχη που επέδειξε στην αποστολή των Περσών, την οποία περιγράφει ο Πλούταρχος:

Ἄριστος δὲ καὶ Ἀσκληπιάδης τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου ἀναγραφάντων καὶ Ῥωμαίους λέγουσιν ὅτι ἐπρέσβευσαν· καὶ ἐντυχόντα ταῖς πρεσβείαις Ἀλέξανδρον ὑπὲρ Ῥωμαίων τι τῆς ἐς τὸ ἔπειτα ἐσομένης δυνάμεως μαντεύσασθαι, τόν τε κόσμον τῶν ἀνδρῶν ἰδόντα καὶ τὸ φιλόπονόν τε καὶ ἐλευθέριον καὶ περὶ τοῦ πολιτεύματος ἅμα διαπυθνόμενον. Καὶ τοῦτο οὔτε ὡς ἀτρεκέες οὔτε ὡς ἄπιστον πάντη ἀνέγραφα.

Ἀρριανός, *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, 7, 15, 5-6

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

ἄπτομαι: αφή, αναπήρας, συνάπτω, σύναψη, συνάφεια.

ἔχω: ἔξη, συνοχή, παροχή, πάροχος, μέτοχος, συμμετοχος, ραβδούχος, νουνεχής, σχέση, σχολείο, σχήμα, σχέδιο.

AGT schema/schemata, **ΓΑΛ** schéma, **ΓΕΡΜ** Schema, **ΙΤΑΛ** schema, **ΑΛΒ** skemë.

φιλοτιμία > *φιλῶ* + *τιμή* (= αγαπῶ τις τιμές).

καλλωπίζω > *κάλλος* + *ὤψ* (γεν. *ὠπὸς* = το μάτι και συνεκδοχικά το πρόσωπο): καλλωπισμός, καλλωπιστικός.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ
ΛΟΓΟΣ

ΑΡΡΙΑΝΟΣ,
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ
7.15.5-6

Όλυμπία: ολυμπιακός, Π.χ. Η ολυμπιακή φλόγα.

ΑΓΓ Olympia, olympic, **ΓΑΛ** Olympie, olympique, **ΓΕΡΜ** Olympia, olympisch, **ΙΤΑΛ** Olimpia, olimpico, **ΑΛΒ** Olimpia, olimprike, **ΡΩΣ** Олимпия, олимпийский.

Ξενίζω: ξένος, φιλοξενία, φιλόξενος, ξενοφοβία, ξενοδοχείο.

ΑΓΓ xenophobia, **ΓΑΛ** xénophobie, **ΓΕΡΜ** Xenophobia, **ΙΤΑΛ** xenofobia, **ΑΛΒ** ksenofobia, **ΡΩΣ** ксенофобия.

ἀποδημέω-ἀποδημῶ > ἀπό + δῆμος: απόδημος, αποδημία, αποδημητικός, ενδημῶ, ενδημικός.
νικάω-νικῶ: νίκη, νικητής, νικητήριο, νικηφόρος.

ΑΓΓ Nike, **ΓΑΛ** Nike, **ΓΕΡΜ** Nike, **ΙΤΑΛ** Nike, **ΑΛΒ** Nike.

προλαμβάνω > πρό + λαμβάνω: λήψη, ανάληψη, αντίληψη, κατάληψη, μετάληψη, περίληψη, πρόληψη, σύλληψη, υπόληψη, ασύλληπτος, θρησκόληπτος, λαβή, λαβίδα.

ἀπολείπω > ἀπό + λείπω: έκλειψη, έλλειψη, εγκατάλειψη, εγκαταλελειμμένος, παράλειψη, διάλειμμα, υπόλειμμα, λειψυδρία, λιποβαρής, λιποθυμία, ελλιπής.

ΑΓΓ eclipse, **ΓΑΛ** éclipse, **ΓΕΡΜ** Eklipse, **ΙΤΑΛ** eclisse, **ΑΛΒ** Eklips.

πατήρ: πατρικός, πατρώνυμο, πατροπαράδοτος, πατριαρχία, πατρίδα.

ΑΓΓ pater, **ΓΑΛ** pater, **ΓΕΡΜ** Vater, **ΙΤΑΛ** pater.

λέγω: λέξη, διάλεξη, λεξικό, λεξικογραφία, λόγος, λογική, λέκτορας, ρήμα, ρήτορας.

ΑΓΓ lexicon (lexis, lexicography), **ΓΑΛ** lexique, **ΓΕΡΜ** Lexikon, **ΙΤΑΛ** lessico, **ΑΛΒ** leksik.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Αντιστοίχισε τις λέξεις της στήλης Α' με τις λέξεις της στήλης Β', σύμφωνα με την κοινή ετυμολογία τους.

A	B
1. συνδημότης	α. εξάπτομαι
2. συνάφεια	β. ελλιπής
3. λειψυδρία	γ. δημιουργός
4. πρόσληψη	δ. πρόχειρος
5. αντίχειρας	ε. παραλαβή

3. Επίλεξε από τις λέξεις που σου δίνονται αυτή που σχετίζεται ετυμολογικά με τη λέξη στα εισαγωγικά. Δικαιολόγησε την επιλογή σου με βάση το θέμα του κάθε ρηματικού τύπου. Εκτός από τις Οικογένειες λέξεων, μπορείς να συμβουλευτείς τη **Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής** του Μιχ. Χ. Οικονόμου (παρ. 358 καθώς και κατάλογο ανωμάτων ρημάτων).

A. Η λέξη «έλλειμμα» σχετίζεται με το ρήμα: α. λαμβάνω β. λείπω

B. Η λέξη «λήμμα» σχετίζεται με το ρήμα: α. λαμβάνω β. λείπω

Γ. Η λέξη «ρήτορας» σχετίζεται: α. με τον τύπο ἤρηκώς β. με τον τύπο ἔλεγεν

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των λέξεων ή φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

α. Η Μαρία είναι πολύ **μη μου άπτου!**

β. **Οσάκις** εμφανίζεται, προκαλείται αναστάτωση!

γ. Ο Σωκράτης ήταν ένας **εμβριθής** στοχαστής.

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

ΕΙ Προσεγγίζω το Α.Ε. συντακτικό και την Α.Ε. γραμματική

Επαναληπτικές ασκήσεις στο συντακτικό της Α' και Β' Γυμνασίου

1. Να συμπληρώσεις τον πίνακα με τους συντακτικούς όρους της παρακάτω περιόδου:

Ἐπεὶ δὲ Φιλόνικου τοῦ Θεσσαλοῦ τὸν Βουκεφάλαν ἀγαγόντος ὄνιον τῷ Φιλίππῳ τρισκαίδεκα ταλάντων, κατέβησαν εἰς τὸ πεδῖον δοκιμάσοντες τὸν ἵππον, ἐδόκει τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ δύσχρηστος.

α. Ἐπεὶ δὲ Φιλόνικου τοῦ Θεσσαλοῦ τὸν Βουκεφάλαν ἀγαγόντος ὄνιον τῷ Φιλίππῳ τρισκαίδεκα ταλάντων, κατέβησαν εἰς τὸ πεδῖον δοκιμάσοντες τὸν ἵππον,

Ρήμα	Ποιοι; Υποκείμενο του ρήματος	Πού; Τόπος	Για ποιο σκοπό; Σκοπός (τελικό αίτιο) Τελική μετοχή	Ποιοι; Υποκείμενο της μετοχής Συνημμένη ή απόλυτη;	Τι; Αντικείμενο της μετοχής
κατέβησαν					

Πότε; Χρόνος Χρονική μετοχή	Ποιος; Υποκείμενο της μετοχής Συνημμένη ή απόλυτη;	Από πού; Ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός	Τι; Άμεσο αντικείμενο της μετοχής	Σε ποιον; Έμμεσο αντικείμενο της μετοχής	Πόσο; Ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός της αξίας	Συγκεκριμένα; Ομοιόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός

β. *ἐδόκει τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ* (επίρρ. μετάφραση: εντελώς) *δύσχρηστος.*

Ρήμα	Ποιος; (υπάρχει η λέξη ή εννοείται); Υποκείμενο του ρήματος	Τι; Αντικείμενο είδος απαρεμφάτου	-Ποιος; Υποκείμενο του απαρεμφάτου (ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία;)	Τι; Κατηγορούμενο μέσω του απαρεμφάτου	Τι άλλο; Προσέξτε τον συμπλεκτικό παρατακτικό σύνδεσμο "καί"

Ευκτική του εἶμι

Στο κείμενο συνάντησες τον τύπο *εἶη*, το γ' ενικό της ευκτικής ενεστώτα του *εἶμι*.

Το ρήμα *εἶμι* σχηματίζει την ευκτική ενεστώτα και μέλλοντα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Τον αόριστο και τον παρακείμενο τους σχηματίζει όπως το ρήμα *γίγνομαι*.

Ευκτική ενεστώτα	Ευκτική μέλλοντα
εἶην	ἐσοίμην
εἶης	ἔσοιο
εἶη	ἔσοιτο
εἶημεν/εἶμεν	ἐσοίμεθα
εἶητε/εἶτε	ἔσοισθε
εἶησαν/εἶεν	ἔσοιντο

Παρατήρηση

Όταν το ρήμα *εἶμι* είναι σύνθετο (π.χ. *πάρ-εἶμι*), ο τόνος στην ευκτική ενεστώτα παραμένει στην ίδια θέση όπου τονίζεται και ως απλό, π.χ. *παρ-εἶην, παρ-εἶης, παρ-εἶη*.

ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΕΙΜΙ

Αλέξανδρος και Βουκεφάλας

Περίληψη κεφαλαίων 5.5-5.8 Ο Αλέξανδρος δεν επιζητούσε τις απολαύσεις και δεν ήθελε να κληρονομήσει μεγάλο κράτος και πλούτη. Προτιμούσε μία εξουσία που θα περιλάμβανε αγώνες, ώστε να είναι αυτός που θα απολαύσει τη δόξα της επέκτασης και των στρατιωτικών επιτυχιών. Δύο από τους σημαντικότερους παιδαγωγούς του ήταν ο Λεωνίδας και ο Λυσίμαχος.

A | Κείμενο

[6.1] Ἐπεὶ δὲ Φιλονίκου τοῦ Θεσσαλοῦ τὸν Βουκεφάλαν ἀγαγόντος ὄνιον τῷ Φιλίππῳ τρισκαίδεκα ταλάντων, κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον δοκιμάσοντες τὸν ἵππον, ἐδόκει τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ δύσχρηστος, οὐτ' ἀναβάτην προσιέμενος οὔτε φωνῆν ὑπομένων τινὸς τῶν περὶ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἀπάντων κατεξανιστάμενος, [6.2] δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Φιλίππου καὶ κελεύοντος ἀπάγειν ὡς παντάπασιν ἄγριον καὶ ἀκόλαστον, παρὼν ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν· «οἷον ἵππον ἀπολλύουσι, δι' ἀπειρίαν καὶ μαλακίαν χρήσασθαι μὴ δυνάμενοι,» τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Φίλιππος ἐσιώπησε· [6.3] πολλάκις δ' αὐτοῦ παραφθεγγομένου καὶ περιπαθοῦντος, «ἐπιτιμᾶς σὺ» ἔφη «πρεσβυτέροις ὡς τι πλεόν αὐτὸς εἰδὼς ἢ μᾶλλον ἵππῳ χρήσασθαι δυνάμενος;» [6.4] «τούτῳ γοῦν» ἔφη «χρησαίμην ἂν ἐτέρου βέλτιον». «ἂν δὲ μὴ χρήση, τίνα δίκην τῆς προπετείας ὑφέξεις;» «ἐγὼ νῆ Δί'» εἶπεν «ἀποτείσω τοῦ ἵππου τὴν τιμὴν». [6.5] γενομένου δὲ γέλωτος, εἶθ' ὀρισμοῦ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ ἀργύριον, εὐδὺς προσδραμῶν τῷ ἵππῳ καὶ παραλαβὼν τὴν ἡνίαν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς ἔοικεν ἐννοήσας ὅτι τὴν σκιὰν προπίπτουσαν καὶ σαλευομένην ὁρῶν πρὸ αὐτοῦ διαταράττειτο. [6.6] μικρὰ δ' αὐτῷ παρακαλπάσας καὶ καταψήσας, ὡς ἑώρα πληρούμενον θυμοῦ καὶ πνεύματος, ἀπορρίψας ἠσυχῇ τὴν χλαμύδα καὶ μετεωρίσας αὐτόν, ἀσφαλῶς περιέβη. [6.7] καὶ μικρὰ μὲν περιλαβὼν ταῖς ἡνίαις τὸν χαλινόν, ἄνευ πληγῆς καὶ σπαραγμοῦ προσανέστειλεν· ὡς δ' ἑώρα τὸν ἵππον ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν, ὀργῶντα δὲ πρὸς τὸν δρόμον, ἀφείς ἐδίωκεν, ἥδη φωνῇ θρασυτέρα καὶ ποδὸς κρούσει χρώμενος. [6.8] τῶν δὲ περὶ τὸν Φίλιππον ἦν ἀγωνία καὶ σιγὴ τὸ πρῶτον· ὡς δὲ κάμψας ὑπέστρεψεν ὀρθῶς σοβαρὸς καὶ γεγηθώς, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνηλάλαξαν, ὁ δὲ πατὴρ καὶ δακρυῦσαί τι λέγεται πρὸς τὴν χαράν, καὶ καταβάντος αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φιλήσας «ὦ παῖ» φάναι, «ζήτει σεαυτῷ βασιλείαν ἴσην· Μακεδονία γάρ σ' οὐ χωρεῖ».

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

1. Τοποθετήστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες στον πίνακα με τα υποκείμενα (που είτε δίνονται από τον Πλούταρχο είτε εννοούνται) τα αντίστοιχα ρήματα. Θυμηθείτε ότι η ερώτηση είναι «Ποιος/Ποιοι;», για να αναδειχθούν οι πρωταγωνιστές του αποσπάσματος.

Λ.Α.Ε.Γ.

ἐγώ	σύ	οὗτος	οὗτοι/ ἄλλοι	Φίλιππος/ πατήρ	Ἀλέξανδρος	Βουκεφάλας/ ἵππος

2. Στο απόσπασμα περιέχονται αρκετές λέξεις (ουσιαστικά, επίθετα, αντωνυμίες, ρήματα) οι οποίες διατηρούν μέχρι σήμερα την ίδια σημασία. Εντόπισε, με τη βοήθεια του **Λεξικού της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και του **Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής** στην Πύλη για την ελληνική γλώσσα, πέντε ουσιαστικά και πέντε επίθετα.

Λ.Κ.Ν.

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. α. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τα αποσπάσματα του κειμένου με τη βοήθεια των ερωτήσεων και του λεξιλογίου που σου δίνεται. β. Εντόπισε τις λέξεις με έντονη γραφή σε κάθε απόσπασμα στις οποίες σου δίνουμε περισσότερες από μία ερμηνείες. Συζητήστε στην τάξη ποια ερμηνεία θα επιλέγατε για κάθε λέξη, ώστε να αποδώσετε πιο πιστά το περιεχόμενο του κειμένου από το πρωτότυπο.

- Ποιος έφερε τον Βουκεφάλα στον Φίλιππο και για ποιο αντίτιμο; Από πού καταγόταν αυτός; Πού κατέβηκαν και με ποιον σκοπό;

[6.1] Ἐπεὶ δὲ Φιλονίκου τοῦ Θεσσαλοῦ τὸν Βουκεφάλαν ἀγαγόντος ὄνιον τῷ Φιλίππῳ τρισκαίδεκα ταλάντων, κατέβησαν εἰς τὸ πεδῖον δοκιμάσοντες τὸν ἵππον

- > **ἀγαγόντος**: είχε οδηγήσει, είχε φέρει [μτχ. σορίστου β' του ρ. ἄγω (= οδηγώ)]
- > **ὄνιον**: αγοραστό. Βλ. αργυρώνητος (= εξαγορασμένος)
- > **τρискаίδεκα**: δεκατρία (κατά την αρίθμηση, σε αντίθεση με ό,τι κάνουμε σήμερα, οι αρχαίοι τοποθετούν πρώτα τις μονάδες και έπειτα τις δεκάδες!)
- > **τὸ πεδῖον**: η πεδιάδα ή ο κάμπος και περιληπτικά, πεδινή, ανοιχτή χώρα
- > **δοκιμάζω**: υποβάλλω σε δοκιμή, ανακρίνω, εξετάζω, ερευνώ, επιδοκιμάζω

- Ποια εντύπωση έδινε ο Βουκεφάλας και πώς αντιδρούσε στους αναβάτες και σε όσους βρίσκονταν κοντά στον Φίλιππο;

ἔδοκει τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ δύσχρηστος, οὐτ' ἀναβάτην προσιέμενος οὔτε φωνὴν ὑπομένων τινὸς τῶν περὶ τὸν Φίλιππον ἀλλ' ἀπάντων κατεξανίσταμενος,

- > **χαλεπός**: άγριος, ατίθασος, δύστροπος, ιδιότροπος
- > **κομιδῇ** (επίρ.): εντελώς, ολότελα, ακριβώς
- > **προσιέμενος**: δεν δεχόταν [μτχ. του ρ. προσίεμαι (= δέχομαι)]
- > **κατεξανίσταμαι**: αγριεύω, πετάγομαι όρθιος, εναντιώνομαι

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
Α' ΕΝΟΤΗΤΑ

- Τι διέταξε ο Φίλιππος και με ποια αιτιολογία;

[6.2] **δυσχεραίνοντος** δὲ τοῦ Φίλιππου καὶ κελεύοντος ἀπάγειν ὡς παντάπασιν ἄγριον καὶ ἀκόλαστον

- > **δυσχεραίνω**: δυσανασχετώ, δυσαρεστούμαι, αηδιάζω, πικραίνομαι, εξοργίζομαι
- > **ἀπάγειν**: να το απομακρύνουν [απαρέμφατο του ρ. ἀπάγω (= απομακρύνω) > ἀπό + ἄγω]
- > **ἀκόλαστον** > ἀ (στερ.) + κολάζω (= τιμωρώ) απειθάρχητος, άσεμνος, ασυγκράτητος

- Πώς αντιδρά με τη σειρά του ο Αλέξανδρος στη διαταγή του Φίλιππου; Για ποιον λόγο πιστεύει ότι δεν μπορούν να δαμάσουν το άλογο;

παρῶν ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν· «οἶον ἵππον ἀπολλύουσι, δι' ἀπειρίαν καὶ μαλακίαν χρήσασθαι μὴ δυνάμενοι

- > **παρῶν**: παρευρισκόμενος, όταν ήρθε [μτχ. του ρ. πάρειμι (= είμαι παρών)]
- > **οἶον**: τι είδους, ποιο [η αναφορ. αντωνυμία οἶος, εδώ εισάγει πλάγια ερώτηση]
- > **ἀπολλύουσι**: χάνουν, φονεύουν, σκοτώνουν, σφάζουν, καταστρέφουν [μτγν. τύπος του ρ. ἀπόλλυμι (= χάνω, καταστρέφω)]
- > **μαλακία**: μαλθακότητα, δειλία

- Πώς αντιμετωπίζει ο Φίλιππος τη συμπεριφορά του Αλέξανδρου; Ποια είναι η κατηγορία που εκτοξεύει εναντίον του;

τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Φίλιππος ἐσιώπησε·

[6.3] **πολλάκις** δ' αὐτοῦ **παραφθεγγομένου** καὶ περιπαδοῦντος, «ἐπιτιμᾶς σὺ» ἔφη «πρεσβυτέροις ὡς τι πλέον αὐτὸς εἰδὼς ἢ μᾶλλον ἵππῳ χρήσασθαι δυνάμενος;»

- > **πολλάκις** (επίρ.): πολλές φορές
- > **παραφθέγγομαι**: μιλώ, διακόπτω, μιλά ασυνάρτητα
- > **περιπαδοῦντος**: ταραχτήκε, βλ. περιπαθής
- > **ἐπιτιμᾶω-ἐπιτιμῶ**: ψέγω, επικρίνω, κακίζω
- > **ὡς εἰδὼς**: γιατί τάχα ξέρεις [εἰδὼς: μετοχή του ρ. οἶδα (= ξέρω)]

- Τι πιστεύει για τον εαυτό του ο Αλέξανδρος και ποια συμφωνία κάνει με τον Φίλιππο, αν δεν καταφέρει να δαμάσει το άλογο;

[6.4] «τούτῳ γοῦν» ἔφη «χρησαίμην ἂν ἐτέρου βέλτιον». «ἂν δὲ μὴ χρήση, τίνα δίκην τῆς προπετείας ὑφέξεις;» «ἐγὼ νῆ Δί'» εἶπεν «ἀποτείσω τοῦ ἵππου τὴν τιμὴν»

- > **γοῦν** (γὲ οὖν): τουλάχιστον
- > **ἂν δὲ μὴ χρήση**: αν δεν το χειριστείς
- > **δίκη**: τιμωρία. δίκη, πρόστιμο (Π.χ. «Πιστεύει πολύ στη θεία δίκη!»)
- > **προπέτεια**: απερισκεψία, βιασύνη
- > **υφέξεις**: θα υποστείς [μέλλοντας του ρ. ὑπέχω. Η έκφραση δίκην ὑπέχω σήμαινε «τιμωρούμαι», «οφείλω τιμωρία»]
- > **ἀποτείσω**: μέλλοντας του ρ. ἀποτίνω (= πληρώνω, ξεπληρώνω)

- Πώς αντέδρασαν στα λόγια του Αλέξανδρου οι παρευρισκόμενοι;

[6.5] γενομένου δὲ γέλωτος, εἶδ' ὀρισμοῦ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ τὸ ἀργύριον,

> εἶδ' ὀρισμοῦ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ ἀργύριον: ἐπειτα ὀρισαν μεταξύ τους τη χρηματική ποινή

- Ποιες ενέργειες κάνει ο Αλέξανδρος και τι παρατηρεί για τη σκιά του αλόγου;

εὐδὺς προσδραμῶν τῷ ἵππῳ καὶ παραλαβῶν τὴν ἡνίαν, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς ἔοικεν ἐννοήσας ὅτι τὴν σκιὰν προπίπτουσιν καὶ σαλευομένην ὀρῶν πρὸ αὐτοῦ διαταράττειτο.

> προσδραμῶν: αφού έτρεξε, αφού έκανε εξόρμηση [μετοχή του ρ. προστρέχω]
 > ὡς ἔοικεν: όπως φαίνεται [από το ρήμα ἔοικα (= μοιάζω), παρακείμενος με σημασία ενεστώτα]
 > ἐννοήσας: όταν κατάλαβε [μετοχή του ρ. ἐννοέω-ἐννοῶ (= καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι)]
 > προπίπτουσιν: να πέφτει [(μετοχή του ρ. προπίπτω: πετώ ή ρίχνω κάποιον προς τα εμπρός, φέρομαι ορμητικά, προηγούμαι)]

- Ποιες είναι οι επόμενες κινήσεις του Αλέξανδρου προκειμένου να δαμάσει το άλογο; Πώς χρησιμοποίησε τη χλαμύδα και τα ηνία;

[6.6] μικρὰ δ' αὐτῷ παρακαλπάσας καὶ καταψήσας, ὡς ἑώρα πληρούμενον θυμοῦ καὶ πνεύματος, ἀπορρίψας ἡσυχῇ τὴν χλαμύδα καὶ μετεωρίσας αὐτόν, ἀσφαλῶς περιέβη.

[6.7] καὶ μικρὰ μὲν περιλαβὼν ταῖς ἡνίαις τὸν χαλινόν, ἄνευ πληγῆς καὶ σπαραγμοῦ προσανέστειλεν·

> καταψήσας: αφού άγγιξε ελαφρά [μετοχή σορίστου του ρ. ψάύω-ψάω (= αγγίζω)], βλ. ψηλάφηση
 > πληρούμενον: να είναι γεμάτο, να είναι χορτάτο [μετοχή του ρ. πληρόομαι-πληροῦμαι (= γεμίζω, χορταίνω)]
 > πνεῦμα: άνεμος, ξεφύσημα, αγριάδα
 > ἀπορρίψας ἡσυχῇ: αφού έριξε ήρεμα
 > μετεωρίσας αὐτόν: αφού πήδηξε στον αέρα
 > περιέβη: πήδηξε πάνω του [αόριστος του ρ. περιβαίνω > περι + βαίνω]
 > ὁ σπαραγμός: απόσχιση, βίαιη απόσπαση, κομμάτιασμα, χτύπημα με το σπιρούνι

- Πότε ο Αλέξανδρος χαλαρώνει τα χαλινάρια και πώς οδηγεί το άλογο στον καλπασμό;

ὡς δ' ἑώρα τὸν ἵππον ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν, ὀργῶντα δὲ πρὸς τὸν δρόμον, ἀφείξεν ἐδίωκεν, ἤδη φωνῇ θρασυτέρῳ καὶ ποδὸς κρούσει χρώμενος.

> ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν: έπαψε να είναι απειλητικό
 > ἀφείξεν: αφού χαλάρωσε (τα χαλινάρια), αφού άφησε ελεύθερο, αφού απάλλαξε [μετοχή του ρ. αφήμι (= αφήνω, χαλαρώνω)]
 > ἡ κρούσις: χτύπημα [κρούσει: δοτική ενικού]

- Ποιες ήταν οι αντιδράσεις του Φίλιππου και των παρευρισκομένων μετά το κατόρθωμα του Αλέξανδρου; Τι είπε ο Φίλιππος στον γιο του μετά το κατόρθωμά του;

[6.8] Τῶν δὲ περὶ τὸν Φίλιππον ἦν ἀγωνία καὶ σιγὴ τὸ πρῶτον· ὡς δὲ κάμψας ὑπέστρεψεν ὀρθῶς σοβαρὸς καὶ γεγηθῶς, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀνηλάλαξαν, ὁ δὲ πατὴρ καὶ δακρυῦσαι τι λέγεται πρὸς τὴν χαρὰν, καὶ καταβάντος αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φιλήσας «ὦ παῖ» φάναι, «ζήτει σεαυτῷ βασιλείαν ἴσην· Μακεδονία γάρ σ' οὐ χωρεῖ».

- > **κάμψας**: αφού έστριψε [μετοχή αορίστου του ρ. κάμπτω]
- > **υπέστρεψεν**: γύρισε πίσω
- > **γεγηθῶς**: χαρούμενος
- > **ἀνηλάλαξαν**: ζητωκραύγασαν [αόριστος του ρ. ἀναλαλάξω, ἀλαλάξω (από την κραυγή «αλαλά»)], βλ. αλαλαγμός
- > **φάναι**: απαρέμφατο του ρ. φημί (= λέω, υποστηρίζω, ισχυρίζομαι)

2. Υπόθεσε ότι είσαι ένας από τους αξιωματικούς του Φίλιππου που ήταν παρόντες στο κατόρθωμα του Αλέξανδρου. Μεταφέρεις στον γιο σου όσα έγιναν, περιγράφοντας σε 30-40 λέξεις τον τρόπο με τον οποίο ο Αλέξανδρος δάμασε τον Βουκεφάλα. Μήπως να ακούσεις στην τάξη πώς μετέφεραν και οι υπόλοιποι αξιωματικοί το γεγονός στους φίλους και στους συγγενείς τους;

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **τόν Βουκεφάλαν**: Ο Βουκεφάλας, το άλογο με το οποίο ο Αλέξανδρος ανέπτυξε ένα ιδιαίτερο δέσιμο από την πρώτη στιγμή που το δάμασε, θα ακολουθήσει τον αναβάτη του μέχρι τα βόθρα της Ασίας και για πολλά χρόνια θα είναι πιστός του σύντροφος στο πεδίο των πιο κρίσιμων μαχών.
- > **«ἐπιτιμᾶς σὺ» ἔφη «πρεσβυτέροις... δυνάμενος»**: Ο σεβασμός στους μεγαλύτερους αποτελούσε βασικό στοιχείο της αγωγής των παιδιών στην αρχαία Ελλάδα και ο Αλέξανδρος δεν φαίνεται να αποτελεί εξαίρεση. Ο Φίλιππος ενδιαφέρεται ιδιαίτερω για τη σωστή συμπεριφορά του γιου του προσπαθώντας να μετριάσει και να τιθασεύσει την υπερβολική σιγουριά του παιδιού, μια σιγουριά που εύκολα θα μπορούσε να μετατραπεί σε αλαζονεία.
- > **γενομένου δὲ γέλωτος, εἶδ' ὀρισμοῦ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ ἀργύριον**: Με εξαιρετική ζωντάνια παρουσιάζει τη σκηνή ο Πλούταρχος. Οι ανθρώπινες αντιδράσεις στην απλότητά τους φαίνεται ότι τον ενδιαφέρουν ιδιαίτερω στις περιγραφές του.
- > **ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον... ὁρῶν πρὸ αὐτοῦ διαταράττοιο**: Η ευφυΐα του Αλέξανδρου, που εδώ ξεκινά από την παρατηρητικότητα και το ενδιαφέρον, του επιτρέπει να καταλάβει ότι η επιθετικότητα του ζώου οφείλεται στον φόβο που του προκαλεί η ίδια η σκιά του.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

- α.** Ποια συναισθήματα νομίζεις ότι θα ένιωσε ο Αλέξανδρος, όταν πρωτοαντίκρισε τον Βουκεφάλα; Μπορείς να επιλέξεις και από τον κατάλογο που δίνεται: αγωνία, απελπισία, απογοήτευση, ενθουσιασμός, θαυμασμός, θλίψη, θυμός, ικανοποίηση, οικειότητα, οργή, στενοχώρια, τρυφερότητα, φόβος, χαρά.

β. Υπόθεσε ότι είσαι ο Αλέξανδρος και εκμυστηρεύεσαι στο ημερολόγιό σου τα συναισθήματα που ένιωσες την ημέρα που δάμασες το άλογο, σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων. Πώς φαντάζεσαι τη μελλοντική σου σχέση με το άλογο;
- Αν ήσουν ο καλύτερος φίλος του Αλέξανδρου και σου εκμυστηρευόταν ότι θέλει να δαμάσει το άλογο, τι θα του έλεγες; Θα τον προέτρεπες ή θα τον αποθάρρυνες; Με ποια επιχειρήματα; Κατάγραψέ τα σε μια παράγραφο 80-100 λέξεων.
- α.** Πώς κρίνεις τη στάση του Φίλιππου απέναντι στη συμπεριφορά του Αλέξανδρου προς τους μεγαλύτερους του; **β.** Πρόσεξε πώς ο Πλούταρχος από την τριτοπρόσωπη αφήγηση και τον πλάγιο λόγο περνά στον ευθύ. Ποια χαρακτηριστικά αποκτά με αυτόν τον τρόπο η εξιστόρηση;
- Να δημιουργήσεις μία χρονογραμμή (ενδεικτικά, μέσω του ψηφιακού εργαλείου της πλατφόρμας e-me), στην οποία θα αποτυπώνονται τα σημαντικότερα συμβάντα της ζωής του Αλέξανδρου από τη γέννηση έως την εφηβεία του, όπως τα είδες στις υποενότητες Α1, Α2, Α3.

- Η αντιμακεδονική παράταξη στην Αθήνα, την οποία εκπροσωπούσε ο ρήτορας Δημοσθένης, θεωρούσε τον Αλέξανδρο ως συνεχιστή και εκφραστή των αντιλήψεων του Φίλιππου. Διάβασε με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο το παρακάτω απόσπασμα, για να δεις ποια γνώμη έχει ο Δημοσθένης για τον Αλέξανδρο. (Υπογράμμισε τα επιχειρήματα με τα οποία την υποστηρίζει και κατάγραψέ τα σε μία παράγραφο που αναπτύσσεται με αιτιολόγηση.)

Εἰ δὴ τις ἐρωτήσειεν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τίνι ἂν μάλιστ' ἀγανακτήσαιτ' εἴ τις ἀναγκάζοι, οἶμαι ἂν, εἰ ἦσαν κατὰ τὸν νυνὶ χρόνον οἱ Πεισιστρατίδαι καὶ τις ἐβιάζετο κατὰγειν αὐτοὺς δευρί, ἀρπάσαντας ἂν ὑμᾶς τὰ ὄπλα πάντα κίνδυνον ὑπομείναι ἀντὶ τοῦ παραδέξασθαι, [...] παρὰ τοὺς ὄρκους τοίνυν καὶ τὰς συνθήκας τὰς ἐν τῇ κοινῇ εἰρήνῃ γεγραμμένας Ἀλέξανδρος εἰς Μεσσήνην καταγαγὼν τοὺς Φιλιάδου παῖδας, ὄντας τυράννους, ἄρ' ἐφρόντισε τοῦ δικαίου, ἀλλ' οὐκ ἐχρήσατο τῷ αὐτοῦ ἦδει τῷ τυραννικῷ, βραχὺ φροντίσας ὑμῶν καὶ τῆς κοινῆς ὁμολογίας;

Δημοσθένης, *Περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον Συνθηκῶν*, 3-4

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

ἄγω: αγωγός, αγωγή, απαγωγή, απαγωγέας, παιδαγωγός, παιδαγωγική, αρχηγός, οδηγός, πλοηγός, στρατηγός, άξονας.

κομιδῆ > *κομίζω* (= μεταφέρω): διακομιδῆ (= μεταφορά), κόμιστρα, μετακόμιση, αποκομιδῆ (π.χ. *η αποκομιδῆ των απορριμμάτων*).

ἀκόλαστος: κόλαση, κολάσιμος, ακολασία.

ἀπόλλυμι: απώλεια, όλεθρος, ολέθριος, πανωλεθρία, πανώλη (= πανούκλα).

παραφθέγγομαι > *παρά* + *φθέγγομαι*: φθόγγος, δίφθογγος, απόφθεγμα, αποφθεγματικός.

ΑΓΓ diphthong, **ΓΑΛ** diphtongue, **ΓΕΡΜ** Diphthong, **ΙΤΑΛ** dittongo, **ΑΛΒ** diftong, **ΡΩΣ** Дифтонг.

οἶδα: είδηση, ειδησεογραφία, συνείδηση, συνειδητοποίηση, συνειδητός, ασυνείδητος.

ἀποτείνω και **ἀποτίνω** < *τίσις* (= πληρωμή), ἀπότιση, έκτιση.

ἔοικα: εικόνα, εικονικός, εικασία, εικοτολογία (= ισχυρισμός που βασίζεται σε υπόθεση).

ΑΓΓ icon, iconic, **ΓΑΛ** iconique, **ΓΕΡΜ** ikonisch, **ΙΤΑΛ** iconico/ca, **ΑΛΒ** ikonike.

πληρόομαι-πληροῦμαι: πλήρης, πληρότητα, πλήρωμα, πληρωμή, εκπλήρωση, πλήθος, πληθυσμός, απληστία, άπληστος.

πνεῦμα > *πνέω*: πνοή, αναπνοή, εκπνοή, άπνοια, πνευματικός, πνευματικότητα (π.χ. το Άγιο Πνεύμα), πνεύμονας.

ΑΓΓ pneumatic, pneumonia, **ΓΑΛ** pneumatique, pneumonie, **ΓΕΡΜ** pneumatisch, **ΙΤΑΛ** pneumatico, **ΑΛΒ** pneumatike, pneumoni, **ΡΩΣ** ПНЕВМОНΙΑ.

μετεωρίζω: μετέωρο (= ψηλός βράχος), μετεωρολογία, μετεωρολόγος.

ΑΓΓ meteorology, **ΓΑΛ** météorologie και μέτέο, **ΓΕΡΜ** Meteorologie, **ΙΤΑΛ** meteorologia, **ΑΛΒ** Meteorologjia, **ΡΩΣ** Метеорология.

περιβαίνω: βάση, σύμβαση, παράβαση, βατήρας, βατός, βάδισμα, βάδην, βήμα, βωμός.

ΑΓΓ basis (βλ. και data basis), **ΓΑΛ** base, **ΓΕΡΜ** Basis, **ΙΤΑΛ** base, **ΑΛΒ** bazë.

ἀφήμι: άφηση, δέιση, ένεση, σύνεση, ύφεση, κάθεται, συνετός.

ἡ κρούσις > *κρούω*: κρουστός (π.χ. *κρουστά μουσικά όργανα*).

κάμπτω: κάμψη, καμπή, άκαμπτος, ακαμψία, δύσκαμπτος, δυσκαμψία.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Εντόπισε στον πίνακα τη λέξη «τίσις». Αναζήτησε στο **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** τη σημασία της. Η «τίσις», όπως θα θυμάσαι από τις προηγούμενες τάξεις, ακολουθεί την «ύβριν». Συγκέντρωσε παραδείγματα είτε από τον Όμηρο είτε από κάποια αρχαία τραγωδία όπου την «ύβριν» ακολουθεί η «πληρωμή». Γνωρίζεις αν επιβιώνουν ακόμα και σήμερα τέτοιες αντιλήψεις; Παρουσίασε τα αποτελέσματα της έρευνας στην τάξη.
3. Εξήγησε με τη βοήθεια του **Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής** το νόημα των παρακάτω φράσεων.
  - α. Έφτασε «το πλήρωμα του χρόνου».
  - β. Η προπέτιά του τον ωθεί πάντα σε άστοχες ενέργειες.
  - γ. Εξανίσταμαι κάθε φορά που ακούω τις ρατσιστικές απόψεις του!
  - δ. Ήταν πολύ φορτισμένος και εκφώνησε έναν περιπαθή λόγο.

L.A.E.G.

L.K.N.

4. Αντιστοίχισε τις λέξεις της στήλης Α' με τις λέξεις της στήλης Β', σύμφωνα με την κοινή ετυμολογία τους.

A	B
1. διαφήμιση	α. οδήγηση
2. ειδήμων	β. δικηγόρος
3. προαγωγή	γ. όλεθρος
4. άδικος	δ. προφήτης
5. απώλεια	ε. ασυνείδητος

5. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα διάβασες στις Οικογένειες λέξεων και στο λεξιλόγιο.
- Έδωσε κι αυτός το «παρόν» στις δράσεις του σχολείου, συμμετέχοντας στην έκθεση φωτογραφίας για τη μόλυνση του περιβάλλοντος.
  - Προς το παρόν, δεν σκέφτομαι να εγκαταλείψω το ποδόσφαιρο, δήλωσε ο ποδοσφαιριστής Χ.
  - Θα ήταν μεγάλη παράληψη να μην τον καλέσουμε στη γιορτή.
  - Η συνενόηση μεταξύ μας δεν είναι πάντα εφικτή.
  - Απέριψε τις προτάσεις μου, χωρίς να τις ακούσει.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

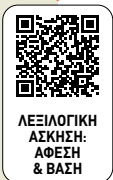
- Πολλάκις και πλειστάκις** τού επανέλαβα τις οδηγίες, αλλά τις αγνόησε!
- Καυχιόταν ότι γλιτώνει πάντα από τις παράνομες πράξεις του, αλλά «**έστι Δίκης οφθαλμός (ος τα πάνθ' ορά)**»! Προχθές τον συνέλαβαν!
- Οι μαθητές κατέθεσαν στεφάνι και έτσι **απέτισαν φόρο τιμής** στους αγωνιστές του 1821.

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό

1 Γραμματική

Ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Η ευκτική είναι η έγκλιση η οποία δεν υπάρχει στη Ν.Ε. και δηλώνει την ευχή ή τη δυνατότητα. Στα νέα ελληνικά αποδίδεται με την υποτακτική συνοδευόμενη από το **ας** ή το **να**. Για τον λόγο αυτό η ευκτική μεταφράζεται από τα αρχαία στα νέα ελληνικά με **να/ας και υποτακτική**.

Ενεργητική Φωνή

Ευκτική ενεστώτα Α.Ε.	Ευκτική μέλλοντα Α.Ε.	Ευκτική αορίστου Α.Ε.
λύ-οιμι	λύ-σοιμι	λύ-σαιμι
λύ-οις	λύ-σοις	λύ-σαις & λύ-σειας
λύ-οι	λύ-σοι	λύ-σαι & λύ-σειε
λύ-οιμεν	λύ-σοιμεν	λύ-σαιμεν
λύ-οιτε	λύ-σοιτε	λύ-σαιτε
λύ-οιεν	λύ-σοιεν	λύ-σαιεν & λύ-σειαν

Παρατήρηση

- Οι δεύτεροι τύποι της ευκτικής του αορίστου είναι περισσότερο εύχρηστοι από τους πρώτους.
- Γνωρίζουμε ότι οι δίφθογγοι **οι** και **αι** στο τέλος κλιτών λέξεων είναι βραχύχρονες. Στην ευκτική της ενεργητικής φωνής, ωστόσο, οι δίφθογγοι **οι** και **αι** είναι μακρόχρονες στο τέλος των λέξεων.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Παρατήρησε προσεκτικά στον παραπάνω πίνακα τον σχηματισμό της ευκτικής και κάνε σύγκριση με τη νεοελληνική απόδοσή του. Τι διαπιστώνεις;

- Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα με τον τύπο της Ευκτικής που ζητείται.

παιδεύω	α' εν. ευκτ. ενεστώτα		γράφω	α' πληθ. ευκτ. αορίστου	
	β' πληθ. ευκτ. αορίστου			α' πληθ. ευκτ. μέλλοντα	
πράττω	β' εν. ευκτ. ενεστώτα		πείθω	γ' εν. ευκτ. μέλλοντα	
	γ' εν. ευκτ. αορίστου			β' πληθ. ευκτ. αορίστου	

- Να γράψεις τον αντίστοιχο τύπο της ευκτικής στους υπόλοιπους χρόνους.

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος
κωλύοιμεν		
	βλάψοι	
παύοις	πείσοιτε	
		γράψαιεν
κηρύττοιτε	κρύψοιμι	
		φυλάξαι

2 Συντακτικό

Τα είδη του *άν*

Στα παρακάτω μεταφρασμένα αποσπάσματα συναντάμε τρεις διαφορετικές χρήσεις του *άν*. Για να καταλάβεις τη διαφορά στη σημασία τους, αναζήτησε σε ποιο παράδειγμα δηλώνεται η **δυνατότητα**, σε ποιο κάτι **αόριστο** και σε ποιο **προϋπόθεση**.

- α. *Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην* (Β΄ ενότητα)
Αν δεν ήμουν ο Αλέξανδρος, θα ήμουν ο Διογένης (Β΄ ενότητα)
- β. *ἕως ἂν ἔχῃσι βασιλέα τοιοῦτον* (ΣΤ1΄ ενότητα)
όσο έχουν τέτοιον βασιλιά (ΣΤ1΄ ενότητα)
- γ. *ἂν γὰρ αὐτὸς πῶς μόνος, ἀθυμήσουσιν οὗτοι* (ΣΤ1΄ ενότητα)
Αν πω μόνο εγώ, θα στενοχωρηθούν πολύ αυτοί (ΣΤ1΄ ενότητα)

► **Ας δούμε αναλυτικά τα τρία είδη του *άν*.**

α. Δυνητικό (δυνατότητα)

Το **δυνητικό *άν*** συντάσσεται:

1. με οριστική ιστορικού χρόνου (= δυνητική οριστική)
2. με ευκτική κάθε χρόνου εκτός από μέλλοντα (= δυνητική ευκτική)
3. με ειδικό απαρέμφατο (= δυνητικό απαρέμφατο)
4. με μετοχή (= δυνητική μετοχή)

Μεταφράζεται: «θα + παρατατικός» ή «θα μπορούσα... + παρατατικός»

Θέση: Το δυνητικό *άν* τίθεται τις περισσότερες φορές κοντά στον ρηματικό τύπο με τον οποίο συνδέεται. Τις περισσότερες φορές ακολουθεί τον ρηματικό τύπο, ενώ προηγείται για να δοθεί έμφαση σε μια λέξη.

Παραδείγματα: *Τούτῳ γοῦν χρῆσαιμην ἂν ἑτέρου βέλτιον.*

Οὐκ ἂν δύναιτό τις τούτου τὴν δύναμιν καταλῦσαι.

β. Αοριστολογικό (κάτι αόριστο)

Το **αοριστολογικό *άν*** συντάσσεται πάντα με υποτακτική και το συναντάμε σε δευτερεύουσες προτάσεις, έπειτα από χρονικό σύνδεσμο ή αναφορικό (αντωνυμία/επίρρημα).

Μεταφράζεται: τυχόν, ίσως, ενδεχομένως

Θέση: Έπειτα από αναφορικές αντωνυμίες ή επιρρήματα, χρονικούς ή τελικούς συνδέσμων.

Παραδείγματα: *Ἀλέξανδρος ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Φάρον ὅπως ἂν τὴν νῆσον σκέψη.*

Ὅσακις ἂν ἀπαγγελθῆ Φίλιππος μάχην τινὰ περιβόητον νενικηκώς, Ἀλέξανδρος οὐ πάνυ φαιδρὸς ἦν ἀκούων.

ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΝ,
ΔΥΗΤΙΚΟ ΑΝ,
ΑΟΡΙΣΤΟΛΟΓΙΚΟ ΑΝ,
ΥΠΟΒΕΤΙΚΟ ΑΝ

γ. Υποθετικό (προϋπόθεση)

Το **υποθετικό** **άν** συντάσσεται πάντα με υποτακτική και εισάγει δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις.

Μεταφράζεται: αν

Θέση: Εισάγει δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις, επομένως το συναντάμε πάντα στην αρχή της πρότασης που εισάγει.

Παραδείγματα: *Ἀλέξανδρος βοηθεῖ τοὺς φίλους ἂν νοσῶσι.*

Ἄν ζητῶ τινα, αὐτόματος οὗτος παρέσται.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Κύκλωσε το «**άν**» σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, υπογράμμισε το ρήμα που συνοδεύει και γράψε δίπλα σε ποιο είδος ανήκει.

- *Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἂν τις ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν διαιτώμενον ὁμοίотροπα τῷ νῦν βαρβαρικῷ.* (Θα μπορούσε κανείς ν' αποδείξει ότι οι παλαιότεροι Έλληνες είχαν πολλές συνήθειες όμοιες μ' εκείνες που έχουν ακόμα και σήμερα οι βάρβαροι)
- *Οἱ νέοι ὀργίζονται ἂν ἀδικῶνται.*
- *Πολιτείαν γὰρ τὴν ὀρθῶς ἂν τοῖς πράγμασι χρησομένην οὐτ' ἔχομεν οὐτε καλῶς ζητούμεν.*
- *Οὔτοι δὲ οὐκ ἂν πολλαὶ εἶεν.*
- *Ἐγὼ δ' ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα περὶ ἀμφοτέρων τούτων πειράσομαι λέγειν.*

Viktor Brodzki,
Προτομή του Μεγάλου
Αλέξανδρου (19ος αι. μ.Χ.)

Η ανατροφή του Αλέξανδρου. Δάσκαλός του ο Αριστοτέλης

A | Κείμενο

[7.1] Καθορῶν δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ δυσνίκητον μὲν οὔσαν, ἐρίσαντος μὴ βιασθῆναι, ῥαδίως δ' ἀγομένην ὑπὸ λόγου πρὸς τὸ δέον, αὐτὸς τε πείθειν ἐπειράτο μᾶλλον ἢ προστάττειν, [7.2] καὶ τοῖς περὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἐγκύκλια παιδευταῖς οὐ πάνυ τι πιστεύων τὴν ἐπιστάσιαν αὐτοῦ καὶ κατάρτισιν, ὡς μείζονος οὔσαν πραγματείας καὶ κατὰ τὸν Σοφοκλέα

πολλῶν χαλινῶν ἔργον οἰάκων θ' ἅμα,

μετεπέμψατο τῶν φιλοσόφων τὸν ἐνδοξότατον καὶ λογιώτατον Ἀριστοτέλην, καλὰ καὶ πρέποντα διδασκάλια τελέσας αὐτῷ. [7.3] τὴν γὰρ Σταγειριτῶν πόλιν, ἐξ ἧς ἦν Ἀριστοτέλης, ἀνάστατον ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένην συνώκισε πάλιν, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἢ δουλεύοντας τῶν πολιτῶν ἀποκατέστησε. [7.4] σχολὴν μὲν οὖν αὐτοῖς καὶ διατριβὴν τὸ περὶ Μίεζαν Νυμφαῖον ἀπέδειξεν, ὅπου μέχρι νῦν Ἀριστοτέλους ἔδρας τε λιθίνας καὶ ὑποσκίους περιπάτους δεικνύουσιν.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

1. Στα αποσπάσματα 7.1-7.3 εντόπισε μόνο τους ονοματικούς ρηματικούς τύπους (μετοχές και απαρέμφατα) που έχουν το ίδιο υποκείμενο με το ρήμα. Κατάγραψέ τους και σύνδεσέ τους με τα αντίστοιχα ρήματα και τα υποκείμενα των ρημάτων αυτών. Συμπλήρωσε τον πίνακα στο τετράδιό σου.

υποκείμενο	ρήμα	απαρέμφατο	μετοχή

2. Εντόπισε σε ολόκληρο το απόσπασμα τα ουσιαστικά και τα επίθετα που σχετίζονται με την εκπαίδευση των παιδιών. Ποια από αυτά διατηρούν μέχρι σήμερα τη σημασία τους;

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Προσπαθήστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες να αποδώσετε στη Ν.Ε. τα αποσπάσματα, με τη βοήθεια των πλαγιότιτλων και του λεξιλογίου που σας δίνεται.
  - Η ανυπότακτη φύση του Αλέξανδρου και ο λογικός τρόπος σκέψης του - Η στάση του πατέρα του.

ΠΕΛΛΑ -
ΑΙΓΕΣ -
ΜΙΕΖΑ -
ΣΤΑΓΕΙΡΑ

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
Α' ΕΝΟΤΗΤΑ

[7.1] Καθορῶν (ὁ Φίλιππος) δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ δυσνίκητον μὲν οὔσαν, ἐρίσαντος μὴ βιασθῆναι, ῥαδίως δ' ἀγομένην ὑπὸ λόγου πρὸς τὸ δέον, αὐτὸς τε πείθειν ἐπειρᾶτο μᾶλλον ἢ προστάττειν,

- > **καθορῶν**: καθώς διέκρινε, καθώς παρατηρούσε [μετοχή του ρ. καθοράω-καθορῶ]
- > **δυσνίκητον οὔσαν**: να είναι ανυπότακτη [αιτιατική ενικού του επιθέτου *ὁ/ἡ δυσνίκητος* > *δυσ* + *νίκη* (= αυτός που δύσκολα νικιέται, δύσκολα υποτάσσεται)]
- > **ἐρίσαντος**: όταν φιλονικούσε [μετοχή αορίστου του ρ. *ἐρίζω* (= καυγαδίζω, τσακώνομαι)]
- > **ῥαδίως** (επίρρημα): εύκολα
- > **πρὸς τὸ δέον**: προς το πρέπον, προς το σωστό [*δέον*: μετοχή του απροσ. ρ. *δεῖ* (= πρέπει)]
- > **ἐπειρᾶτο**: προσπαθούσε [παρατατικός του ρ. *πειράομαι-πειρῶμαι* (= προσπαθῶ, επιχειρῶ, δοκιμάζω)]
- > **ἢ**: παρά (β' ὅρος σύγκρισης). Πρόσεξε να μην το μεπερδέψεις με το διαζευκτικό *ἢ*.

- Η αιτία της ἔλλειψης εμπιστοσύνης εκ μέρους του Φίλιππου στους δασκάλους.

[7.2] καὶ τοῖς περὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἐγκύκλια παιδευταῖς οὐ πάνυ τι πιστεύων τὴν ἐπιστασίαν αὐτοῦ καὶ κατάρτισιν, ὡς μείζονος οὔσαν πραγματείας

- > **τὰ ἐγκύκλια**: η γενική εκπαίδευση [από το επίθετο *ἐγκύκλιος* (= γενικός, καθολικός)]
- > **παιδευτής**: ο εκπαιδευτής, ο δάσκαλος [από το ρήμα *παιδεύω* (= εκπαιδεύω)]
- > **πάνυ** (επίρρημα): πολύ [*οὐ πάνυ τι πιστεύων*: δεν πολυεμπιστευόταν]
- > **ἡ ἐπιστασία**: η προσοχή, η φροντίδα
- > **ὡς οὔσαν μείζονος πραγματείας**: με την ιδέα ότι ήταν ζήτημα μεγαλύτερης σπουδαιότητας

- Ο στίχος του τραγικού ποιητή Σοφοκλή για την εκπαίδευση.

καὶ κατὰ τὸν Σοφοκλέα πολλῶν χαλινῶν ἔργον οἰάκων θ' ἅμα,

- > **ὁ χαλινός**: το χαλινάρι
- > **ὁ οἰάξ**: το τιμόνι [γενική: *τοῦ οἰάκος* (γ' κλίση)]

- Ο δάσκαλος του Αλέξανδρου και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

μετεπέμψατο τῶν φιλοσόφων τὸν ἐνδοξότατον καὶ λογιώτατον Ἀριστοτέλην, κατὰ καὶ πρέποντα διδασκάλια τελέσας αὐτῶ.

- > **μετεπέμψατο**: ἔστειλε και προσκάλεσε [αόριστος του ρ. *μεταπέμπωμαι* > *μετὰ* + *πέμπω* (= στέλνω και προσκαλώ)]
- > **τὰ διδασκάλια**: τα δίδακτρα
- > **τελέσας**: αφού κατέβαλε, πλήρωσε [μετοχή αορίστου του ρ. *τελέω-τελῶ* (= πληρώνω)], βλ. τέλη κυκλοφορίας, δημοτικά τέλη

- Η ανοικοδόμηση των Σταγείρων και η αποκατάσταση των πολιτών της.

[7.3] τὴν γὰρ Σταγειριτῶν πόλιν,
ἐξ ἧς ἦν Ἀριστοτέλης,
ἀνάστατον ὑπ' αὐτοῦ
γεγενημένην συνώκισε πάλιν,
καὶ τοὺς διαφυγόντας ἢ
δουλεύοντας τῶν πολιτῶν
ἀποκατέστησε

- > **ἀνάστατος γίγνομαι**: καταστρέφομαι
- > **συνώκισε**: ξαναέκτισε > *σὺν + οἰκέω-οἰκῶ*
- > **οἱ διαφυγόντες**: οἱ ἐξόριστοι
- > **τοὺς δουλεύοντας**: ὄσους εἶχαν γίνει δούλοι, εἶχαν υποδουλωθεῖ [μετοχή του ρ. *δουλεύω* (= εἶμαι δούλος)]

- Ο τόπος διδασκαλίας του Αλέξανδρου.

[7.4] σχολὴν μὲν οὖν αὐτοῖς
καὶ διατριβὴν τὸ περὶ Μίεζαν
Νυμφαῖον ἀπέδειξε, ὅπου
μέχρι νῦν Ἀριστοτέλους ἔδρας
τε λιθίνας καὶ ὑποσκίους
περιπάτους δεικνύουσιν.

- > **ἡ διατριβή**: τόπος αναψυχῆς, μελέτης
- > **ἡ ἔδρα**: τὸ κάθισμα (βλ. «ἡ ἔδρα τοῦ καθηγητῆ»)
- > **ὑπόσκιος** (επίθετο): σκιερός

2. Ως μέλος της συνοδείας του Φίλιππου ἢ της Ολυμπιάδας, παρευρίσκεσαι στη συζήτησή τους για την εκπαίδευση του γιου τους. Αφηγήσου σε 60-80 λέξεις ὅσα ἀκουσες στα υπόλοιπα μέλη που ἀπουσίαζαν (στηριζόμενος/ῆ στο παραπάνω ἀπόσπασμα).

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **ῥαδίως δ' ἀγομένην ὑπὸ λόγου πρὸς τὸ δέον**: Ο λόγος στην Α.Ε. ἔχει διπλὴ σημασία: ἀπὸ τῆς μιᾶς, ἔχει νὰ κάνει με τὸν ἐναρθρο λόγο, τὴν ομιλία καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, με τὴν λογικὴ, τὴς νοητικὲς λειτουργίες τοῦ ἀνθρώπου. Προσπάθησε νὰ κατανοήσεις πῶς οἱ δύο σημασίες σχετίζονται, εἰδικὰ σε θέματα ἀγωγῆς καὶ σωστῆς συμπεριφορᾶς. Τὸ παράδειγμα τοῦ Φίλιππου πρὸς τὸν Αλέξανδρο θὰ σε βοηθήσει.
- > **αὐτός τε πείθειν ἐπειρᾶτο μᾶλλον ἢ προστάττειν**: Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο πῶς ὁ Φίλιππος ἐφαρμόζει γιὰ τὴν ἀνατροφή τοῦ Αλέξανδρου μιᾶ παιδαγωγικὴ μέθοδο ποὺ θυμίζει τὴς σύγχρονες παιδαγωγικὲς ἀντιλήψεις: ἡ πειθὴ ἔχει συχνὰ πολὺ μεγαλύτερη ἀποτελεσματικότητά ἀπὸ τὴς ἐντολές.
- > **πολλῶν χαλινῶν ἔργον οἰάκων θ' ἄμα**: Ο σοφὸς κλειὸς στίχος δηλώνει μεταφορικὰ δύο οὐσιώδη, ἕως καὶ τὴς μέρες μας, στοιχεῖα τῆς παιδαγωγικῆς διαδικασίας: τὴν καθοδήγηση τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὸ σωστὸ καὶ ταυτόχρονα τὴν τήρηση ὁρίων.
- > **τὴν γὰρ Σταγειριτῶν πόλιν**: Ο Φίλιππος, γιὰ νὰ τιμήσει τὸν δάσκαλο τοῦ γιου τοῦ, πρόσταξε νὰ ξαναχτιστοῦν τὰ Στάγειρα τῆς Χαλκιδικῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καταγόταν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὰ ὁποῖα εἶχε καταστρέψει στο παρελθόν ὁ ἴδιος.
- > **ὅπου μέχρι νῦν Ἀριστοτέλους ἔδρας τε λιθίνας καὶ ὑποσκίους περιπάτους δεικνύουσιν**: Τὸ τοπίο, ἀκόμη καὶ τὴς μέρες μας, δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν περιγραφή τοῦ Πλούταρχου καὶ ἀποτελεῖ σημαντικό ἀρχαιολογικὸ χῶρο κοντὰ στὴ Νάουσα.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ
- ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΤΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γιατί ο Φίλιππος θεωρούσε ότι η πειθώ ήταν το πιο κατάλληλο παιδαγωγικό εργαλείο για την ανατροφή του Αλέξανδρου; Ποια είναι η δική σου άποψη;
2. Τι είδους μόρφωση επιθυμούσε να προσφέρει ο Φίλιππος στον γιο του; Γιατί, κατά τη γνώμη του, ο Αριστοτέλης ήταν ο πιο κατάλληλος δάσκαλος; (Για την απάντησή σου χρησιμοποίησε πληροφορίες για τον φιλόσοφο από τη διαδικτυακή σου έρευνα).
3. α. Γιατί νομίζεις ότι ο Πλούταρχος παραθέτει τον στίχο από τον τραγικό ποιητή Σοφοκλή; Τι προσθέτει στο ύφος του αποσπάσματος; β. Πώς αντιλαμβάνεσαι το νόημα του στίχου του Σοφοκλή; Γράψε ένα κείμενο 50-60 λέξεων. Αναζήτησε διαδικτυακά και άλλα ρητά τα οποία σχετίζονται με την παιδεία.
4. Διάβασε με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο το απόσπασμα από την επιστολή του φιλοσόφου Επίκουρου, *Πρὸς Μενοικέα*. Γράψε μία σύντομη εισήγηση 80-100 λέξεων με παρόμοιο περιεχόμενο για την αξία ενασχόλησης των μαθητών και των μαθητριών με τη Φιλοσοφία. Παρουσίασε την εισήγησή σου στην τάξη.

Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρων ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν. οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστίν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον. ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν ἢ παρεληλυθέναι τὴν ὥραν, ὁμοίός ἐστιν τῷ λέγοντι πρὸς εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὴν ὥραν ἢ μηκέτι εἶναι. ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέφ καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ἦ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων· μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν.

Ἐπίκουρος, *Ἐπιστολὴ πρὸς Μενοικέα*, 122

Αργυρὸ τετράδραχμο του Μεγάλου Αλέξανδρου (περ. 325-319 π.Χ.)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
ΚΑΙ ΔΡΑΧΜΕΣ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ,
ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΜΕΝΟΙΚΕΑ,
122

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

καθοράω-καθορῶ > *κατὰ* + *οράω-ορῶ*: ὄραμα, ὄραση, ἐνόραση (= διαίσθηση), ορατός, ἀόρατος, οραματιστής, διορατικός, διορατικότητα, πανόραμα, πανοραμικός, βλ. και 1η υποενότητα.

ἡ φύσις > *φύομαι* (= γεννιέμαι, εἶμαι ἐκ φύσεως): φυσικός, ἀφύσικος, φύλο, φύλλο, φυλή, φυτό, φυτόρα, ευφυΐα, ευφυής, ἰδιοφυΐα, ἰδιοφυής, μεγαλοφυΐα, μεγαλοφυής, ἀπόφυση, παραφυάδα, φυσική.

ΑΓΓ physics, **ΓΑΛ** physique, **ΓΕΡΜ** Physik, **ΙΤΑΛ** fisica, **ΑΒ** fizikës, **ΡΩΣ** физика.

ἐρίζω < *ἔρις-ιδος*: εριστικός, π.χ. ἦταν πολὺ εριστικὴ ἡ συμπεριφορὰ του.

δεῖ (ἀπρόσωπο ρήμα): δεοντολογία, δεοντολογικός, ἀντιδεοντολογικός.

πειράομαι-πειρῶμαι: πείραμα, πείρα, ἀπειρία, ἐμπειρος, ἀπειρος, ἀπόπειρα.

ή **μουσική**: μουσικός, άμουσος (= απαίδευτος, ακαλλιέργητος), μουσικολογία, Μούσα.

ΑΓΓ music, musician, muse, **ΓΑΛ** musique, musicien, muse, **ΓΕΡΜ** Music, musiker, Muse, **ΙΤΑΛ** musica, musicista, musa, **ΑΛΒ** Muzikë, Muzikant, **ΡΩΣ** Музыка, музыкант.

παιδεύω: παιδεία, παιδί, απαίδευτος, εκπαίδευση, εκπαιδευτής, εκπαιδευτικός, παιδαγωγός, παιδαγωγική, παίδεμα, παιδεμός.

ΑΓΓ pedagogy, **ΓΑΛ** pédagogie, **ΓΕΡΜ** Pädagogik, **ΙΤΑΛ** pedagogia, **ΑΛΒ** pedagogjia, **ΡΩΣ** педагогика.

πέμπω: πομπός, εκπομπή, αποπομπή, παραπομπή, διαπόμπευση, αποδιοπομπαίος.

φιλόσοφος > *φίλος + σοφία*: φιλοσοφία, φιλοσοφικός, αφιλοσόφητος.

ΑΓΓ philosophy, **ΓΑΛ** philosophie, **ΓΕΡΜ** Philosophie, **ΙΤΑΛ** filosofia, **ΙΣΠ** filosofia, **ΑΛΒ** Filozofia, **ΡΩΣ** Философия.

ή **πόλις**: πολίτης, πολιτική, πολιτικός, πολιτευτής, απολιτικός, απολίτικος, πολιτεία, πολιτισμός, πολιτισμικός, πολιτιστικός, διαπολιτιστικός. (Αναζήτησε στην αγγλική γλώσσα λέξεις που προέρχονται από την ελληνική ρίζα *πολι-τ*-)

οικέω-οικῶ: οίκος, οικιακός, οικισμός, οικιστικός, (αν)οικοδόμηση, οικογένεια, κατοικία, πολυκατοικία, συνοικία, συνοικισμός.

ή **ἔδρα** > *ἔζομαι* (= κάθομαι): εξέδρα, ενέδρα, καθέδρα, έφεδρος, εδραίωση, έδαφος, εδῶλιο.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου, αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Γράψε μία δική σου πρόταση στη Ν.Ε. με καθεμία από τις λέξεις: διατριβή, δουλεύω, παιδεύω. Αν δεν θυμάσαι ή δεν ξέρεις τη σημασία τους, αναζήτησέ τη στο **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**. Ποια είναι η σημασιολογική τους διαδρομή;
3. Με βάση τα θέματα του ρ. *όράω-όρω*, που συνάντησες έως τώρα (υποενότητα Α1, Α4), να συμπληρώσεις τα παρακάτω κενά:
  - α. Είχε ένα σπουδαίο .....**μα** για την πόλη του.
  - β. Δεν είμαι .....**κός** πάνω στο θέμα.
  - γ. Είχε σχηματίσει μια .....**τή** εικόνα για τη φίλιά τους!
4. Αναζήτησε στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** τη διαφορά στη σημασία μεταξύ των λέξεων: πείρα-εμπειρία, πραγματεία-διατριβή. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις τις λέξεις αυτές σε δικά σου παραδείγματα;

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των τονισμένων φράσεων. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- α. Ο καινούριος υπολογιστής έγινε **το μήλον της έριδος** ανάμεσα στην αδερφή μου και εμένα, για το ποια θα τον χρησιμοποιεί περισσότερο!
- β. Ο Γιάννης έχει γίνει εντελώς άβουλος... **Άγεται και φέρεται** από τους φίλους του.
- γ. Πρέπει σε αυτήν την περίπτωση να εξετάσουμε με προσοχή **το δέον γενέσθαι**.
- δ. Κουράζεται σε μεγάλο βαθμό καθώς προσπαθεί πάντα **υπέρ το δέον**.

Α.Α.Ε.Φ.

Α.Κ.Ν.

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική

Παραθετικά

α. Παραθετικά επιθέτων

- ▶ Εντόπισε στο κείμενο της υποενότητας τους τύπους *μείζονος*, *ένδοξότατον*, *λογιώτατον*. Δες παράλληλα πώς αποδίδονται στη Ν.Ε.
- ▶ Έχεις ακούσει τις εκφράσεις «Μεταξύ δύο κακών **το μη χείρον βέλτιστον**», «Οι επισκέπτες της Καλαμάτας προέρχονται **ως επί το πλείστον** από ευρωπαϊκές χώρες», «Η παιδεία συμβάλλει **τα μάλα** στη διεκδίκηση της ελευθερίας των υπόδουλων λαών», «Αν δεν έτρεχες, θα μπορούσαμε **κάλλιστα** να αποφύγουμε τη σύγκρουση»; Γνωρίζεις τι σημαίνουν; Εξήγησε το περιεχόμενο με τη βοήθεια των συμπραζόμενων.
- ▶ Θυμήσου ότι τα επίθετα στη Ν.Ε. έχουν τρεις βαθμούς. Το ίδιο συμβαίνει και στην Α.Ε. Δες τον πίνακα. Τι σου θυμίζουν οι καταλήξεις τους συγκρινόμενες με αυτές της Ν.Ε.;

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
Μέσω του επιθέτου αποδίδεται μια ιδιότητα σε μια άλλη λέξη.	Μέσω του επιθέτου πραγματοποιείται σύγκριση μεταξύ δύο πραγμάτων, προσώπων ή εννοιών.	Μέσω του επιθέτου φαίνεται ότι κάποιο πρόσωπο, πράγμα ή έννοια έχει κάποιο χαρακτηριστικό σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα όμοιά του.

Καταλήξεις

	-τερος, -τέρα, -τερον	-τατος, -τάτη, -τατον
π.χ. <i>ένδοξος</i> , <i>ένδοξος</i> , <i>ένδοξον/γλυκός</i> , <i>γλυκεῖα</i> , <i>γλυκύ</i>	π.χ. <i>ένδοξό-τερος</i> , <i>ένδοξο-τέρα</i> , <i>ένδοξό-τερον</i> <i>γλυκύ-τερος</i> , <i>γλυκυ-τέρα</i> , <i>γλυκύτερον</i>	π.χ. <i>ένδοξό-τατος</i> , <i>ένδοξο-τάτη</i> , <i>ένδοξό-τατον</i> <i>γλυκύ-τατος</i> , <i>γλυκυ-τάτη</i> , <i>γλυκύ-τατον</i>

Τα παραθετικά λοιπόν σχηματίζονται με την προσθήκη στο θέμα της γενικής ενικού αρσενικού γένους, της κατάληξης *-τερος*, *-τέρα*, *-τερον* και *-τατος*, *-τάτη*, *-τατον*.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
	θέμα γεν. εν. + <i>-τερος</i> , <i>-τέρα</i> , <i>-τερον</i>	θέμα γεν. εν. + <i>-τατος</i> , <i>-τάτη</i> , <i>-τατον</i>
π.χ. <i>ἀληθής</i>	π.χ. <i>ἀληθέσ-τερος</i>	π.χ. <i>ἀληθέσ-τατος</i>

- ▶ Στη **Γραμματική της Α.Ε.** θα βρεις όλες τις καταλήξεις των παραθετικών.
- ▶ Επίσης ο τύπος *μείζονος* ανήκει σε ένα επίθετο που χρησιμοποιείται συχνά, αλλά ακολουθεί διαφορετικό σχηματισμό, δηλ. είναι ανώμαλο.
- ▶ Για την κλίση του συγκριτικού βαθμού των ανώμαλων παραθετικών, δες **Γραμματική της Α.Ε.**

ΒΑΘΜΟΙ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ
ΕΠΙΘΕΤΩΝ ΑΠΟ
ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ Α.Ε.Γ.

Παρατηρήσεις

1. Τα παραθετικά σχηματίζονται και περιφραστικά με τη χρήση του *μᾶλλον* + επίθετο στον συγκριτικό βαθμό και του *μάλιστα* + επίθετο στον υπερθετικό.

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
<i>ύβριστῆς</i>	<i>μᾶλλον ύβριστῆς</i>	<i>μάλιστα ύβριστῆς</i>

2. Υπάρχουν ορισμένα επίθετα που δεν σχηματίζουν παραθετικά. Αυτά είναι όσα δηλώνουν:

- **ύλη** (π.χ. *ξύλινος, λίθινος*)
- **τόπο** (π.χ. *ἐπίγειος, θαλάσσιος*)
- **χρόνο** (π.χ. *ἡμέριος, ἐσπέριος*)
- **μέτρο** (π.χ. *δίπηχυς, πηχυαῖος*)
- **καταγωγή, συγγένεια** (π.χ. *μητρῶος, παππῶος*)
- **μόνιμη κατάσταση** (π.χ. *θνητός, νεκρός*)

β. Παραθετικά επιρρημάτων

- Εντόπισε στο κείμενο της υποενότητας τους τύπους *ῥαδίως, μᾶλλον*.

Τα επιρρήματα σχηματίζουν και αυτά παραθετικά, ως εξής:

- Συγκριτικός βαθμός: Όμοια με τον συγκριτικό της ονομαστικής ενικού ουδετέρου, π.χ. *σοφῶς, σοφώτερ-ον*
- Υπερθετικός βαθμός: Όμοια με τον υπερθετικό της ονομαστικής πληθυντικού ουδετέρου, π.χ. *σοφῶς, σοφώτατ-α*

Ο τύπος *μᾶλλον* είναι ο συγκριτικός βαθμός ενός επιρρηματος που χρησιμοποιείται συχνά, αλλά ακολουθεί, όπως κάποια επίθετα, διαφορετικό σχηματισμό, είναι δηλ. ανώμαλο: Θετικός: *μάλα* (= πολύ) – Συγκριτικός: *μᾶλλον* (= περισσότερο) – Υπερθετικός: *μάλιστα* (= πάρα πολύ, προπάντων)

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Να συμπληρώσεις τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τους τύπους των παραθετικών, προσέχοντας την ορθογραφία. Στη συνέχεια, με βάση την ορθογραφία τους να διατυπώσεις τον κανόνα σχετικά με το πότε βάζουμε -ο- ή -ω- στην κατάληξη.
  - α. Σωκράτης σοφ ..... τατος πάντων ἀνθρώπων ἐστί.
  - β. Πολίτην ἐντιμ ..... τερον Ἀριστείδου οὐκ εὐρήσεις.
  - γ. Δικαι ..... τερόν ἐστι τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀθωῶσαι.
  - δ. Τὴν τιμ ..... τέραν τῶν Χερουβείμ, καὶ ἔνδοξ ..... τέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ.
2. Να συμπληρώσεις τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο παραθετικών των επιθέτων που δίνονται στην παρένθεση.
  - α. Στρατία ..... (μεγάλη, συγκριτικός, ονομ. ενικού) τοῦ Ἀλεξάνδρου οὐκ ἐγένετο κατὰ τῆς Περσίας.
  - β. Τὸν πάντων ..... (λόγιος, υπερθετικός, αιτιατ. ενικού) ἐρωτῶ, Ἀριστοτέλη.
  - γ. Τίς ἐστιν ..... (ἐνδοξος, συγκριτικός, ονομ. ενικού) Ἀλεξάνδρου;
  - δ. Καλλιπάτειρα ἐφάνη ..... (γενναῖα, συγκριτικός, αιτιατ. ενικού) πολλῶν ἀνδρῶν.

Περίληψη κεφαλαίων 7.5-7.9 Από τον Αριστοτέλη ο Αλέξανδρος διδάχτηκε ηθική και πολιτική. Παρακολούθησε επίσης κάποιες διδασκαλίες που απευθύνονταν σε λίγους και αποκαλούνταν ακροαματικές και ανώτερες (ἀκροατικὲς καὶ ἔποπτικὲς). Φαινόταν να επιδιώκει τη γνώση που δεν κατείχαν πολλοί άνθρωποι.

A | Κείμενο

[8.1] Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ φιλιατρεῖν Ἀλεξάνδρῳ προστρίψασθαι μᾶλλον ἑτέρων Ἀριστοτέλης. οὐ γὰρ μόνον τὴν θεωρίαν ἠγάπησεν, ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐβοήθει τοῖς φίλοις, καὶ συνέταττε θεραπειὰς τινὰς καὶ διαίτας, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν λαβεῖν ἔστιν.

[8.2] ἦν δὲ καὶ φύσει φιλόλογος καὶ φιλομαθῆς καὶ φιλιαναγνώστης, καὶ τὴν μὲν Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νομιζῶν καὶ ὀνομάζων, ἔλαβε μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος ἦν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσιν, εἶχε δ' αἰεὶ μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου κειμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ὡς Ὀνησίκριτος ἰστόρηκε· **[8.3]** τῶν δ' ἄλλων βιβλίων οὐκ εὐπορῶν ἐν τοῖς ἄνω τόποις, Ἄρπαλον ἐκέλευσε πέμπαι, Κάκεϊνος ἔπεμψεν αὐτῷ τὰς τε Φιλίστου βίβλους καὶ τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου τραγωδιῶν συχνὰς, καὶ Τελέστου καὶ Φιλοξένου διδυράμβους.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

1. Το απόσπασμα περιέχει δώδεκα ρήματα. Στα επτά εννοείται ως υποκείμενο ο Αλέξανδρος. Χρωμάτισε τα ρήματα και με διαφορετικό χρώμα τις λέξεις που δέχονται την ενέργειά τους (αντικείμενα) ή τις λέξεις οι οποίες αποδίδουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πρωταγωνιστή (κατηγορούμενα).
2. α. Εντόπισε στις νεοελληνικές μεταφράσεις την απόδοση των τύπων με έντονη γραφή. Ποια από τις δύο προτιμάς; Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου. β. Γιατί νομίζεις ότι το υποκείμενο «ὁ Ἀριστοτέλης» είναι τοποθετημένο ως τελευταία λέξη, σε αντίθεση με την απόδοση των δύο μεταφράσεων, όπου βρίσκεται στην αρχή; Σε ποια θέση το προτιμάς; Γιατί;

[8.1] Ἐχω τὴ γνώμη ὅτι ὁ **Αριστοτέλης** ἦταν αὐτὸς που περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐνέπνευσε στὸν Αλέξανδρο τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν ἰατρική. Γιατί δὲν ἀρκέστηκε μόνο στὴ θεωρία, ἀλλὰ βοηθοῦσε καὶ τοὺς φίλους, ὅταν ἀρρώσταιναν, καὶ ἔγραφε συνταγὲς γιὰ κάποιες θεραπείες καὶ διαίτες, ὅπως μπορεῖ νὰ το διαπιστώσει κανεῖς ἀπὸ τὶς ἐπιστολές.

(Μτφρ. Α.Ι. Γιαγκόπουλου-Ζ.Ε. Μαλαθούνη)

[8.1] Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ φιλιατρεῖν Ἀλεξάνδρῳ προστρίψασθαι μᾶλλον ἑτέρων Ἀριστοτέλης. οὐ γὰρ μόνον τὴν θεωρίαν ἠγάπησεν, ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐβοήθει τοῖς φίλοις, καὶ συνέταττε θεραπειὰς τινὰς καὶ διαίτας, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν λαβεῖν ἔστιν

Καὶ μοι φαίνεται ὅτι ὁ **Αριστοτέλης**, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, ἐνέπνευσε στὸν Αλέξανδρο τὴν κλίση πρὸς τὴν ἰατρική. Γιατί δὲν ἀγάπησε μόνο τὴ θεωρία ἀλλὰ βοηθοῦσε καὶ τοὺς φίλους που ἀρρώσταιναν καὶ ἔγραφε κάποιες θεραπείες καὶ διαίτες, ὅπως μπορεῖ νὰ δεῖ κανεῖς στὶς ἐπιστολές του. (Μτφρ. εκδ. Κάκτος)

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθητών/τριών σου και σχολιάσέ τις.

- Ποιος ενέπνευσε στον Αλέξανδρο την αγάπη για την ιατρική σύμφωνα με τον Πλούταρχο;

[8.1] Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ φιλατρεῖν Ἀλεξάνδρῳ προστρίψασθαι μᾶλλον ἐτέρων Ἀριστοτέλης.

- > **φιλατρέω-φιλατρῶ**: αγαπώ την ιατρική [*φίλος* + *ιατρός*]
- > **δοκεῖ μοι προστρίψασθαι**: μου φαίνεται, νομίζω ότι ενέπνευσε [απαρέμφατο αορίστου του ρ. *προστρίβομαι* (εδώ): εμπνέω]
- > **μᾶλλον ἐτέρων**: περισσότερο από κάθε άλλον [*ἕτερος, ἕτερα, ἕτερον* (= άλλος, -η, -ο)]

- Με ποιες ενέργειες ο Αλέξανδρος εφαρμόζε τις ιατρικές γνώσεις του στην πράξη;

οὐ γὰρ μόνον τὴν θεωρίαν ἠγάπησεν, ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐβοήθει τοῖς φίλοις, καὶ συνέταττε θεραπείας τινὰς καὶ διαίτας, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν λαβεῖν ἔστιν.

- > **νοσοῦσι(ν)**: όταν αρρώσταιναν [μετοχή του ρ. *νοσέω-νοσῶ*]
- > **ἡ δίαιτα**: τρόπος διαβίωσης αλλά και διατροφής
- > **ἔστιν** (απρόσωπο ρήμα): είναι δυνατόν [*ἔστι λαβεῖν*: είναι δυνατό να καταλάβει, να αντιληφθεῖ]

- Ποια άλλα ενδιαφέροντα εκ φύσεως είχε ο Αλέξανδρος;

[8.2] ἦν δὲ καὶ φύσει φιλόλογος καὶ φιλομαθῆς καὶ φιλιαναγνώστης,

- > **φιλόλογος**: φίλος/φίλη του λόγου, αυτός που αγαπά τον λόγο

- Ποια γνώμη είχε για την *Ιλιάδα* ο Αλέξανδρος; Από ποιον και σε ποια μορφή την έλαβε; Πώς αποκαλείται αυτή η *Ιλιάδα* που έλαβε ο Αλέξανδρος;

καὶ τὴν μὲν Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων, ἔλαβε μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος ἦν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσιν,

- > **ἐφόδιον**: εφόδιο > *ἐπί* + *ὁδός*
- > **ἦν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσι(ν)**: την οποία ονομάζουν, αποκαλούν «εκ του νάρθηκος» [*ὁ νάρθηξ, τοῦ νάρθηκος* (γ' κλίση)]

- Τι είχε κάτω από το προσκέφαλό του ο Αλέξανδρος; Ποιος μας δίνει αυτή την πληροφορία;

εἶχε δ' αἰεὶ μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου κειμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ὡς Ὀνησίκριτος ἰστόρηκε·

- > **αἰεὶ** (επίρρημα): πάντα
- > **τὸ ἐγχειρίδιον**: μαχαίρι, ξιφίδιο [*ἐν* + *χείρ*. Το σχολικό σου βιβλίο αλλιώς αποκαλείται «σχολικό εγχειρίδιο». Η ετυμολογία της λέξης θα σε βοηθήσει να καταλάβεις το γιατί]
- > **κειμένην**: μετοχή του ρ. *κεῖμαι* (= βρίσκομαι, είμαι κάτω)

- Ποιον διέταξε ο Αλέξανδρος να του φέρει βιβλία και γιατί;

[8.3] τῶν δ' ἄλλων βιβλίων οὐκ εὐπορῶν ἐν τοῖς ἄνω τόποις, Ἄρπαλον ἐκέλευσε πέμψαι,

> οὐκ εὐπορῶν ἐν τοῖς ἄνω τόποις: επειδή δεν προμηθευόταν στους τόπους της άνω Ασίας [εὐπορέω-εὐπορῶ (= προμηθεύομαι) > εὖ + πόρος (= πέρασμα)]

- Ποια ήταν τα βιβλία που έστειλε ο Άρπαλος στον Αλέξανδρο;

κάκεϊνος ἔπεμψεν αὐτῷ τὰς τε Φιλίστου βίβλους καὶ τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου τραγῳδιῶν συχνάς, καὶ Τελέστου καὶ Φιλοξένου διδυράμβους.

> κάκεϊνος: και εκείνος [κράση]
> συχνάς: πολλές (εδώ)

2. Ο Άρπαλος έγραψε και τοποθέτησε μέσα σε κάποιο από τα βιβλία που έστειλε στον Αλέξανδρο ένα σημείωμα το οποίο τελείωνε με την ευχή «Απόλαυσε τη λυρικότητα της γλώσσας των ποιητών. Υγιάινε, Άρπαλος». Συμπλήρωσε το περιεχόμενο του σημειώματος (40-50 λέξεις) με στοιχεία από το απόσπασμα.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > τὸ φιλατρειν Ἀλεξάνδρῳ προστρίψασθαι μᾶλλον ἐτέρων Ἀριστοτέλης: Γιος του γιατρού Νικομάχου ο Αριστοτέλης, μεγαλωμένος σε ένα περιβάλλον όπου ασκούσαν η ιατρική (πράγμα που αποτυπώνεται και στο υπόλοιπο έργο του φιλοσόφου), δεν είναι παράξενο πώς ενέπνευσε και στον μαθητή του Αλέξανδρο την αγάπη για αυτή την επιστήμη.
- > φιλόλογος καὶ φιλομαθῆς καὶ φιλαναγνώστης: Το πολυσύνδετο σχήμα τονίζει emphaticά τη μεγάλη αγάπη του Αλέξανδρου για τη μάθηση και το διάβασμα.
- > ἔλαβε μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος ἦν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσιν: Ο νάρθηκας ήταν μικρό κυλινδρικό κιβώτιο, προερχόμενο από το φυτό *νάρθηξ*. Όταν ο Αλέξανδρος, όπως θα δούμε στη συνέχεια, έλαβε έναν τέτοιο πολύτιμο νάρθηκα από τα περσικά λάφυρα, τοποθέτησε μέσα σε αυτόν την *Ιλιάδα*, έτσι όπως την είχε επιμεληθεί ο Αριστοτέλης με αφορμή τη διδασκαλία της στον Αλέξανδρο. Γι' αυτό, η συγκεκριμένη έκδοση της *Ιλιάδας* ονομάστηκε *ἐκ τοῦ νάρθηκος*.
- > τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου... Τελέστου καὶ Φιλοξένου διδυράμβους: Ο Άρπαλος προβαίνει σε ένα απάνθισμα ποίησης, για να το στείλει στον Αλέξανδρο, το οποίο αποτελείται από έργα των τριών μεγάλων τραγικών ποιητών και έργα λυρικών ποιητών, όπως ο Τελέστας.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Σε ποιες δεξιότητες και ποια χαρακτηριστικά του Αλέξανδρου αναφέρεται ο Πλούταρχος; Θεωρείς ότι ταιριάζουν σε έναν νέο που αργότερα θα γίνει μεγάλος στρατηλάτης ή όχι; Γράψε γι' αυτό μία παράγραφο που αναπτύσσεται με αιτιολόγηση.
2. α. Γράψε στην πρώτη στήλη ενός δίστηλου πίνακα τις λέξεις του κειμένου που ανα-

ΔΑΣΚΑΛΟΣ
ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΗΣ

ΟΜΗΡΟΣ ΚΑΙ
ΔΡΑΧΜΕΣ

ΤΡΑΓΙΚΟΙ
ΠΟΙΗΤΕΣ

φέρονται στα βιβλία που προτιμούσε ο Αλέξανδρος. Στη δεύτερη στήλη σημείωσε όσα από αυτά έχουν απήχηση ακόμη και σήμερα είτε ως προσωπικές επιλογές ενός νέου είτε ως διδακτικά εγχειρίδια.

β. Ποια από τα ενδιαφέροντα του Αλέξανδρου έχεις ή θα ήθελες να έχεις; Οργανώστε μια δημοσκόπηση στην τάξη και δημιουργήστε με τους συμμαθητές που μοιράζετε κοινά ενδιαφέροντα την παρουσίαση ενός επαγγέλματος που σχετίζεται με αυτά.

3. Είσαι ένας από τους αξιωματικούς του Αλέξανδρου και παρατηρείς ότι ο τελευταίος κοιμάται με την *Ιλιάδα* στο προσκέφαλό του. Γεμάτος έκπληξη διηγείσαι το περιστατικό σε κάποιον άλλον αξιωματικό του και προσπαθείς να το εξηγήσεις.

4. α. Διάβασε το παρακάτω κείμενο από μία επιστολή που στέλνει ο ρήτορας Ισοκράτης στον Αλέξανδρο. Ποια στοιχεία του χαρακτήρα του Αλέξανδρου είναι παρόμοια με αυτά που αναφέρει ο Πλούταρχος στην παρούσα υποενότητα και ποιο καινούριο στοιχείο μαθαίνουμε γι' αυτόν; **β.** Γράψε μία παράγραφο 80-100 λέξεων που αναπτύσσεται με σύγκριση. Δες ξανά το κείμενο αλλά και τη μετάφραση στο ψηφιακό αρχείο.

Ἄκούω δέ σε πάντων λεγόντων ὡς φιλάνθρωπος εἶ καὶ φιλαθήναιος καὶ φιλόσοφος, οὐκ ἀφρόνως ἀλλὰ νοῦν ἔχόντως. Τῶν τε γὰρ πολιτῶν ἀποδέχεσθαί σε τῶν ἡμετέρων οὐ τοὺς ἡμεληκότας αὐτῶν καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ' οἷς συνδιατρίβων τ' οὐκ ἂν λυπηθεῖς [...] οὐδ' ἂν βλαβεῖς οὐδ' ἀδικηθεῖς.

Ἰσοκράτης, *Ἐπιστολὴ Ἀλεξάνδρῳ*, 2-3 (διασκευή)

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ,
ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ,
2-3

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

Ἀριστοτέλης: **ΑΓΓ** Aristotle, **ΓΑΛ** Aristote, **ΓΕΡΜ** Aristoteles, **ΙΤΑΛ** Aristotele, **ΙΣΠ** Aristóteles, **ΑΛΒ** Aristoteli, **ΡΩΣ** Аристотель.

ἡ θεωρία > *θεωρέω-θεωρῶ* (= παρατηρῶ): θεώρηση, θεωρητικός, θεωρεῖο, θεώρημα, θεωρός, θυρωρός.

ΑΓΓ theory, theoretical, **ΓΑΛ** théorie, théorique, **ΓΕΡΜ** Theorie, theoretisch, **ΙΤΑΛ** teoria, teorico, **ΑΛΒ** Teoria, Teoricien, **ΡΩΣ** Теория, теоретический.

ἡ δίαιτα > *δαιτάω-δαιτῶ* και *δαιτάομαι-δαιτῶμαι* (= ζω σύμφωνα με έναν τρόπο ζωής): διαιτητικός, διαιτολογία, διαιτολόγος.

ΑΓΓ Dietician, **ΓΑΛ** Diététicien, **ΓΕΡΜ** Diätassistent, **ΙΤΑΛ** Dietista, **ΡΩΣ** Диетолог.

νοσέω-νοσῶ: νόσος, νοσοκομείο, νοσοκόμος, νόσηση, νοσηρός, νοσηρότητα, ανοσία, ανοσοποιητικό.

κειμαι: κείμενο, κειμήλιο, κοίμηση, κοιμητήριο, κοιτώνας, κοιτίδα, κοίτη, υποκείμενο.

ἱστορέω-ἱστορῶ: ιστορία, ιστορικός, ιστορικότητα, εξιστόρηση, προϊστορία, προϊστορικός, ανιστόρητος, ιστοριογράφος, ιστοριοδίφης (= ο ερευνητής των ιστορικών πηγών).

ΑΓΓ history, historical, prehistory, **ΓΑΛ** histoire, historique, pré histoire, **ΓΕΡΜ** Historiker, historisch, **ΙΤΑΛ** storia, storico, preistoria, **ΡΩΣ** История, Исторический, преыстория.

εὐπορέω-εὐπορῶ: εύπορος, ευπορία, άπορος, απορία, έμπορος, εμπόριο.

τραγωδία: λέξη με αβέβαιη προέλευση.

ΑΓΓ tragedy, **ΓΑΛ** tragédie, **ΓΕΡΜ** Tragödie, **ΙΤΑΛ** tragedia, **ΑΛΒ** tragjedi, **ΡΩΣ** трагедия.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Εντόπισε τα συνθετικά μέρη των παρακάτω σύνθετων λέξεων της Ν.Ε. και στη συνέχεια αναζήτησε με ποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου συγγενεύουν ετυμολογικά.

	α' συνθετικό	β' συνθετικό	ετυμολογική συγγένεια με
ορθοδοξία			
συνοδεία			
πρόχειρος			
πρόλογος			

3. Σημείωσε σε ποια περίπτωση η λέξη με έντονη γραφή στις παρακάτω προτάσεις έχει κυριολεκτική και σε ποια έχει μεταφορική σημασία.
  - α. Ο ελληνισμός έζησε την **τραγωδία** της προσφυγιάς και στη Μικρασιατική καταστροφή το 1922 και στα γεγονότα της Κύπρου το 1974.
  - β. Οι **τραγωδίες** που παίζονται στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου προσελκύουν πλήθος κόσμου.
  - γ. Η γέννηση της τραγωδίας σχετίζεται με την εξέλιξη του **διθύραμβου**.
  - δ. Στο διαδίκτυο κυκλοφόρησαν **διθύραμβοι** για τη διάκριση των μαθητών του σχολείου μας στη μαθηματική Ολυμπιάδα.
  - ε. Ο δείκτης **νοσηρότητας** ήταν υψηλός κατά τη διάρκεια της πανδημίας.
  - στ. Είχε μία **νοσηρή** περιέργεια, που του έβγαине πάντα σε κακό.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- α. Αδιαφορεί για ό,τι του λέμε... Πράττει πάντα **κατά το δοκούν!**
- β. Όσο κι αν του εξηγώ κάνει τα ίδια λάθη **νυν και αεί (και εις τους αιώνας των αιώνων)!**
- γ. Είπε ότι θα μου δανείσει το νέο του κινητό κι όταν του το ζήτησα, μου απάντησε θυμωμένος **μολών λαβέ!**

Χρυσός στατήρας της ελληνιστικής περιόδου (286-281 π.Χ.) με την κεφαλή του Μεγάλου Αλέξανδρου

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

Ε Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική

Συνηρημένα ρήματα ή περισπώμενα σε -άω

Θα έχεις παρατηρήσει ότι στη Ν.Ε. υπάρχουν ρήματα της Β' συζυγίας που λήγουν σε -άω και -ώ, π.χ. αγαπάω/αγαπώ. Τα ρήματα αυτά αντιστοιχούν στην α' τάξη συνηρημένων ρημάτων της αρχαίας ελληνικής: π.χ. *ἀγαπάω/ἀγαπῶ, τιμάω/τιμῶ*.

Ονομάζονται **συνηρημένα**, γιατί στον ενεστώτα και στον παρατατικό συναιρούν το τελευταίο φωνήεν του θέματος με το φωνήεν της κατάληξης που ακολουθεί. Στους υπόλοιπους χρόνους εκτείνουν το **α** σε **η**.

π.χ.

Ενεστώτας	τιμάω-τιμῶ
Παρατατικός	ἐτίμων
Μέλλοντας	τιμήσω
Αόριστος	ἐτίμησα
Παρακείμενος	τετίμηκα
Υπερσυντέλικος	ἔτετιμήκειν

Πίνακας συναιρέσεων

Θυμήσου:

$\alpha + \epsilon \text{ ή } \alpha + \eta = \alpha$ (μακρό)	$\alpha + \epsilon\iota \text{ ή } \alpha + \eta = \alpha$
$\alpha + \omicron \text{ ή } \alpha + \omega \text{ ή } \alpha + \omicron\upsilon = \omega$	$\alpha + \omicron\iota = \omega$

Κλίση α' τάξης συνηρημένων

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ					
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ					ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Οριστική
τιμ-ῶ	τιμ-ῶ	τιμ-ῶμι & τιμ-ώην	-	τιμ-ᾶν	ἐ-τίμ-ων
τιμ-ᾶς	τιμ-ᾶς	τιμ-ῶς & τιμ-ώης	τίμ-α		ἐ-τίμ-ας
τιμ-ᾷ	τιμ-ᾷ	τιμ-ῶ & τιμ-ώη	τιμ-άτω	Μετοχή	ἐ-τίμ-α
τιμ-ῶμεν	τιμ-ῶμεν	τιμ-ῶμεν	-	τιμ-ῶν	ἐ-τιμ-ῶμεν
τιμ-ᾶτε	τιμ-ᾶτε	τιμ-ῶτε	τιμ-ᾶτε	τιμ-ῶσα	ἐ-τιμ-ᾶτε
τιμ-ῶσι(ν)	τιμ-ῶσι(ν)	τιμ-ῶεν	τιμ-ώντων & τιμ-άτωσαν	τιμ-ῶν	ἐ-τίμ-ων

ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ
ΡΗΜΑΤΑ
ΣΕ -ΑΩ, -Ω

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ					ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Οριστική
τιμ-ῶμαι	τιμ-ῶμαι	τιμ-ῶμην	-	τιμ-ᾶσθαι	ἐ-τιμ-ῶμην
τιμ-ᾶ	τιμ-ᾶ	τιμ-ᾶο	τιμ-ῶ		ἐ-τιμ-ῶ
τιμ-ᾶται	τιμ-ᾶται	τιμ-ᾶτο	τιμ-ᾶσθω	Μετοχή	ἐ-τιμ-ᾶτο
τιμ-ῶμεθα	τιμ-ῶμεθα	τιμ-ῶμεθα	-	τιμ-ῶμενος	ἐ-τιμ-ῶμεθα
τιμ-ᾶσθε	τιμ-ᾶσθε	τιμ-ᾶσθε	τιμ-ᾶσθε	τιμ-ῶμένη	ἐ-τιμ-ᾶσθε
τιμ-ῶνται	τιμ-ῶνται	τιμ-ῶντο	τιμ-ᾶσθων & τιμ-ᾶσθωσαν	τιμ-ῶμενον	ἐ-τιμ-ῶντο

Θυμήσου την κλίση των ρημάτων της β' συζυγίας/α' τάξη της Ν.Ε. Τι παρατηρείς, όταν τη συγκρίνεις με την α' τάξη των συνηρημένων της αρχαίας ελληνικής; (**Δες τη Γραμματική της Ν.Ε.**)

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

- Συμπλήρωσε τα κενά με τον τύπο του συνηρημένου ρήματος στην παρένθεση.
  - Μετ' ὀλίγον ..... (ὄρω, β' εν. οριστ. ενεστ.) δύο ὁδοὺς.
  - Μὴ ..... (νικῶμαι, β' εν. προστ. ενεστ.) ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ ..... (νικῶ, β' ενικό προστ. ενεστ.) ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.
  - ..... (αἰτιῶμαι, γ' εν. οριστ. ενεστ.) τοὺς θεοὺς διὰ τὰ παθήματα αὐτοῦ.
  - Καιρὸς τοῦ ..... (σιγῶ, απαρέμφατο ενεστ.) ἐστι.
  - Δεῖ ..... (τιμῶμαι, απαρέμφατο ενεστ.) τοὺς προγόνους ὑμῶν.
  - Οἱ πονηροὶ πολῖται ..... (πειρῶμαι, γ' πληθ. οριστ. ενεστ.) λανθάνειν (να μὴ γίνουν αντιληπτοί).
  - Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ..... (ὀρμῶμαι, μετοχή ενεστ.) τὴν χώραν κακῶς ἐποιοῦν (λεηλατούσαν).

- Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα με τους τύπους που ζητούνται.

ἀγαπῶ: γ' εν. ευκτικής ενεστώτα	
πειρῶμαι: β' εν. οριστικής παρατατικού	
δρῶ: β' εν. ευκτικής ενεστώτα	
δρῶμαι: μετοχή ενεστώτα	

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Μάθαμε για τη γέννηση του Αλέξανδρου και τις δοξασίες που τη συνόδευσαν.
- Γνωρίσαμε πτυχές της προσωπικότητας του Αλέξανδρου από στιγμιότυπα των παιδικών του χρόνων και είδαμε πώς κατόρθωσε να δαμάσει τον Βουκεφάλα.
- Είδαμε ότι ο Φίλιππος προσέλαβε ως δάσκαλο του Αλέξανδρου τον Αριστοτέλη.
- Πληροφορηθήκαμε τα ενδιαφέροντα του Αλέξανδρου.
- Μάθαμε την ευκτική έγκλιση των βαρύτονων ρημάτων και πώς μεταφράζουμε το μόριο *ἄν*.
- Μάθαμε να σχηματίζουμε τα παραθετικά των επιθέτων και των επιρρημάτων.
- Κλίναμε τα συνηρημένα ρήματα σε -άω, -ῶ.

Αναστοχαστικές και ομαδικές δημιουργικές εργασίες

1. Ο όρος «μάντης» είναι ταυτόσημος στη Ν.Ε. και στην Α.Ε.; Με τη βοήθεια των μελών της ομάδας σου και του **Λεξικού της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και του **Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής**:
  - α. Βρείτε τι δηλώνει.
  - β. Ποιος ήταν ο ρόλος των μαντείων στην αρχαιότητα; Περιηγηθείτε στο διαδίκτυο και στα μαντεία της αρχαιότητας και συγκεντρώστε πληροφορίες.
  - γ. Δημιούργησε με την ομάδα σου ένα ψηφιακό κολάζ με φωτογραφίες από τα μαντεία της αρχαιότητας. Μην ξεχάσετε στη λεζάντα (επεξήγηση) να αναφέρετε σε ποιον θεό ή σε ποια θεά ήταν αφιερωμένο το κάθε μαντείο και πού βρίσκεται.
2. Πιστεύεις ότι τα παιδιά στις μέρες μας αγαπούν το διάβασμα και τα βιβλία; Αφού συστήσεις μια ερευνητική ομάδα με συμμαθητές σου, να καταγράψετε τα συμπεράσματά σας. Μπορείτε στην έρευνά σας να χρησιμοποιήσετε διάφορα εργαλεία, όπως συνεντεύξεις από τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας ή τους φιλόλογους και τις φιλόλογους της τάξης σας, στατιστικές από έγκυρες ιστοσελίδες του διαδικτύου, ερωτηματολόγια που θα έχετε δημιουργήσει οι ίδιοι. Να αναρτήσετε τα αποτελέσματα της έρευνας στο blog του μαθήματος, που έχετε δημιουργήσει.

Πριν από την εκστρατεία: Δύο σημαντικές συναντήσεις

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα μάθουμε για την κοινή απόφαση των Ελλήνων να προχωρήσουν στη μεγάλη εκστρατεία εναντίον της Ασίας με αρχηγό τον Αλέξανδρο.
- ▶ Θα βρεθούμε νοερά στη συνάντηση δύο σπουδαίων προσωπικοτήτων της αρχαιότητας, του Αλέξανδρου και του Κυνικού φιλόσοφου Διογένη.
- ▶ Θα γνωρίσουμε ακόμα μία πλευρά του χαρακτήρα του Αλέξανδρου μέσα από τη συνάντηση με τον Διογένη και την Πυθία.
- ▶ Θα δούμε πώς οι δοξασίες του αρχαίου κόσμου περιβάλλουν τον νεαρό βασιλιά, αυτήν τη φορά στο μεγάλο εγχείρημα της εκστρατείας.

Ακόμα

- ▶ Θα μάθουμε την κλίση του ουσιαστικού *ὁ/ἡ παῖς*.
- ▶ Θα έχουμε την ευκαιρία να μελετήσουμε την παρατακτική σύνδεση των προτάσεων και θα μάθουμε να τη διακρίνουμε από την υποτακτική σύνδεση.
- ▶ Θα κατανοήσουμε καλύτερα τον διαχωρισμό ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις.

Λέξεις-κλειδιά: Προετοιμασία της εκστρατείας, Διογένης, Πυθία, ὁ, ἡ παῖς, σύνδεση προτάσεων

Εισαγωγικό σημείωμα

Στην Αντιγόνη του Σοφοκλή λέγεται πως δεν μπορεί κανείς να γνωρίσει το ἦθος ενός ανθρώπου, αν αυτός δεν δοκιμαστεί στην εξουσία. Πράγματι, όταν γίνεται βασιλιάς ο Αλέξανδρος, καλείται να αντιμετωπίσει σημαντικές δυσκολίες σχετικά με τις ελληνικές πόλεις-κράτη. Στην ενότητα ξεχωρίζουν η συνάντηση με τον Κυνικό φιλόσοφο Διογένη αλλά και τα όσα προηγήθηκαν της μεγάλης εκστρατείας στην Ασία.

A | **Κείμενο**

[11.1] Παρέλαβε μὲν οὖν ἔτη γεγονῶς εἴκοσι τὴν βασιλείαν, φθόνους μεγάλους καὶ δεινὰ μίση καὶ κινδύνους πανταχόθεν ἔχουσαν.

Περίληψη 11.2-13.5 Αφού ανέλαβε τη βασιλεία ο Αλέξανδρος, είχε να αντιμετωπίσει πολλούς κινδύνους τόσο στο εσωτερικό, από τις ελληνικές πόλεις-κράτη, όσο και στο εξωτερικό από διάφορους λαούς που δεν ανέχονταν την υποδούλωση. Αν και οι Μακεδόνες θεωρούσαν προτιμότερη μια περισσότερο ειρηνική λύση των ελληνικών ζητημάτων, εκείνος προτίμησε να τιμωρήσει με αυστηρότητα τη θήβα που είχε επαναστατήσει, καταστρέφοντάς την ολοκληρωτικά και τιμωρώντας με σκληρότητα τους κατοίκους της, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, παραδειγματίζοντας έτσι και τους υπόλοιπους Έλληνες. Στην Αθήνα, από την άλλη, φέρθηκε με μεγαλύτερη επιείκεια. Λέγεται πως αργότερα μετάνιωσε για τη σκληρή στάση του απέναντι στους Θηβαίους και γι' αυτό υπήρξε πιο επιεικής με άλλους λαούς.

[14.1] Εἰς δὲ τὸν Ἴσθμὸν τῶν Ἑλλήνων συλλεγόντων καὶ ψηφισαμένων ἐπὶ Πέρσας μετ' Ἀλεξάνδρου στρατεύειν, ἡγεμῶν ἀνηγορευῆθη. **[14.2]** πολλῶν δὲ καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ φιλοσόφων ἀπηντηκότων αὐτῷ καὶ συνηδομένων, ἤλπιζε καὶ Διογένην τὸν Σινωπέα ταῦτο ποιήσειν, διατρίβοντα περὶ Κόρινθον. **[14.3]** ὡς δ' ἐκεῖνος ἐλάχιστον Ἀλεξάνδρου λόγον ἔχων ἐν τῷ Κρανείῳ σχολὴν ἤγεν, αὐτὸς ἐπορεύετο πρὸς αὐτόν· ἔτυχε δὲ κατακείμενος ἐν ἡλίῳ. **[14.4]** καὶ μικρὸν μὲν ἀνεκάθισεν, ἀνθρώπων τοσοῦτων ἐπερχομένων, καὶ διέβλεψεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. ὡς δ' ἐκεῖνος ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν αὐτὸν ἠρώτησεν, εἴ τις οὐ τυγχάνει δεόμενος, «μικρὸν» εἶπεν· «ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετάστηθι». **[14.5]** πρὸς τοῦτο λέγεται τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω διατεθῆναι καὶ θαυμάσαι καταφρονηθέντα τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρός, ὥστε τῶν περὶ αὐτὸν ὡς ἀπήεσαν διαγελόντων καὶ σκωπτόντων, «ἀλλὰ μὴν ἐγὼ» εἶπεν «εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην». **[14.6]** Βουλόμενος δὲ τῷ θεῷ χρῆσασθαι περὶ τῆς στρατείας, ἦλθεν εἰς Δελφούς, καὶ κατὰ τύχην ἡμερῶν ἀποφράδων οὐσῶν, ἐν αἷς οὐ νενόμισται δεμιστεύειν, πρῶτον μὲν ἔπεμπε παρακαλῶν τὴν πρόμαντιν. **[14.7]** ὡς δ' ἀρνούμενης καὶ προῖσχομένης τὸν νόμον αὐτὸς ἀναβὰς βίᾳ πρὸς τὸν ναὸν εἶλκεν αὐτήν, ἢ δ' ὥσπερ ἐξηττημένη τῆς σπουδῆς εἶπεν· «ἀνίκητος εἶ, ὦ παῖ,» τοῦτ' ἀκούσας ὁ Ἀλέξανδρος οὐκέτ' ἔφη χρῆζειν ἐτέρου μαντεύματος, ἀλλ' ἔχειν ὄν ἐβούλετο παρ' αὐτῆς χρησμόν. **[14.8]** Ἐπεὶ δ' ὄρμησε πρὸς τὴν στρατείαν, ἄλλα τ' ἐδόκει σημεῖα παρὰ τοῦ δαιμονίου γενέσθαι, καὶ τὸ περὶ Λεῖβηθρα τοῦ Ὀρφέως ξόانون (ἦν δὲ κυπαρίττινον) ἰδρῶτα πολὺν ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀφήκε. **[14.9]** φοβουμένων δὲ πάντων τὸ σημεῖον, Ἀρίστανδρος ἐκέλευε θαρρεῖν, ὡς ἀοιδίμους καὶ περιβοήτους κατεργασόμενον πράξεις, αἱ πολὺν ἰδρῶτα καὶ πόνον ὕμνοῦσι ποιηταῖς καὶ μουσικοῖς παρέξουσι.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

Στο τέλος της προηγούμενης ενότητας συνάντησες τους συνδέσμους *μέν, δέ, αλλά, και, τε, γάρ*, δηλ. τους παρατακτικούς συνδέσμους που συνδέουν λέξεις ή προτάσεις/φράσεις με την **ίδια** συντακτική λειτουργία. **α.** Κυκλώστε, συνεργαζόμενοι σε δυάδες, όσους περισσότερους παρατακτικούς συνδέσμους βρείτε στα αποσπάσματα του Πλούταρχου και, αφού συμβουλευτείτε το **Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας***, διαχωρίστε τους στις κατηγορίες όπου ανήκουν. **β.** Στη συνέχεια, δημιουργήστε έναν πίνακα ανά κατηγορία συνδέσμων, στον οποίο θα σημειώσετε τον σύνδεσμο και τις λέξεις που συνδέει. Ποιος ο ρόλος των παρατακτικών συνδέσμων στην απόδοση του αρχαίου κειμένου;

Σ.Α.Ε.Γ.

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθητών/τριών σου και σχολιάσέ τις.

- Σε ποια ηλικία παρέλαβε ο Αλέξανδρος τη βασιλεία και σε ποια κατάσταση;

[11.1] Παρέλαβε μὲν οὖν ἔτη γεροντῶς εἴκοσι τὴν βασιλείαν, φθόνους μεγάλους καὶ δεινὰ μίση καὶ κινδύνους πανταχόθεν ἔχουσαν.

- > οὖν: λοιπόν
- > ἔτη γεροντῶς εἴκοσι: σε ηλικία εἴκοσι ετών
- > πανταχόθεν (επίρρημα): από παντού

- Πού συγκεντρώθηκαν οι Έλληνες και τι αποφάσισαν με ψηφοφορία;

[14.1] Εἰς δὲ τὸν Ἴσθμὸν τῶν Ἑλλήνων συλλεγέντων καὶ ψηφισαμένων ἐπὶ Πέρσας μετ' Ἀλεξάνδρου στρατεύειν, ἡγεμῶν ἀνηγορεύθη.

- > συλλεγέντων: αφού συγκεντρώθηκαν [μετοχή παθητικού αορίστου του ρ. συλλέγω]
- > στρατεύω: εκστρατεύω

- Ποιοι επισκέπτονταν τον Αλέξανδρο, για να τον συγχαρούν μετά την αναγόρευσή του και ποιον ήλπιζε να συναντήσει ο ίδιος;

[14.2] πολλῶν δὲ καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ φιλοσόφων ἀπνητηκότων αὐτῷ καὶ συνηδομένων, ἤλπιζε καὶ Διογένην τὸν Σινωπέα ταῦτο ποιήσειν, διατρίβοντα περὶ Κόρινθον.

- > ἀπνητηκότων: είχαν συναντήσει [μετοχή παρακειμένου του ρ. ἀπαντάω-ἀπαντῶ (= συναντῶ)]. Βλ. συναπάντημα
- > συνηδομένων: τον συνέχαιραν, του έδιναν συγχαρητήρια [μετοχή του ρ. συνήδομαι > σὺν + ἥδομαι = χαίρομαι, άρα, χαίρομαι μαζί με κάποιον]
- > ταυτό: τὸ αὐτὸ (= το ίδιο)
- > διατρίβω: ζῶ, περνῶ τον καιρό μου. Βλ. διατριβή

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
Β' ΕΝΟΤΗΤΑ

* Σ.Α.Ε.Γ. = Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας.

- Πού βρισκόταν ο Διογένης και γιατί ο Αλέξανδρος πήγε ο ίδιος να τον συναντήσει;

[14.3] ὡς δ' ἐκεῖνος ἐλάχιστον Ἀλεξάνδρου λόγον ἔχων ἐν τῷ Κραναίῳ σχολὴν ἤγεν, αὐτὸς ἐπορεύετο πρὸς αὐτόν·

- > ὡς δ' ἐκεῖνος ἐλάχιστον Ἀλεξάνδρου λόγον ἔχων: καθώς εκείνος ελάχιστο ενδιαφέρον για τον Αλέξανδρο είχε
- > σχολὴν ἤγε(ν): ξεκουραζόταν [σχολὴν ἄγω]. Βλ. σχολή
- > ἐπορεύετο: προχωρούσε [παρατατικός του ρ. πορεύομαι]

- Πού ξεκουραζόταν εκείνη τη στιγμή ο Διογένης και τι έκανε όταν ο Αλέξανδρος ήρθε;

[14.4] ἔτυχε δὲ κατακείμενος ἐν ἡλίῳ. καὶ μικρὸν μὲν ἀνεκάδισεν, ἀνθρώπων τοσούτων ἐπερχομένων, καὶ διέβλεψεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον

- > κατακείμενος: να είναι ξαπλωμένος [μετοχή του ρ. κατάκειμαι]
- > διέβλεψεν: κοίταξε [αόριστος του ρ. διαβλέπω]

- Τι ρώτησε ο Αλέξανδρος τον Διογένη και εκείνος τι του απάντησε;

ὡς δ' ἐκεῖνος ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν αὐτὸν ἠρώτησεν, εἴ τινος τυγχάνει δεόμενος, «μικρὸν» εἶπεν· «ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετάστηθι».

- > ὡς ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν: μόλις τον χαιρέτησε και τον προσφώνησε [ἀσπάζομαι (= χαιρετώ, φιλώ)]. Βλ. ασπασμός
- > δέομαι: χρειάζομαι, έχω ανάγκη
- > μετάστηθι: μετακινήσου, παραμέρισε! [προστακτική αορίστου του ρ. μεδίσταμαι (= μετακινούμαι, αλλάζω θέση)]

- Πώς αισθάνθηκε ο Αλέξανδρος μετά την απάντηση του Διογένη;

[14.5] πρὸς τοῦτο λέγεται τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω διατεθῆναι καὶ θαυμάσαι καταφρονηθέντα τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρός,

- > οὕτω διατεθῆναι: (εδώ) τέτοια διάθεση έδειξε [απαρέμφατο παθητικού αορίστου του ρ. διατίθεμαι]
- > καταφρονηθέντα: αν και περιφρονήθηκε, ταπεινώθηκε

- Πώς αντέδρασαν οι ακόλουθοι του Αλέξανδρου και τι τους είπε αυτός;

ὥστε τῶν περὶ αὐτὸν ὡς ἀπήεσαν διαγελόντων καὶ σκωπόντων, «ἀλλὰ μὴν ἐγὼ» εἶπεν «εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην».

- > ὡς ἀπήεσαν: καθώς έφευγαν [παρατατικός του ρ. ἀπέρχομαι]
- > σκώπτω: κοροϊδεύω. Βλ. σκωπτικός (π.χ. «το ύφος του ποιήματος είναι σκωπτικό»)

- Γιατί ο Αλέξανδρος πήγε στους Δελφούς;

[14.6] Βουλόμενος δὲ τῷ θεῷ χρήσασθαι περὶ τῆς στρατείας, ἦλθεν εἰς Δελφοῦς,

- > χρήσασθαι: να πάρει χρησμό [ρ. χρήζω (= δίνω χρησμό, χρησιμοδοτώ)]

- Τι απαγορευόταν κατά τις «αποφράδες ημέρες»; Τι έκανε, ωστόσο, ο Αλέξανδρος;

καὶ κατὰ τύχην ἡμερῶν
ἀποφράδων οὐσῶν, ἐν αἷς οὐ
νενομίσται δεμιστεύειν, πρῶτον
μὲν ἔπεμπε παρακαλῶν τὴν
πρόμαντιν.

- > **νενομίσται**: υπάρχει νόμος, έχει καθιερωθεί. [μέσος παρακείμενος του ρ. *νομίζω*, το οποίο εδώ χρησιμοποιείται με τη σημασία «θεσμοθετώ», «καθιερώνω»]
- > **δεμιστεύω**: δίνω χρησμούς, απονέμω το δίκαιο. Βλ. *Θέμις-Θέμιδος* (η Δικαιοσύνη)
- > **παρακαλέω-παρακαλῶ**: προσκαλώ
- > **ἡ πρόμαντις**: η προφήτισσα, η Πυθία [γενική τῆς *προμάντιδος* (γ' κλίση)]

- Ποια ήταν η αντίδραση της Πυθίας και πώς την αντιμετώπισε ο Αλέξανδρος;

[14.7] ὡς δ' ἄρνούμενης καὶ
προῖσχομένης τὸν νόμον
αὐτὸς ἀναβάς βίᾳ πρὸς τὸν
ναὸν εἶλκεν αὐτήν,

- > **προῖσχομαι τὸν νόμον**: φέρνω ως δικαιολογία τον νόμο, προφασίζομαι
- > **εἶλκεν**: την τραβούσε [παρατατικός του ρ. *ἔλκω*]

- Τι απάντησε η Πυθία στον Αλέξανδρο και πώς αυτός αντέδρασε στην απάντησή της;

ἡ δ' ὥσπερ ἐξηττημένη τῆς
σπουδῆς εἶπεν· «ἀνίκητος
εἶ, ὦ παῖ,» τοῦτ' ἀκούσας
ὁ Ἀλέξανδρος οὐκέτ' ἔφη
χρήζειν ἐτέρου μαντεύματος,
ἀλλ' ἔχειν ὃν ἐβούλετο παρ'
αὐτῆς χρησμόν.

- > **ὥσπερ ἐξηττημένη τῆς σπουδῆς**: σαν να είχε καταβληθεί από τη βιασύνη
- > **οὐκέτι**: (επίρ.) όχι πια
- > **ἔφη**: είπε [παρατατικός του ρ. *φημι*]

- Ποια ήταν τα θεϊκά σημάδια που εμφανίστηκαν, όταν ο Αλέξανδρος ξεκίνησε την εκστρατεία;

[14.8] Ἐπεὶ δ' ὥρμησε πρὸς τὴν
στρατείαν, ἄλλα τ' ἐδόκει σημεῖα
παρὰ τοῦ δαιμονίου γενέσθαι,
καὶ τὸ περὶ Λεῖβηθρα τοῦ
Ὀρφέως ξόανον (ἦν δὲ
κυπαρίττινον) ἰδρῶτα πολὺν ὑπὸ
τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀφῆκε.

- > **ἐδόκει**: φαίνονταν [ρ. *δοκέω-δοκῶ* (= φαίνομαι). Πολύ συχνό το απρόσωπο ρήμα *δοκεῖ* (= φαίνεται)]
- > **τὸ σημεῖον**: σημάδι
- > **παρὰ τοῦ δαιμονίου**: από τον θεό [τὸ *δαιμόνιον*: ο θεός]
- > **τὸ ξόανον**: ξύλινο ἀγαλμα του θεοῦ

- Πώς αντιδρούσαν οι υπόλοιποι για το σημάδι από το ξόανο του Ορφέα και γιατί ο Αρίστανδρος τούς προέτρεπε να έχουν θάρρος;

[14.9] φοβουμένων δὲ πάντων τὸ
σημεῖον, Ἀρίστανδρος ἐκέλευε
θαρρεῖν, ὡς αἰοδίμους καὶ
περιβοήτους κατεργασόμενον
πράξεις,

- > **αἰοδίμος**: φημισμένος, ξακουστός [*ᾄδω* (= τραγουδῶ, υμνῶ)]
- > **περιβόητος**: περίφημος
- > **ὡς κατεργασόμενον**: γιατί τάχα θα έκανε [μετοχή μέλλοντα του ρ. *κατεργάζομαι*]

- Τι θα προκαλούσαν στους ποιητές και στους μουσικούς τα κατορθώματα του Αλέξανδρου;

αἱ πολλὴν ἰδρωτὰ καὶ πόνον
ὑμνοῦσι ποιηταῖς καὶ μουσικοῖς
παρέξουσι.

- > **ὑμνοῦσι:** που θα τις εξυμνούσαν [δοτική πληθυντικού της μετοχής ὁ ὑμῶν, τοῦ ὑμνοῦντος του ρ. ὑμνέω-ὑμῶ]
- > **παρέξουσι:** θα προκαλέσουν [μέλλοντας του ρ. παρέχω]

2. Ως ανταποκριτής μιας εφημερίδας στέλνεις ένα σύντομο μήνυμα (40-50 λέξεις) στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στο οποίο περιγράφεις τις συναντήσεις του Αλέξανδρου με βάση το κείμενο. Σχολίασε με επίθετα τα αποτελέσματα του συνεδρίου στον Ισθμό και των συναντήσεων που είχε ο Αλέξανδρος με τον Διογένη και την Πυθία.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **φθόνους μεγάλους καὶ δεινὰ μίση καὶ κινδύνους πανταχόθεν ἔχουσιν:** θυμάσαι πώς ονομάζεται το σχήμα λόγου, κατά το οποίο πάνω από δύο λέξεις συνδέονται με τον σύνδεσμο *καί*; Για ποιον λόγο το χρησιμοποιεί εδώ ο Πλούταρχος;
- > **Εἰς δὲ τὸν Ἰσθμὸν τῶν Ἑλλήνων συλλεγόντων:** Η πρώτη φορά κατά την οποία είχαν συναντηθεί οι ελληνικές πόλεις στην Κόρινθο (συνέδριο της Κορίνθου) ήταν υπό την ηγεσία του Φίλιππου αμέσως μετά τη μάχη της Χαιρώνειας το 338 π.Χ., προκειμένου να ιδρυθεί μία πανελλήνια ομοσπονδία, η οποία και θα αντιμετώπιζε τον περσικό κίνδυνο. Ο συνασπισμός αυτός ήταν εξαιρετικής σπουδαιότητας, καθώς οι ελληνικές πόλεις-κράτη έπειτα από χρόνια συγκρούσεων θα βρίσκονταν ενωμένες πραγματοποιώντας το όραμα της Πανελληνίας ιδέας, όπως αυτή είχε διατυπωθεί από τον ρήτορα Ισοκράτη. Η δεύτερη φορά κατά την οποία οι ελληνικές πόλεις συγκεντρώνονται στην Κόρινθο, όπως περιγράφει πιο πάνω ο Πλούταρχος, είναι υπό την ηγεσία του Αλέξανδρου, όπου και αποφασίζεται οριστικά η πανελλήνια εκστρατεία εναντίον των Περσών. Ωστόσο, στην απόφαση αυτή των ελληνικών πόλεων δεν συμμετέχουν οι Λακεδαιμόνιοι.
- > **Διογένης ὁ Σινωπεύς:** Σπουδαῖος Κυνικός φιλόσοφος του 4ου αιώνα π.Χ., ο οποίος καταγόταν από τη Σινώπη του Εύξεινου Πόντου. Εξαιρετική προσωπικότητα, αναζητούσε την απόλυτη ελευθερία, η οποία μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο αν κάποιος περιόριζε στο ελάχιστο τις ανάγκες του, γι' αυτό και ο ίδιος ζούσε με απόλυτα φυσικό και λιτό τρόπο. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Διογένης κατοικούσε σε ένα πιθάρι, ρακένδυτος και τρώγοντας ελάχιστα, ενώ κυκλοφορούσε την ημέρα με ένα φανάρι αναμμένο «αναζητώντας άνθρωπο». Γενικώς, καυτηρίαζε με τις απαντήσεις του και τον ανατρεπτικό τρόπο ζωής του τα κακώς κείμενα της κοινωνίας.
- > **«μικρὸν» εἶπεν· «ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετάστηθι»:** Πρόσεξε την απάντηση που δίνει ο Διογένης στον Αλέξανδρο και την περιφρόνηση που φαίνεται να δείχνει ο Κυνικός φιλόσοφος προς τα υλικά αγαθά ή ακόμη και προς τη δύναμη ή την εξουσία του νεαρού στρατηλάτη.
- > **«ἀλλὰ μὴν ἐγὼ» εἶπεν «εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἦμην, Διογένης ἂν ἦμην»:** Εξίσου φιλοσοφημένος είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζει την απάντηση του Διογένη ο Αλέξανδρος. Η εκτίμηση των πνευματικών αγαθών από τον τελευταίο, ασφαλώς, θα αφεύλονταν και στις διδασκαλίες του Αριστοτέλη.
- > **ἡμερῶν ἀποφράδων:** Ημέρες δυσσιώπης, κατά τις οποίες επιβαλλόταν η σιωπή.

- > **ὁ Ἀλέξανδρος οὐκέτ' ἔφη χρήζειν ἑτέρου μαντεύματος:** Είναι φανερή η αποφασιστικότητα του Αλέξανδρου. Εκβιάζοντας, ουσιαστικά, τον ευνοϊκό χρησμό από την Πυθία δείχνει το πώς ο ίδιος ορίζει τη μοίρα του.
- > **τὸ περὶ Λεϊβήθρα τοῦ Ὀρφέως ξόανον:** Το ξόανο ήταν άγαλμα προς τιμή κάποιου θεού, φτιαγμένο από ξύλο. Το γεγονός ότι ιδρώσε το ξόανο του Ορφέα, το οποίο βρισκόταν στα Λεϊβήθρα της Πιερίας, θεωρήθηκε και προβλήθηκε ως ευνοϊκό σημάδι για την έκβαση της εκστρατείας.
- > **αἱ πολὺν ἰδρωῶτα καὶ πόνον ὕμνοῦσι ποιηταῖς καὶ μουσικοῖς παρέξουσι:** Ο μάντης προλέγει ότι, όπως ιδρώσε το ξόανο του Ορφέα, έτσι και τα μεγάλα κατορθώματα του Αλέξανδρου θα κάνουν τους ποιητές και τους μυνωδούς να ιδρώσουν στην προσπάθειά τους να τα υμνήσουν. Ο ρόλος των μάντεων ήταν και αυτός, το να ενθαρρύνουν δηλαδή και να ανυψώνουν το ηθικό όσων αναλάμβαναν ένα πολεμικό εγχείρημα. Ο Αλέξανδρος, που τόσο ταυτιζόταν με τον Αχιλλέα, θα ήθελε αυτό ακριβώς να ακούσει, ότι θα βρει και ο ίδιος για τα κατορθώματά του υμνητές, όπως ο Όμηρος.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Ποιο έργο είχε να φέρει εις πέρας ο Αλέξανδρος, κατά τη γνώμη σου, όταν παρέλαβε μια βασιλεία γεμάτη μίση και ανταγωνισμούς; Αναζήτησε **διαδικτυακά** τη μετάφραση των αποσπασμάτων που παραλείπονται και προσπάθησε να κατανοήσεις τις αιτίες των δυσκολιών που ο νεαρός ηγεμόνας αντιμετώπιζε.
2. Τι σήμαινε, κατά τη γνώμη σου, η απάντηση που έδωσε ο Διογένης στον Αλέξανδρο; Γιατί νομίζεις ότι η «χάρη» που του ζητά αφορά απλώς και μόνο στον ήλιο;
3. Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι την αρχική ενόχληση του Αλέξανδρου προς τον Διογένη διαδέχτηκε ο θαυμασμός; Ποιον ρόλο έπαιξαν σε αυτό η παιδεία και η ανατροφή που είχε λάβει ο Αλέξανδρος; Να απαντήσεις σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων.
4. Διάβασε το παρακάτω κείμενο και προσπάθησε να καταλάβεις τι ήταν αυτό που έκανε συναρπαστική την προσωπικότητα του Διογένη στα μάτια του Αλέξανδρου. Δες και τη μετάφραση στο ψηφιακό αρχείο.

Διὰ ταῦτα δὴ δακνόμενος, εἶ τις αὐτοῦ διοίσει ῥαδίως οὕτως καὶ ἀπραγμόνως ζῶν, καὶ προσέτι οὐχ ἦττον ὀνομαστός ἔσοιτο, τυχὸν δέ τι καὶ ὠφεληθῆσεσθαι νομίζων ἀπὸ τῆς συνουσίας τάνδρος, πάλαι μὲν ἐπεθύμει θεάσασθαι τὸν ἄνδρα καὶ συγγενέσθαι αὐτῷ.

Δίων, *Περὶ Βασιλείας* Δ', 11

Quirin Mark, *Η συνάντηση του Διογένη με τον Μ. Αλέξανδρο* (1784 μ.Χ.)

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

συλλέγω: σύλλογος, συλλογικότητα, συλλογή, συλλέκτης, ρακοσυλλέκτης, συλλεκτικός, πολυσυλλεκτικός, κατάλογος.

ψηφίζομαι: ψήφος, ψηφοφορία, ψηφοθηρία (= το κυνήγι των ψήφων), ψηφίδα, ψηφιδωτό.

συνήδομαι > *σὺν + ἥδομαι:* ηδονή, φιλήδονος, ηδύς (= γλυκός, ευχάριστος), ηδύποτο (= το λικέρ).

μεδίσταμαι > *μετὰ + ἵσταμαι* (με έκθλιψη και μετατροπή του τ σε θ για λόγους ευφωνίας): στάση, σταθμός, στάσιμος, σταθερός, ασταθής, στατικός, άστατος, στατικότητα, απόσταση, μετάσταση, διάσταση, στήριγμα, στήριξη, ανάστημα, διάστημα, κατάσταση, παράστημα.

διατίθημι και διατίθεμαι > *διὰ + τίθημι* (= θέτω, τοποθετώ αλλά και θεσπίζω): θήκη, αποθήκη, διαθήκη, προθήκη, προσθήκη, υποθήκη, θέμα, απόθεμα, έκθεμα, παράθεμα, θέση, ανάθεση, διάθεση, έκθεση, κατάθεση, παράθεση, πρόθεση, πρόσθεση, υπόθεση, θετός, εκθέτης, θέμις (= δικαιοσύνη), θεμιτός, θεσμός.

ἡ ὑπεροψία > *ὑπὲρ + ὀράω-ὀρώ* (= βλέπω υπεράνω): υπερόπτης, υπεροπτικός, αυτόπτης, αυτοψία, νεκροψία, ὄψη, οπτική, οπτικός (βλ. υποενότητες Α1, Α4).

νομίζω: ομόρριζο του ρ. *νέμω* (= διανέμω, απονέμω, κατανέμω): νόμος, νομιμότητα, νομικός, νομοθέτης αλλά και νόμισμα, νομισματοκοπείο.

ἀναβαίνω > *ἀνά + βαίνω:* βάση, ανάβαση, κατάβαση κ.λπ. (Βλ. και την 3η υποενότητα της προηγούμενης ενότητας).

δοκέω-δοκῶ (*δόξα* = γνώμη): ορθοδοξία, δοξασία, άδοξος, παράδοξος, ανορθόδοξος, δοκῆσισοφος (= αυτός που νομίζει ότι είναι σοφός).

το σημεῖον > *σημαίνω* (= φανερώνω, υποδεικνύω, επισημαίνω): σήμα, σημάδι, σημασία, σημαντικός, ασήμαντος και άσημος, σημείωση, σημειωτική, σημειολογία.

ΑΓΓ semiotics, **ΓΑΛ** sémiotique, **ΓΕΡΜ** Semiotik, **ΙΤΑΛ** semiotica, **ΡΩΣ** Семиотика.

ὁ/ἡ αἰίδιμος > *ἄιδω* (= ψάλλω, τραγουδώ): αιιδός, άσμα, αηδόνι, ωδή, τραγωδία, ραψωδία, μονωδία, παρωδία, τραγούδι.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου;
2. Πώς νομίζεις ότι συσχετίζονται νοηματικά οι λέξεις *ψηφος* (ἡ) και *ψηφίδα, ψηφιδωτό*; Συμβουλευσου το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**. Αναζήτησε το περίφημο ψηφιδωτό που αναπαριστά τον Αλέξανδρο και τον Δαρείο στη Μάχη της Ισσοῦ.
3. Αναζήτησε στα λεξικά της αρχαίας, μεσαιωνικής και νέας ελληνικής πώς η λέξη «νόμισμα» έλαβε τη σύγχρονη σημασία της. Ποια είναι η σημασιολογική της διαδρομή;
4. Συμπλήρωσε τον πίνακα με τους ρηματικούς τύπους του κειμένου από τους οποίους προέρχονται οι παρακάτω λέξεις της Ν.Ε.

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

νεοσύλλεκτος	
πρόσληψη	
δέηση	
αγόρευση	
βούληση	

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Δεν νομίζω να ευδοκιμήσουν οι προτάσεις του. Εισάγει, βλέπεις, **καινά δαιμόνια**.
- Όσον αφορά την επίδοσή μου στις εξετάσεις, **δεύτε τελευταίον ασπασμόν!**
- Δεν θέλω με κανέναν τρόπο να θυμάμαι αυτή **την αποφράδα ημέρα** του δυστυχήματος... [Ποια ημέρα στην ελληνική ιστορία αποκαλούμε ακόμη και σήμερα «αποφράδα ημέρα»:]

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό

1 Γραμματική

ὁ, ἡ παῖς

Το ουσιαστικό **παῖς (ὁ/ἡ)** συναντάται και στο θηλυκό και στο αρσενικό γένος και ανήκει στα οδοντικόληκτα ουσιαστικά.

Παρατηρούμε ότι στη γενική πληθυντικού ο τόνος δεν κατεβαίνει στη λήγουσα όπως θα έπρεπε να συμβαίνει σύμφωνα με τον κανόνα* (πρβλ. *Νοσοκομείο Παίδων*).

Πτώσεις	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	ΑΕ	ΝΕ	ΑΕ	ΝΕ
Ονομαστική	ὁ/ἡ παῖς	το παιδί	οἱ/αἱ παῖδες	τα παιδιά
Γενική	τοῦ/τῆς παιδός	του παιδιού	τῶν παίδων	των παιδιών
Δοτική	τῷ/τῇ παιδί	-	τοῖς/ταῖς παισὶ(ν)	-
Αιτιατική	τὸν/τὴν παῖδα	το παιδί	τούς/τάς παῖδας	τα παιδιά
Κλητική	ὦ παῖ	παιδί	ὦ παῖδες	παιδιά

- Σύγκρινε την κλίση του ουσιαστικού της Α.Ε. με την κλίση του ουσιαστικού «παιδί» της Ν.Ε. Τι παρατηρείς;

* Τα μονοσύλλαβα τριτόκλιτα ουσιαστικά στη γενική και δοτική ενικού και πληθυντικού τονίζονται στη λήγουσα.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Να συμπληρώσεις τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού *ὁ/ή παις*.

- α. Ἐρωτᾶς, ὦ ..... ὅπως ἂν ῥήτωρ γένοιο.
 β. Ἡ τῶν ..... ἄσκησις ἔργον τοῦ παιδοτρίβου ἐστί.
 γ. Οἱ ..... μετὰ σπουδῆς μελετῶσι τὰ τοῦ Ὀμήρου ἔπη.
 δ. Οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ τὸν πατέρα τῆς .....
 ε. Πτεροῦν χρῆ, ὦ φίλε, τοὺς ..... εὐθύς, ἴν', ἂν τι δέη, πετόμενοι ἀποφεύγωσιν.

2 Συντακτικό

Σύνδεση προτάσεων

Ἡ ὑπαρξη περισσότερων ἀπὸ μία προτάσεων καθιστᾶ τον λόγο πιο σύνθετο και αναδεικνύει το βάθος της σκέψης του πομπού. Ἡ σύνδεση των προτάσεων σε μία σύνθετη μορφή λόγου πραγματοποιείται με τρεις τρόπους.

α. Με ασύνδετο σχῆμα

Ὅταν οι προτάσεις χωρίζονται μεταξύ τους με κόμματα χωρίς να μεσολαβεί κάποιος σύνδεσμος.

- Π.χ. *Οἱ Ἀθηναῖοι συνεκάλεσαν ἐκκλησίαν, ἐψήφισαν περὶ τοῦ πολέμου, ἐξεστράτευσαν ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν.*
Οἱ Ἀθηναῖοι συγκάλεσαν Ἐκκλησία του Δήμου, ψήφισαν για τον πόλεμο, εκστράτευσαν εναντίον των εχθρών τους.

β. Κατὰ παράταξη

Ὅταν οι προτάσεις συνδέονται με παρατακτικούς συνδέσμους, τότε κάνουμε λόγο για παρατακτική σύνδεση. Παρατακτικά συνδέονται ισοδύναμες προτάσεις, δηλαδή κύριες με κύριες και δευτερεύουσες με δευτερεύουσες ίδιου είδους.

- Π.χ. *Μίνως ναυτικὸν ἐκτίησατο καὶ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἤρξε.*
Ὁ Μίνως ἀπέκτησε ναυτικὸ καὶ κυριάρχησε στο μεγαλύτερο μέρος της ελληνικῆς θάλασσας καὶ κυρίευσε τα νησιά των Κυκλάδων.

Ἡ παρατακτικὴ σύνδεση προτάσεων πραγματοποιείται με συνδέσμους:

- συμπλεκτικούς: καί, τέ, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδὲ
- διαζευκτικούς: ἢ, ἢτοι, εἴτε, ἐάντε, ἄντε, ἤντε
- αντιθετικούς: μέν, δέ, μέντοι, ὅμως, ἀλλά, μὴν (= ὅμως), ἀλλὰ μὴν (= ἀλλά ὅμως), καὶ μὴν (= και ὅμως), οὐ μὴν ἀλλά (= ἀλλά ὅμως), καίτοι (= και ὅμως)
- αιτιολογικούς: γάρ, ὥς, ἐπεὶ (ὅταν βρίσκονται στην αρχὴ περιόδου ἢ ημιπεριόδου και δεν υπάρχει ἄλλη κύρια πρόταση),
- συμπερασματικούς: ἄρα, οὖν, γοῦν, τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν – οὐκουν, οὐκοῦν, δὴ

- ὥστε (όταν βρίσκεται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου και δεν υπάρχει άλλη κύρια πρόταση)
- ▶ Ποιοι από τους παραπάνω συνδέσμους χρησιμοποιούνται ακόμα και σήμερα;

γ. Καθ' υπόταξη

Όταν οι προτάσεις συνδέονται με υποτακτικούς συνδέσμους, τότε κάνουμε λόγο για υποτακτική σύνδεση. Οι προτάσεις αυτές είναι ανόμοιες, δηλαδή συνδέονται μια κύρια με μια δευτερεύουσα ή μια δευτερεύουσα με μια άλλη δευτερεύουσα διαφορετικού είδους, που την προσδιορίζει.

π.χ. *Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην.*

Ἄν δεν ήμουν ο Αλέξανδρος, θα ήμουν ο Διογένης.

Οἶδα ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἔλεγον περὶ τούτου.

Γνωρίζω *ὅτι* δεν έλεγαν την αλήθεια σχετικά με αυτό.

- * Βλ. το **Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας**, Π. Μπίλλα, Πίνακα 15.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Στις παρακάτω περιόδους λόγου βλέπεις με έντονη γραφή κάποιους συνδέσμους. Να χαρακτηρίσεις το είδος της σύνδεσης (παρατακτική ή υποτακτική) που πραγματοποιείται κάθε φορά.

- Νεώτερος μὲν ὢν οὐκ ἔγραφον λόγους μυθώδεις **οὐδὲ** ἔλεγον λόγους ψευδολογίας μεστοὺς, οὐδὲ τοὺς τὰς παλαιὰς πράξεις καὶ τοὺς πολέμους τοὺς Ἑλληνικοὺς ἐξηγουμένους κατέγραφον. ....
- Καὶ τὰς κρίσεις τὰς **μὲν** ἐκ τῶν νόμων καταλελύκασι, τὰς **δὲ** ἐκ τῶν ψηφισμάτων μετ' ὀργῆς κρίνουσιν. ....
- Οἱ Κορίνθιοι **ὅτε** ἤκουσαν τῶν πρέσβων παρεσκευάζοντο τὸ ὀπλιτικόν. ....
- Ἦκοντες ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ παρὰ τοῦ Νικίου ὅσα ἀπὸ γλώσσης εἶρητο αὐτοῖς εἶπον καὶ τοῖς ἐπερωτῶσι ἀπεκρίνοντο **καὶ** τὴν ἐπιστολὴν ἀπέδωσαν.....
- Οἱ Κορίνθιοι πέντε καὶ εἴκοσι ναῦς ἐπλήρουν, **ὅπως** ναυμαχίας ἀποπειράσῃσι πρὸς τὴν ἐν τῇ Ναυπάκτῳ φυλακὴν (= για να προκαλέσουν σε ναυμαχία τη φρουρά της Ναυπάκτου). ....

1ο
ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟ
ΒΙΒΛΙΟ

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Πληροφορηθήκαμε πώς ξεκίνησε η Πανελλήνια εκστρατεία εναντίον των Περσών υπό την ηγεσία του Αλέξανδρου.
- Παρακολουθήσαμε τη συνάντηση ανάμεσα στον Αλέξανδρο και τον Διογένη.
- Είδαμε πώς ο Αλέξανδρος απαίτησε και πέτυχε να λάβει ευνοϊκό χρησμό από την Πυθία.
- Μάθαμε να κλίνουμε το ουσιαστικό της γ' κλίσης *ό'ή παις*.
- Κατανοήσαμε την παρατακτική και την υποτακτική σύνδεση των προτάσεων.

Αναστοχαστικές και ομαδικές δημιουργικές εργασίες

1. Αναζήτησε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον Διογένη και τους Κυνικούς φιλοσόφους. Γιατί έφεραν αυτή την ονομασία; Να συνθέσεις τις παρατηρήσεις σου σε δύο παραγράφους (200 λέξεις) συνολικά, οι οποίες θα δημοσιευθούν στη σχολική εφημερίδα.
2. **α.** Πώς κρίνεις τη συνήθεια των αρχαίων να συμβουλευονται τους μάντεις πριν από κάθε σημαντικό εγχείρημα; **β.** Συγκέντρωσε με την ομάδα σου στοιχεία για κάποιους γνωστούς μάντεις της αρχαιότητας. Έπειτα οργανώστε μία παρουσίαση στην τάξη και συζητήστε για τον ρόλο τους στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Σήμερα, υπάρχουν αντίστοιχοι «μάντεις» και αντίστοιχες δοξασίες; Να αναρτήσετε τα αποτελέσματα της έρευνας στο blog του μαθήματος, που έχετε δημιουργήσει.

Gaspar de Crayer, Η συνάντηση του Διογένη με τον Μ. Αλέξανδρο (1605-1669 μ.Χ.)

Οι πρώτες νίκες του Αλέξανδρου

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα παρακολουθήσουμε τον Αλέξανδρο να αντιμετωπίζει τον στρατό του Δαρείου σε μία από τις πιο σημαντικές μάχες της αρχαίας Ιστορίας, στον Γρανικό ποταμό.
- ▶ Θα προελάσουμε μαζί με τον Αλέξανδρο στο εσωτερικό της Ασίας μετά τη νίκη του στον Γρανικό ποταμό.
- ▶ Θα πληροφορηθούμε από τον Πλούταρχο πώς ο Αλέξανδρος κατάφερε να λύσει τον περίφημο Γόρδιο δεσμό.

Ακόμα

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο.
- ▶ Θα μάθουμε την ενεργητική φωνή του αορίστου β´.
- ▶ Θα ανακαλύψουμε πώς ο χρόνος αυτός συνδέεται με τον αόριστο που χρησιμοποιούμε στον λόγο μας ακόμα και σήμερα.

Λέξεις-κλειδιά: Πρώτες νίκες, Γρανικός ποταμός, Γόρδιος δεσμός, αόριστος β´ ε.φ.

Εισαγωγικό σημείωμα

Αφού ο Αλέξανδρος περνά τον Ελλήσποντο, αρχίζει η νικηφόρα προέλασή του στην Ασία. Αφετηρία της, η μεγάλη νίκη εναντίον του Δαρείου στον Γρανικό ποταμό.

Η αρχή της εκστρατείας και η μάχη στον Γρανικό ποταμό

A | **Κείμενο**

[15.1] Τῆς δὲ στρατιᾶς τὸ πλῆθος οἱ μὲν ἐλάχιστον λέγοντες τρισμυρίους πεζοὺς καὶ τετρακισχιλίους ἵππεις, οἱ δὲ πλεῖστον πεζοὺς μὲν τετρακισμυρίους καὶ τρισχιλίους, ἵππείας δὲ πεντακισχιλίους ἀναγράφουσιν.

Περίληψη 15.2-15.6 Πριν ξεκινήσει την εκστρατεία, λέγεται ότι ο Αλέξανδρος, επειδή είχε λίγα εφόδια, ξεκίνησε να μοιράζει στους στρατιώτες μέρη της περιουσίας του. Ο Περδίκκας, ωστόσο, και άλλοι φίλοι του βασιλιά δεν δέχθηκαν το μερίδιό τους από αφοσίωση προς το πρόσωπό του.

[15.7] Τοιαύτη μὲν <οὖν> ὄρμη καὶ παρασκευῆ διανοίας τὸν Ἑλλήσποντον διεπέρασεν. ἀναβάς δ' εἰς Ἴλιον, ἔθυσσε τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τοῖς ἥρωσιν ἔσπεισε.

Περίληψη 15.8-15.9 Στο Ἴλιο απέδωσε τις προβλεπόμενες τιμές στην επιτύμβια στήλη του Αχιλλέα, τον οποίο φαίνεται πως θαύμαζε.

[16.1] Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Δαρείου στρατηγῶν μεγάλην δύναμιν ἠθροικότων καὶ παρατεταγμένων ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Γρανικοῦ, μάχεσθαι μὲν ἴσως ἀναγκαῖον ἦν, ὥσπερ ἐν πύλαις τῆς Ἀσίας, περὶ τῆς εἰσόδου καὶ ἀρχῆς·

Περίληψη 16.2-16.12 Στη μάχη του Γρανικού, ο Αλέξανδρος, παρά τις αντιρρήσεις ὅσων φοβούνταν το βάθος του ποταμού και αντίθετα με τις συνήθειες των Μακεδόνων βασιλέων, μπήκε στο ποτάμι και ὄρμησε εναντίον του εχθρού, ο οποίος ήταν πολυπληθής και περίμενε στην απέναντι όχθη. Το στράτευμα τον ακολούθησε. Στη μάχη κινδύνευσε να χάσει τη ζωή του, όταν δύο Πέρσες στρατηγοί του επιτέθηκαν ταυτόχρονα και το σπαθί του ενός τον χτύπησε στην περικεφαλαία αγγίζοντας τρίχες από τα μαλλιά του.

[16.13] οὐ μὴν ὑπέστησαν εὐρώστως οὐδὲ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἔφυγον τραπόμενοι πλὴν τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων· οὗτοι δὲ πρὸς τινὶ λόφῳ συστάντες, ἤτουν τὰ πιστὰ τὸν Ἀλέξανδρον.

Περίληψη 16.14-16.16 Ο Αλέξανδρος οργισμένος επιτέθηκε στους Έλληνες μισθοφόρους. Στη μάχη αυτή σκοτώθηκαν, σύμφωνα με τον Αριστόβουλο, μόνο τριάντα τέσσερις Έλληνες στρατιώτες, τους οποίους ο Αλέξανδρος τίμησε με χάλκινους ανδριάντες.

[16.17] κοινούμενος δὲ τὴν νίκην τοῖς Ἑλλήσιν, ἰδίᾳ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις ἔπεμψε τῶν αἰχμαλώτων τριακοσίας ἀσπίδας, κοινῇ δὲ τοῖς ἄλλοις λαφύροις ἐκέλευσεν ἐπιγράψαι φιλοτιμοτάτην ἐπιγραφὴν· **[16.18]** «Ἀλέξανδρος [ὁ] Φίλιππου καὶ οἱ Ἑλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν θαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων». **[16.19]** ἐκπώματα δὲ καὶ πορφύρας καὶ ὅσα τοιαῦτα τῶν Περσικῶν ἔλαβε, πάντα τῇ μητρὶ πλὴν ὀλίγων ἔπεμψε.

B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

1. α. Συμπληρώστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες στην πρώτη στήλη του πίνακα τους ρηματικούς τύπους (ρήματα, απαρέμφατα και μετοχές) που δηλώνουν τις ενέργειες του Αλέξανδρου στα αποσπάσματα 16.17-16.19. β. Στη συνέχεια, εντοπίστε σε ποιον/ους μεταβαίνει ή αναφέρεται η ενέργεια (αντικείμενο/α μεταβατικών ρημάτων). Θυμηθείτε ότι σε αρκετές περιπτώσεις δεν θα ρωτήσετε μόνο «τι;» αλλά και «σε ποιον;» (άμεσο και έμμεσο αντικείμενο).

Αν δυσκολεύεστε στην αναγνώριση των τύπων, χρησιμοποιήστε τον πίνακα με το λεξιλόγιο που σας δίνεται παρακάτω στην προσέγγιση του περιεχομένου ή το γλωσσάριο στο τέλος του βιβλίου.

Απόσπασμα 16.17			
Ρηματικοί τύποι		Άμεσο αντικείμενο	Έμμεσο αντικείμενο
Μετοχή			
Ρήμα			
		Αντικείμενο/-α	
Ρήμα			
Απαρέμφατο			
Αποσπάσματα 16.18 - 16.19			
Ρηματικοί τύποι		Αντικείμενο/-α	
Μετοχή			
Ρήμα			
		Άμεσο αντικείμενο	Έμμεσο αντικείμενο
Ρήμα			

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Προσπαθήστε να αποδώσετε στη Ν.Ε., συνεργαζόμενοι σε δυάδες, τα αποσπάσματα, με τη βοήθεια των πλαγιότιτλων και του λεξιλογίου που σας δίνεται.

- Το πλήθος των πεζών στρατιωτών και των ιππέων της στρατιάς του Αλέξανδρου.

[15.1] Τῆς δὲ στρατιᾶς τὸ πλῆθος οἱ μὲν ἐλάχιστον λέγοντες τρισμυρίους πεζοὺς καὶ τετρακισχιλίους ἰππεῖς, οἱ δὲ πλεῖστον πεζοὺς μὲν τετρακισμυρίους καὶ τρισχιλίους, ἰππέας δὲ πεντακισχιλίους ἀναγράφουσιν.

- > **τρिसμύριοι:** τριάντα χιλιάδες (μύριοι = 10.000, μυρίοι = αμέτρητοι, μυριάδες)
- > **πεζός:** στρατιώτης του πεζικού, πεζικάριος
- > **τετρακισχίλιοι:** τέσσερις χιλιάδες

- Ο διάπλους του Ελλήσποντου, οι θυσίες και οι προσφορές στους θεούς στην Τροία.

[15.7] Τοιαύτη μὲν <οὖν> ὀρμῇ καὶ παρασκευῇ διανοίας τὸν Ἑλλήσποντον διεπέρασεν. ἀναβάς δ' εἰς Ἴλιον, ἔδυσε τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τοῖς ἥρωσιν ἔσπεισε.

- > **ἡ παρασκευή:** η προετοιμασία [*παρασκευάζω* (= προετοιμάζω)]. Βλ. προπαρασκευή
- > **διάνοια:** σκέψη, σκοπός [*διὰ + νοῦς*]
- > **ἔδυσε:** θυσίασε [αόριστος του ρ. *θύω*]
- > **ἔσπεισε:** έκανε σπονδές [αόριστος του ρ. *σπένδω* (= κάνω ανακωχή, συνθηκολογώ επισφραγίζοντας με σπονδές)]

- Η παράταξη του περσικού στρατού στον Γρανικό ποταμό.

[16.1] Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Δαρείου στρατηγῶν μεγάλην δύναμιν ἠθροικότων καὶ παρατεταγμένων ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Γρανικοῦ, μάχεσθαι μὲν ἴσως ἀναγκαῖον ἦν, ὥσπερ ἐν πύλαις τῆς Ἀσίας, περὶ τῆς εἰσόδου καὶ ἀρχῆς·

- > **ἐν τούτῳ:** εν τω μεταξύ
- > **ἠθροικότων:** είχαν συγκεντρώσει, συναθροίσει [μετοχή παρακειμένου του ρ. *ἀθροίζω*]
- > **ὥσπερ ἐν πύλαις τῆς Ἀσίας:** σαν να επρόκειτο για τις πύλες της Ασίας
- > **ἡ ἀρχή:** η εξουσία, η κυριαρχία

- Η υποχώρηση των Περσών και η στάση των Ελλήνων μισθοφόρων.

[16.13] οὐ μὴν ὑπέστησαν εὐρώστως οὐδὲ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἔφυγον τραπόμενοι πλὴν τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων· οὗτοι δὲ πρὸς τινι λόφῳ συστάντες, ἤτουν τὰ πιστὰ τὸν Ἀλέξανδρον.

- > **οὐ μὴν ὑπέστησαν:** αλλά όμως δεν αντιστάθηκαν, δεν άντεξαν [αόριστος του ρ. *ὑφίσταμαι*]
- > **εὐρώστως:** δυνατά [(*εὖ + ῥώμη* = δύναμη)]
- > **συστάντες:** αφού συγκεντρώθηκαν, συσπειρώθηκαν [μετοχή του ρ. *συνίσταμαι*]
- > **ἤτουν:** ζητούσαν [παρατατικός του ρ. *αἰτέω-αἰτῶ*]
- > **τὰ πιστὰ:** οι εγγυήσεις (στην Οικονομία αναφερόμαστε στο «χρηματοπιστωτικό σύστημα»)

- Η αναγγελία της νίκης και τα δώρα στους Αθηναίους.

[16.17] κοινούμενος δὲ τὴν νίκην τοῖς Ἑλλῆσιν, ἰδίᾳ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις ἔπεμψε τῶν αἰχμαλώτων τριακοσίας ἀσπίδας,

- > **κοινούμενος:** ανακοινώνοντας [ρήμα *κοινῶ-κοινῶ* (= ανακοινώνω, κοινοποιῶ)]
- > **ἰδίᾳ.** (δοτικοφανές επίρρημα): ιδιαιτέρως, ξεχωριστά

- Η επιγραφή στα λάφυρα.

[16.17] κοινῇ δὲ τοῖς ἄλλοις λαφύροις ἐκέλευσεν ἐπιγράψαι φιλοτιμοτάτην ἐπιγραφὴν·

[16.18] «Ἀλέξανδρος [ὁ] Φίλιππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων».

- > **κοινῇ** (επίρρημα): από κοινού
- > **φιλότιμος:** φιλόδοξος
- > **ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν κατοικούντων τὴν Ἀσίαν:** (τα έλαβε) από τους βάρβαρους που κατοικούν την Ασία

- Τα δώρα του Αλέξανδρου στη μητέρα του.

[16.19] ἐκπώματα δὲ καὶ πορφύρας καὶ ὅσα τοιαῦτα τῶν Περσικῶν ἔλαβε, πάντα τῇ μητρὶ πλήν ὀλίγων ἔπεμψεν.

- > τὸ ἔκπωμα: ποτήρι [από το ρήμα πίνω]
- > ἡ πορφύρα: πορφυρό (σε βαθύ κόκκινο) ὕφασμα

2. Ο Αλέξανδρος, μαζί με τα δώρα, έστειλε στη μητέρα του μια επιστολή στην οποία εκφράζει τα συναισθήματά του για τη νίκη στον Γρανικό ποταμό και περιγράφει τι συνέβη πριν από και μετά τη μάχη. Συμπλήρωσε το περιεχόμενό της (100-130 λέξεις).

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > *ἀναβάς δ' εἰς Ἴλιον, ἔδυσσε τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τοῖς ἥρωσιν ἔσπεισε*: Το πέρασμα του Αλέξανδρου από την Τροία και οι θυσίες που προσφέρει δεν προκαλούν εντύπωση, αφού οι ομηρικοί ήρωες, και κυρίως ο Αχιλλέας, αποτελούσαν το πρότυπο του νεαρού Μακεδόνα. Θυμήσου ότι ο Αλέξανδρος κοιμόταν με την *Ιλιάδα* στο προσκέφαλό του.
- > *τῶν Δαρείου στρατηγῶν μεγάλην δύναμιν ἠθροικόντων*: Παρά τη μεγάλη αριθμητικά υπεροχή τους οι Πέρσες ηττήθηκαν από την κατά πολύ μικρότερη δύναμη του Αλέξανδρου. Σε αυτό, ασφαλώς, συντέλεσε το γεγονός ότι από την περσική στρατιά έλειπε η ομοψυχία, καθώς η περσική αυτοκρατορία αποτελούνταν από πολλά διαφορετικά έθνη, τα οποία δεν ζούσαν πάντα αρμονικά μεταξύ τους. Περισσότερο, εξάλλου, φαίνεται ότι ενδιέφερε τους Πέρσες η συσσώρευση πλούτου, σε αντίθεση με τον στρατό του Αλέξανδρου, που είχε έναν συγκεκριμένο σκοπό και που ακολουθούσε το όραμα του εμπνευστή του.
- > *ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Γρανικοῦ*: Πρόκειται για τον Γρανικό ποταμό στη Μικρά Ασία, όπου ο Αλέξανδρος σημείωσε την πρώτη και πολύ αποφασιστική νίκη εναντίον των Περσών.
- > *πλὴν τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων*: Μισθοφόροι, δηλαδή, επαγγελματίες στρατιώτες, υπήρχαν από την αρχαιότητα και εξακολουθούν να υπάρχουν έως τις μέρες μας. Δεν τύγχαναν ιδιαίτερης εκτίμησης, επειδή θεωρούνταν ότι δεν πολεμοῦν για κάποια ιδανικά αλλά για τα χρήματα. (Γνωρίζεις κάποια σύγχρονη μεγάλη δύναμη, η οποία χρησιμοποιεί αποκλειστικά μισθοφόρους στους πολέμους που διεξάγει;).
- > *ἰδίᾳ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις... καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τῆν Ἀσίαν κατοικούντων*: Ο νεαρός στρατηλάτης στέλνει στην Αθήνα ξεχωριστά τριακόσιες περσικές ασπίδες από τα λάφυρα της μάχης, ως αφιέρωμα στον Παρθενώνα. Η κίνηση αυτή αποτελεί την αναγνώριση από τον Αλέξανδρο της Αθήνας ως πνευματικού κέντρου στον ελλαδικό χώρο και ως ισχυρής και σημαντικής πόλης. Αυτό επιβεβαιώνεται και με την επιγραφή που συνοδεύει τα λάφυρα. Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται ως ηγέτης όλων των Ελλήνων δίχως κανένα διαχωρισμό ανάμεσα στο μακεδονικό στράτευμα και στον στρατό των υπόλοιπων ελληνικών πόλεων. Οι μόνοι που εξαιρεί από αυτήν τη νίκη, είναι οι Λακεδαιμόνιοι, οι οποίοι, όπως θα θυμάσαι, ήδη από το συνέδριο της Κορίνθου είχαν αρνηθεί να συμμετάσχουν στην εκστρατεία, πράγμα που ο Αλέξανδρος δεν φαίνεται να ξεχνά...

ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΜΑΧΗ
ΣΤΟΝ ΓΡΑΝΙΚΟ
ΠΟΤΑΜΟ

ΜΑΧΗ ΣΤΟΝ
ΓΡΑΝΙΚΟ
ΠΟΤΑΜΟ

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Αξιολόγησε τη σημασία που είχε η μάχη στον Γρανικό ποταμό με κριτήριο την πολεμική προετοιμασία των δύο αντίπαλων στρατευμάτων. Να συντάξεις δελτίο τύπου, με το οποίο θα ανακοινώνεται στους Έλληνες η νίκη στον Γρανικό ποταμό.
2. Κρίνε την απόφαση των Ελλήνων μισθοφόρων να μην ακολουθήσουν στην υποχώρηση τους Πέρσες, αλλά να παραμείνουν ζητώντας εγγυήσεις από τον Αλέξανδρο. Πώς σχετίζεται, κατά τη γνώμη σου, η στάση τους με τη νοοτροπία των μισθοφορικών στρατευμάτων;
3. Υπόθεσε ότι είσαι ο Αλέξανδρος και γράφεις προς το συνέδριο των Ελλήνων (στο οποίο εξακολουθούν να μη συμμετέχουν οι Λακεδαιμόνιοι) μία επιστολή (80-100 λέξεις), η οποία συνοδεύει τα λάφυρα από τη μάχη του Γρανικού. Η επιστολή σου θα αναφέρεται στη μάχη, στα αποτελέσματά της και στη σημασία της. Ξεκίνησε ως εξής: «Ο Αλέξανδρος ο γιος του Φίλιππου από τη Μακεδονία στέλνει χαιρετισμό στους Έλληνες! Φίλοι και σύμμαχοι.....»
4. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο από το έργο του Αρριανού *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις* και προσπάθησε με την ομάδα σου να απαντήσετε στα εξής: **α.** Πώς συμπεριφέρεται ο Αλέξανδρος τόσο προς τους τραυματισμένους συντρόφους του, όσο και προς τους νεκρούς ηγεμόνες των Περσών; Όσα πληροφορήθηκες σε προηγούμενες ενότητες για τον Αλέξανδρο και για την παιδεία που έλαβε, συμφωνούν με τη διήγηση του Αρριανού; **β.** Ποια στάση τηρεί ο Αλέξανδρος απέναντι στους Έλληνες μισθοφόρους και ποια απέναντι στους Λακεδαιμόνιους;

[1.16.5] Καὶ τῶν τετρωμένων δὲ πολλὴν πρόνοιαν ἔσχεν, ἐπελθὼν τε αὐτὸς ἐκάστους καὶ τὰ τραύματα ἰδὼν καὶ ὅπως τις ἐτρόθη ἐρόμενος καὶ ὅ,τι πράττων εἰπεῖν τε καὶ ἀλαζονεύσασθαι οἱ παρασχών. [1.16.6] ὁ δὲ καὶ τῶν Περσῶν τοὺς ἡγεμόνας ἔθαπεν· ἔθαψε δὲ καὶ τοὺς μισθοφόρους Ἕλληνας, οἱ ξὺν τοῖς πολεμίοις στρατεύοντες ἀπέθανον· ὅσους δὲ αὐτῶν αἰχμαλώτους ἔλαβε, τούτους δὲ δήσας ἐν πέδαις εἰς Μακεδονίαν ἀπέπεμψεν ἐργάζεσθαι, ὅτι παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα τοῖς Ἕλλησιν Ἕλληνες ὄντες ἐναντία τῇ Ἑλλάδι ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο. [1.16.7] ἀποπέμπει δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας τριακοσίας πανοπλίας Περσικὰς ἀνάθημα εἶναι τῇ Ἀθηνᾷ ἐν πόλει· καὶ ἐπίγραμμα ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσε τόδε· Ἀλέξανδρος Φίλιππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων.

Ἀρριανός, *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, 1, 16, 5-7

Marcantonio Raimondi, *Ο Μέγας Αλέξανδρος δίνει εντολή να τοποθετηθεί το έργο του Ομήρου στον τάφο του Αχιλλέα* (περ. 1500-1534 μ.Χ.)

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

διάνοια > *διὰ* + *νοέω-νοῶ*: νους, άνους (= ανόητος), άνοια, ανόητος, ανοησία, διάνοηση, διανοητής, διανοούμενος, έννοια, εύνοια, ευνοϊκός, νόημα, νοητικός, νοερός, πρόνοια, προνοητικός, συνεννόηση, νοησαρχία.

ΑΓΓ Noesiarchy, **ΓΑΛ** Noésiarchie, **ΓΕΡΜ** Noesiarchie, **ΙΤΑΛ** Noesiarchia, **ΙΣΠ** Noesiarquia, **ΑΛΒ** Noesiarchy, **ΡΩΣ** Ноэсиархия.

θύω: θυσία, θύμα, θυματοποίηση, θύτης, θυσιαστήριο, θυσιαστικός.

άθροίζω: άθροισμα, αθροιστικός, συνάθροιση, αθρόος (π.χ. «αθρόα υπήρξε η προσέλευση του κοινού στο θέατρο της Επιδάουρου»).

εύρώστως: ευρωστία, ρώμη, ρωμαλέος, ρωμαλεότητα, αρρώστια, άρρωστος.

τρέπομαι: τροπή, αποτροπή, εκτροπή, περιτροπή, προτροπή, υποτροπή, τρόπαιο.

ΑΓΓ trophy, **ΓΑΛ** trophée, **ΓΕΡΜ** Trophäe, **ΙΤΑΛ** trofeo, **ΙΣΠ** trofeo, **ΑΛΒ** Trofeu, **ΡΩΣ** Трофей.

αίτέω-αιτώ: αίτημα, αίτηση, απαίτηση, απαιτητικός, παραίτηση, διαίτησία, διαιτητής.

κοινόω-κοινῶ: κοινός, κοινοποίηση, κοινότητα, κοινοτικός, κοινωνία, επικοινωνία, επικοινωνιακός, ακοινώνητος, συγκοινωνία.

ίδια: ιδιαίτερος, ιδιαίτερότητα, ιδιωτικός, ιδιώτης.

ΑΓΓ idiot, **ΓΑΛ** idiot, **ΓΕΡΜ** Idiot, **ΙΤΑΛ** idiota, **ΙΣΠ** idiota, **ΑΛΒ** Idiot, **ΡΩΣ** идиот.

έπιγραφή > *έπι* + *γράφω*: επίγραμμα, γράμμα, σύγγραμμα, γραφή, επιγραφή, γραφίδα.

έκπωμα > *πίνω*: πώμα, άμπωτη, πότισμα, ποτιστήρι, απότιστος, ποτό, πότης, ποτήρι.

λαμβάνω: λαβή, λαβίδα, απολαβή, χειρολαβή, λάφυρο, εργολαβία, εργολάβος, μεσολάβηση (θυμήςου και τα παράγωγα από άλλα θέματα του ρήματος).

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Επίλεξε, από τις δύο επιλογές που σου δίνονται σε κάθε ζεύγος λέξεων, αυτήν που σχετίζεται ετυμολογικά με καθεμία από τις λέξεις της Α.Ε. Δικαιολόγησε την επιλογή σου με βάση το ρήμα από το οποίο αυτή προέρχεται.

διανοίας	έθυσε	τραπόμενοι	κοινούμενος	συστάντες
νόηση	θυμός	τροπή	κίνηση	σύσταση
άνοιγμα	θύμα	τροφή	επικοινωνία	συστολή

2. **μισθοφόρων**: Συμπλήρωσε με το β' συνθετικό της λέξης που σου δίνεται.

δορυ....., ρασο....., ανή....., κατή.....
 διά....., παρά....., πρόσ....., ασύμ.....

Τι σημαίνουν οι νέες λέξεις που δημιούργησες;

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Παρά τις διαφωνίες του άκουσε **καλή τη πίστει** τις απόψεις της.
- Νόμιζε γι' αυτόν πράγματα που δεν ίσχυαν... Προφανώς, έκρινε **εξ ιδίων τα αλλότρια!**
- Ήρθαν στην παρουσίαση όλοι όσοι μόχθησαν για το έργο, **πλην Λακεδαιμονίων!**

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική

Αόριστος Β' (Μέρος Ι) - Ενεργητική φωνή

Στο κείμενο της ενότητας υπάρχουν οι ακόλουθοι ρηματικοί τύποι: *ἔφυγον, ἔλαβε, εἶδε*. Πώς μεταφράζονται; Σου θυμίζουν τους αντίστοιχους τύπους της Ν.Ε.:

Οι ρηματικοί τύποι αυτοί αναφέρονται στο παρελθόν και βρίσκονται σε αόριστο. Διαφέρουν, ωστόσο, από τον αόριστο που έχουμε διδαχθεί, ως προς τις καταλήξεις και ως προς την απουσία του -σ- στην κατάληξη. Πρόκειται για ρήματα σε αόριστο β'.

Π.χ. Αόριστος α' του ρ. λύω: ἔ-λυ-σ-α
Αόριστος β' του ρ. λείπω: ἔ-λιπ-ον

Η οριστική του αορίστου β' κλίνεται σύμφωνα με τις καταλήξεις του Παρατατικού. Οι άλλες εγκλίσεις κλίνονται σύμφωνα με τις αντίστοιχες καταλήξεις του Ενεστώτα.

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἔ-βαλ-ον	βάλ-ω	βάλ-οιμι	-	βαλ-εῖν	βαλ-ὼν
ἔ-βαλ-εσ	βάλ-ῃς	βάλ-οις	βάλ-ε		βαλ-οὔσα
ἔ-βαλ-ε	βάλ-ῃ	βάλ-οι	βαλ-έτω		βαλ-ὸν
ἐ-βάλ-ομεν	βάλ-ωμεν	βάλ-οιμεν	-		
ἐ-βάλ-ετε	βάλ-ητε	βάλ-οιτε	βάλ-ετε		
ἔ-βαλ-ον	βάλ-ωσι(ν)	βάλ-οιεν	βαλ-όντων		

Παρατηρήσεις

Στο β' ενικό προστακτικής ενεργητικής φωνής ο τόνος ανεβαίνει όσο πιο ψηλά γίνεται (στην παραλήγουσα ή στην προπαραλήγουσα), είτε το ρήμα είναι απλό είτε σύνθετο. π.χ. *βάλε, δράμε, ἄγαγε, παράβαλε*.

Εξαιρούνται:

- τα ρήματα *ἔρχομαι, ὀρώ, εὐρίσκω, λέγω, λαμβάνω* τα οποία στην προστακτική τονίζονται στη λήγουσα: *ἐλθέ, ἰδέ, εὐρέ, εἰπέ, λαθέ*.
- οι μονοσύλλαβες προστακτικές *σχές (ἔχω), θές (τίθημι), ἔς (ἵημι), δός (δίδωμι)*.
- Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις, ωστόσο, ο τόνος ανεβαίνει στα σύνθετα, π.χ. *παράλαβε, εἴσελθε, κάτιδε, παράσχεσ, ἄφες*.

- ▶ Θυμήσου ότι τα ρήματα της Ν.Ε. τα οποία έχουν ως θέμα το αρχαίο ρήμα *ἄγω* σχηματίζουν τους μη συνοπτικούς-εξακολουθητικούς τύπους από το θέμα *αγ-* και τους αντίστοιχους συνοπτικούς-στιγμιαίους τύπους από το θέμα *αγαγ-*. Επίσης, όσα ρήματα έχουν ως βάση το αρχαίο ρήμα *βάλλω* σχηματίζουν τους μη συνοπτικούς-εξακολουθητικούς τύπους από το θέμα *βαλλ-* και τους συνοπτικούς-στιγμιαίους τύπους από το θέμα *βαλ-*.
  - Κάθε έτος πρέπει να παράγουμε επαρκή ποσότητα οπωροκηπευτικών.
  - Πιστεύω ότι μόλις δει τη δυσκολία, θα την αναγάγει σε μέγιστο ζήτημα!
  - Δεν μπορούμε να αναβάλλουμε διαρκώς τη συνάντησή!
  - Αύριο το πρωί θα υποβάλω την παραίτησή μου!

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Εντόπισε τους τύπους αορίστου β' της 1ης υποενότητας και του παράλληλου κειμένου και αναγνώρισε σε ποιο ρήμα ανήκουν. Θα σε βοηθήσει ο πίνακας που θα βρεις στο QR CODE.
2. Συμπλήρωσε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο αορίστου β' των ρημάτων που βρίσκονται στην παρένθεση.
  - α. Ἡρακλεῖ γὰρ Εὐρυσθεὺς προσέταπτεν τάς τε βοῦς τὰς ἐκ τῆς Ἐρυθείας .....
(*ἄγω*, απαρέμφατο)
  - β. Καὶ ἀναστὰς ..... (*ἔρχομαι*, γ' ενικό πρόσωπο οριστ.) πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ.
  - γ. Καὶ ξυνεχωρεῖτο ὥστε ἂ ἐκάτεροι πολέμῳ ..... (*ἔχω*, οριστ.) ἀποδόντας τὴν εἰρήνην ποιῆσθαι.
3. Γράψε τους τύπους του αορίστου β' που ζητούνται.

<i>ἄγω</i> : β' πληθ. πρόσ. οριστικής:
<i>αἰρέω-αἰρῶ</i> : α' πληθ. πρόσ. υποτακτικής
<i>ἔχω</i> : γ' πληθ. πρόσ. οριστικής
<i>θνήσκω</i> : β' εν. πρόσ. οριστικής
<i>λείπω</i> : β' εν. πρόσ. προστακτικής
<i>ὀράω-ὀρῶ</i> : α' πληθ. πρόσ. υποτακτικής
<i>πάσχω</i> : β' πληθ. πρόσ. προστακτικής
<i>πίπτω</i> : απαρέμφατο
4. Οι παρακάτω προτάσεις περιγράφουν κανόνες σχηματισμού του Αορίστου β', αλλά λείπουν κάποιες λέξεις-κλειδιά. Συμπλήρωσε τις κατάλληλες λέξεις.
  - α. Από τις καταλήξεις του Αορίστου β' ..... το γράμμα -σ- που κανονικά βρίσκουμε στον Αόριστο.
  - β. Οι καταλήξεις της Οριστικής του Αορίστου β' είναι ίδιες με τις καταλήξεις Οριστικής του .....
  - γ. Ο τόνος στο β' ενικό πρόσωπο της Προστακτικής του Αορίστου β' ..... όσο ψηλά του επιτρέπεται.

Ο Αλέξανδρος «λύνει» τον Γόρδιο δεσμό

Περίληψη 17.1-17.9 Η νίκη στον Γρανικό ποταμό υπήρξε καθοριστική για την κυριαρχία του Αλέξανδρου στην Περσία. Από εκεί και ύστερα κατέκτησε τις Σάρδεις, σημαντική πόλη των Περσών για τη θαλάσσια κυριαρχία τους, και πολλές άλλες πόλεις. Ο ίδιος προβληματιζόταν αν έπρεπε να επιτεθεί το συντομότερο δυνατό στον Δαρείο ή να κατακτήσει πρώτα αρκετές παραλιακές πόλεις, προκειμένου να αποκτήσει πλούτο και δύναμη και έπειτα να αντιμετωπίσει τον Πέρση βασιλιά. Λέγεται ότι ύστερα από ένα θαυμαστό περιστατικό αποφάσισε να κινηθεί προς τη Φοινίκη και την Κιλικία.

A | Κείμενο

[18.1] Μετὰ ταῦτα Πισιδῶν τε τοὺς ἀντιστάντας ἤρει καὶ Φρυγίαν ἐχειροῦτο· [18.2] καὶ Γόρδιον πόλιν, ἐστὶαν Μίδου τοῦ παλαιοῦ γενέσθαι λεγομένην, παραλαβὼν, τὴν θρυλουμένην ἄμαξαν εἶδε, φλοιῷ κρानείας ἐνδεδεμένην, καὶ λόγον ἐπ’ αὐτῇ πιστευόμενον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἤκουσεν, ὡς τῷ λύσαντι τὸν δεσμὸν εἴμαρται βασιλεῖ γενέσθαι τῆς οἰκουμένης. [18.3] οἱ μὲν οὖν πολλοὶ φασι, τῶν δεσμῶν τυφλὰς ἐχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι’ ἀλλήλων πολλακίς σκολιοῖς ἐλιγμοῖς ὑποφερομένων, τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λύσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σύναμμα, καὶ πολλὰς ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆναι. [18.4] Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πάνυ λέγει ῥαδίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν λύσιν, ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ τὸν ἔστορα καλούμενον, ᾧ συνέιχετο τὸ ζυγὸδεσμον, εἶδ’ οὕτως ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν. [18.5] Ἐντεῦθεν Παφλαγόνας τε καὶ Καππαδόκας προσαγαγόμενος, καὶ τὴν Μέμνονος ἀκούσας τελευτήν, ὃς τῶν ἐπὶ θαλάττῃ Δαρείου στρατηγῶν ἐπίδοξος ἦν Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ πράγματα καὶ μυρίας ἀντιλήψεις καὶ ἀσχολίας παρέξειν, ἐπερρώσθη πρὸς τὴν ἄνω στρατείαν μᾶλλον.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

Συμπλήρωσε τα κενά του κειμένου της νεοελληνικής απόδοσης των παραγράφων 18.4 και 18.5 για τις αντίστοιχες έντονα υπογραμμισμένες λέξεις του πρωτότυπου κειμένου.

Αρχαίο κείμενο

[18.4] Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πάνυ λέγει ῥαδίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν λύσιν, ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ τὸν ἔστορα καλούμενον, ᾧ συνέιχετο τὸ ζυγὸδεσμον, εἶδ’ οὕτως ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν.

Νεοελληνική απόδοση

[18.4] Ο Αριστόβουλος όμως λέει ότι για αυτόν ήταν πολύ εύκολο ..... γιατί έβγαλε από το τιμόνι τον ..... «έστορα» (πάσσαλο), με τον οποίο συγκρατιόταν ο κόμπος και, τραβώντας το από κάτω, έλυσε ..... τον ζυγό.

[18.5] Ἐντεῦθεν Παφλαγόνας τε καὶ Καππαδόκας προσαγαγόμενος, καὶ τὴν Μέμνονος ἀκούσας **τελευτήν**, ὃς τῶν ἐπὶ θαλάττῃ Δαρείου **στρατηγῶν** ἐπίδοξος ἦν **Ἀλεξάνδρῳ** πολλὰ πράγματα καὶ **μυρίας** ἀντιλήψεις καὶ ἀσχολίας παρέξεν, ἐπερρώσθη πρὸς τὴν ἄνω στρατείαν μᾶλλον.

[18.5] Από εκεί, παίρνοντας με το μέρος του τους Παφλαγόνες και τους Καππαδόκες και μαθαίνοντας ..... του Μέμνονα, ο οποίος ήταν ..... του Δαρείου στις παραθαλάσσιες περιοχές που θα δημιουργούσε ....., πολλά προβλήματα και ..... αντιπαραθέσεις και καθυστερήσεις, πήρε ακόμη περισσότερο θάρρος για την προέλασή του στο εσωτερικό (της Ασίας).

(Μτφρ. συγγραφικής ομάδας)

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθητών/τριών σου και σχολίασέ τις.

- Ποιους κυρίευσε ο Αλέξανδρος και ποια περιοχή υπέταξε;

[18.1] Μετὰ ταῦτα Πισιδῶν τε τοὺς ἀντιστάντας ἤρει καὶ Φρυγίαν ἐχειροῦτο·

- > **Πισιδῶν**: από τους Πισίδες
- > **τοὺς ἀντιστάντας**: αυτούς που αντιστάθηκαν [μετοχή αορίστου του ρ. *ἀνδίσταμαι*]
- > **ἤρει**: κυρίευε [παρατατικός του ρ. *αἰρέω-αἰρῶ*]
- > **ἐχειροῦτο**: υπέταξε [παρατατικός του ρ. *χειρόμαι-χειροῦμαι*]

- Ποια πόλη υπέταξε ο Αλέξανδρος και τίνος αυτή θεωρούνταν πατρίδα; Τι είδε εκεί ο Αλέξανδρος;

[18.2] καὶ Γόρδιον πόλιν, ἐστίαν Μίδου τοῦ παλαιοῦ γενέσθαι λεγομένην, παραλαβὼν, τὴν θρυλουμένην ἄμαξαν εἶδε, φλοιῷ κρانیας ἐνδεδεμένην,

- > **ἡ ἐστία**: η πατρίδα, το σπιτικό αλλά και το τζάκι
- > **παραλαβὼν**: αφού υπέταξε, αιχμαλώτισε [μετοχή αορίστου β' του ρ. *παραλαμβάνω*]
- > **φλοιῷ κρانیας ἐνδεδεμένην**: που ήταν δεμένη με φλούδα κρانیας

- Ποια ήταν η προφητεία που άκουσε ο Αλέξανδρος από τους κατοίκους της περιοχής;

[18.2] καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ πιστευόμενον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἤκουσεν, ὡς τῷ λύσαντι τὸν δεσμὸν εἴμαρται βασιλεῖ γενέσθαι τῆς οἰκουμένης.

- > **ἐπ' αὐτῇ**: σχετικά με αυτήν (με την άμαξα)
- > **τῷ λύσαντι** [δοτική ενικού της μετοχής αορίστου *ὁ λύσας*] **τὸν δεσμὸν**: για όποιον λύσει τον δεσμό
- > **εἴμαρται** (απρόσωπο ρήμα): ήταν γραφτό (οι αρχαίοι, επίσης, πίστευαν στην *Εἴμαρμένη*, τη Μοίρα)

- Γιατί δεν μπορούσε να βρεθεί η αρχή των κόμπων; Πώς ήταν μεπερδεμένοι;

[18.3] οἱ μὲν σὺν πολλοὶ φασι, τῶν δεσμῶν τυφλὰς ἐχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι' ἀλλήλων πολλάκις σκολιοῖς ἔλιγμοῖς ὑποφερομένων,

- > **τυφλὰς ἐχόντων τὰς ἀρχὰς:** καθώς είχαν κρυμμένη την αρχή τους
- > **δι' ἀλλήλων:** μεταξύ τους
- > **πολλάκις** (επίρρημα): πολλές φορές
- > **σκολιοῖς ἔλιγμοῖς ὑποφερομένων:** ήταν μεπερδεμένοι με λοξές θηλιές, ήταν στριμμένοι [σκολιός: λοξός]
- > **ὁ ἔλιγμός:** η περιστροφή, η θηλιά [ρ. ἐλίσσομαι (= περιστρέφομαι)]

- Σε τι κατάσταση βρέθηκε ο Αλέξανδρος και τι έκανε; Τι αποκαλύφθηκε μετά την ενέργειά του;

[18.3] τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λῦσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σῦναμμα, καὶ πολλὰς ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆναι.

- > **ἀμηχανοῦντα:** επειδή δεν μπορούσε, αδυνατούσε να λύσει [μετοχή του ρ. ἀμηχανέω-ἀμηχανῶ (= δεν ξέρω τι να κάνω, βρίσκομαι σε αμηχανία)]
- > **διατεμεῖν:** έκοψε [απαρέμφατο αορίστου β' του ρ. (δια)τέμνω (= κόβω)]
- > **τὸ σῦναμμα:** κόμπος [σὺν + ἄπτομαι].
Βλ. συνάφεια
- > **κοπέντος:** όταν κόπηκε [μετοχή παθητικού αορίστου του ρ. κόπτομαι]

- Με ποιες κινήσεις του Αλέξανδρου, η λύση του δεσμού αποδείχτηκε, σύμφωνα με τον Αριστόβουλο, εύκολη;

[18.4] Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πάνυ λέγει ῥαδίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν λύσιν, ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ τὸν ἔστορα καλούμενον, ᾧ συνέιχετο τὸ ζυγόδεσμον, εἶδ' οὕτως ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν.

- > **πάνυ ῥαδία:** πολύ εύκολη
- > **ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ:** αφού έβγαλε από το τιμόνι [ἐξελόντι: δοτική μετοχής αορίστου β' του ρ. ἐξαιρέω-ἐξαιρῶ]
- > **τὸν ἔστορα καλούμενον:** τον αποκαλούμενο «έστορα» [ὁ ἔστωρ, τοῦ ἔστορος (γ' κλίση) ήταν πάσσαλος στην άκρη του τιμονιού της άμαξας]
- > **συνείχετο:** συγκρατιόταν [παρατατικός του ρ. συνέχομαι (= συγκρατούμαι)]
- > **τὸ ζυγόδεσμον:** ο κόμπος
- > **εἶδ'** (επίρρημα: εἶτα): έπειτα
- > **ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν:** αφού τράβηξε από κάτω τον ζυγό

- Ποιους λαούς πήρε με το μέρος του ο Αλέξανδρος και ποιο σημαντικό γεγονός πληροφορήθηκε;

[18.5] Ἐντεῦθεν Παφλαγόνας τε καὶ Καππαδόκας προσαγαγόμενος, καὶ τὴν Μέμνωνος ἀκούσας τελευτήν,

- > **ἐντεῦθεν** (επίρρημα): από εκεί
- > **προσαγαγόμενος**: αφού πήρε με το μέρος του [μετοχή αορίστου β' του ρ. *προσάγομαι* (= φέρνω με το μέρος μου)]
- > **ἡ τελευτή**: ο θάνατος [από το ρ. *τελευτάω-τελευτῶ* (= πεθαίνω, καταλήγω)]

- Ποιος ήταν ο Μέμνων και πώς θα επηρέαζε τη συνέχιση της εκστρατείας των Ελλήνων;

[18.5] ὃς τῶν ἐπὶ θαλάττῃ Δαρείου στρατηγῶν ἐπίδοξος ἦν Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ πράγματα καὶ μυρίας ἀντιλήψεις καὶ ἀσχολίας παρέξειν,

- > **ἐπίδοξος ἦν παρέξειν**: αναμενόταν να παρέχει, να προκαλέσει
- > **πράγματα, ἀντιλήψεις, ἀσχολίας**: προβλήματα, αντιπαραθέσεις, καθυστερήσεις

- Πώς επηρέασαν τον Αλέξανδρο τα παραπάνω γεγονότα στη συνέχιση της εκστρατείας;

[18.5] ἐπερρώσθη πρὸς τὴν ἄνω στρατείαν μάλλον.

- > **ἐπερρώσθη**: ένωσε δυνατός, πήρε θάρρος [παθητικός αόριστος του ρ. *ρῶννυμαι* (= είμαι δυνατός)]. Βλ. και ρώμη, ρωμαλέος

2. Μετά την κατάληψη της πόλης Γόρδιον από τον Αλέξανδρο, βρίσκεσαι μαζί με άλλους συμπολίτες σου μπροστά στο γεγονός για το οποίο μιλούσαν εδώ και χρόνια όλοι στην πόλη, τη λύση του Δεσμού. Περιέγραψε σε 70-90 λέξεις στον/στη φίλο/φίλη σου, που δεν ήταν παρών/παρούσα, το τι συνέβη. Χρησιμοποίησε τα περισσότερα επίθετα από αυτά που σου προτείνουμε: **περίπλοκο, αδύνατο, απίστευτο, αξιόλογο, αξιοθαύμαστο, ευφυές, αποφασιστικός, τολμηρός.**

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **Γόρδιον πόλιν**: Η πόλη από την οποία πήρε την ονομασία του ο περίφημος Γόρδιος δεσμός, τον οποίο μόνον ο Αλέξανδρος κατάφερε να λύσει. Ήταν η πατρίδα του Γόρδιου, πατέρα του Μίδα, μυθικού βασιλιά της Φρυγίας.
- > **Μίδου τοῦ παλαιοῦ**: Σύμφωνα με χρσσμό που είχαν πάρει οι Φρύγες, αυτός που θα έφτανε στον τόπο τους με άμαξα, θα γινόταν βασιλιάς τους. Έτσι, ο Μίδας, που έφτασε με την άμαξα του πατέρα του, ενόσω οι Φρύγες βρίσκονταν σε εμφύλιο πόλεμο, έγινε βασιλιάς και συμφιλιωτής τους. Κατά τον μύθο, ότι άγγιζε ο Μίδας μετατρέποταν σε χρυσό. Σήμερα, όταν λέμε για κάποιον ότι έχει «το άγγιγμα του Μίδα», εννοούμε πως όποιο έργο αναλαμβάνει, έχει αίσια έκβαση.

ΛΥΣΗ
ΓΟΡΔΙΟΥ
ΔΕΣΜΟΥ

ΤΟ
ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΤΙΚΟ
ΣΧΗΜΑ ΤΟΥ
ΜΕΓΑΛΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΑΡΡΙΑΝΟΣ,
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ,
2.3.6-7

- > *τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λύσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σῦναιμα:* Σύμφωνα με την παράδοση, αυτός που θα έλυσε τον Γόρδιο δεσμό θα γινόταν κυρίαρχος της Ασίας. Η πιο γνωστή, αν και όχι βέβαια εκδοχή, είναι αυτή που παραθέτει ο Πλούταρχος, κατά την οποία ο Αλέξανδρος έδωσε τη λύση, κυριολεκτικά και μεταφορικά, με το σπαθί.
- > **Ἀριστόβουλος:** Ιστορικός και λόγιος, ένας από τους επιστήμονες που συνόδευαν τον Αλέξανδρο στην εκστρατεία. Ο Πλούταρχος, στην προσπάθειά του να παρουσιάσει με αντικειμενικότητα το γεγονός, παραθέτει και την άποψη του Αριστόβουλου.
- > **Παφλαγόνες:** Κάτοικοι της Παφλαγονίας, στα βόρεια της Μικράς Ασίας, πάνω από τη Φρυγία.
- > **Καππαδόκες:** Οι κάτοικοι της Καππαδοκίας, η οποία χρησίμευε στους Πέρσες ως κέντρο για τις επιχειρήσεις εναντίον του Αλέξανδρου. Μετά την κατάκτησή της από τον Αλέξανδρο η Καππαδοκία αρχίζει να εξελληνίζεται, πράγμα που θα συνεχιστεί και αργότερα, κατά την ελληνιστική εποχή. Μέχρι τον 1ο αι., η Καππαδοκία θα έχει εξελληνιστεί πλήρως, με αποτέλεσμα τη μεγάλη συνεισφορά της στη διάδοση του Χριστιανισμού.
- > *τὴν Μέμμονος ἀκούσας τελευταίην... παρέξιν:* Ο Μέμμων ήταν μισθοφόρος αξιωματικός του Δαρείου, ο οποίος επρόκειτο να προκαλέσει αντιπερισπασμό στον Αλέξανδρο με εξεγέρσεις στα νησιά. Σκοτώθηκε, τελικά, στη Μυτιλήνη.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. **α.** Ποια κατορθώματα του Αλέξανδρου παρουσιάζει το απόσπασμα; **β.** Να δημιουργήσεις μία χρονογραμμή (ενδεικτικά, μέσω του ψηφιακού εργαλείου της πλατφόρμας e-me), η οποία θα αποτυπώνει τα κατορθώματα του Αλέξανδρου που περιγράφει το απόσπασμα. Να τονίσεις αυτό που σε εντυπωσίασε περισσότερο.
2. Με ποιον τρόπο ο Αλέξανδρος έλυσε τον Γόρδιο δεσμό, σύμφωνα με την εκδοχή του Πλούταρχου; Πώς αυτό σχετίζεται με τον ηγετικό χαρακτήρα του; Συνδέεται με τα λόγια που του είχε απευθύνει η Πυθία στην προηγούμενη Ενότητα;
3. [18.2-18.3] «... καὶ Γόρδιον πόλιν, ...ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆναι»: Εντόπισε λέξεις ή φράσεις που χρησιμοποιεί ο Πλούταρχος στο συγκεκριμένο απόσπασμα, για να δηλώσει πως όσα αναφέρει δεν είναι η εξακριβωμένη πραγματικότητα αλλά μέρος του θρύλου. Τι νομίζεις ότι αυτές προσθέτουν στην αξιοπιστία του συγγραφέα;
4. Σύγκρινε τα αποσπάσματα του Πλούταρχου και του Αρριανού με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο. Δεδομένου ότι ο Πλούταρχος είναι βιογράφος, επιβεβαιώνεται από τον Αρριανό η ακρίβεια των πληροφοριών που παραθέτει; Πώς εξηγεί ο Αρριανός την κίνηση του Αλέξανδρου να κόψει τον δεσμό με το ξίφος; [...] πρὸς δὲ δὴ τούτοις καὶ τότε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο, ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν, τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας. [2.3.7] ἦν δὲ ὁ δεσμὸς ἐκ φλοιοῦ κρυνίας καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο. Ἀλέξανδρος δὲ ὡς ἀπόρων μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ, ἄλυστον δὲ περιδεῖν οὐκ ἤθελε, μή τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται, οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη· Ἀριστόβουλος δὲ λέγει ἐξελόντα τὸν ἔστορα τοῦ ῥυμοῦ, ὃς ἦν τύλος διαβεβλημένος διὰ τοῦ ῥυμοῦ διαμπάξ, ξυνέχων τὸν δεσμόν, ἐξεγκύσαι ἔξω τοῦ ῥυμοῦ τὸ<ν> ζυγόν.

Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, 2, 3, 6-7

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

αίρέω-αίρῶ: αίρεση, αιρετικός, αναίρεση, αφαίρεση, αφαιρετικός, διαίρεση, εξαίρεση, προαίρεση (= προτίμηση, κλίση), π.χ. «η αγαθή προαίρεση ενός ατόμου».

διατέμνω: τομή, τόμος, σύντομος, τομέας, τμήση, τετμημένη, άτομο, ατομικός, ατομικότητα.

ἀμμηχανέω-ἀμμηχανῶ: μηχανή, μηχανήμα, αμμηχανία, αμμήχανος, πολυμήχανος, μηχανικός, μηχανική.

ΑΓΓ mechanics, **ΓΑΛ** mécanique, **ΓΕΡΜ** Mechanik, **ΙΤΑΛ** meccanica, **ΙΣΠ** mecánica, **ΑΛΒ** Mekanika, **ΡΩΣ** Механика.

εἴμαρται (απρόσωπο ρήμα, ομόρριζο του ρ. *μείρομαι*): μέρος, μερίδιο, μερίδα, μερτικό, Ειμαρμένη (= η Μοίρα), μοίρα, μοιρογνωμόνιο, μόρσιμος (= θανάσιμος), μόρος (= ο θάνατος),

ΓΑΛ mort, **ΙΤΑΛ** morte, **ΙΣΠ** muerte.

ὑποφέρωμαι > ὑπὸ + φέρω: φορά, αναφορά, διαφορά, εκφορά, περιφορά, προφορά, ανηφορά, κατηφορά, ανηφορικός, κατηφορικός, υποφερτός, ανωφερής, κατωφερής, περιφέρεια, συμφέρον, φαρέτρα (= η θήκη όπου τοποθετούσαν τα βέλη). Από το θέμα του μέλλοντα *οἴσω* < οισοφάγος (ο). Από το θέμα του αορίστου β' ἤνεγκον (δες στη γραμματική), η δι-ένεξη (= διαφορά, διαφωνία) και ο δι-ηνεκής (= διαρκής).

κόπτομαι: κοπή, ανακοπή, διακοπή, περικοπή, συγκοπή, κόψη, κόψιμο, κοπετός (= ο θρήνος).

γίγνομαι: γένος, γενεά, γενεαλογία, γενιά, γέννηση, γενέθλια, γονέας, Γενετική, γόνος, γόνιμος, άγονος, γονίδιο, απόγονος, πρόγονος, γνήσιος, γνησιότητα.

ΑΓΓ gene, **ΓΑΛ** gène, **ΓΕΡΜ** Gen, **ΙΤΑΛ** gene, **ΙΣΠ** gen, **ΑΛΒ** Gjene, **ΡΩΣ** Ген, **ΑΓΓ** genetics, **ΓΑΛ** génétique, **ΓΕΡΜ** Genetik, **ΙΤΑΛ** genetica, **ΙΣΠ** genética, **ΑΛΒ** Gjenetika, **ΡΩΣ** Генетика.

συνέχομαι > σύν + ἔχω: συνοχή, συνεκτικός, συνεκτικότητα, αποχή, ανοχή, ανεκτικός, εξοχή, εξοχικός, παροχή, πάροχος, περιοχή, περιεκτικός, προσοχή, προσεκτικός.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Αναζήτησε στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** την έκφραση «έχει πολλά όπλα στη φαρέτρα του». Ερμήνευσέ τη. Χρησιμοποίησέ τη και σε δικό σου παράδειγμα.
3. Αντιστοίχισε τις λέξεις του αρχαίου κειμένου (στήλη Α') με τις λέξεις της Ν.Ε. (στήλη Β'), σύμφωνα με την κοινή ετυμολογία τους:

A	B
1. σύναμμα	α. τομή
2. κοπέντος	β. σχολείο
3. διατεμεῖν	γ. άρρωστος
4. άσχολίας	δ. αφή
5. έπερρώσθη	3. κόψη

4. Εξήγησε ποια είναι η σημασία των παρακάτω μεταφορικών φράσεων με τη βοήθεια του **Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής** στην Πύλη για την ελληνική γλώσσα και απόδωσέ τις κυριολεκτικά με μια λέξη ή φράση.

Λ.Κ.Ν.

- α. Έχει το «**άγγιγμα του Μίδα**»!
 β. Είμαι ο **τελευταίος τροχός της αμάξης**...
 γ. Το πρόβλημα που έχω να λύσω είναι **Γόρδιος δεσμός**!

5. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα έχεις μάθει.

- α. Θέλω να φτιάξω το γενεολογικό μου δέντρο!
 β. Η κατάλειψη του Γορδίου ήταν μία μεγάλη επιτυχία του Αλέξανδρου.
 γ. Υπήρχε σήμανση στον δρόμο για απότομη κατοφέρεια.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- **Κόπτεται** και διαμαρτύρεται ότι δεν ήταν αυτός που μίλησε άσχημα στον καθηγητή.
- Πρόσχεχε γι' αυτά που του έκανε, γιατί **μάχαιραν έδωκας, μάχαιραν θα λάβεις!**
- **Ανωφερής** ο δρόμος προς την ευτυχία.

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Παρακολουθήσαμε την νίκη του Αλέξανδρου εναντίον του Δαρείου στον Γρανικό ποταμό και τον τρόπο με τον οποίο ο Αλέξανδρος την κοινοποίησε στους Έλληνες.
- Εντυπωσιαστήκαμε με το πώς ο Αλέξανδρος «έλυσε» τον Γόρδιο δεσμό.
- Μάθαμε την κλίση του αορίστου β' στην ενεργητική φωνή.

Αναστοχαστικές και ομαδικές δημιουργικές εργασίες

1. Αναζητήστε με την ομάδα σου στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον Δαρείο και την Ολυμπιάδα και κάντε μία σύντομη πολυτροπική παρουσίαση στην τάξη.
2. Αναζητήστε με την ομάδα σου πληροφορίες για την Ιστορία της Καππαδοκίας. Δώστε, μάλιστα, έμφαση στην περίοδο λίγο πριν από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922. Παρουσιάστε στην τάξη σας τα αποτελέσματα της έρευνάς σας με μια ψηφιακή χρονογραμμή, την οποία και θα αναρτήσετε στο ιστολόγιο του τμήματός σας.
3. Στις «οικογένειες των λέξεων» της 1ης υποενότητας συνάντησες τη λέξη *ἐπίγραμμα*. Αναζητήστε, συνεργαζόμενοι σε δυάδες, στο **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** τον ορισμό της. Ερευνήστε στο διαδίκτυο και συγκεντρώστε κάποια πολύ γνωστά επιγράμματα, που σχετίζονται με τις μάχες του Μαραθώνα και των Θερμοπυλών κατά τους Περσικούς πολέμους.

Στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα:	Καθόλου	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
Συμμετείχα ενεργά κατά τη διάρκεια του μαθήματος;				
Εξέφρασα τις απορίες μου για κάτι που δεν κατανόησα;				
Συνέβαλα ικανοποιητικά στις ομαδικές δραστηριότητες;				
Μπορώ να αναδιηγηθώ το περιεχόμενο των κειμένων που μελετήσαμε;				

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ
ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ

Λ.Α.Ε.Γ.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

A. Επαναλαμβάνουμε - Εμπεδώνουμε το περιεχόμενο των κειμένων

1η Ενότητα

1. Δημιουργήστε με την ομάδα σου το προφίλ του Αλέξανδρου στην πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης Facebook ή Instagram. Θα ενημερώνετε την πλατφόρμα έπειτα από κάθε κεφάλαιο.
  - α. Χρησιμοποιήστε ως φωτογραφία το «πορτρέτο» του.
  - β. Συμπληρώστε τις εξής πληροφορίες:
    - Καταγωγή - Ημερομηνία γέννησης
    - Σπουδές - Ενδιαφέροντα
    - Αγαπημένα βιβλία - Αγαπημένο ζώο - Αγαπημένο άθλημα
2. Δημιουργήστε με την ομάδα σου ένα ψηφιακό κολάζ με φωτογραφίες που θα παρουσιάζουν τον Αλέξανδρο με τον Βουκεφάλα ή μόνο τον Βουκεφάλα. Μην ξεχάσετε στη λεζάντα (επεξήγηση) να αναφέρετε πού βρίσκεται το αντικείμενο ή το μνημείο.

2η Ενότητα

Εσύ και ο/η διπλανός/ή σου, ως πρέσβεις της Αθήνας, βρεθήκατε τυχαία, ο/η ένας/μία στην Κόρινθο, στη συνάντηση του Αλέξανδρου με τον Διογένη και ο/η άλλος/η στους Δελφούς, στη συνάντηση του Αλέξανδρου με την Πυθία. Προσπαθώντας και οι δύο να σκιαγραφήσετε τον χαρακτήρα του νεαρού ηγεμόνα πριν από την εκστρατεία, συντάσσετε ο καθένας/η καθεμία ξεχωριστά μία αναφορά. Αφού συγκρίνετε όσα γράψατε, συνθέστε το ηγεμονικό «προφίλ» του Αλέξανδρου. Μπορείτε, ενδεικτικά, να χρησιμοποιήσετε το παρακάτω λεξιλόγιο:

βίαιος, γενναιόδωρος, επιβολή, επίμονος, θέληση, θράσος, καλλιεργημένος, μόρφωση, παιδεία, παρορμητικός, φιλομαθής, φιλοσοφία, ψύχραιμος κ.ά.

3η Ενότητα

1. Διάβασε το ποίημα του Κωνσταντίνου Καβάφη «Στα 200 π.Χ.». Στη συνέχεια, σε δυάδες υποδυθείτε ο ένας/η μία από τους δυο σας τον ποιητή και ο/η άλλος/η τον Αλέξανδρο. Γράψτε έναν νοερό διάλογο με αφορμή τα όσα αναφέρουν και ο Πλούταρχος στην ενότητα 16.18 και ο Κ.Π. Καβάφης. Ανταλλάξτε σκέψεις ή κρίσεις σχετικά με τη στάση των Λακεδαιμονίων.
2. Ποια από τις δύο εκδοχές που παραθέτει ο Πλούταρχος για τον τρόπο επίλυσης του «Γόρδιου δεσμού» προτιμάς; Χωριστείτε στην τάξη σου σε αντίπαλες ομάδες τριών μελών η καθεμία. Σε έναν «αγώνα λόγων», κάθε ομάδα υποστηρίζει μία διαφορετική εκδοχή για την αντιμετώπιση των δυσκολιών. Η πρώτη ομάδα θεωρεί πως «ό,τι δεν λύνεται, κόβεται», ενώ η δεύτερη πως υπάρχει λύση για όλα σχεδόν τα προβλήματα. (Μην ξεχνάτε πως καθεμία από τις δύο θέσεις έχει πλεονεκτήματα αλλά και αδύναμα σημεία).

B. Επαναλαμβάνουμε - Εμπεδώνουμε τις οικογένειες λέξεων

- α. Γράψε, με τη βοήθεια της ομάδας σου, όσο περισσότερες σύνθετες λέξεις μπορείς, με α' συνθετικό τη λέξη «**φίλος**». Τώρα κάντε το ίδιο χρησιμοποιώντας τη λέξη «**φίλος**» ως β' συνθετικό. Διαβάστε στην τάξη τις λέξεις που καταγράψατε. β. Μία λέξη που

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΔΙΤΤΩΝ
ΛΟΓΩΝ -
DEBATE

θεωρείται, μάλιστα, ότι δεν έχει αντίστοιχη μετάφραση σε άλλες γλώσσες είναι η λέξη **φιλότιμο**. Πώς αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο αυτής της λέξης; Νομίζετε ότι σχετίζεται με τη λέξη *φιλοτιμία*, που συναντήσατε στο κείμενο; Συζητήστε στην τάξη τις σκέψεις σας.

Γ. Επαναλαμβάνουμε - Εμπενδώνουμε τη Γραμματική και το Συντακτικό

1. Να συμπληρώσεις τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο παραθετικών των επιθέτων που δίνονται στην παρένθεση.
  - α. Έχω ..... (πολλά, υπερθετικός, αιτιατ. πληθυντικού) παραδείγματα τοιούτων γυναικῶν.
  - β. Τυραννίδος ..... (χαλεπόν, υπερθετικός, ονομ. ενικού) πολίτευμα οὐκ ἔστι.
  - γ. .... (φαύλη, συγκριτικός, γενική ενικού) καταστροφῆς οὐκ ἔτυχον Ἀθηναῖοι.
  - δ. Ὅστις ..... (ἀγαθόν [πνευματική υπεροχή], υπερθετικός, αιτιατ. πληθυντικού) πράττειν νομίζει ..... (κακόν, υπερθετικός, αιτιατ. πληθυντικού) βούλεται.
  - ε. Πάντων ..... (δεινόν, υπερθετικός, ονομ. ενικού) ἐστὶ προσδοσία.
2. Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις μεταφέροντας το συνηρημένο ρήμα στο ίδιο πρόσωπο του άλλου αριθμού.
  - α. Ἐν τούτῳ νίκα.
.....
  - β. Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων.
.....
  - γ. Ἀγάπα τὸν πλησίον σου.
.....
3. Να εντοπίσεις τους 10 τύπους αορίστου β' στον παρακάτω πίνακα, είτε οριζοντίως είτε καθέτως.

Τ	Ε	Ρ	Ε	Ω	Σ	Χ	Ω	Μ	Ε	Ν	Η	Σ
Α	Λ	Ι	Α	Γ	Α	Γ	Ε	Ι	Ν	Ο	Μ	Ι
Φ	Ε	Ν	Τ	Ι	Π	Η	Ρ	Δ	Ρ	Ω	Α	Π
Π	Λ	Α	Β	Ε	Τ	Ε	Θ	Ω	Τ	Ε	Ρ	Α
Ε	Θ	Η	Σ	Α	Ε	Ε	Τ	Υ	Χ	Ε	Τ	Η
Θ	Ο	Ρ	Ε	Ι	Φ	Ι	Μ	Ε	Ι	Π	Ο	Ν
Η	Υ	Ρ	Ο	Ν	Α	Δ	Υ	Κ	Β	Ο	Μ	Ω
Ι	Σ	Ε	Κ	Ε	Γ	Ε	Ν	Ο	Σ	Τ	Ε	Σ
Φ	Α	Μ	Ε	Λ	Ο	Β	Η	Ν	Κ	Ο	Ν	Υ
Ε	Ψ	Ο	Π	Η	Ν	Ε	Γ	Κ	Ε	Ι	Π	Η

Προέλαση του Αλέξανδρου στην Ασία

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα διαπιστώσουμε τη στρατηγική ικανότητα και το σθένος του Αλέξανδρου σε μια από τις πιο σπουδαίες μάχες που έδωσε, στη μάχη της Ισσού.
- ▶ Θα θαυμάσουμε τη στάση του νικητή Αλέξανδρου απέναντι στην αιχμάλωτη οικογένεια του ηττημένου Δαρείου.
- ▶ Θα ανακαλύψουμε πόσο σημαντικά ήταν για τον Αλέξανδρο τα βιβλία και, κυρίως, η *Ιλιάδα* του Ομήρου.
- ▶ Θα πληροφορηθούμε για την ίδρυση μιας από τις πιο σημαντικές πόλεις του αρχαίου κόσμου, της Αλεξάνδρειας.

Ακόμα

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο.
- ▶ Θα ασχοληθούμε με την κλίση της ευκτικής ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου μέσης φωνής των βαρύτονων ρημάτων.
- ▶ Θα μάθουμε για τα απρόσωπα ρήματα, τις απρόσωπες εκφράσεις και την απρόσωπη σύνταξη στην Αρχαία Ελληνική, συγκρίνοντας την με την απρόσωπη σύνταξη στη Νέα Ελληνική.
- ▶ Θα εξασκηθούμε στον εντοπισμό των δευτερευουσών ονοματικών προτάσεων και στη διάκριση των ειδών τους.

Λέξεις-κλειδιά: Μάχη στην Ισσό, *Ιλιάδα*, Αλεξάνδρεια, ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα, αορίστου μ.φ., απρόσωπη σύνταξη, δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Αλέξανδρος και ο Δαρείος αναζητούν επίμονα ο ένας τον άλλον, για να αναμετρηθούν στρατιωτικά. Η σύγκρουση γίνεται στην περίφημη μάχη της Ισσού. Ωστόσο, τα μη πολεμικά συμβάντα είναι αυτά που θα αναδείξουν το ήθος και την αξία του νικητή Αλέξανδρου, μέσω της ανθρώπινης και ευγενικής πλευράς του χαρακτήρα του.

Η μάχη στην Ισσό. Νίκη του Αλέξανδρου

Περίληψη 18.6-20.6 Ο Δαρείος, παρακινήμενος από την παρερμηνεία ενός ονείρου, ξεκίνησε από τα Σούσα με μεγάλο πλήθος στρατού, για να αντιμετωπίσει τον Αλέξανδρο. Η καθυστέρηση του Αλέξανδρου στην Κιλικία ενθάρρυνε τον Δαρείο να προχωρήσει. Ο Αλέξανδρος, ωστόσο, καθυστερούσε λόγω ασθένειας, την οποία φοβούνταν να θεραπεύσουν οι γιατροί του μη τυχόν και θεωρηθούν υπαίτιοι ενός πιθανού θανάτου του. Μόνο ο Φίλιππος ο Ακαρνώνας, γιατρός και φίλος του Αλέξανδρου, παρασκεύασε ένα φάρμακο και του το έδωσε να το πιει. Ο Αλέξανδρος, δείχνοντας εμπιστοσύνη στον Φίλιππο και παραβλέποντας προειδοποίηση του Παρμενίωνα για πιθανή προδοσία του γιατρού, πήρε το φάρμακο και θεραπεύτηκε. Ο Δαρείος προχωρώντας στην Κιλικία, λόγω της αγωνίας του μην του ξεφύγει ο Αλέξανδρος, δεν πρόσεξε και βρέθηκε σε έδαφος ακατάλληλο για τα στρατεύματά του. Ταυτόχρονα, ο Αλέξανδρος προχωρούσε στη Συρία, για να τον αντιμετωπίσει.

Α | Κείμενο

[20.7] Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὸν μὲν τόπον ἢ τύχῃ παρέσχεν, ἐστρατήγησε δὲ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ὑπαρχόντων πρὸς τὸ νικῆσαι βέλτιον, **[20.8]** ὅς γε τοσοῦτῳ πλήθει τῶν βαρβάρων λειπόμενος, ἐκείνοις μὲν οὐ παρέσχε κύκλωσιν, αὐτὸς δὲ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ὑπερβαλὼν καὶ γενόμενος κατὰ κέρας, φυγὴν ἐποίησε τῶν καθ' αὐτὸν βαρβάρων, ἐν πρώτοις ἀγωνιζόμενος, ὥστε τρωθῆναι ξίφει τὸν μηρόν, ὡς μὲν Χάρης φησὶν ὑπὸ Δαρείου (συμπεσεῖν γὰρ αὐτοὺς εἰς χεῖρας)·

Περίληψη 20.9 & 20.11-20.13 Μετά τη νίκη επί του Δαρείου ο Αλέξανδρος άφησε το στρατεύμαά του να λεηλατήσει τα πλούτη του περσικού στρατοπέδου και ο ίδιος κατευθύνθηκε προς τη σκηνή του Δαρείου, για να λουστεί στο λουτρό του Πέρση βασιλιά. Εκεί αντίκρισε μεγάλη πολυτέλεια.

[20.10] νικήσας δὲ λαμπρῶς καὶ καταβαλὼν ὑπὲρ ἔνδεκα μυριάδας τῶν πολεμίων, Δαρεῖον μὲν οὐχ εἶλε, τέτταρας σταδίους ἢ πέντε προλαβόντα τῇ φυγῇ, τὸ δ' ἄρμα καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ λαβὼν ἐπανῆλθε·

[21.1] Τρεπομένῳ δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ φράζει τις ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀγομένας μητέρα καὶ γυναῖκα Δαρείου καὶ θυγατέρας δύο παρθένους ἰδούσας τὸ ἄρμα καὶ τὰ τόξα κόπτεσθαι καὶ θρηνεῖν, ὡς ἀπολωλὸτος ἐκείνου. **[21.2]** συχνὸν οὖν ἐπισχὼν χρόνον Ἀλέξανδρος, καὶ ταῖς ἐκείνων τύχαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἑαυτοῦ συμπαθῆς γενόμενος, πέμπει Λεοννάτον, ἀπαγγεῖλαι κελεύσας ὡς οὔτε Δαρεῖος τέθνηκεν οὔτ' Ἀλέξανδρον δεδιέναι χρῆ· Δαρεῖῳ γὰρ ὑπὲρ ἡγεμονίας πολεμεῖν, ἐκείναις δὲ πάνθ' ὑπάρξειν ὧν καὶ Δαρείου βασιλεύοντος ἤξιοῦντο.

B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

Έχεις παρατηρήσει από την επαφή σου με τα αρχαία κείμενα ότι οι λέξεις μοιάζουν συχνά «μπερδεμένες», δηλαδή σε διαφορετική σειρά από αυτήν που ο νεοελληνικός λόγος μάς έχει συνηθίσει; Αφού εντοπίσεις τα ρήματα στις παρακάτω προτάσεις, αναρωτήσου ποιος/ποιοι ενεργεί/-ούν ή δέχεται/-ονται μια ενέργεια κάθε φορά. Σημείωσε με διαφορετικά χρώματα τα ρήματα, το/τα υποκείμενο/α και το/τα αντικείμενο/α. Στη συνέχεια, προσπάθησε, με τη βοήθεια του λεξιλογίου, να βάλεις τις λέξεις στη «φυσική» σειρά της νεοελληνικής γλώσσας. Ξαναδιάβασε τώρα τις προτάσεις. Κατάλαβες καλύτερα το νόημα;

Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὸν μὲν τόπον ἢ τύχῃ παρέσχεν,	
ἐκείνοις μὲν οὐ παρέσχε κύκλωσιν,	
φυγὴν ἐποίησε τῶν καθ' αὐτὸν βαρβάρων	
ὡς μὲν Χάρης φησὶν ὑπὸ Δαρείου (συμπεσεῖν γὰρ αὐτοῦς...)	

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθητών/τριών σου και σχολίασέ τις.

- Τι προσέφερε στον Αλέξανδρο η τύχη και τι η στρατηγική του ικανότητα;

[20.7] Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὸν μὲν τόπον ἢ τύχῃ παρέσχεν, ἐστρατήγησε δὲ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ὑπαρχόντων πρὸς τὸ νικῆσαι βέλτιον,

- > **βέλτιον τῶν ὑπαρχόντων ἀπὸ τῆς τύχης:** καλύτερα ἀπὸ αὐτὰ που του πρόσφερε ἡ τύχη (που υπήρχαν λόγω τύχης)
- > **πρὸς τὸ νικῆσαι:** για τη νίκη

- Σε τι υστερούσε ο Αλέξανδρος ἀπὸ τους αντιπάλους του; Με ποιες κινήσεις τούς αντιμετώπισε και τι πέτυχε;

[20.8] ὅς γε τοσούτῳ πλήθει τῶν βαρβάρων λειπόμενος, ἐκείνοις μὲν οὐ παρέσχε κύκλωσιν, αὐτὸς δὲ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ὑπερβαλὼν καὶ γενόμενος κατὰ κέρασ, φυγὴν ἐποίησε τῶν καθ' αὐτὸν βαρβάρων,

- > **τοσούτῳ λειπόμενος:** ἀν και τόσο πολύ υπολειπόταν, μειονεκτούσε
- > **οὐ παρέσχε κύκλωσιν:** δὲν τους παρείχε τη δυνατότητα να τον περικυκλώσουν
- > **εὐώνυμον:** αριστερό
- > **ὑπερβαλὼν:** ἀφού ξεπέρασε [μετοχή αορίστου β' του ρ. *ὑπερβάλλω* (= ξεπερνῶ, υπερβαίνω)]. Μήπως και σήμερα, ὅταν λέμε ὅτι κάποιος «υπερβάλλει», εννοούμε ὅτι ξεπερνά κάποιον ὄριο;
- > **γενόμενος κατὰ κέρασ:** βρέθηκε στα πλάγια
- > **φυγὴν ἐποίησε:** ἔτρεψε σε φυγή
- > **τῶν βαρβάρων καθ' αὐτόν:** των βαρβάρων που είχαν παραταχθεῖ ἐναντίον του

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ

- Πώς αγωνιζόταν ο Αλέξανδρος; Ποιο αποτέλεσμα είχε αυτό και γιατί; Από ποιον τραυματίστηκε;

[20.8] ἐν πρώτοις ἀγωνιζόμενος, ὥστε τρωθῆναι ξίφει τὸν μηρόν, ὡς μὲν Χάρης φησὶν ὑπὸ Δαρείου (συμπεσεῖν γὰρ αὐτοὺς εἰς χεῖρας).

- > **τρωθῆναι**: να χτυπηθεί, να τραυματιστεί [απαρέμφατο παθητικού αορίστου του ρ. *τιρώσκω* (= χτυπώ, τραυματίζω)]
- > **φησί(ν)**: λέει, υποστηρίζει [ρήμα *φημι*]
- > **συμπεσεῖν γὰρ αὐτοὺς εἰς χεῖρας**: ἦρθαν στα χέρια [*συμπεσεῖν*: απαρέμφατο αορίστου β' του ρ. *συμπίπτω*]

- Πόσους και ποιους νίκησε ο Αλέξανδρος; Γιατί δεν συνέλαβε τον Δαρείο; Τι βρήκε επιστρέφοντας;

[20.10] νικήσας δὲ λαμπρῶς καὶ καταβαλὼν ὑπὲρ ἔνδεκα μυριάδας τῶν πολεμίων, Δαρεῖον μὲν οὐχ εἶλε, τέτταρας σταδίους ἢ πέντε προλαβόντα τῇ φυγῇ, τὸ δ' ἄρμα καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ λαβὼν ἐπανῆλθε.

- > **καταβαλὼν**: αφού νίκησε, κατέβαλε, κατατρόπωσε [μετοχή αορίστου β' του ρ. *καταβάλλω*]. Π.χ. «δεν άντεξε άλλο, τον κατέβαλε η προσπάθεια...» ή «φαίνεται τελείως καταβεβλημένη»
- > **εἶλε**: συνέλαβε [αόριστος β' του ρ. *αἰρέω-αἶρω*]. Αν θυμάσαι από τις προηγούμενες ενότητες, το συγκεκριμένο ρήμα για τα άψυχα (πόλεις, τείχη κ.λπ.) μεταφράστηκε «κυριεύω». Για τα έμψυχα (π.χ. ανθρώπους) μεταφράζεται με το ρήμα «συλλαμβάνω»
- > **προλαβόντα τῇ φυγῇ**: πρόλαβε με τη φυγή του

- Πότε ειδοποιήθηκε ο Αλέξανδρος για τους αιχμαλώτους; Ποιες γυναίκες βρίσκονταν ανάμεσα σε αυτούς;

[21.1] Τρεπομένῳ δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ φράζει τις ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀγομένας μητέρα καὶ γυναῖκα Δαρείου καὶ θυγατέρα δύο παρθένους

- > **τρεπομένῳ πρὸς τὸ δεῖπνον**: όταν πήγε να δειπνήσει
- > **φράζω**: λέω, αναφέρω
- > **ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις**: ανάμεσα στους αιχμαλώτους

- Πώς αντέδρασαν οι γυναίκες, όταν αντίκρισαν το άρμα και τα τόξα του Δαρείου; Πού οφειλόταν η αντίδρασή τους;

[21.1] ἰδούσας τὸ ἄρμα καὶ τὰ τόξα κόπτεσθαι καὶ θρηνεῖν, ὡς ἀπολωλότος ἐκείνου.

- > **κόπτομαι**: χτυπιέμαι (με την κυριολεκτική και μεταφορική έννοια), θρηνώ, οδύρομαι. Βλ. *κοπετός* (= θρήνος)
- > **ὡς ἀπολωλότος**: με την ιδέα ότι είχε χαθεί [μετοχή παρακειμένου του ρ. (*ἀπ*)όλλυμι (= χάνω, καταστρέφω, αφανίζω)]. Π.χ. «Δήλωσε τα απολεσθέντα στην αστυνομία»

- Πώς αντέδρασε ο Αλέξανδρος; Ποια αντικρουόμενα συναισθήματα ένιωσε;

[21.2] συχὸν οὖν ἐπισχὼν χρόνον Ἀλέξανδρος, καὶ ταῖς ἐκείνων τύχαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἑαυτοῦ συμπαθῆς γενόμενος,

- > οὖν: λοιπόν
- > συχὸν ἐπισχὼν χρόνον: αφού έμεινε σιωπηλός για αρκετή ώρα
- > συμπαθῆς γενόμενος: καθώς ένιωσε συμπάθεια, συγκινήθηκε

- Τι διέταξε τον Λεοννάτο να ανακοινώσει στις γυναίκες συγγενείς του Δαρείου;

[21.2] πέμπει Λεοννάτον, ἀπαγγεῖλαι κελεύσας ὡς οὔτε Δαρεῖος τέθνηκεν οὔτ' Ἀλέξανδρον δεδιέναι χρῆ· Δαρεῖω γάρ ὑπὲρ ἡγεμονίας πολεμεῖν,

- > κελεύσας ἀπαγγεῖλαι: αφού τον διέταξε να τους ανακοινώσει [κελεύσας: μετοχή αορίστου του ρ. κελεύω (= διατάζω, προστάζω, προτρέπω)]
- > χρῆ δεδιέναι: πρέπει να φοβούνται [απαρέμφατο του ρ. δέδοικα ή δέδια (= φοβάμαι)]
- > Δαρεῖω: με τον Δαρείο, εναντίον του Δαρείου

- Ποια προνόμια θα εξακολουθούσαν να έχουν οι γυναίκες συγγενείς του Δαρείου;

[21.2] ἐκείναις δὲ πάνθ' ὑπάρξειν ὧν καὶ Δαρεῖου βασιλεύοντος ἤξιούντο.

- > ἐκείναις ὑπάρξειν πάνθ' ὧν ἤξιούντο καὶ Δαρεῖου βασιλεύοντος: εκείνες θα είχαν όλα όσα άξιζαν (όσα είχαν λόγω της βασιλικής θέσης τους) και όταν ο Δαρείος βασίλευε

2. Μετά τον θρήνο, οι δύο κόρες του Δαρείου αναρωτιούνται για την πιθανή στάση του Αλέξανδρου απέναντί τους. Με βάση το κείμενο, γράψε τον διάλογο (70-90 λέξεις). Συμπερίλαβε όσα τους ανακοινώθηκαν αργότερα από τον Λεοννάτο.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > Ἀλεξάνδρω δὲ τὸν μὲν τόπον ἢ τύχη παρέσχεν... πρὸς τὸ νικῆσαι βέλτιον: Ο Πλούταρχος θεωρεῖ ότι η στρατηγική ικανότητα του Αλέξανδρου έπαιξε τον μεγαλύτερο ρόλο στις επιτυχίες του, χωρίς να παραγνωρίζει τον ρόλο της τύχης. Εξάλλου, μέχρι και σήμερα χρησιμοποιείται η φράση «σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει» (αναζήτησε τη σημασία και την προέλευση της φράσης στους μύθους του Αισώπου).
- > τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον: Το δεξί και το αριστερό κέρασ στη μάχη. Πρόκειται για τις ακρινές πτέρυγες της στρατιωτικής παράταξης.
- > γενόμενος κατὰ κέρασ: Η κατά μέτωπο επίθεση εναντίον μιας δύναμης που υπερτερεί αριθμητικά, όπως συνέβη στην περίπτωση των Περσών, θα είχε ως αποτέλεσμα την περικύκλωση από τον εχθρό. Αντί γι' αυτό, ο Αλέξανδρος προτιμά την επίθεση με το ιππικό του εναντίον των Περσών στα πλαϊνά τους.
- > ἐν πρώτοις ἀγωνιζόμενος, ὥστε τρωθῆναι ξίφει τὸν μηρόν: Ο ίδιος ο Αλέξανδρος οδηγούσε τον στρατό στη μάχη πάνω στον Βουκεφάλα, δίνοντας προσωπικό παράδειγμα αυταπάρνησης και αρετής και μη διστάζοντας να κινδυνεύσει εξίσου με τους στρατιώτες του.

ΜΑΧΗ ΣΤΗΝ
ΙΣΣΟ 333 π.Χ.

- > **Χάρης:** Αξιωματικός από τη Λέσβο, έγραψε ιστορία με πολλά ανέκδοτα (ανεπίσημα) στοιχεία για την εκστρατεία και τη ζωή του Αλέξανδρου.
- > **Δαρείων μὲν οὐχ εἶλε:** Ο Δαρείος πρόλαβε και διέφυγε παρά την καταδίωξη του Αλέξανδρου.
- > **τέτταρας σταδίους ἢ πέντε:** Το στάδιον ήταν μονάδα μήκους στην αρχαία Ελλάδα και ισοδυναμούσε με 183 περίπου μέτρα. (Υπολόγισε για πόσα μέτρα καταδίωξε τον Δαρείο ο Αλέξανδρος).
- > **συχνὸν οὖν ἐπισχὼν χρόνον... ὡς οὔτε Δαρεῖος τέθνηκεν οὔτ' Ἀλέξανδρον δεδιέναι χροή:** Ο Πλούταρχος αναδεικνύει την ευγενική φύση του Αλέξανδρου, ιδίως απέναντι στις αιχμάλωτες γυναίκες. Η παιδεία του τελευταίου έχει διαμορφώσει και το ήθος του (θυμήσου, εξάλλου, τη συμπεριφορά του Αχιλλέα απέναντι στον Πρίαμο, όταν αυτός ζητά πίσω το νεκρό σώμα του Έκτορα). Οι διδασκαλίες του Αριστοτέλη πάνω στην ηθική αρετή και το μέτρο, αναμφίβολα, έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους στον χαρακτήρα του Αλέξανδρου. Η συνέχεια, ωστόσο, με το πέρασμα των ετών, την περιπλάνηση στα βόρεια της Ασίας και τις κακουχίες του πολέμου δεν θα είναι ανάλογη: όχι απλώς θα χαθεί το μέτρο από τον Αλέξανδρο, αλλά ο χαρακτήρας του θα αλλάξει και ο ίδιος θα προβεί σε πολλές και αδικαιολόγητες, συχνά, ακρότητες και βιαιοπραγίες.
- > **ἐκείναις δὲ πάνθ' ὑπάρξειν ὧν καὶ Δαρείου βασιλεύοντος ἤξιοῦντο:** Ο σεβασμός στον αντίπαλο και σε όσους βρίσκονται σε ανίσχυρη θέση αποτελεί διαχρονικό στοιχείο ανθρωπισμού και ηθικής ανωτερότητας.

ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΜΑΧΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΣΟ,
333 π.Χ.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Εντοπίστε, συνεργαζόμενοι σε δυάδες, στο απόσπασμα σημεία στα οποία διαφαίνεται η στρατηγική ικανότητα του Αλέξανδρου. Περιγράψτε τη μάχη στην Ισσό (πώς παρατάχθηκαν οι αντίπαλοι στρατοί; ποιες κινήσεις έκανε ο Αλέξανδρος;) τονίζοντας αποφάσεις και πράξεις με τις οποίες αναδεικνύεται η υπεροχή του Αλέξανδρου.
2. Η μητέρα του Δαρείου, αφού συνάντησε τον Αλέξανδρο, καταγράφει στο ημερολόγιό της (150 λέξεις) σκέψεις, συναισθήματα και φόβους. Υποδύσου τη και ανάγνωσε το κείμενό σου στην τάξη.
3. Η τύχη ή η προσωπική προσπάθεια συμβάλλουν στην πραγματοποίηση των επιδιώξεων ενός ανθρώπου; Με αφορμή την καλή επίδοση που πέτυχες σε ένα μάθημα που σε δυσκόλευε, ανέπτυξε τη σκέψη σου σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων με τη μέθοδο της αιτιολόγησης.
4. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Αρριανού *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις* και, με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο, σύγκρινε με το απόσπασμα του Πλούταρχου. Υποστήριξε σε μία παράγραφο (100-120 λέξεις) που αναπτύσσεται με σύγκριση και αντίθεση, ποια από τις δύο περιγραφές θεωρείς ότι παρουσιάζει περισσότερο την ανθρώπινη πλευρά του Αλέξανδρου. Ποια στοιχεία από το κείμενο του Πλούταρχου δείχνουν ότι πρόκειται για βιογραφία;

Ὁ δὲ οὐδὲ τῆς μητρὸς τῆς Δαρείου οὐδὲ τῆς γυναικὸς ἢ τῶν παιδῶν ἠμέλησεν. Ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου γραψάντων τῆς νυκτὸς αὐτῆς, ἣ ἀπὸ τῆς διώξεως τῆς Δαρείου ἐπανῆκεν, ἐς τὴν σκηνὴν παρελθόντα αὐτὸν τὴν Δαρείου, ἥτις αὐτῷ ἐξηρημένη ἦν, ἀκοῦσαι γυναικῶν οἰμωγῆν καὶ ἄλλον τοιοῦτον θόρυβον οὐ πόρρω τῆς σκηνῆς· πυθέσθαι οὖν αἵτινες γυναιῖκες καὶ ἀνθ' ὅτου οὕτως ἐγγὺς παρασκηνοῦσι· καί

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ
(ΠΥΛΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ)

ΑΡΡΙΑΝΟΣ,
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ,
2, 12, 3-5

τινα ἐξαγγεῖλαι, ὅτι «ὦ βασιλεῦ, ἡ μήτηρ καὶ ἡ γυνὴ Δαρείου καὶ οἱ παῖδες, ὡς ἐξηγγέλθη αὐταῖς ὅτι τὸ τόξον τε τοῦ Δαρείου ἔχεις καὶ τὸν κίνδυνον τὸν βασιλικὸν καὶ ἡ ἄσπις ὅτι κεκόμισται ὀπίσω ἡ Δαρείου, ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι Δαρείῳ ἀνοιμώζουσιν». Ταῦτα ἀκούσαντα Ἀλέξανδρον πέμψαι πρὸς αὐτὰς Λεοννάτον, ἓνα τῶν ἐταίρων, ἐντειλάμενον φράσαι ὅτι ζῆ Δαρεῖος, τὰ δὲ ὄπλα καὶ τὸν κίνδυνον ὅτι φεύγων ἀπέλιπεν ἐπὶ τῷ ἄρματι καὶ ταῦτα ὅτι μόνα ἔχει Ἀλέξανδρος. Καὶ Λεοννάτον παρελθόντα ἐς τὴν σκηνὴν τά τε περὶ Δαρείου εἰπεῖν καὶ ὅτι τὴν θεραπείαν αὐταῖς ξυγχωρεῖ Ἀλέξανδρος τὴν βασιλικὴν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ καλεῖσθαι βασιλίσσας, ἐπεὶ οὐδὲ κατὰ ἔχθραν οἱ γενέσθαι τὸν πόλεμον πρὸς Δαρεῖον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας διαπεπολεμηῖσθαι ἐννόμως.

Ἀρριανός, *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, 2, 12, 3-5

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

ποιέω-ποιῶ: ποίημα (= γενικότερα, το δημιούργημα), ποιητής (= ο δημιουργός), ποίηση, ποιητικός, εκποίηση (= ξεπούλημα).

ΑΓΓ poetry, poet, **ΓΑΛ** poésie, poète, **ΙΤΑΛ** poesia, poeta, **ΙΣΠ** poesía, poeta, **ΑΛΒ** poezi, poet, **ΡΩΣ** поэзия, поэт.

τιτρώσκω: τραύμα, τραυματίας, τραυματιοφορέας, τρωτός, άτρωτος.

ΑΓΓ trauma, **ΓΑΛ** traumatisme, **ΓΕΡΜ** Trauma, **ΙΤΑΛ** trauma, **ΙΣΠ** trauma, **ΑΛΒ** Trauma, **ΡΩΣ** Травма.

συμπίπτω (σύν + πίπτω): πτώση, πτωτικός, σύμπτωση, συμπτωματικός, σύμπτωμα, ασυμπτωματικός, έκπτωση, πτώμα, παράπτωμα, περίπτωση.

καταβάλλω (κατὰ + βάλλω): βολή, αναβολή, διαβολή (= συκοφαντία), εκβολή, παραβολή, περιβολή (= αμφίεση, ντύσιμο), προβολή, προσβολή, προσβλητικός, συμβολή, υποβολή, βέλος, βλήμα, πολυβόλο, πυροβολικό, πυροβόλο, πυροβολισμός, βαλλίστρα (= πολεμικό όπλο).

φράζω: φράση, φραστικός, έκφραση, εκφραστικός, ανέκφραστος.

ΑΓΓ phrase, phrasal, **ΓΑΛ** phrase, phrasal, **ΓΕΡΜ** Phrase, Phrasal, **ΙΤΑΛ** frase, **ΙΣΠ** frase, **ΑΛΒ** Fraza, phrasal, **ΡΩΣ** Фраза.

ἀπόλλυμι: απώλεια, όλεθρος, ολέθριος, πανωλεθρία, πανώλη (= πανούκλα). (Αναφέρθηκε και στα λεξιλογικά.)

δέδοικα ή **δέδια**: δέος, δειλία, δειλός, δεινός (= φοβερός), δεινόσαυρος, δεισιδαιμονία.

ἡγεμονία > **ἡγέομαι-ἡγοῦμαι**: ηγεμόνας, ηγεμονικός, ηγεσία, ηγέτης, ηγετικός, καθηγητής, υφηγητής, αφηγητής, αφήγηση, αφήγημα, διήγηση, διήγημα, εξήγηση, επεξήγηση, ποδηγέτηση (= χειραγώγηση).

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Με τη βοήθεια του/της διπλανού/ής σου και του/της καθηγητή/τριας της Βιολογίας, προσπαθήστε να εξηγήσετε γιατί η επιστημονική ονομασία της πανούκλας είναι «βουβωνική πανώλη».

3. Η λέξη **δεινός** έχει και μεταφορική σημασία. Δες τις παρακάτω προτάσεις και προσπάθησε να εξηγήσεις με ποια σημασία χρησιμοποιείται η λέξη κάθε φορά.

- Ο λόγος του μαγεύει. Είναι **δεινός** ρήτορας!
- Ο άμαχος πληθυσμός είναι αυτός που υφίσταται περισσότερο τα **δεινά** του πολέμου...
- Είναι **δεινός** κολυμβητής! Διανύει μεγάλες αποστάσεις χωρίς να κουράζεται.

4. Αντιστοίχισε τις λέξεις του αρχαίου κειμένου (στήλη Α'), με τις λέξεις της νέας ελληνικής (στήλη Β'), σύμφωνα με την κοινή ετυμολογία τους.

Α

- λειπόμενος
- ύπερβαλὼν
- τρωθῆναι
- συμπεσεῖν
- ιδούσας

Β

- τρωκτικό
- σύμπτωση
- ιδέα
- υπόλοιπο
- αναβολή

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Ο παπούς έπιασε την καλύτερη θέση έχοντας μαζί τους δύο εγγονούς του, τον ένα **εκ δεξιῶν** και τον άλλο **εξ ευωνύμων**!
- Είναι το **απολωλός πρόβατον** της οικογένειας! Δεν την έχουμε δει εδώ και μήνες!
- Η ομάδα κατέβηκε στο γήπεδο καλά προετοιμασμένη και νίκησε **νίκηη λαμπράν**!

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό

Γραμματική

Ευκτική μέσης φωνής

Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος
λυ-οίμην	λυ-σοίμην	λυ-σαίμην
λύ-οιο	λύ-σοιο	λύ-σαιο
λύ-οιτο	λύ-σοιτο	λύ-σαιτο
λυ-οίμεθα	λυ-σοίμεθα	λυ-σαίμεθα
λύ-οισθε	λύ-σοισθε	λύ-σαισθε
λύ-οιντο	λύ-σοιντο	λύ-σαιντο

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ
ΑΣΚΗΣΗ
(ΙΣΣΟΣ)

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Συμπλήρωσε τον πίνακα με τους τύπους της ευκτικής ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου των ρημάτων που σου δίνονται.

	Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος
σφύζομαι			
στρατεύομαι			
παύομαι			
ὀρέγομαι			
κατασκευάζομαι			
καταστρέφομαι			

Συντακτικό

Απρόσωπη σύνταξη

Η σύνταξη του ρήματος μπορεί να είναι είτε προσωπική είτε απρόσωπη.

Προσωπική: Υπάρχει ένα πρόσωπο, ζώο, πράγμα ή μία αφηρημένη έννοια ως υποκείμενο.
π.χ. Ο Αλέξανδρος προχωρούσε εναντίον του Δαρείου. (N.E.)

Ἀλέξανδρος ἤλαυνεν ἐπὶ Δαρεῖον. (A.E.)

Απρόσωπη: Το ρήμα βρίσκεται σε γ' ενικό πρόσωπο και δεν έχει κάποιο πρόσωπο ή πράγμα ως υποκείμενο αλλά ένα άναρθρο απαρέμφατο ή μια δευτερεύουσα ονομαστική πρόταση.

π.χ. Λέγεται ότι ο Αλέξανδρος προχωρούσε εναντίον του Δαρείου. (N.E.)

Λέγεται Ἀλεξάνδρῳ ἐλαύνειν ἐπὶ Δαρεῖον. (A.E.)

Συχνότερα απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις:

δει (πρέπει)	φαίνεται	εἰκός ἐστι (εἶναι φυσικό)
δοκεῖ (φαίνεται καλό, αποφασίζεται)	χρῆ (πρέπει)	καλόν ἐστι
ἔστι, ἔξεστι (εἶναι δυνατόν, επιτρέπεται)	ἄξιόν ἐστι (αξίζει)	ῥάδιόν ἐστι (εἶναι εύκολο)
λέγεται	δεινόν ἐστι (εἶναι φοβερό, παράλογο)	φανερόν ἐστι
προσῆκει (αρμόζει, ταιριάζει)	δηλόν ἐστι (εἶναι φανερό)	χαλεπόν ἐστι (εἶναι δύσκολο)
συμβαίνει	δίκαιόν ἐστι	δεινῶς ἔχει (εἶναι φοβερό)
συμφέρει	καλῶς ἔχει (εἶναι καλό, σωστό)	κακῶς ἔχει (εἶναι κακό)

Σ.Α.Ε.Γ.

- ▶ Σύγκρινε όσα γνωρίζεις για την απρόσωπη σύνταξη στη Νέα Ελληνική με όσα έμαθες για την απρόσωπη σύνταξη στην Αρχαία Ελληνική.
- ▶ Εντόπισε τις δύο απρόσωπες συντάξεις που υπάρχουν στα κείμενα της ενότητας Δ.
  - * Για τις απρόσωπες εκφράσεις και ρήματα βλ. το **Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας**, Π. Μπίλλα, §§83-84

Σύνταξη απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων

Υποκείμενο στις απρόσωπες εκφράσεις ή τα απρόσωπα ρήματα τίθεται ένα άναρθρο απαρέμφατο ή μια δευτερεύουσα ονομαστική πρόταση (ειδική, ενδοιαστική, πλάγια ερωτηματική).

Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις συχνά συνοδεύονται από μία **δοτική προσωπική του απρόσωπου ρήματος**, η οποία δηλώνει το πρόσωπο που πραγματοποιεί την ενέργεια που εκφράζει το απρόσωπο ρήμα ή η απρόσωπη έκφραση.

Παρατηρήσεις

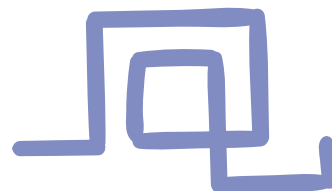
- Μετατρέποντας τη δοτική προσωπική σε αιτιατική βρίσκουμε, όταν αυτό παραλείπεται, το **υποκείμενο του απαρεμφάτου** που λειτουργεί ως υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος ή της απρόσωπης έκφρασης.
- Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις δεν δέχονται **αντικείμενο**.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Εντόπισε τα απρόσωπα ρήματα ή εκφράσεις και επισήμανε το υποκείμενό τους στις παρακάτω προτάσεις.
  - α. Κάκεϊνο δὲ χρῆ διαμνημονεύειν.
  - β. Ἐπαινεῖν μὲν οὖν δίκαιόν ἐστι τὴν τοῖς ἄλλοις πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν γεγεννημένην.
  - γ. Οὐ παντελῶς δεῖ τοῖς πονηροῖς ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἀντιτάττεσθαι.
  - δ. Μετὰ ταῦτα τοῖνυν συνέθη κυρίαν ἑκατέραν πόλιν εἶναι τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν.
2. Να εντοπίσεις το λάθος στον συντακτικό χαρακτηρισμό των λέξεων με έντονη γραφή στις παρακάτω προτάσεις. Ποιο είναι το σωστό;
  - α. Οὐκ ἔστιν **εὐρεῖν** βίον ἄλυπον οὐδενί: Το απαρέμφατο εὐρεῖν έχει ρόλο αντικειμένου στο ρ. ἔστιν.
  - β. Οὐ γὰρ δεῖ **τὸν δικαστὴν** διαστρέφειν εἰς ὀργήν. (Δεν πρέπει κάποιος να παρασύρει τον δικαστή προκαλώντας του την οργή). Η λέξη τὸν δικαστὴν έχει ρόλο υποκειμένου στο ρ. δεῖ.

Gaspare Diziani,
Η οικογένεια του Δαρείου
μπροστά στον Αλέξανδρο
(1717 μ.Χ.)

Η ίδρυση της Αλεξάνδρειας

Περίληψη 21.3-25.8 Τις δύο αιχμάλωτες κόρες του Δαρείου ο Αλέξανδρος δεν τις πείραξε, αντιθέτως τους έδωσε προνόμια. Το ίδιο έκανε και με άλλες Περσίδες, τις οποίες θαύμαζε για την ομορφιά τους αλλά δεν επέτρεπε στον εαυτό του να τις αγγίξει, θεωρώντας την αυτοκυριαρχία σημαντικό χαρακτηριστικό ενός βασιλιά. Μετά από πρόταση του Παρμενίωνα προχώρησε σε γάμο με τη Βαρσίνη, γυναίκα με μεγάλη ομορφιά, καλό χαρακτήρα και ελληνική παιδεία. Ο Αλέξανδρος υπήρξε εγκρατής στις ερωτικές απολαύσεις, στο φαγητό και στο ποτό. Παρασυρόταν, ωστόσο, από τους κόλακες που τον περιστοίχιζαν και πολλές φορές συμπεριφερόταν αυταρχικά και εγωιστικά. Μετά τη νίκη στην Ισσό, άφησε τον στρατό του να πάρει λάφυρα και γυναίκες από τη Δαμασκό, με πρώτους τους Θεσσαλούς, ως επιβράβευση για την ανδρεία τους. Στη συνέχεια, στράφηκε εναντίον της Τύρου, την οποία κατέκτησε. Πολιόρκησε και κατέκτησε τη Γάζα και έστειλε λάφυρα στην Ολυμπιάδα, στην Κλεοπάτρα, στον παιδαγωγό του Λεωνίδα και σε άλλους φίλους στη Μακεδονία.

Α | Κείμενο

[26.1] Κιβωτίου δέ τινος αὐτῷ προσενεχθέντος, οὗ πολυτελέστερον οὐδὲν ἐφάνη τοῖς τὰ Δαρείου χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς παραλαμβάνουσιν, ἠρώτα τοὺς φίλους, ὅ τι δοκοίη μάλιστα τῶν ἀξίων σπουδῆς εἰς αὐτὸ καταθέσθαι. **[26.2]** πολλὰ δὲ πολλῶν λεγόντων, αὐτὸς ἔφη τὴν Ἰλιάδα φρουρήσειν ἐνταῦθα καταδέμενος· καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀξιοπίστων μεμαρτυρήκασιν. **[26.3]** εἰ δ', ὅπερ Ἀλεξανδρεῖς λέγουσιν Ἡρακλείδῃ πιστεύοντες, ἀληθές ἐστιν, οὐκ οὐκ ἀργὸς οὐδ' ἀσύμβολος αὐτῷ συστρατεύειν ἔοικεν Ὅμηρος. **[26.4]** λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς Αἰγύπτου κρατήσας ἐβούλετο πόλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον Ἑλληνίδα συνοικίσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ καταλιπεῖν, καὶ τινα τόπον γνώμη τῶν ἀρχιτεκτόνων ὅσον οὐδέπω διεμετρεῖτο καὶ περιέβαλλεν. **[26.5]** εἶτα νύκτωρ κοιμώμενος ὄψιν εἶδε θαυμαστήν· ἀνὴρ πολιὸς εὗ μάλα τὴν κόμην καὶ γεραρὸς τὸ εἶδος ἔδοξεν αὐτῷ παραστάς λέγειν τὰ ἔπη τάδε·

νῆσος ἔπειτά τις ἔστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δέ ἐ κικλήσκουσιν.

[26.6] εὐθύς οὖν ἐξαναστάς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Φάρον, ἥ τότε μὲν ἔτι νῆσος ἦν τοῦ Κανωδικοῦ μικρὸν ἀνωτέρω στόματος, νῦν δὲ διὰ χώματος ἀνεῖληπται πρὸς τὴν ἥπειρον. **[26.7]** ὡς οὖν εἶδε τόπον εὐφυῖα διαφέροντα (ταινία γὰρ ἐστὶν ἰσθμῷ πλάτος ἔχοντι σύμμετρον ἐπιεικῶς, διείργουσα λίμνην τε πολλὴν καὶ θάλασσαν ἐν λιμένι μεγάλῳ τελευτῶσαν), εἰπὼν ὡς Ὅμηρος ἦν ἄρα τά τ' ἄλλα θαυμαστὸς καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων, ἐκέλευσε διαγράψαι τὸ σχῆμα τῆς πόλεως τῷ τόπῳ συναρμόττοντας.

Β Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

1. α. Εντόπισε την απόδοση των τύπων με έντονη γραφή του αρχαίου κειμένου στις δύο νεοελληνικές μεταφράσεις. β. Ποια από τις δύο αποδόσεις προτιμάς; Γιατί;

[26.7] Μόλις λοιπόν είδε τον **ξεχωριστό από τη φύση** αυτόν τόπο —είναι μια λωρίδα που με ισθμό ίδιου πλάτους παντού χώριζε τη μεγάλη λίμνη και τη θάλασσα, **η οποία καταλήγει σε μεγάλο λιμάνι**— είπε πως ο Όμηρος ήταν ασφαλώς γενικά αξιοθαύμαστος αλλά και σοφώτατος αρχιτέκτονας· και έδωσε εντολή **να χαράξουν** το σχέδιο της πόλης, **προσαρμόζοντάς το στο περιβάλλον**.

(Μτφρ. Α.Ι. Γιαγκόπουλου-Ζ.Ε. Μαλαθούνη)

[26.7] ὡς οὖν εἶδε τόπον **εὐφυῖα διαφέροντα** (ταινία γάρ ἐστίν ἰσθμῶ πλάτος ἔχοντι σύμμετρον ἐπιεικῶς, διείργουσα λίμνην τε πολλὴν καὶ θάλασσαν **ἐν λιμένι μεγάλῳ τελευτῶσαν**), εἰπὼν ὡς “Ὁμηρος ἦν ἄρα τά τ’ ἄλλα θαυμαστός καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων, ἐκέλευσε **διαγράψαι τὸ σχῆμα τῆς πόλεως τῷ τόπῳ συναρμόττοντας**.”

Μόλις λοιπόν είδε μια περιοχή **τόσο ταιριαστή** (γιατί είναι λωρίδα που με ισθμό με το ίδιο πλάτος σχεδόν σ’ όλα τα σημεία, χώριζε αρκετά τη μεγάλη λίμνη και τη θάλασσα **που καταλήγει σε μεγάλο λιμάνι**), είπε ότι ο Όμηρος ήταν και ως προς τα άλλα θαυμάσιος και συνειτός αρχιτέκτονας, κι έδωσε εντολή **να σχεδιάσουν** το περίγραμμα της πόλης **σε συνδυασμό με την περιοχή**.

(Μτφρ. ομάδα εκδ. Κάκτος)

2. Σχημάτισε ένα δενδρόγραμμα με τη συντακτική δομή του αποσπάσματος 26.4.

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Προσπαθήστε, συνεργαζόμενοι σε δυάδες, να αποδώσετε στη Ν.Ε. τα αποσπάσματα, με τη βοήθεια των πλαγιότιτλων και του λεξιλογίου που σας δίνεται.

- Το πολυτελές κιβώτιο.

[26.1] Κιβωτίου δέ τινος αὐτῷ προσενεχθέντος, οὗ πολυτελέστερον οὐδὲν ἐφάνη τοῖς τὰ Δαρείου χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς παραλαμβάνουσιν,

- > **τὸ κιβώτιον**: κιβώτιο, μπαούλο
- > **προσενεχθέντος**: όταν μεταφέρθηκε, ήρθε [μετοχή παθητικού αορίστου του ρ. *προσφέρω*].
- > **οὗ οὐδὲν ἐφάνη πολυτελέστερον**: από το οποίο κανένα δεν φαινόταν πολυτελέστερο
- > **τοῖς παραλαμβάνουσι(ν)**: σε αυτούς που παραλάμβαναν [δοτική πληθ. της μετοχής ενεστώτα του ρ. *παραλαμβάνω*]

- Η απόφαση για τη φύλαξη της Ιλιάδας.

ἠρώτα τοὺς φίλους, ὅ,τι δοκοίη μάλιστα τῶν ἀξίων σπουδῆς εἰς αὐτὸ καταθέσθαι. [26.2] πολλὰ δὲ πολλῶν λεγόντων, αὐτὸς ἔφη τὴν Ἰλιάδα φρουρήσειν ἐνταῦθα καταθέμενος·

- > **ὅ,τι δοκοίη**: τι (τους) φαινόταν
- > **ἡ σπουδή**: η φροντίδα, η προσοχή
- > **καταθέσθαι**: να τοποθετήσουν, να βάλουν μέσα [απαρέμφατο αορίστου του ρ. *κατατίθεμαι*]
- > **πολλὰ δὲ πολλῶν λεγόντων**: ενώ πολλοί έλεγαν πολλά (διάφορα)

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
Δ' ΕΝΟΤΗΤΑ

- **Μαρτυρίες για την απόφαση.**

καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀξιόπιστων μεμαρτυρήκασιν.

- > **μεμαρτυρήκασιν**: ἔχουν επιβεβαιώσει [παρακείμενος του ρ. *μαρτυρέω-μαρτυρῶ*]
- > **οὐκ ὀλίγοι**: σχήμα λιτότητας. Μία ἄρνηση, μπροστά από ένα επίθετο ἢ επίρρημα ισοδυναμεί μεταφραστικά σχεδόν με την αντίθετη ἔννοια (π.χ. *δεν εἶναι λίγοι = πολλοί*)

- **Ο ρόλος των ἔργων του Ομήρου στην εκστρατεία του Αλέξανδρου.**

[26.3] εἰ δ', ὅπερ Ἀλεξανδρεῖς λέγουσιν Ἡρακλεῖδη πιστεύοντες, ἀληθές ἐστιν, οὐκ οὐκ ἀργὸς οὐδ' ἀσύμβολος αὐτῷ συστρατεύειν ἔοικεν Ὅμηρος.

- > **ἀργός**: ἀχρηστος
- > **ἀσύμβολος**: χωρὶς συμβολή (ἀ στερ. + *σύν* + *βάλλω*: συμβάλλω)
- > **συστρατεύω**: συνεκστρατεύω, συμμετέχω στην εκστρατεία

- **Τα σχέδια του Αλέξανδρου για την ίδρυση πόλης στην Αίγυπτο.**

[26.4] λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς Αἰγύπτου κρατήσας ἐβούλετο πάλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον Ἑλληνίδα συνοικίσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ καταλιπεῖν,

- > **κρατήσας**: αφού επικράτησε, κυρίευσε [μετοχή αορίστου του ρ. *κρατέω-κρατῶ* (= επικρατῶ, νικῶ, κυριαρχῶ)]
- > **συνοικίσας**: αφού ιδρύσει [μετοχή αορίστου του ρ. *συνοικέω-συνοικῶ*]
- > **ἐπώνυμος**: με το ὄνομά του

- **Η ἑκταση της νέας πόλης.**

καὶ τινα τόπον γνώμη τῶν ἀρχιτεκτόνων ὅσον οὐδέπω διεμετρεῖτο καὶ περιέβαλλεν.

- > **γνώμη**: σύμφωνα με τη γνώμη
- > **διεμετρεῖτο**: μετρούσε. Βλ. διάμετρος, διαμέτρημα
- > **περιβάλλω** (εδώ): κατασκευάζω περίβολο

- **Το ἐνύπνιο του Αλέξανδρου και η εμφάνιση του ἄνδρα.**

[26.5] εἶτα νύκτωρ κοιμώμενος ὄψιν εἶδε θαυμαστήν· ἀνὴρ πολὺς εὖ μάλα τὴν κόμην καὶ γεραρὸς τὸ εἶδος ἔδοξεν αὐτῷ παραστάς λέγειν τὰ ἔπη τάδε·

- > **ἡ ὄψις**: μορφή, ὄνειρο [ἀπό τον μέλλοντα ὄψομαι του ρ. *ὀράω-ὀρῶ* (= βλέπω). Ἀπό την ἴδια ρίζα: η κάτοψη, η πρόσοψη, η σύνοψη]
- > **πολιός**: ασπρομάλλης
- > **γεραρός**: σεβάσμιος
- > **τὸ εἶδος**: στη μορφή [ἀπό τον αόριστο β' *εἶδον* του ρ. *ὀράω-ὀρῶ* (= βλέπω)]
- > **ἔδοξεν αὐτῷ παραστάς**: του φάνηκε ὅτι στάθηκε δίπλα του. Βλ. παραστάτης (στη σημαία)

- Η υπόδειξη για τη θέση της νέας πόλης.

[26.5] νῆσος ἔπειτά τις ἔστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ, Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δέ ἐ κικλήσκουσιν.

- > **ὁ/ἡ πολυκλύστος**: πολυτρικυμισμένος
- > **ὁ πόντος**: η θάλασσα (Θυμήσου: Εύξεινος Πόντος, Ελλησποντος, Προποντίδα. Ποια ταξίδια ονομάζουμε «υπερπόντια»;
- > **προπάροιθε** (επίρρημα): μπροστά
- > **ἐ** (και ἔ): αυτό [αιτιατική ενικού γ' προσώπου της προσωπικής αντωνυμίας]
- > **κικλήσκουσιν**: αποκαλούν, ονομάζουν

- Η επίσκεψη του Αλέξανδρου στο νησί Φάρο. Περιγραφή του νησιού.

[26.6] εὐδὺς οὖν ἐξαναστάς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Φάρον, ἣ τότε μὲν ἔτι νῆσος ἦν τοῦ Κανωβικοῦ μικρὸν ἀνωτέρω στόματος, νῦν δὲ διὰ χώματος ἀνείληπται πρὸς τὴν ἤπειρον.

- > **ἐξαναστάς**: αφού πετάχτηκε πάνω [ρ. *ἐξανίσταμαι*, δεξ και Ενότ. 1η, υποενότητα 3η]
- > **ἔτι** (επίρρημα): ακόμη
- > **τὸ στόμα**: [γεν. τοῦ στόματος (γ' κλίση)] το στόμιο, η είσοδος
- > **μικρὸν ἀνωτέρω**: λίγο πιο πάνω
- > **ἀνείληπται πρὸς τὴν ἤπειρον**: έχει ενωθεί με τη στεριά [*ἀνείληπται*: παρακείμενος του ρ. (*ἀνα*)*λαμβάνομαι*]

- Η υπεροχή του τόπου.

[26.7] ὡς οὖν εἶδε τόπον εὐφυΐα διαφέροντα (ταινία γάρ ἐστιν ἰσθμῷ πλάτος ἔχοντι σύμμετρον ἐπιεικῶς, διείργουσα λίμνην τε πολλὴν καὶ θάλασσαν ἐν λιμένι μεγάλῳ τελευτῶσαν),

- > **ὡς** (χρον. σύνδεσμος): μόλις, όταν
- > **εὐφυΐα**: στη φύση, στο ωραίο τοπίο (*εὐ* + *φύσις*)
- > **ταινία**: λωρίδα
- > **ἰσθμῷ ἔχοντι πλάτος σύμμετρον**: με ισθμό που έχει πλάτος ίδιο σε κάθε σημείο
- > **ἐπιεικῶς** (επίρρ.): καταλλήλως (Τι σημαίνει η λέξη στις μέρες μας;)
- > **διείργουσα**: η οποία χωρίζει
- > **τελευτῶσαν** (αναφέρεται στη *θάλασσαν*): που καταλήγει [μετοχή του ρ. *τελευτάω*-*τελευτῶ* (= *τελειώνω*)]

- Ο ρόλος του Ομήρου στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό της πόλης.

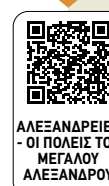
[26.7] εἰπὼν ὡς Ὅμηρος ἦν ἄρα τὰ τ' ἄλλα θανμαστὸς καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων, ἐκέλευσε διαγράψαι τὸ σχῆμα τῆς πόλεως τῷ τόπῳ συναρμόττοντας.

- > **τὰ τ' ἄλλα**: και σε όλα τα άλλα
- > **συναρμόττοντας**: προσαρμόζοντας [μετοχή του ρ. *συναρμόττω*]

2. Υποδύσου έναν Αλεξανδρινό γραμματικό, ο οποίος, έχοντας δείξει εμπιστοσύνη στα λεγόμενα του Ηρακλείδη, αιτιολογεί τη «συμβολή» του Ομήρου στην ίδρυση της Αλεξάνδρειας. Χρησιμοποίησε τις λεπτομέρειες που αναφέρει το κείμενο.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > *Κιβωτίου δέ τινος αὐτῷ προσενεχθέντος*: Βλ. σχόλιο 5ης υποενότητας, 1η ενότητα.
- > *αὐτὸς ἔφη τὴν Ἰλιάδα φρουρήσειν... καταθέμενος*: Ένα βιβλίο ήταν για τον Αλέξανδρο το πιο πολύτιμο αντικείμενο, τέτοιο που θα άξιζε να φυλαχθεί στο βαρύτιμο *κιβώτιον* του Δαρείου, ένα βιβλίο που αποτελεί πηγή και απαρχή των γραπτών μνημείων του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Το πόσο «φιλαναγνώστης» ήταν ο Αλέξανδρος και τι σήμαινε γι' αυτόν η *Ιλιάδα* το έχεις ήδη διαπιστώσει.
- > *Ἡρακλείδης*: Ιστορικός της ελληνιστικής εποχής.
- > *ἐβούλετο πόλιν μεγάλην και πολυάνθρωπον Ἑλληνίδα... ἐπόνυμον ἑαυτοῦ καταλιπεῖν*: Πρόκειται για την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, η οποία κατά την ελληνιστική εποχή θα γίνει η πρωτεύουσα του βασιλείου της Αιγύπτου και ένα από τα πιο σημαντικά πνευματικά και πολιτιστικά κέντρα της οικουμένης. Σημαντική υπήρξε η περίφημη «Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας», οι πνευματικοί θησαυροί της οποίας χάθηκαν για πάντα μετά τον εμμηρσμό της από τους Ρωμαίους.
- > *ἀνὴρ πολὺς εὖ μάλα τὴν κόμην και γεραρὸς... τὰ ἔφη τάδε*: Ο Όμηρος «κυριεύει» και καθοδηγεί ακόμα και στον ύπνο του τον Αλέξανδρο. Το υποσυνείδητο, σύμφωνα με την ψυχολογία και την ψυχανάλυση, αναδύει στην επιφάνεια, μέσω των ονείρων, τις βαθύτερες επιθυμίες των ανθρώπων.
- > *ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Φάρον, ἣ τότε μὲν ἔτι νῆσος ἦν τοῦ Κανωβικοῦ μικρὸν ἀνωτέρω στόματος*: Η νήσος Φάρος, πολύ κοντά στη στεριά και απέναντι από το σημείο όπου ιδρύθηκε η Αλεξάνδρεια, αναφέρεται από τον Όμηρο στην *Οδύσσεια* (δ 354). Το νησί έχει συνδέσει την ονομασία του με τον περίφημο Φάρο της Αλεξάνδρειας, ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου. Συνεκδοχικά, φάροι ονομάζονται έκτοτε όλα τα κτίσματα σε ακτές ή βράχους, τα οποία εκπέμπουν φως τη νύχτα για να κινούνται με ασφάλεια τα πλοία.
- > *εἰπὼν ὡς Ὅμηρος ἦν ἄρα τὰ τ' ἄλλα θαυμαστὸς και σοφώτατος ἀρχιτέκτων*: Με διπλή σημασία ο χαρακτηρισμός για τον Όμηρο: δεν είναι μόνο αυτός που έδωσε την έμπνευση στον Αλέξανδρο για τον σχεδιασμό της Αλεξάνδρειας αλλά και αυτός που «έχτισε» τη συναρπαστική πλοκή της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*.
- > *τῷ τόπῳ συναρμόττοντας*: Ζητούμενο και της σύγχρονης αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας, η προσαρμογή των κτηρίων στο φυσικό περιβάλλον.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Πώς κρίνεις την κίνηση του Αλέξανδρου να τοποθετήσει στο *κιβώτιον* την *Ιλιάδα*;
2. **α.** Κάνε μία σύντομη έρευνα στα μέλη της ομάδας σου για το τι θα επέλεγαν να τοποθετήσουν στο δικό τους «κιβώτιον». Ζήτησε να εξηγήσουν την επιλογή τους. Μην ξεχάσεις να συμπεριλάβεις τον εαυτό σου! **β.** Συγκέντρωσε τα αποτελέσματα της έρευνάς σου και παρουσίασέ τα στην τάξη.
3. **α.** Γιατί, κατά τη γνώμη σου, ο Αλέξανδρος επέλεξε τη συγκεκριμένη τοποθεσία για την ίδρυση πόλης; **β.** Αν ήσουν εσύ πολεοδόμος (επιστήμονας ειδικός στο σχέδιο μιας πόλης), πώς θα φανταζόσουν την ιδανική πόλη; Γράψε ένα κείμενο 100-120 λέξεων.
4. Σύγκρινε, με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο, το κείμενο του Πλούταρχου και το κείμενο του Δίωνος ως προς την επιθυμία του Αλέξανδρου για υστεροφημία και ως προς την επιρροή που ασκούσε στον Αλέξανδρο ο Όμηρος. Κατάγραψε τις διαπιστώσεις σου σε μία παράγραφο (90-110 περίπου λέξεις).

Ἔπειτα οἱ μετ' ἐκείνου πρότερον ὄντες μετὰ σοῦ ἔσονται καὶ ὑποκύψουσι, καὶ σὺ ὀνομασθήσῃ βασιλεὺς ἀπάντων. Ὁ οὖν Ἀλέξανδρος πάλιν ἐλυπεῖτο καὶ ἤχθετο. Οὐδὲ γὰρ ζῆν ἐβούλετο, εἰ μὴ βασιλεὺς εἴη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης καὶ εἴ ποῦ τίς ἐστὶ νῆσος ἐν τῷ Ὠκεανῷ κειμένη. Ἐπεπόνθει γὰρ τούναντίον ἢ φησιν Ὅμηρος τὸν Ἀχιλλεῖα νεκρὸν πεπονθέναι. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔλεγεν ὅτι ζῶν βούλοιο θητεύειν

ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίσιος πολὺς εἴη,
ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν·

ὁ δὲ Ἀλέξανδρος δοκεῖ μοι ἐλέσθαι ἂν καὶ τοῦ τρίτου μέρους τῶν νεκρῶν ἄρχειν ἀποθανῶν ἢ ζῆν τὸν ἅπαντα χρόνον θεὸς γενόμενος, [μόνον] εἰ μὴ βασιλεὺς γένοιτο τῶν ἄλλων θεῶν.

Δίων, Περὶ Βασιλείας Δ', 49-50

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

χρῆμα > *χρήμαι-χρῶμαι* (= χρησιμοποιώ): χρήση, χρησιμότητα, χρήσιμος, χρηστικός, χρησικιότητα, χρηστής, αχρηστία, ἀχρηστος, χρηματιστήριο.

τὸ ἀληθές > ἀ (στερητικό) + λήθη > *λανθάνω* (= μένω κρυφός, δεν γίνομαι αντιληπτός): αλήθεια, λάθος, αλάνθαστος, λαθραῖος, λαθρέμπορος, λαθρεπιβάτης, λησμονιά.

βούλομαι: βούληση, βουλευτικός, βουλευσιарχία, άβουλος (= χωρίς θέληση).

κρατέω-κρατῶ: κράτος, κρατικός, επικράτεια, επικράτηση, κραταῖός (= ισχυρός).

ἰσθμός > *ἔρχομαι*: ερχομός, εισιτήριο, εξιτήριο, ἔλευση, προέλευση, συνέλευση, προσιτός, απρόσιτος, ανεξιτήλος (= αυτός που δεν ξεθωριάζει).

διείργω > *διά + εἶργω* = εμποδίζω: ειρκτή (= φυλακή), κάθειρξη (= φυλάκιση). Π.χ. «για τη ληστεία τού επιβλήθηκε κάθειρξη δέκα ετών», όρκος, πολιορκία.

τελευταίω-τελευτῶ: η τελευτατή (= ο θάνατος), τέλος, τελικός, τελευταῖος, τέλειος, ατελής.

ἀρχιτέκτων (*ἀρχι- > ἄρχω + τέκτων*): αρχιτεκτονική, αρχιτεκτονικός,

ΑΓΓ architecture, architect, **ΓΑΛ** Architecture, Architecte, **ΓΕΡΜ** Architektur, Architekt, **ΙΤΑΛ** architettura, architetto, **ΙΣΠ** arquitectura, arquitecto, **ΑΑΒ** arkitekturē, arkitekt, **ΡΩΣ** архитектура, архитектор.

συναρμόττω > *σύν + ἀρμόττω*: συναρμολόγηση, αρμός (= η γραμμή ανάμεσα στα πλακάκια), αρμοστής, αρμοστία, αρμονία, αρμονικός, άρμα.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Επίλεξε από τις δύο επιλογές που σου δίνονται σε κάθε ζεύγος λέξεων αυτήν που σχετίζεται ετυμολογικά με καθεμία από τις λέξεις της Ν.Ε. Δικαιολόγησε την επιλογή σου με βάση το ρήμα από το οποίο αυτή προέρχεται.

φως	εικόνα	σταθμός	φύλο	κατάληψη
ἐφάνη ἔφη	συνοικίσας ἔοικεν	ἰσθμῶ παραστάς	εὐφυΐα φίλους	καταλιπεῖν ἀνεἴληπται

3. Αντιστοίχισε τις λέξεις του αρχαίου κειμένου (στήλη Α'), με τις αντώνυμες λέξεις τους της Νέας Ελληνικής (στήλη Β'):

A	B
1. εὖ	α. τότε
2. ἐνταῦθα	β. φάνηκε
3. νῦν	γ. μικρό
4. ἐκρύφθη	δ. κακώς
5. μεγάλω	ε. εκεί

4. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα διάβασες στο λεξιλόγιο και στις Οικογένειες λέξεων σε αυτήν και σε προηγούμενες ενότητες.

- Προμηθευτήκαμε χθες τα εισητήρια για την παράσταση που θα παρακολουθήσουμε.
- Το σπίτι μοιάζει εγκαταλεημένο.
- Το επόνυμό του ήταν πολύ συνηθισμένο στον τόπο καταγωγής του.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των λέξεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Έδειξε μεγάλη **σπουδή** να παραλάβει ο ίδιος το δέμα, πράγμα που μου έκανε εντύπωση.
- Δεν την αναγνώρισα, όταν τη συνάντησα, γιατί έτρεφε για πολλά χρόνια μακριά και πλούσια **κόμη**.
- Αποτελεί μια **κραταιά** επιχείρηση στον χώρο της βιομηχανίας.

Ε | Προσεγγίζω το Α.Ε. συντακτικό

Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις

Ος **δευτερεύουσες** χαρακτηρίζονται οι προτάσεις οι οποίες δεν έχουν αυτοτελές νόημα και ως εκ τούτου, εξαρτώνται από κάποια άλλη πρόταση (τις περισσότερες φορές από κύρια αλλά ίσως και από άλλη δευτερεύουσα).

Οι δευτερεύουσες προτάσεις, όπως ξέρουμε και από τη Ν.Ε., χωρίζονται, με βάση τον συντακτικό τους ρόλο, σε **ονοματικές** και **επιρρηματικές**.

Ονοματικές είναι οι δευτερεύουσες προτάσεις που, συντακτικά, έχουν **θέση ονόματος**, δηλ. τη θέση Ουσιαστικού ή Επιθέτου, στην περίοδο λόγου. Λειτουργούν ως:

- **Υποκείμενο** σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις.
- **Αντικείμενο** σε προσωπικά ρήματα.
- **Επεξήγηση** συνήθως σε ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας στην πρόταση από την οποία εξαρτώνται.

* Για τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις βλ. το **Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας**, Π. Μπίλλα, §§175-178.

Α.Α.Ε.Γ.

Α.Κ.Ν.

Σ.Α.Ε.Γ.

Οι ονοματικές προτάσεις είναι:

1. Ειδικές προτάσεις (άρνηση οὐ)

Εξειδικεύουν κάποιον γενικό και αόριστο όρο της πρότασης από την οποία εξαρτώνται.

Π.χ. *Η διευθύντρια ανακοίνωσε ότι αύριο το σχολείο θα πάει εκδρομή. (N.E.)*

Λέγουνσι γὰρ ὅτι τῆς Αἰγύπτου κρατήσας ἐβούλετο πόλιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον Ἑλληνίδα συνοικίσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ καταλιπεῖν. (A.E.)

Εισαγωγή	ὄτι: για να δηλώσουν αντικειμενική κρίση ὡς: για να δηλώσουν υποκειμενική κρίση
Εξάρτηση	Από ρήματα λεκτικά (π.χ. λέγω, ἀγγέλλω), δοξαστικά (π.χ. δοκῶ, ἠγοῦμαι), γνωστικά (π.χ. γινώσκω, οἶδα), αισθητικά (π.χ. αἰσθάνομαι, ἀκούω) κ.ά.
Συντακτικός ρόλος	Υποκείμενο, Αντικείμενο, Επεξήγηση

2. Ενδοιαστικές προτάσεις (άρνηση οὐ)

Δηλώνουν ενδοιασμό, φόβο μήπως κάτι ανεπιθύμητο συμβεί ή μήπως κάτι επιθυμητό δεν συμβεί.

Π.χ. *Φοβόταν μήπως δεν κερδίσει η ομάδα του. (N.E.)*

Ἐφοβοῦντο μὴ ἠττηθῶσι ὑπὸ τῶν βαρβάρων. (A.E.)

Εισαγωγή	μὴ: δηλώνεται φόβος μήπως συμβεί κάτι ανεπιθύμητο μὴ οὐ: δηλώνεται φόβος μήπως δεν γίνει κάτι επιθυμητό
Εξάρτηση	Από ρήματα που δηλώνουν φόβο, δισταγμό, κίνδυνο, μέριμνα, επιφύλαξη (φοβοῦμαι, δέδοικα, ὀρῶ, προσέχω, ὑποπτεύω) κ.ά.
Συντακτικός ρόλος	Υποκείμενο, Αντικείμενο, Επεξήγηση

3. Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις (άρνηση οὐ ή μή)

Δηλώνουν απορία. Διακρίνονται σε ολικής άγνοιας, αν μπορούν να απαντηθούν μονολεκτικά με ένα «ναι» ή ένα «όχι», και μερικής άγνοιας, αν ζητούν περισσότερες πληροφορίες.

Π.χ. *Ο δάσκαλος ρώτησε τον Κώστα πού βρήκε πληροφορίες για την εργασία. (N.E.)*

Σωκράτης ἠρώτα εἰ διδακτὸν εἶη ἡ ἀρετή. (A.E.)

Εισαγωγή	- ολικής άγνοιας: κυρίως με το ερωτηματικό εἰ - μερικής άγνοιας: με ερωτηματικές και αναφορικές αντωνυμίες και επιρρήματα
-----------------	--

Εξάρτηση

Από ρήματα που δηλώνουν απορία, ερώτηση, γνώση, αίσθηση, φροντίδα, προσπάθεια (*ἀπορῶ, θαυμάζω, φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι*) κ.ά.

Συντακτικός ρόλος Υποκείμενο, Αντικείμενο, Επεξήγηση

4. Αναφορικές προτάσεις (άρνηση οὐ ή μή)

Οι δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις αναφέρονται σε όρο που υπάρχει ή εννοείται σε άλλη πρόταση ή στο περιεχόμενο άλλης πρότασης και διακρίνονται σε **ονοματικές** και **επιρρηματικές**. Εισάγονται σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Εισαγωγή

αναφορικές αντωνυμίες: **ὅς** (= ο οποίος), **ὅσπερ** (= αυτός ακριβώς που), **ὅστις** (= όποιος), **οἷος** (= τέτοιος που), **ὁποῖος** (= όποιος λογής), **ἡλίκος** (= όποιος ηλικίας), **ὅσος** (= όσος)

αναφορικά επιρρήματα: **ὅπως** - **ὡς** (= όπως), **ὥσπερ** (= όπως ακριβώς), **οἷ** - **ὅποι** - **οὔ** (= όπου) - **ὅπου**, **ἐνθα** (= εκεί όπου)
Οι αναφορικές που εισάγονται με αναφορικά επιρρήματα έχουν θέση επιρρηματικού προσδιορισμού (= όπου), **ὅθεν** - **ὀπόθεν** - **ἐνθεν** (= απ' όπου)

Ειδικότερα, οι αναφορικές προτάσεις όταν είναι ονοματικές τοποθετούνται σε θέση ουσιαστικού, επιθέτου ή αντωνυμίας.

Π.χ. *Μπήκε στην τάξη ο Γιάννης, που είναι ξάδερφός μου. (N.E.)*

Ἦλθε Κριτίας ὅς ἐτύγγανε τύραννος. (A.E.)

Συντακτικός ρόλος

**αναφορικών
ονοματικών
προτάσεων**

Υποκείμενο, Αντικείμενο, Κατηγορούμενο ή Ονοματικός προσδιορισμός

Σημείωση: Οι αναφορικές προτάσεις που εισάγονται με επιρρήματα έχουν θέση επιρρηματικού προσδιορισμού (βλ. ενότητα 8, σελ. 163). Ξεχωριστή κατηγορία αποτελούν οι αναφορικές παραβολικές προτάσεις, οι οποίες δηλώνουν σύγκριση και οι οποίες εισάγονται συχνά με τα: *ὥσπερ, ὅπως, ὡς*.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Εντόπισε τις δευτερεύουσες (ονοματικές ειδικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές, αναφορικές ονοματικές) προτάσεις και προσδιόρισε τον τρόπο εισαγωγής τους.

- α.** Ἠγγέλθη ὅτι Ἀθηναῖοι ἐπέπλεον ἐπὶ τὴν Σάμον.
- β.** Δῆλόν ἐστι πᾶσιν ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέλλουσιν ἐπὶ Ἀθήνας στρατεῦσαι.
- γ.** Ὅρατε μή τι αἰσχρὸν ποιήσητε.
- δ.** Ἐφοβοῦντο μή ὑπ' αὐτῶν κακῶς πάθωσι.
- ε.** Δεδοίκασι μή διὰ τὰς τοῦ καιροῦ μεταβολὰς οὐ δυνηθῶσι πλεῦσαι πρὸς Χίον.
- στ.** Ἡρώτα Σωκράτη τίνι τρόπῳ ἀγαθὸς ἂν γένοιτο.
- ζ.** Οὐκ ἔγνω εἰ ὁ πατήρ ἐλήλυθεν.
- η.** Ἔστω δὴ ἀγαθὸν ὃ ἂν ἑαυτοῦ ἔνεκα αἰρετὸν ᾗ.

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Είδαμε τον Αλέξανδρο να προελαύνει στην Ασία νικώντας στη μάχη της Ισσού.
- Διαπιστώσαμε τον σεβασμό και την εγκράτεια του Αλέξανδρου απέναντι στην αιχμάλωτη οικογένεια του Δαρείου.
- Καταλάβαμε πόσο πολύτιμη θεωρούσε ο Αλέξανδρος την Ιλιάδα του Ομήρου.
- Κατανοήσαμε ότι ο Όμηρος επηρέαζε ακόμη και στον ύπνο του τον Αλέξανδρο, «υπαγορεύοντάς» του τον τόπο στον οποίο αυτός θα ίδρυε την Αλεξάνδρεια.
- Μάθαμε για την ευκτική ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου μέσης φωνής των βαρύτονων ρημάτων.
- Μελετήσαμε την απρόσωπη σύνταξη τόσο στην αρχαία όσο και στη νέα ελληνική.
- Γνωρίσαμε τα είδη των δευτερευουσών ονοματικών προτάσεων.

Αναστοχαστικές και ομαδικές δημιουργικές εργασίες

1. Συμμετέχετε σ' ένα ευρωπαϊκό forum νέων. Προετοιμάστε με την ομάδα σας μία παρουσίαση, η οποία θα αποτελείται από μία σύντομη ομιλία (300 λέξεων) για τους αιχμαλώτους πολέμου, πολυμεσικό υλικό από τον Α' και Β' παγκόσμιο πόλεμο αλλά και πιο σύγχρονους πολέμους π.χ. Βιετνάμ, Γιουγκοσλαβία, Ουκρανία, Γάζα κ.ά.), καθώς και προσωπικές μαρτυρίες (π.χ. από γονείς ή παππούδες). Αναζητήστε στο διαδίκτυο για την εργασία σας τον καταστατικό χάρτη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου, συγκεκριμένα, τη συνθήκη της Γενεύης και τα δικαιώματα των αιχμαλώτων πολέμου.
2. Στην 3η Ενότητα (2η υποενότητα) μάθαμε την ιδιαίτερη σημασία της λέξης **κοπετός**. Χωριστείτε σε ομάδες και επιλέξτε μία από τις παρακάτω εργασίες: **α.** αναζητήστε πληροφορίες και πολυμεσικό υλικό για το πώς θρηνούσαν τους νεκρούς τους οι γυναίκες και οι άνδρες στον αρχαίο κόσμο. **β.** Η Μάνη και η Κρήτη είναι δύο περιοχές της Ελλάδας περίφημες για τα θρηνητικά τους άσματα προς τον νεκρό (μοιρολόγια). Μπορείτε να αναζητήσετε στο διαδίκτυο τέτοια μοιρολόγια και να σχολιάσετε το καθένα με συντομία (40-50 λέξεις) **γ.** Το μοιρολόγι το συναντάμε και στην εποχή της Άλωσης, όταν έπεσε η Κωνσταντινούπολη (Θρήνοι). Συγκεντρώστε Θρήνους και σχολιάστε τον καθένα με συντομία (40-50 λέξεις). Παρουσιάστε τους στην τάξη.
3. Ένα από τα πράγματα για τα οποία προκαλούν τον θαυμασμό οι Καρυάτιδες είναι οι περίτεχνες κομμώσεις τους. Εντοπίστε με τον/τη διπλανό/νή σας φωτογραφίες ή πίνακες και δημιουργήστε μία σύντομη παρουσίαση της ιστορίας των αγαλμάτων αυτών καθώς και ένα ψηφιακό κολάζ (μωσαϊκό) με τα χτενίσματα των Καρυάτιδων (Βρετανικό Μουσείο ή Μουσείο της Ακρόπολης).

Η μάχη στα Γαυγάμηλα

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα παρακολουθήσουμε την κρίσιμη μάχη που έδωσε ο Αλέξανδρος στα Γαυγάμηλα εναντίον του Δαρείου.
- ▶ Θα αντιληφθούμε πώς η μάχη αυτή έθεσε το τέλος της εξουσίας του Δαρείου και ανέδειξε σε υπέρτατο κυρίαρχο της Ασίας τον Αλέξανδρο.
- ▶ Θα γνωρίσουμε, εκτός από τις στρατηγικές, και τις πολιτικές ικανότητες του Αλέξανδρου.
- ▶ Θα συνειδητοποιήσουμε πώς στο πρόσωπό του ο Αλέξανδρος πρόβαλλε και τιμούσε τις αξίες του ελληνικού κόσμου.

Ακόμα

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο.
- ▶ Θα μάθουμε τον σχηματισμό και την κλίση του μέλλοντα και του αορίστου της παθητικής φωνής.
- ▶ Θα μετατρέψουμε στην Α.Ε. την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και θα έχουμε την ευκαιρία να διαπιστώσουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές του φαινομένου με τη Ν.Ε.

Λέξεις-κλειδιά: Μάχη στα Γαυγάμηλα, παθητικοί χρόνοι, παθητική σύνταξη – ποιητικό αίτιο

Εισαγωγικό σημείωμα

Η κρίσιμη μάχη εναντίον του Δαρείου μέλλει να γίνει στα Γαυγάμηλα. Ο περσικός στρατός θα ηττηθεί και ο Αλέξανδρος αναγορεύεται βασιλιάς ολόκληρης της Ασίας. Η μάχη στα Γαυγάμηλα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς αποτελεί τη σύγκρουση όχι μόνο δύο σπουδαίων ηγετών, αλλά και δύο σημαντικών, για την αρχαιότητα, κόσμων.

Περίληψη 26.8-30.14 Και ενώ γίνονταν οι εργασίες για τη δημιουργία πόλης στο νησί Φάρο, ο Αλέξανδρος αψηφώντας τους κινδύνους των ισχυρών ανέμων και της λειψυδρίας ξεκίνησε για τον ναό του Άμμωνα. Λόγω των καλών καιρικών συνθηκών που συνάντησε στην έρημο καθώς και κάποιων άλλων θεϊκών σημείων, πίστεψε πως ο θεός ήταν ευνοϊκός απέναντί του. Όταν έφτασε στον ναό του Άμμωνα, λέγεται ότι έλαβε χρησμούς που ενίσχυσαν την πεποίθησή του πως θα κυριεύσει τον κόσμο και τη φήμη ότι έχει θεϊκή καταγωγή. Ο ίδιος παρουσιαζόταν σίγουρος για τη θεϊκή του καταγωγή απέναντι στους βαρβάρους. Στους Έλληνες, ωστόσο, ήταν περισσότερο μετριόφρων. Όταν γύρισε από την Αίγυπτο στη Φοινίκη, διοργάνωσε μεγάλες γιορτές και αγώνες κυκλικών χορών και τραγωδιών. Αργότερα, όταν πέθανε η γυναίκα του Δαρείου, την κήδεψε με τιμές. Έστειλε και έναν Πέρση θαλαμηπόλο στον Δαρείο, να τον ενημερώσει για τον θάνατο της συζύγου του. Εκείνος, όταν έμαθε τον σεβασμό που έδειξε ο Αλέξανδρος στη βασίλισσα των Περσών, ευχήθηκε να ανακτήσει την εξουσία, για να μπορέσει να του ανταποδώσει την τιμή ή, αν δεν τα καταφέρει, να χάσει τον θρόνο από τον Αλέξανδρο.

A | Κείμενο

[31.1] Ἀλέξανδρος δὲ τὴν ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος, ἤλαυνεν ἐπὶ Δαρείῳ, ἑκατὸν μυριάσι στρατοῦ καταβαίοντα.

Περίληψη 31.2-31.5 Καθώς ο Αλέξανδρος κινούνταν εναντίον του Δαρείου, δύο στρατιώτες του, υποδύμενοι ο ένας τον Αλέξανδρο και ο άλλος τον Δαρείο, μονομάχησαν και κέρδισε ο πρώτος. Θεώρησαν τότε πως αυτό προοικονομούσε τη νίκη του Αλέξανδρου.

[31.6] Τὴν δὲ μεγάλην μάχην πρὸς Δαρείον οὐκ ἐν Ἀρβήλοις, ὥσπερ οἱ πολλοὶ γράφουσιν, ἀλλ' ἐν Γαυγαμήλοις γενέσθαι συνέπεσε. **[31.7]** σημαίνειν δέ φασιν οἶκον καμήλου τὴν διάλεκτον, ἐπεὶ τῶν πάλαι τις βασιλέων ἐκφυγῶν πολεμίους ἐπὶ καμήλου δρομάδος ἐνταῦθα καθίδρυσεν αὐτήν, ἀποτάξας τινὰς κώμας καὶ προσόδους εἰς τὴν ἐπιμέλειαν.

Περίληψη 31.8-32.7 Στα Γαυγάμηλα, λοιπόν, συγκρούστηκαν οι δύο στρατοί. Ο Αλέξανδρος δεν άκουσε τις συμβουλές ορισμένων που τον παρότρυναν να επιτεθεί νύχτα, μιας και ο εχθρός ήταν πολυπληθέστερος. Επιθυμώντας μία ολοκληρωτική νίκη κατά του Δαρείου, που θα έκαμπε το ηθικό του Πέρση βασιλιά, απέφυγε να καταφύγει σε τεχνάσματα ή πονηριές.

[32.8] Ταῦτ' ἐπιστείλας Παρμενίωνι, τὸ κράνος περιέθετο, τὸν δ' ἄλλον ὅπλισμὸν εὐθὺς ἀπὸ σκηνῆς εἶχεν, ὑπένδυμα τῶν Σικελικῶν ζωστόν, ἐπὶ δὲ τούτῳ θώρακα διπλοῦν λινοῦν ἐκ τῶν ληφθέντων ἐν Ἴσσω. **[32.9]** τὸ δὲ κράνος ἦν μὲν σιδηροῦν, ἔστιλβε δ' ὥσπερ ἄργυρος καθαρός, ἔργον Θεοφίλου· συνήρμοστο δ' αὐτῷ

περιτραχήλιον ὁμοίως σιδηροῦν, λιθοκόλλητον· **[32.10]** μάχαιραν δὲ θαυμαστὴν βαφῆ καὶ κουφότητι, δωρησαμένου τοῦ Κιτιέων βασιλέως, [ἦν] εἶχεν, ἡσκημένος τὰ πολλὰ χρῆσθαι μαχαίρα παρὰ τὰς μάχας. **[32.11]** ἐπιπόρωμα δ' ἐφόρει τῇ μὲν ἐργασίᾳ σοβαρώτερον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ὄπλισμόν· ἦν γὰρ ἔργον Ἑλικῶνος τοῦ παλαιοῦ, τιμὴ δὲ τῆς Ῥοδίων πόλεως, ὑφ' ἧς ἐδόθη δῶρον· ἐχρῆτο δὲ καὶ τούτῳ πρὸς τοὺς ἀγῶνας. **[32.12]** ἄχρι μὲν οὖν συντάπτων τι τῆς φάλαγγος ἢ παρακελευόμενος ἢ διδάσκων ἢ ἐφορῶν παρεξήλαυεν, ἄλλον ἵππον εἶχε, τοῦ Βουκεφάλα φειδόμενος, ἤδη παρήλικος ὄντος· χωροῦντι δὲ πρὸς ἔργον ἐκεῖνος προσήγετο, καὶ μεταβάς εὐθύς ἤρχεν ἐφόδου.

Περίληψη 33.1-33.11 Η μάχη έγινε μέρα και ο Αλέξανδρος με θάρρος και αποφασιστικότητα ηγήθηκε του στρατεύματος. Κατά τη διάρκεια της μάχης, καθώς οι εχθροί οπισθοχωρούσαν ηττημένοι, ο Αλέξανδρος βρήκε την ευκαιρία να κατευθυνθεί με το στράτευμά του προς το μέρος όπου βρισκόταν ο Δαρείος και να τον καταδιώξει, εκμεταλλευόμενος τη δυσκινησία του άρματος του τελευταίου, λόγω του συνωστισμού των στρατιωτών γύρω του και του πλήθους των πτωμάτων. Ωστόσο, η έκκληση του Παρμενίωνα για βοήθεια ανάγκασε τον Αλέξανδρο να σπεύσει προς το μέρος του και να αφήσει τον Δαρείο. Μάταια, όμως, αφού, όταν έφτασε, οι εχθροί είχαν οπισθοχωρήσει.

[34.1] Τοῦτο τῆς μάχης ἐκείνης λαβούσης τὸ πέρας, ἡ μὲν ἀρχὴ παντάπασιν ἡ Περσῶν ἐδόκει καταλελύσθαι, βασιλεὺς δὲ τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρος ἀνηγορευμένος, ἔδνε τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπῶς, καὶ τοῖς φίλοις ἐδωρεῖτο πλοῦτους καὶ οἴκους καὶ ἡγεμονίας. **[34.2]** φιλοτιμούμενος δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔγραψε τὰς τυραννίδας πάσας καταλυθῆναι καὶ πολιτεύειν αὐτονόμους, ἰδίᾳ δὲ Πλαταιεῦσι τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν, ὅτι τὴν χώραν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐναγωνίασθαι τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας παρέσχον. **[34.3]** ἔπεμψε δὲ καὶ Κροτωνιάταις εἰς Ἰταλίαν μέρος τῶν λαφύρων, τὴν Φαῦλλου τοῦ ἀθλητοῦ τιμῶν προθυμίαν καὶ ἀρετὴν, ὃς περὶ τὰ Μηδικά, τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἀπεγνωκότων τοὺς Ἕλληνας, ἰδιόστολον ἔχων ναῦν ἔπλευσεν εἰς Σαλαμίνα, τοῦ κινδύνου συμμεδέξων. **[34.4]** οὕτω τις εὐμενῆς ἦν πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν καὶ καλῶν ἔργων φύλαξ καὶ οἰκέτης.

B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

Με τη βοήθεια των μεταφράσεων, υπογράμμισε στο αρχαίο κείμενο (32.8-32.11) τα μέρη της πανοπλίας του Αλέξανδρου και κύκλωσε τα επίθετα που τα περιγράφουν. Μην ξεχάσεις να υπογραμμίσεις τους ρηματικούς τύπους που συμπληρώνουν τις πληροφορίες που αναφέρονται σε κάθε τμήμα της πανοπλίας. Ποιες λέξεις διατηρούν μέχρι σήμερα την ίδια σημασία;

[32.8] Αυτά παράγγειλε να πουν στον Παρμενίωνα και έβαλε την περικεφαλαία του· τον άλλον οπλισμό τον είχε από τη στιγμή που βγήκε από τη σκηνή: εσωτερικά ένα ένδυμα με ζώνη σικελική και πάνω από αυτό διπλό λινό θώρακα από τα λάφυρα στη μάχη της Ισσοῦ. **[32.9]** Η περικεφαλαία ήταν σιδερένια, γυάλιζε σαν καθαρό ασήμι, έργο του Θεόφιλου. Πιασμένο με αυτήν ήταν ένα σιδερένιο πάλι κομμάτι γύρω από τον τράχηλο με ένθετα πετράδια· **[32.10]** το μαχαίρι του ήταν υπέροχο για το χρώμα του και ήταν ελαφρύ, δώρο του βασιλιά του Κιτίου· το κρατούσε μαζί του, επειδή είχε ασκηθεί πολύ να χειρίζεται το μαχαίρι στις μάχες. **[32.11]** Φορούσε χλαμύδα με πόρπη στον ώμο, δουλεμένη πολύ καλύτερα από ό,τι ο υπόλοιπος οπλισμός· ήταν δώρο του παλαιού Ελικώνα, τιμή της πόλης των Ροδίων, από την οποία του είχε δοθεί ως δώρο·

(Μτφρ. Α.Ι. Γιαγκόπουλου-Ζ.Ε. Μαλαθούνη)

[32.8] Ταῦτ' ἐπιστείλας Παρμενίωνι, τὸ κράνος περιέθετο, τὸν δ' ἄλλον ὄπλισμόν εὐθύς ἀπὸ σκηνῆς εἶχεν, ὑπένδυμα τῶν Σικελικῶν ζωστόν, ἐπὶ δὲ τούτῳ θώρακα διπλοῦν λινοῦν ἐκ τῶν ληφθέντων ἐν Ἴσσω. **[32.9]** τὸ δὲ κράνος ἦν μὲν σιδηροῦν, ἔστιλβε δ' ὡσπερ ἄργυρος καθαρός, ἔργον Θεοφίλου· συνήρμοστο δ' αὐτῷ περιτραχήλιον ὁμοίως σιδηροῦν, λιδοκόλλητον· **[32.10]** μάχαιραν δὲ θαυμαστὴν βαφῆ καὶ κουφότητι, δωρησαμένου τοῦ Κιτιέων βασιλέως, [ἦν] εἶχεν, ἡσκημένος τὰ πολλὰ χρῆσθαι μαχαίρα παρὰ τὰς μάχας. **[32.11]** ἐπιπόρπωμα δ' ἐφόρει τῇ μὲν ἐργασίᾳ σοβαρώτερον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ὄπλισμόν· ἦν γὰρ ἔργον Ἐλικῶνος τοῦ παλαιοῦ, τιμὴ δὲ τῆς Ῥοδίων πόλεως, ὑφ' ἧς ἐδόθη δῶρον·

[32.8] Στέλνοντας το μήνυμα αυτό στον Παρμενίωνα έβαλε την περικεφαλαία του, ενώ τον άλλο οπλισμό τον είχε με το που βγήκε από τη σκηνή. Επενδύτη με ζώνη, Σικελικό, πάνω απ' αυτό θώρακα διπλό από λινό, που πήρε από τα λάφυρα της Ισσοῦ.

[32.9] Η περικεφαλαία ήταν σιδερένια, έλαμπε σαν γυαλισμένο ασήμι και ήταν έργο του Θεόφιλου. Περασμένο σ' αυτή ήταν ένα σιδερένιο πάλι περιτραχήλιο με πολύτιμες πέτρες. **[32.10]** Το μαχαίρι του, που είχε υπέροχο χρώμα και ήταν ελαφρό, του το δώρισε ο βασιλιάς των Κιτιέων, και το είχε γιατί είχε εξασκηθεί να χρησιμοποιεί πολύ το μαχαίρι στις μάχες. **[32.11]** Φορούσε επίσης μανδύα, που ήταν πολύ καλύτερα κατασκευασμένος από τον άλλο οπλισμό. Γιατί ήταν έργο του Ελικώνα του παλιού, και του δόθηκε ως τιμητικό δώρο από την πόλη των Ροδίων.

(Μτφρ. ομάδα εκδ. Κάκτος)

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθητών/τριών σου και σχολίασέ τις.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
Ε' ΕΝΟΤΗΤΑ

- Ποια περιοχή υπέταξε προελαύνοντας ο Αλέξανδρος και ποια ήταν η αριθμητική δύναμη του αντιπάλου;

[31.1] Ἀλέξανδρος δὲ τὴν ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος, ἤλαυνεν ἐπὶ Δαρεῖον, ἑκατὸν μυριάσι στρατοῦ καταβαίνοντα.

- > **ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος:** αφού υπέταξε
- > **ἤλαυνε(ν):** προέλαυσε, προχωρούσε ακάθεκτος [παρατατικός του ρ. *ἐλαύνω* (= προχωρώ αλλά και διώχνω)]
- > **καταβαίνοντα:** ο οποίος κατέβαινε, ερχόταν προς τα κάτω (από την Ασία)

- Σε ποια περιοχή ισχυρίζεται ο Πλούταρχος ότι δόθηκε η μάχη εναντίον του Δαρείου;

[31.6] Τὴν δὲ μεγάλην μάχην πρὸς Δαρεῖον οὐκ ἐν Ἀρβήλοις, ὥσπερ οἱ πολλοὶ γράφουσιν, ἀλλ' ἐν Γαυγαμήλοις γενέσθαι συνέπεσε.

- > **ὥσπερ:** όπως ακριβώς

- Ποια ερμηνεία δίνει ο Πλούταρχος για την ονομασία και την ίδρυση της πόλης «Γαυγάμηλα»;

[31.7] σημαίνει δέ φασιν οἶκον καμήλου τὴν διάλεκτον, ἐπεὶ τῶν πάλαι τις βασιλέων ἐκφυγὼν πολεμίους ἐπὶ καμήλου δρομάδος ἐνταῦθα καθίδρυσεν αὐτήν, ἀποτάξας τινὰς κόμας καὶ προσόδους εἰς τὴν ἐπιμέλειαν.

- > **ἐπεὶ τῶν πάλαι τις βασιλέων ἐκφυγὼν:** γιατί κάποιος από τους παλιούς βασιλιάδες, αφού ξέφυγε
- > **ἀποτάξας εἰς τὴν ἐπιμέλειαν:** αφού όρισε για τη φροντίδα
- > **ἡ κόμη:** το χωριό. Βλ. κωμόπολη
- > **αἱ πρόσοδοι (ενικός: ἡ πρόσοδος):** τα έσοδα

- Από τι αποτελούσαν η πολεμική ενδυμασία του Αλέξανδρου;

[32.8] Ταῦτ' ἐπιστεῖλας Παρμενίωνι, τὸ κράνος περιέδητο, τὸν δ' ἄλλον ὄπλισμὸν εὐθὺς ἀπὸ σκηνῆς εἶχεν, ὑπένδυμα τῶν Σικελικῶν ζωστόν, ἐπὶ δὲ τούτῳ θώρακα διπλοῦν λινοῦν ἐκ τῶν ληφθέντων ἐν Ἴσσω.

- > **τὸ κράνος περιέδητο:** έβαλε, τοποθέτησε την περικεφαλαία
- > **τὸ ὑπένδυμα:** εσωτερικό ένδυμα
- > **ζωστόν:** με ζώνη. Βλ. ζωστήρα και «έρπης ζωστήρας»
- > **ἐκ τῶν ληφθέντων:** από τα λάφυρα

- Πώς περιγράφει ο Πλούταρχος την περικεφαλαία του Αλέξανδρου, την οποία κατασκεύασε ο Θεόφιλος;

[32.9] τὸ δὲ κράνος ἦν μὲν σιδηροῦν, ἔστιλβε δ' ὥσπερ ἄργυρος καθαρὸς, ἔργον Θεοφίλου· συνήρμοστο δ' αὐτῷ περιτραχήλιον ὁμοίως σιδηροῦν, λιδοκόλλητον·

- > **ἔστιλβε:** έλαμπε [παρατατικός του ρ. *στίλβω* (= λάμπω, γυαλίζω)]
- > **ὁ ἄργυρος:** το ασήμι
- > **συνήρμοστο αὐτῷ:** ήταν προσαρμοσμένο σε αυτό (στο κράνος, στην περικεφαλαία)
- > **περιτραχήλιον:** κόσμημα γύρω από τον τράχηλο, περιδέριαιο

- Ποιος δώρισε το μαχαίρι στον Αλέξανδρο; Γιατί αυτός το κράτησε;

[32.10] μάχαιραν δὲ θαυμαστὴν βαφῆ καὶ κουφότητι, δωρησαμένου τοῦ Κιτιέων βασιλέως, [ἦν] εἶχεν, ἡσκημένος τὰ πολλὰ χρῆσθαι μαχαίρα παρὰ τὰς μάχας.

- > ἡ **βαφή**: το χρώμα
- > ἡ **κουφότης**: ελαφράδα [γεν. *κουφότητος* (γ' κλίση)]
- > ἡ**σκημένος τὰ πολλὰ**: γιατί είχε εξασκηθεί πολύ [μετοχή παρακειμένου του ρ. *ἀσκέομαι-ἀσκούμαι* (= εξασκούμαι)]

- Γιατί ξεχώριζε ο μανδύας του Αλέξανδρου; Ποιος τον είχε κατασκευάσει και πού τον χρησιμοποιούσε;

[32.11] ἐπιπόρωμα δ' ἐφόρει τῆ μὲν ἐργασίᾳ σοβαρώτερον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ὄπλισμόν· ἦν γὰρ ἔργον Ἑλικῶνος τοῦ παλαιῶ, τιμὴ δὲ τῆς Ῥοδίων πόλεως, ὑφ' ἧς ἐδόθη δῶρον· ἐχρῆτο δὲ καὶ τούτῳ πρὸς τοὺς ἀγῶνας.

- > τὸ **ἐπιπόρωμα**: μανδύας στερεωμένος με πόρπη (= καρφίτσα)
- > τῆ μὲν **ἐργασίᾳ σοβαρώτερον**: πιο καλοδουλεμένος
- > **ἐχρῆτο**: χρησιμοποιούσε [παρατατικός του ρ. *χρήομαι-χρῶμαι*]

- Σε ποιες περιπτώσεις ο Αλέξανδρος δεν χρησιμοποιούσε τον Βουκεφάλα και γιατί;

[32.12] ἄχρι μὲν οὖν συντάττων τι τῆς φάλαγγος ἢ παρακελυόμενος ἢ διδάσκων ἢ ἐφορῶν παρεξήλαυνεν, ἄλλον ἵππον εἶχε, τοῦ Βουκεφάλα φειδόμενος, ἤδη παρήλικος ὄντος·

- > **ἄχρι**: όταν
- > **συντάττω**: τακτοποιώ, παρατάσσω
- > **παρακελεύομαι**: δίνω οδηγίες, εντολές
- > **διδάσκω**: εξηγώ
- > **ἐφοράω-ἐφορῶ**: επιβλέπω (*ἐπι* + *ὀράω-ῶ*)
- > **φείδομαι**: λυπάμαι (*ἡ φειδώ* = η εξοικονόμηση) «Χρόνου φείδου» (= μη σπαταλάς τον χρόνο σου)
- > **παρήλικος**: γερασμένος, περασμένης ηλικίας

- Πότε ἵππευε ο Αλέξανδρος τον Βουκεφάλα;

[32.12] χωροῦντι δὲ πρὸς ἔργον ἐκεῖνος προσήγετο, καὶ μεταθὰς εὐδὺς ἦρχεν ἐφόδου.

- > **χωροῦντι πρὸς ἔργον**: όταν προχωρούσε σε μάχη [μετοχή του ρ. *χωρέω-χωρῶ* (= προχωρώ)]
- > **προσήγετο**: ερχόταν, του έφερναν [μέσος παρατατικός του ρ. *προσάγω* (= φέρνω)]
- > **ἦρχεν**: άρχιζε [παρατατικός του ρ. *ἄρχω*]

- Πότε αναγορεύτηκε ο Αλέξανδρος σε βασιλιά της Ασίας;

[34.1] Τοῦτο τῆς μάχης ἐκείνης λαβούσης τὸ πέρας, ἡ μὲν ἀρχὴ παντάπασιν ἢ Περσῶν ἐδόκει καταλεύσθαι, βασιλεὺς δὲ τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρος ἀνηγορευμένος,

- > τὸ **πέρας**: το τέλος (σήμερα, λέμε ότι «αποπερατώνουμε ένα έργο»)
- > **παντάπασιν**: ολότελα, ολοσχερῶς

- Ποιες ενέργειες έκανε ο Αλέξανδρος μετά τη μάχη;

[34.1] ἔθνε τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπῶς, καὶ τοῖς φίλοις ἔδωρεῖτο πλοῦτους καὶ οἴκους καὶ ἡγεμονίας.

> **ἔθνε**: έκανε θυσίες [παρατατικός του ρ. *θύω* (= θυσιάζω)]

- Τι έγγραψε ο Αλέξανδρος στην επιστολή προς τους Έλληνες;

[34.2] φιλοτιμούμενος δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔγραψε τὰς τυρανίδας πάσας καταλυθῆναι καὶ πολιτεύειν αὐτονόμους,

> **φιλοτιμέομαι-φιλοτιμοῦμαι**: δείχνω φιλοδοξία, συναγωνίζομαι
> **πολιτεύω**: ζω ως πολίτης, κυβερνώμαι

- Για ποιον λόγο ο Αλέξανδρος ανοικοδόμησε την πόλη των Πλαταιών;

[34.2] ἰδία δὲ Πλαταιεῦσι τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν, ὅτι τὴν χώραν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας παρέσχον.

> **ἰδία** (δοτικοφανές επίρρημα): ιδιαιτέρως
> **ὅτι** (αιτιολογικός σύνδεσμος): διότι

- Σε ποιους κατοίκους της Ιταλίας έστειλε λάφυρα ο Αλέξανδρος και γιατί;

[34.3] ἔπεμψε δὲ καὶ Κροτωνιάταις εἰς Ἰταλίαν μέρος τῶν λαφύρων, τὴν Φαῦλλου τοῦ ἀθλητοῦ τιμῶν προθυμίαν καὶ ἀρετὴν,

> **Κροτωνιάταις**: οι κάτοικοι του Κρότωνα, πόλης της Κάτω Ιταλίας

- Ποια ήταν η συμβολή του Φαῦλλου στους Περσικούς πολέμους;

ὅς περὶ τὰ Μηδικά, τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἀπεγνωκότων τοὺς Ἕλληνας, ἰδιόστολον ἔχων ναῦν ἔπλευσεν εἰς Σαλαμίνα, τοῦ κινδύνου συμμεδέξων.

> **περὶ τὰ Μηδικά**: στους Περσικούς πολέμους
> **ἀπεγνωκότων**: ενώ είχαν εγκαταλείψει [μετοχή παρακειμένου του ρ. *ἀπογιγνώσκω*]
> **ἰδιόστολον ναῦν**: πλοίο με δικό του εξοπλισμό
> **συμμεδέξων**: για να συμμετάσχει [μετοχή μέλλοντα του ρ. *συμμετέχω*]
> **κίνδυνος**: αγώνας

- Ποια στάση τηρούσε ο Αλέξανδρος σε κάθε αρετή και καλό έργο;

[34.4] Οὕτω τις εὐμενῆς ἦν πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν καὶ καλῶν ἔργων φύλαξ καὶ οἰκεῖος.

> **εὐμενῆς ἦν**: έδειχνε ευνοϊκή, καλή διάθεση
> **οἰκεῖος**: φίλος

2. Ως ένας από τους γραμματεῖς του Αλέξανδρου, γράφεις: **α.** την επιστολή προς τους Έλληνες ή **β.** την επιστολή προς τους Κροτωνιάτες και **γ.** μία επιστολή προς την οικογένειά σου, που ζει στη Μακεδονία. Σε όποια από τις δύο πρώτες επιστολές επιλέξεις, το ύφος σου να είναι επίσημο. Στην τρίτη, να είναι απλό και οικείο (100 λέξεις για κάθε επιστολή).

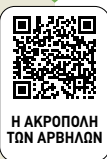
ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΣΤΑ
ΓΑΥΓΑΜΗΛΑ,
331 Π.Χ.

ΜΑΧΗ ΣΤΑ
ΓΑΥΓΑΜΗΛΑ,
331 Π.Χ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ
(ΠΥΛΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ)

Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ
ΤΩΝ ΑΡΒΗΛΩΝ

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > *ἤλαυνεν ἐπὶ Δαρεῖον, ἑκατὸν μυριάσι στρατοῦ καταβαίνοντα:* Σύμφωνα με τις αναφορές του Αρριανού, τις οποίες υιοθετεί και ο Πλούταρχος, το πλήθος του περσικού στρατού έφτανε το ένα εκατομμύριο, αποτελούμενο από διάφορους λαούς περιοχών της περσικής αυτοκρατορίας. Στο πλήθος αυτό, θα πρέπει να συνυπολογιστούν το ιππικό, οι ελέφαντες καθώς και τα δρεπανηφόρα άρματα, που ο περσικός στρατός διέθετε. Παρά τη στρατιωτική υπεροχή της στρατιάς του Δαρείου και παρά το αρχικό προβάδισμα των Περσών, ο Αλέξανδρος θα ανατρέψει το αποτέλεσμα.
- > *ἐν Ἀρβήλοις... ἐν Γαυγαμήλοις:* Καθώς οι δύο περιοχές βρίσκονται κοντά, δεν είναι σαφές το ακριβές σημείο της μάχης. Ο Πλούταρχος, πάντως, τοποθετεί στα Γαυγάμπλα μία από τις μάχες που αποτέλεσαν ορόσημο για την Ιστορία, καθώς θα σημάνει τόσο το τέλος της περσικής αυτοκρατορίας όσο και τη δημιουργία μίας νέας, αυτής του Αλέξανδρου.
- > *ἐπὶ καμήλου δρομάδος:* Η σπουδαιότητα του γεγονότος ωθεί τον Πλούταρχο να παραθέσει επιπλέον πληροφορίες και λεπτομέρειες.
- > *Τὸν δ' ἄλλον ὄπλισμόν εὐθύς ἀπὸ σκηνῆς εἶχεν:* Παρατήρησε το τμήμα της αφήγησης το οποίο ο Πλούταρχος αφιερώνει στην ακριβή και ελκυστική περιγραφή της πανοπλίας του Αλέξανδρου. Θυμήσου ότι κάτι ανάλογο έκανε ο Όμηρος, όταν προετοίμαζε την αριστεία των σημαντικών ηρώων. Δεν μπορούμε, ασφαλώς, να γνωρίζουμε αν ο Πλούταρχος υπαινίσσεται έναν παραλληλισμό ανάμεσα στον Αλέξανδρο, που θα καταφέρει να υμνηθεί από την Ιστορία, και τους ομηρικούς ήρωες, που και αυτοί υμνήθηκαν στους αιώνες, σε κάθε περίπτωση όμως, ο συγγραφέας εστιάζει στο πρόσωπο του Αλέξανδρου και στις λεπτομέρειες που μία πιο «τυπική» ιστορική αφήγηση (π.χ. αυτή του Αρριανού) θα προσπερνούσε.
- > *Χωροῦντι δὲ πρὸς ἔργον ἐκεῖνος προσήγεται:* Σε κρίσιμες μάχες η εμπιστοσύνη ανάμεσα στον αναβάτη και στο άλόγο του μπορεί να εγγυηθεί και το καλύτερο αποτέλεσμα. Ο Αλέξανδρος ήξερε ότι ο εμπειροπόλεμος Βουκεφάλας θα προστάτευε όσο κανείς τη ζωή του κυρίου του.
- > *βασιλεύς δὲ τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρος ἀνηγορευμένος:* Η φράση αυτή του Πλούταρχου συνοψίζει το τέλος μίας μακραίωνης και διαρκούς απειλής για τον ελληνικό κόσμο, που δεν ήταν άλλη από τον περσικό κίνδυνο.
- > *Φιλοτιμούμενος δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας... καταλυθῆναι καὶ πολιτεύειν αὐτόνομους:* Ο Αλέξανδρος ουσιαστικά διακηρύσσει ότι με την ήττα της περσικής αυτοκρατορίας μία νέα εποχή ξημερώνει για τις ελληνικές πόλεις, εποχή ειρήνης, ανεξαρτησίας και ενότητας. Ο αρχικός σκοπός για τον οποίο είχε σχεδιαστεί και υλοποιήθηκε η εκστρατεία έχει επιτευχθεί.
- > *Τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας:* Οι σπουδαίες μάχες των Περσικών πολέμων στον Μαραθώνα, στις Θερμοπύλες, στη Σαλαμίνα, στις Πλαταιές είχαν ως ιδανικό και κίνητρο τη μεγάλη και πανανθρώπινη αξία της ελευθερίας. Το αίμα που χρειάστηκε να χύσουν για την ελευθερία τους οι ελληνικές πόλεις φαίνεται να βρίσκει τη δικαίωσή του, πράγμα που ο Αλέξανδρος, με τις κινήσεις του για την ανοικοδόμηση της πόλεως των Πλαταίων και των τιμών προς τον Φάυλλο, υπερτονίζει. Ο νεαρός στρατηλάτης δεν διακρίνεται μόνο για τη στρατιωτική αλλά και για την πολιτική του ιδιοφυΐα.
- > *Φάυλλος:* Σπουδαίος αθλητής από τον Κρότωνα της Κάτω Ιταλίας και τρεις φορές πυθιονίκης. Το πλοίο του ήταν το μοναδικό από την Κάτω Ιταλία που συνεισέφερε, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο (Η, 47) στη μεγάλη νίκη εναντίον των Περσών κατά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, το 480 π.Χ.

> οὕτω τις εὐμενῆς ἦν πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν καὶ καλῶν ἔργων φύλαξ καὶ οἰκεῖος: Ο Αλέξανδρος είναι αυτός που όχι μόνο τιμά τις θυσίες του παρελθόντος αλλά και αποκαθιστά το κατά καιρούς πληγωμένο από τους Πέρσες γόπτρο των ελληνικών πόλεων. Παρουσιάζεται, έτσι, ως ηγέτης, προστάτης και εμπνευστής κάθε αρετής, καθώς μοιράζεται τα σπουδαία επιτεύγματά του με ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Στην περιγραφή του οπλισμού του Αλέξανδρου, όπως ήδη διαπίστωσες, κυρίαρχη θέση έχουν τα ουσιαστικά και τα επίθετα. Για ποιο λόγο νομίζεις ότι τα χρησιμοποιεί ο Πλούταρχος; Στη συνέχεια φωτογράφησε ένα αντικείμενο που σε εντυπωσίασε και περιγράψε το λεπτομερώς (90-110 λέξεις). Χρησιμοποίησε και εσύ όσο περισσότερα ουσιαστικά και επίθετα μπορείς. Δημιουργήστε ένα φωτογραφικό μωσαϊκό (κολάζ) σε μια γωνιά της τάξης σας.
2. Αναζητήστε στο διαδίκτυο με την ομάδα σου χάρτες της περιοχής γύρω από τα Άρβηλα και τα Γαυγάμηλα και περισσότερες πληροφορίες για τα μέρη αυτά, την παράταξη των δύο στρατών και τη σημαντική μάχη. Να εξετάσετε την ακρίβεια των πληροφοριών που δίνει ο Πλούταρχος.
3. Ο Αλέξανδρος μετά την αναγόρευσή του σε «βασιλιά της Ασίας» αναφέρεται στις αξίες της ἐλευθερίας, της ἀρετῆς και στα καλά ἔργα. Ποια σημασία θεωρείς ότι είχαν για τον Αλέξανδρο αλλά και για τον αρχαίο κόσμο αυτές οι έννοιες; Ανάπτυξε τις απόψεις σου σε ένα άρθρο 100-120 λέξεων, το οποίο θα δημοσιευτεί στο σχολικό ιστολόγιο.
4. Ένα από τα ρητορικά αγωνίσματα είναι ο Αγώνας Διττών Λόγων ή Αγώνας Επιχειρηματολογίας - Αντιλογίας (debate). Χωριστείτε σε αντίπαλες ομάδες των τριών μελών. Η ομάδα του Λόγου θα υποστηρίξει ότι τα κίνητρα του Αλέξανδρου πήγαζαν από κάποια υψηλά ιδανικά, όπως αυτά της ελευθερίας και της αποκατάστασης του ελληνικού κύρους. Η ομάδα του Αντίλογου θα προσπαθήσει να αντικρούσει την άποψη αυτή, υποστηρίζοντας ότι τα κίνητρα του Αλέξανδρου πήγαζαν από τις προσωπικές του επιθυμίες για ισχύ και την προσωπική του φιλοδοξία. Και στις δύο περιπτώσεις, να λάβετε υπόψη όσα αναφέρει το κείμενο του Πλούταρχου.
5. Διάβασε το παρακάτω κείμενο από τον Δίωνα και εξέτασε κατά πόσο η φιλοδοξία του Αλέξανδρου επιβεβαιώνεται από το απόσπασμα του Πλούταρχου. Γράψε μια παράγραφο 80-100 λέξεων, η οποία θα αναπτύσσεται με σύγκριση. Δες και τη μετάφραση στο ψηφιακό αρχείο.

Ἦν μὲν γάρ, ὡς φασιν, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνθρώπων φιλοτιμότετος καὶ μάλιστα δόξης ἐραστής καὶ τοῦ καταλιπεῖν ὡς μέγιστον αὐτοῦ ὄνομα ἐν πᾶσιν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις, καὶ ἐπεθύμει γε τιμᾶσθαι σχεδὸν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων μόνον πανταχοῦ, ἀλλ' εἴ πως δυνατὸν ἦν, ὑπὸ τε τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἐν ταῖς ὄρεσι θηρίων.

Δίων, Περὶ Βασιλείας Δ', 4

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΔΙΤΤΩΝ
ΛΟΓΩΝ -
DEBATE

ΔΙΩΝ, ΠΕΡΙ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ,
Δ, 4

Δ | Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

ἐλαύνω: προέλαση, παρέλαση, ποδήλατο, τροχήλατος, απέλαση, ξενηλασία.

ἐπιστέλλω > *ἐπί* + *στέλλω*: επιστολή, αναστολή, απεσταλμένος, αποστολή, αποστολέας, απόστολος, υποστολή (της σημαίας), στόλος, στολίδι, στολισμός.

τὸ ὑπένδυμα > *ὑπὸ* (= κάτω) + *ἐνδύω*: ένδυση, ενδυματολόγος, επένδυση, ρακένδυτος (= ο ντυμένος με ράκη, κουρέλια), ντύσιμο.

συντάττω > *σύν* + *τάττω* (= ορίζω): σύνταγμα, συνταγματικός, τάγμα, τάξη, παράταξη, παρατακτικός, σύνταξη, συντακτικό, ασύντακτος.

ΑΓΓ syntax, **ΓΑΛ** syntaxe, **ΓΕΡΜ** Syntax, **ΙΤΑΛ** sintassi, **ΙΣΠ** sintaxis, **ΑΛΒ** Sintaksa, **ΡΩΣ** Синтаксис.

ἐφοράω-ἐφορῶ: όραση, όραμα, ορατός, άόρατος, διορατικός, ενόραση (= διαίσθηση), εφορία, έφορος, εφορευτικός, εφοριακός. (Θυμήσου και παράγωγες λέξεις που έμαθες από τους υπόλοιπους χρόνους του ρήματος).

χωρέω-χωρῶ: χώρος, χώρα, χωρίο, χωράφι, χωρητικότητα, αναχώρηση, συγχώρεση, υποχώρηση, στενοχώρια.

τὸ πέρας: περαίωση, διεκπεραίωση, διεκπεραιωτικός, άπειρο (= χωρίς τέλος).

δωρέομαι-δωροῦμαι: δώρο, δωρεά, δωρεάν (επίρρημα), δόση, δοτικός, δοτός, απόδοση, διάδοση, έκδοση, εκδότης, επίδοση, παράδοση, παραδοτέος, προδοσία, προδότης, αναμεταδότης, σηματοδότης, ανέκδοτο, υπερδοσολογία.

ΑΓΓ dose, overdose, **ΓΑΛ** dose, Surdose, **ΓΕΡΜ** Dosis, Überdosis, **ΙΤΑΛ** dose, **ΙΣΠ** dosis, Sobredosis, **ΑΛΒ** Doza, Overdozë, **ΡΩΣ** Доза.

ἀπογιγνώσκω > *ἀπὸ* + *γιγνώσκω*: γνώση, ανάγνωση, γνώστης, αναγνώστης, άγνωστος, απόγνωση, διάγνωση, πρόγνωση.

ΑΓΓ Diagnosis, prognosis, **ΓΑΛ** Diagnostic, pronostic, **ΓΕΡΜ** Diagnose, Prognose, **ΙΤΑΛ** Diagnosi, prognosi, **ΙΣΠ** Diagnóstico, pronóstico, **ΑΛΒ** Diagnoza, prognoza, **ΡΩΣ** Диагноз, прогноз.

πλέω: πλεύση, πλους (ο), απόπλους, παράπλους, περίπλους, πλοίο, πλοηγός, πλοήγηση, ιστιοπλοΐα, ιστιοπλόος, πλωτός.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Αντιστοίχισε τις λέξεις της στήλης Α' με τις λέξεις της στήλης Β' από το αρχαίο κείμενο, που έχουν παρόμοια σημασία.

A	B
1. αρχή	α. παρήλικος
2. παλαιός	β. οϊκεΐος
3. μάχη	γ. πέμπω
4. ἐπιστέλλω	δ. ήγεμονία
5. φίλος	ε. κίνδυνος

3. Αναζήτησε στη μυθολογία, σχετικά με την πολιορκία και την πτώση της Τροίας, τις ιστορίες πίσω από τις παροιμιακές εκφράσεις «*φοβοῦ τοὺς Δαναοὺς καὶ δῶρα φέροντας*» και «*ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται*». Εξήγησε τη σημασία των παραπάνω μεταφορικών φράσεων και χρησιμοποίησέ τις σε σύντομες περιόδους λόγου.
4. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα διάβασες στο λεξιλόγιο και στις Οικογένειες λέξεων αυτής και των προηγούμενων ενοτήτων.
  - α. Τα λειφθέντα αρχεία του υπολογιστή πρέπει να τοποθετηθούν στους αντίστοιχους φακέλους.
  - β. Χαιρόταν πολύ με τα νέα του υποδύματα.
  - γ. Η εξεταστέα ύλη θα δωθεί από τον καθηγητή αφού ολοκληρώσουμε τα κεφάλαια.
  - δ. Οι νέοι συνήθως απολαμβάνουν την παρέα των συνομηλίκων τους.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Το καλοκαίρι δεν θα πάμε διακοπές. Θα παραμείνουμε **εντός** των τειχών...
- Η καθηγήτριά μας δεν **φείδεται** επαίνων, όταν βλέπει ότι προσπαθούμε.
- Ο αρθρογράφος προχωρά σε σημαντικά συμπεράσματα, **ιδία**, όσον αφορά το πρόβλημα της ανεργίας.

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό

Γραμματική

Παθητικοί χρόνοι

- ▶ Εντόπισε στο κείμενο της ενότητας τα ρήματα *έγεννήθη*, *ένεπρήσθη* και το απαρέμφατο *καταφλεχθῆναι*, που βρίσκονται σε αόριστο.

Διαπιστώνεις κάποια διαφορά σε σχέση με την κλίση του αορίστου της Ν.Ε.:

Στην Α.Ε. η μέση και η παθητική διάθεση σχηματίζονταν με τις ίδιες καταλήξεις σε όλους τους χρόνους εκτός από τον μέλλοντα και τον αόριστο. Ο σχηματισμός αυτών των δύο χρόνων διέφερε και γινόταν με δύο τρόπους:

- με την προσθήκη του προσφύματος -θη- (ή -θε-) μεταξύ του θέματος και της κατάληξης (παθητικός μέλλ. α' και παθ. αόρ. β')
- με την προσθήκη του προσφύματος -η- (ή -ε-) μεταξύ του θέματος και της κατάληξης (παθητικός μέλλ. β' και παθ. αόρ. β')

Α.Α.Ε.Γ.

Α.Κ.Ν.

Σχηματισμός Παθητικού Μέλλοντα Α΄

θέμα	πρόσφυμα	κατάληξη
λυ	θή	σομαι

Κλίση

Οριστική	Ευκτική	Απαρέμφατο
λυ-θήσομαι	λυ-θησοίμην	λυ-θήσεσθαι
λυ-θήσει/η	λυ-θήσοιο	
λυ-θήσεται	λυ-θήσοιτο	Μετοχή
λυ-θησόμεθα	λυ-θησοίμεθα	λυ-θησόμενος
λυ-θήσεσθαι	λυ-θήσοισθε	λυ-θησομένη
λυ-θήσονται	λυ-θήσοιντο	λυ-θησόμενον

Σχηματισμός Παθητικού Αορίστου Α΄

αύξηση	θέμα	πρόσφυμα	κατάληξη
έ	λύ	θη	ν

Κλίση

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική
έ-λύ-θην	λυ-θῶ	λυ-θείην
έ-λύ-θης	λυ-θῆς	λυ-θείης
έ-λύ-θη	λυ-θῆ	λυ-θείη
έ-λύ-θημεν	λυ-θῶμεν	λυ-θείημεν/λυ-θειῖμεν
έ-λύ-θητε	λυ-θῆτε	λυ-θείητε/λυ-θειῖτε
έ-λύ-θησαν	λυ-θῶσι(ν)	λυ-θείησαν/λυ-θειῖεν

Προστακτική	Απαρέμφατο
-	λυ-θῆναι
λύ-θητι	
λυ-θήτω	Μετοχή
-	λυ-θείς
λύ-θητε	λυ-θειῖσα
λυ-θέντων/λυ-θήτωσαν	λυ-θὲν

Με οδηγό τη Γραμματική της Ν.Ε., αξιολόγησε αν ο σχηματισμός και η κλίση του παθητικού μέλλοντα και αορίστου θυμίζουν παθητικούς τύπους που χρησιμοποιούμε και σήμερα. Διατυπώστε τις παρατηρήσεις σας στην τάξη.

Για τον σχηματισμό των παθητικών τύπων των αφωνόληκτων ρημάτων πρέπει να κάνουμε τις εξής μετατροπές πριν από το πρόσφυμα -θη-:

- κ, γ, χ, ττ (σσ) + θη → χθη: π.χ. διώκομαι → διωχθήσομαι
- π, β, φ, πτ + θη → φθη: π.χ. πέμπομαι → πεμφθήσομαι
- τ, δ, θ, ζ + θη → σθη: π.χ. πείθομαι → πεισθήσομαι

ΠΙΝΑΚΑΣ
ΡΗΜΑΤΩΝ
ΣΤΟΝ ΠΑΘΗΤΙΚΟ
ΑΟΡΙΣΤΟ

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Συμπλήρωσε τον πίνακα γράφοντας τις λέξεις που σου δίνονται στον ίδιο τύπο στον άλλο χρόνο.

ληφθέντων, ἐδόθη, καταλυθῆναι

ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ

2. Σχημάτισε τους τύπους του παθητικού μέλλοντα και παθητικού αορίστου των ρημάτων της πρώτης στήλης, στο πρόσωπο και την ἐγκλίση που βρίσκονται.

ΡΗΜΑΤΑ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
φονεύεται		
κωλύεσθαι		
διδασκόμεθα		
παιδεύεσθε		

3. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους τύπους του παθητικού μέλλοντα α' και παθητικού αορίστου α', όπου υπάρχουν, και διόρθωσέ τους.

- Φαρνάβαζος κατεδιώχθησαν ὑπὸ Ἀλκιβιάδου.
- Ἐπέμφθητε ὑπὸ Ἀθηναίων Δωρόθεος, Φιλοκύδης, Θεογένης καὶ Μαντίθεος.
- Λύσανδρος ἐξεπέμφθημεν ναύαρχος ὑπὸ Λακεδαιμονίων.
- Ἐλένη ἀδίκως ὑβρίσθητο.
- Εἰ λόγῳ ἐπέισθη Ἐλένη, οὐκ ἠδίκησεν ἀλλ' ἠτύχησεν.

Συντακτικό

Παθητική σύνταξη – Ποιητικό αίτιο

Θυμάσαι την παθητική σύνταξη στη νέα ελληνική; Συμβουλευσου και το **Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας**, Π. Μπίλλα, §§65-66.

- ▶ Βρες το ρήμα, το υποκείμενο και το ποιητικό αίτιο στη νεοελληνική πρόταση:
Το δημοκρατικό πολίτευμα καταλύθηκε από τους Τριάκοντα. (Ν.Ε.)
- ▶ Βρες το ρήμα, το υποκείμενο και το ποιητικό αίτιο στην αρχαία ελληνική πρόταση:
Ὁ δῆμος κατελύθη ὑπὸ τῶν Τριάκοντα. (Α.Ε.)

Τα ρήματα των παραπάνω προτάσεων ονομάζονται **παθητικά ρήματα**, επειδή φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους παθαίνει κάτι από κάποιον άλλον.

- ▶ Προσπάθησε να εντοπίσεις στο απόσπασμα της ενότητας τέτοιου είδους ρήματα.

Τα ρήματα αυτά δέχονται **ποιητικό αίτιο**, που δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο παθαίνει κάτι το υποκείμενο.

Μορφές που μπορεί να έχει το ποιητικό αίτιο:

- ὑπὸ + γενική, π.χ. *Ἀπέθανεν ὑπὸ λοιμοῦ.*
- παρά, ἐκ, πρὸς, ἀπὸ + γενική, π.χ. *Ταῦτα ἐπράχθησαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων.*
- δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου, π.χ. *Ταῦτα ἐλέγετό μοι πρότερον.*

Σ.Α.Ε.Γ.

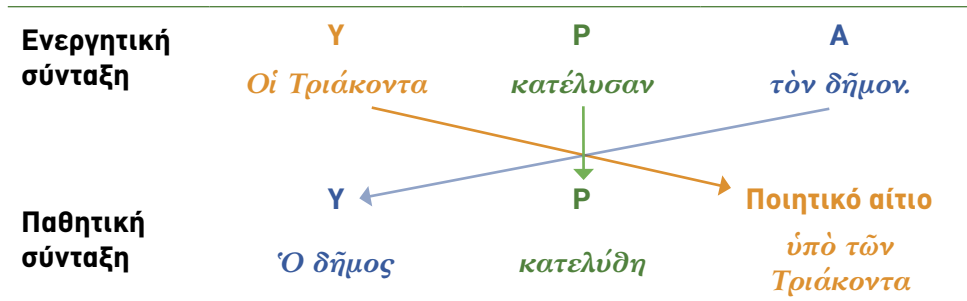
Όπως γνωρίζεις από τα νέα ελληνικά, για να **μετατρέψουμε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική** ακολουθούμε την εξής διαδικασία:

α. Τρέπουμε το Αντικείμενο της Ε.Φ. σε Υποκείμενο στην Π.Φ.

β. Μεταφέρουμε το ρήμα στον αντίστοιχο χρόνο της Π.Φ.

γ. Το Υποκείμενο της Ε.Φ. το **μετατρέπουμε σε** ποιητικό αίτιο.

Την αντίστροφη πορεία ακολουθούμε για μετατροπή από παθητική σε ενεργητική σύνταξη.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

- Μπορείς να εντοπίσεις την παθητική σύνταξη και το ποιητικό αίτιο στο προηγούμενο απόσπασμα του Δίωνα (Περὶ Βασιλείας Δ', 4), σελ. 115;
- Να εντοπίσεις το υποκείμενο του παθητικού ρήματος και το ποιητικό αίτιο στις προτάσεις και να μετατρέψεις τη σύνταξη από παθητική σε ενεργητική.
  - Οἱ Κερκυραῖοι κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Κορινθίων ἐς τὴν γῆν.
  - Περικλῆς ἠρέθη στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.
  - Σωκράτης ὁμολογεῖται παρὰ πάντων σοφὸς εἶναι.
  - Οἱ πολῖται τῶν Θηβῶν διεφθάρησαν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου.

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Είδαμε πώς η μεγάλη νίκη του Αλέξανδρου στα Γαυγάμλα σήμανε το τέλος του περσικού κράτους και την ανάδειξη του Αλέξανδρου ως απόλυτου άρχοντα της Ασίας.
- Διαπιστώσαμε τις στρατηγικές και πολιτικές ικανότητες του Αλέξανδρου και το πώς πρόβαλε ο Πλούταρχος στο πρόσωπό του αξίες κοινές για ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο.
- Μάθαμε τον σχηματισμό του παθητικού μέλλοντα και του παθητικού αορίστου.
- Μελετήσαμε τη λειτουργία της παθητικής σύνταξης και τον ρόλο του ποιητικού αίτιου.

Αναστοχαστική και ομαδική δημιουργική εργασία

Ερευνήστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες τι ήταν οι **ξενηλασίες** στην αρχαία Σπάρτη και πώς η ετυμολογία της λέξης σχετίζεται με τη σημασία της. Γράψτε μία κριτική (150-200 λέξεις) για τη συνήθεια αυτή των Σπαρτιατών και συγκρίνετέ τη με ένα φαινόμενο της εποχής μας, την ξενοφοβία. Παρουσιάστε τα ευρήματά σας στην τάξη.

Στη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα:	Καθόλου	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
Συμμετείχα ενεργά κατά τη διάρκεια του μαθήματος;				
Εξέφρασα τις απορίες μου για κάτι που δεν κατανόησα;				
Συνέβαλα ικανοποιητικά στις ομαδικές δραστηριότητες;				
Μπορώ να αναδιηγηθώ το περιεχόμενο των κειμένων που μελετήσαμε;				

Στα βάθη της Ασίας: δυσχέρειες και κακουχίες

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα μάθουμε για τη γενναιοδωρία του Αλέξανδρου προς τους φίλους του και πώς τους παρακινούσε στη μάχη μέσω του προσωπικού του παραδείγματος.
- ▶ Θα δούμε με ποιον τρόπο αντιμετώπιζε τις ύβρεις και τις κακολογίες εναντίον του αλλά και πώς ο χαρακτήρας του άρχισε σταδιακά να σκληραίνει.
- ▶ Θα διαπιστώσουμε μέσα από μία χαρακτηριστική σκηνή ότι ο Αλέξανδρος αντιμετώπιζε ισότιμα στις κοινές κακουχίες τον εαυτό του με τους στρατιώτες του.
- ▶ Θα κατανοήσουμε πώς η προσωπικότητα του Αλέξανδρου αποτελούσε ικανό κίνητρο, ώστε να τον ακολουθεί οπουδήποτε ο στρατός.

Ακόμη

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο.
- ▶ Θα μάθουμε να κλίνουμε τον αόριστο β' στη μέση φωνή.

Λέξεις-κλειδιά: Δυσχέρειες, κακουχίες, φιλίες, αόριστος β' μ.φ.

Εισαγωγικό σημείωμα

Από το κεφάλαιο 39 μέχρι το κεφάλαιο 42.4 ξεκινά μια μεγάλη παρέκβαση του Πλούταρχου, που αποσκοπεί στην ανάδειξη των θετικών χαρακτηριστικών του πρωταγωνιστή του.

Ο Αλέξανδρος έχει πλέον μεγάλο πλούτο στα χέρια του, τον οποίο καλείται να διαχειριστεί. Παρά τις όποιες αντιδράσεις των φίλων του εναντίον του, οι δεσμοί με τους συμπολεμιστές του στα βάθη της Ασίας γίνονται πιο ισχυροί από ποτέ.

Αντιδράσεις εναντίον του Αλέξανδρου

Περίληψη 35.1-38.8 Ο Αλέξανδρος δεν συνέχισε την καταδίωξη του Δαρείου, ο οποίος κατευθύνθηκε στη Μηδία. Επιτέθηκε και κυριεύσε τη Βαβυλώνα, η οποία είχε ιδιαίτερα θερμό κλίμα και κάποια πηγή νάφθας (θειάφι). Πάνω από τριάντα ημέρες έμεινε εκεί και στη συνέχεια κατέλαβε τα Σούσα. Στα ανάκτορα βρήκε πολλούς θησαυρούς και μεγάλη πολυτέλεια. Στην πορεία του προς την Περσία, είχε ως οδηγό έναν Λύκιο στην καταγωγή, που τον βοήθησε να νικήσει τον σατράπη Αριοβαρζάνη. Τότε λέγεται ότι ο Αλέξανδρος διέταξε να εκτελεστούν όλοι οι αιχμάλωτοι. Ο Πλούταρχος αναφέρει επίσης ένα περιστατικό (πιθανώς μη πραγματικό γεγονός), κατά το οποίο ο Αλέξανδρος βρήκε πεσμένο το άγαλμα του Ξέρξη και ύστερα από πολλή περισυλλογή για το αν έπρεπε να το σηκώσει, δεν το έκανε. Στην Περσέπολη ο Αλέξανδρος έμεινε τέσσερις μήνες. Κάποιο βράδυ, παρασυρμένος από μία εταίρα, τη Θαΐδα, και σε κατάσταση μέθης έβαλε φωτιά στα ανάκτορα του Ξέρξη ως εκδίκηση για τις καταστροφές των Περσών στην Ελλάδα. Αργότερα μετανόησε για αυτήν του την πράξη.

Ο ΜΕΓΑ-
ΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ Η ΣΚΙΑ
ΤΟΥ (Α')

ΠΑΛΑΤΙ ΣΤΑ
ΣΟΥΣΑ
& ΤΕΧΝΗ

ΠΑΛΑΤΙ
ΣΤΑ ΣΟΥΣΑ

ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ
ΣΤΗΝ
ΠΕΡΣΕΠΟΛΗ

ΠΑΛΑΤΙ
ΣΤΗΝ
ΠΕΡΣΕΠΟΛΗ

Α | Κείμενο

[39.1] Φύσει δ' ὦν μεγαλοδωρότατος, ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν εἰς τοῦτο τῶν πραγμάτων αὐξομένων· καὶ προσῆν ἢ φιλοφροσύνη, μεθ' ἧς μόνης ὡς ἀληθῶς οἱ διδόντες χαρίζονται.

Περίληψη 39.2-40.5 Ο Πλούταρχος παραθέτει παραδείγματα από τα οποία φαίνεται η γενναιοδωρία του Αλέξανδρου. Ενώ όμως φρόντιζε να μοιράζει τα πλούτη και τα αγαθά του στους φίλους, στους στρατηγούς και στους στρατιώτες του, τους συμβούλευε να αποφεύγουν τον τρυφηλό βίο, για να μη βρεθούν στην ίδια κατάσταση με αυτούς που κατέκτησαν. Ο ίδιος μάλιστα φρόντιζε να ασκείται οργανώνοντας κυνήγια και διάφορες άλλες δραστηριότητες.

[41.1] Ἀλέξανδρος μὲν οὖν ἑαυτὸν ἀσκῶν ἅμα καὶ τοὺς ἄλλους παροξύνων πρὸς ἀρετὴν ἐκινδύνευεν· οἱ δὲ φίλοι διὰ πλοῦτον καὶ ὄγκον ἤδη τρυφᾶν βουλόμενοι καὶ σχολάζειν, ἐβαρύνοντο τὰς πλάνας καὶ τὰς στρατείας, καὶ κατὰ μικρὸν οὕτω προῆλθον εἰς τὸ βλασφημεῖν καὶ κακῶς λέγειν αὐτόν. [41.2] ὁ δὲ καὶ πάνυ πρᾶως ἐν ἀρχῇ πρὸς ταῦτα διέκειτο, φάσκων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκούειν εὖ ποιοῦντα.

Περίληψη 41.3-42.2 Ο Αλέξανδρος ενδιαφερόταν έμπρακτα για τους φίλους του και τους αντιμετώπιζε με αγάπη και ευγένεια. Έβρισκε χρόνο να αλληλογραφήσει μαζί τους για διάφορα θέματα.

[42.3] ἀλλ' ὕστερόν γ' αὐτὸν ἐξετράχυναν αἱ πολλὰ διαβολαί, διὰ τῶν ἀληθῶν πάροδον <καὶ> πίστιν ἐπὶ τὰ ψευδῆ λαβοῦσαι, [42.4] καὶ μάλιστα κακῶς ἀκούων ἐξίστατο τοῦ φρονεῖν, καὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος, ἅτε δὴ τὴν δόξαν ἀντὶ τοῦ ζῆν καὶ τῆς βασιλείας ἠγαπηκῶς.

B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

α. Κύκλωσε στα αποσπάσματα 41.1-41.2 τα επιρρήματα και υπογράμμισε τους εμπρόθετους επιρρηματικούς προσδιορισμούς που συμπληρώνουν το νόημα των ρημάτων, των μετοχών και των απαρεμφάτων. Αν δυσκολεύεσαι στην αναγνώριση των τύπων, χρησιμοποίησε τον πίνακα με το λεξιλόγιο που σου δίνεται παρακάτω και το γλωσσάριο στο τέλος του βιβλίου. **β.** Σχημάτισε ένα δενδρόγραμμα με τη συντακτική δομή του αποσπάσματος 41.1.

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Προσπαθήστε να αποδώσετε συνεργαζόμενοι σε δυάδες στη Ν.Ε. τα αποσπάσματα με τη βοήθεια των πλαγιότιτλων και του λεξιλογίου που σας δίνεται. Ακούστε και τις αποδόσεις των συμμαθητών σας και σχολιάστε τις.

- Η φυσική γενναιοδωρία και η φιλοφροσύνη του Αλέξανδρου.

[39.1] Φύσει δ' ὦν μεγαλοδωρότατος, ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν εἰς τοῦτο τῶν πραγμάτων αὐξομένων· καὶ προσῆν ἢ φιλοφροσύνη, μεθ' ἧς μόνης ὡς ἀληθῶς οἱ διδόντες χαρίζονται.

- > **φύσει** (δοτικοφανές επίρρημα): εκ φύσεως, από τη φύση του
- > **ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν εἰς τοῦτο**: ακόμη περισσότερο επιδόθηκε σε αυτό
- > **τῶν πραγμάτων αὐξομένων**: όταν τα αγαθά του αυξήθηκαν
- > **προσῆν**: υπήρχε επιπλέον
- > **μεθ' ἧς χαρίζονται**: με την οποία νιώθουν ευχαρίστηση, χαρά

- Ο Αλέξανδρος παροτρύνει τους άλλους στην ανδρεία διακινδυνεύοντας ο ίδιος.

[41.1] Ἀλέξανδρος μὲν οὖν ἑαυτὸν ἀσκῶν ἅμα καὶ τοὺς ἄλλους παροξύνων πρὸς ἀρετὴν ἐκινδύνευεν·

- > **ἅμα** (επίρρ.): ταυτόχρονα, συνάμα
- > **παροξύνων**: παρακινώντας, παροτρύνοντας

- Η δυσφορία και οι κακολογίες των φίλων του Αλέξανδρου.

οἱ δὲ φίλοι διὰ πλοῦτον καὶ ὄγκον ἤδη τρυφᾶν βουλόμενοι καὶ σχολάζειν, ἐβαρύνοντο τὰς πλάνας καὶ τὰς στρατείας, καὶ κατὰ μικρὸν οὕτω προῆλθον εἰς τὸ βλασφημεῖν καὶ κακῶς λέγειν αὐτόν.

- > **ὁ ὄγκος** (εδώ): έπαρση
- > **τρυφάω-τρυφῶ**: ζω στον πλοῦτο, στη χλιδή
- > **σχολάζω**: μένω αδρανής, δεν κάνω τίποτα
- > **βαρύνομαι**: δυσανασχετώ, νιώθω κάτι σαν βάρος
- > **ἡ πλάνη**: η περιπλάνηση
- > **κατὰ μικρόν**: λίγο λίγο, σταδιακά
- > **βλασφημέω-βλασφημῶ**: υβρίζω, μιλά άσχημα
- > **κακῶς λέγω**: κακολογώ, κατηγορώ

- Η ψύχραιμη αντίδραση και εξήγηση του Αλέξανδρου.

[41.3] ὁ δὲ καὶ πάνυ πρῶως ἐν ἀρχῇ πρὸς ταῦτα διέκειτο, φάσκων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκούειν εὖ ποιῶντα.

- > **πάνυ πρῶως**: πολύ ήρεμα, πολύ ψύχραιμα
- > **φάσκων**: λέγοντας [μετοχή του ρ. *φημι* (= λέω, υποστηρίζω, ισχυρίζομαι)]
- > **βασιλικόν**: χαρακτηριστικό του βασιλιά
- > **κακῶς ἀκούω**: κακολογούμαι
- > **εὖ ποιῶντα**: αν και κάνει ευεργεσίες [μετοχή του *εὖ ποιῶ* (= ευεργετώ)]

- Η αλλαγή του χαρακτήρα του από τις συκοφαντίες και τα ψεύδη.

[42.3] ἀλλ' ὕστερόν γ' αὐτὸν ἐξετραχύναν αἱ πολλαὶ διαβολαί, διὰ τῶν ἀληθῶν πάροδον <καὶ> πίστιν ἐπὶ τὰ ψευδῆ λαβοῦσαι,

- > **ἐκτραχύνω**: κάνω κάποιον σκληρό
- > **ἡ διαβολή**: συκοφαντία [από το ρήμα *διαβάλλω* (= συκοφαντώ)]. Βλ. και διάβολος
- > **διὰ τῶν ἀληθῶν**: μέσω αυτών που ήταν αλήθεια
- > **λαβοῦσαι πάροδον καὶ πίστιν ἐπὶ τὰ ψευδῆ**: βρίσκοντας δρόμο να γίνουν πιστευτά και τα ψέματα [*ἡ πάροδος*: πέρασμα, δρόμος (*παρὰ + ὁδός*)]

- Η αντίδραση του Αλέξανδρου στην κατηγορία ότι είναι φιλόδοξος.

[41.4] καὶ μάλιστα κακῶς ἀκούων ἐξίστατο τοῦ φρονεῖν, καὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος, ἅτε δὴ τὴν δόξαν ἀντὶ τοῦ ζῆν καὶ τῆς βασιλείας ἠγαπηκώς.

- > **ἐξίστατο τοῦ φρονεῖν**: έβγαине εκτός εαυτοῦ
- > **χαλεπός**: δύστροπος, σκληρός
- > **ἀπαραίτητος**: αλύγιστος, αδυσώπητος, αδιάλλακτος [*ἀ + παραιτέω-παραιτῶ* (= αλλάζω)]
- > **ἅτε**: διότι (τον κατηγορούσαν)

2. Υποδύσου έναν από τους φίλους του Αλέξανδρου, ο οποίος τον κατηγορεί στους υπόλοιπους για την αλλαγή του χαρακτήρα του. Περιέγραψε σε 60-80 λέξεις αυτή την αλλαγή με βάση το κείμενο. Μπορείς να ακούσεις τι έγραψαν οι συμμαθητές/τριές σου.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **Φύσει δ' ὦν μεγαλοδωρότατος... φιλοφροσύνη**: Για άλλη μια φορά ο Πλούταρχος εστιάζει στον χαρακτήρα του Αλέξανδρου.
- > **Αλέξανδρος μὲν οὖν ἑαυτὸν ἀσκῶν... πρὸς ἀρετὴν ἐκινδύνευεν**: Χαρακτηριστικό του μεγάλου ηγέτη είναι να δίνει ο ίδιος πρώτος το παράδειγμα για καλά έργα, πράγμα το οποίο ο Αλέξανδρος έκανε ακόμα και με τον τρόπο που διακινδύνευε στη μάχη.
- > **οἱ δὲ φίλοι διὰ πλοῦτον καὶ ὄγκον... ἐβαρύνοντο τὰς πλάνας καὶ τὰς στρατείας**: Για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, που έδινε έμφαση στις πνευματικές και ηθικές αξίες, ήταν απορριπτέος ο τρόπος ζωής του κόσμου της Ανατολής, ο οποίος, κατά την αντίληψη των Ελλήνων, χαρακτηριζόταν από τη κλιδή και την προσκόλληση στα υλικά αγαθά. Παρ' όλα αυτά, ο στρατὸς καταπονημένος από την εκστρατεία, όσο απομακρύνεται από την Ελλάδα, φαίνεται να «απομακρύνεται» και από τα πρότυπα ζωής του. Πρόσεξε με ποιον τρόπο ο Πλούταρχος αναδεικνύει την προσωπικότητα του Αλέξανδρου σε σχέση με τη στάση των υπόλοιπων συντρόφων του.

- > «φάσκων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκούειν εὖ ποιῶντα: Ο Αλέξανδρος συναισθάνεται και γνωρίζει ότι ως βασιλιάς υπόκειται στην κριτική των πολλών, ακόμα κι αν κάποιες φορές αυτή είναι άδικη. Γι' αυτό και, αρχικά, αντιμετωπίζει συγκρατημένα και ώριμα τις διάφορες κακολογίες.
- > καὶ μάλιστα κακῶς ἀκούων ἐξίστατο τοῦ φρονεῖν: Ο Πλούταρχος δεν επιδιώκει να παρουσιάσει μια ωραιοποιημένη εικόνα του Αλέξανδρου. Η ανθρώπινη φύση του υποκύπτει στα ανθρώπινα ελαττώματα.
- > διὰ πλοῦτον καὶ ὄγκον... ἄτε ἡγαπηκῶς: Ο συγγραφέας αισθάνεται την ανάγκη να τεκμηριώσει τους παραπάνω τρόπους συμπεριφοράς τόσο του Αλέξανδρου όσο και των συντρόφων του.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Διαχώρισε σε δύο στήλες τα θετικά και τα αρνητικά χαρακτηριστικά του Αλέξανδρου, που διαφαίνονται στο απόσπασμα. Σχολιάσε τα σε μία παράγραφο (100-120 λέξεις).
2. Σε προηγούμενες ενότητες ο Πλούταρχος έδωσε έμφαση στη σημασία που είχε η ανατροφή που έλαβε ο Αλέξανδρος για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του. Ωστόσο, στην αρχή του αποσπάσματος κάνει λόγο για τα έμφυτα χαρακτηριστικά του. Θεωρείς ότι η εξέλιξη ενός ανθρώπου εξαρτάται μόνο από τα φυσικά του γνωρίσματα ή και από άλλους παράγοντες (π.χ. οικογένεια, σχολείο); Απάντησε σε ένα άρθρο 100-120 λέξεων.
3. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Αρριανού *Άλεξάνδρου Ανάβασις*. Με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο, εντόπισε στοιχεία της προσωπικότητας του Αλέξανδρου και σύγκρινέ τα με αυτά που αναφέρει ο Πλούταρχος. Γράψε μια παράγραφο 80-100 λέξεων, η οποία θα αναπτύσσεται με σύγκριση.
 [...] έβασίλευσε δὲ δώδεκα ἔτη καὶ τοὺς ὀκτὼ τούτους μῆνας, τό τε σῶμα κάλλιστος καὶ φιλοπονώτατος καὶ ὀξύτατος γενόμενος καὶ τὴν γνώμην ἀνδρειότατος καὶ φιλοτιμότατος καὶ φιλοκινδυνότατος καὶ τοῦ θείου ἐπιμελέστατος· [7.28.2] ἡδονῶν δὲ τῶν μὲν τοῦ σώματος ἐγκρατέστατος, τῶν δὲ τῆς γνώμης ἐπαίνου μόνου ἀπληστότατος· [...] καὶ τὸν θυμὸν τοῖς στρατιώταις ἐπᾶραι καὶ ἐλπίδων ἀγαθῶν ἐμπλήσαι καὶ τὸ δεῖμα ἐν τοῖς κινδύνοις τῷ ἀδεῖ τῷ αὐτοῦ ἀφανίσαι, ξύμπαντα ταῦτα γενναιοτάτος. [7.28.3] καὶ οὖν καὶ ὅσα ἐν τῷ ἐμφανῆ πρᾶξαι, ξὺν μεγίστῳ θάρσει ἔπραξεν, ὅσα τε φθᾶσας ὑφαρπάσαι τῶν πολεμίων, πρὶν καὶ δεῖσαί τινα αὐτὰ ὡς ἐσόμενα, προλαβεῖν δεινότητος· καὶ τὰ μὲν ξυντεθέντα ἢ ὁμολογηθέντα φυλάξει θεβαιοτάτος, πρὸς δὲ τῶν ἐξαπατώντων μὴ ἄλῶναι ἀσφαλέστατος, χρημάτων τε ἐς μὲν ἡδονὰς τὰς αὐτοῦ φειδωλότατος, ἐς δὲ εὐποΐαν τῶν πέλας ἀφρονώτατος.
 Ἀρριανός, *Άλεξάνδρου Ανάβασις*, 7, 28, 1-3
4. Με τη βοήθεια του καθηγητή της Πληροφορικής, δημιούργησε ένα γράφημα γραμμής, που θα απεικονίζει τα στάδια από τα οποία περνά η σχέση του Αλέξανδρου με τους συντρόφους του. Σχολίασε το συμπέρασμα σε μία παράγραφο 100-120 λέξεων.

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

χαρίζομαι: χάρισμα, χαριστικός, χαρισματικός, χάρη, άχαρος, χαριτωμένος, ευχαρίστηση.
παροξύνω > *παρά* + *ὀξύς*: οξύς, οξύνους (= έξυπνος, ευφυής), ὀξυνση, παρόξυνση, οξύτητα, οξυγόνο, οξυγώνιος, οξυδέρκεια (= προνοητικότητα, διορατικότητα), οξυδερκής.

ΑΡΡΙΑΝΟΣ,
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ,
7, 28, 1-3

τρυφάω-τρυφῶ: ἡ τρυφή (= η πολυτέλεια), τρυφηλός (= πολυτελής), τρυφηλότητα.
ἡ πλάνη > πλανάομαι-πλανῶμαι: περιπλάνηση, πλανήτης, πλανητάριο, πλανευτής, πλανόδιος, αποπλάνηση, λαοπλάνος (= δημαγωγός, αυτός που αποπροσανατολίζει την κοινή γνώμη).

ΑΓΓ planet, **ΓΑΛ** planète, **ΓΕΡΜ** Planet, **ΙΤΑΛ** pianeta, **ΙΣΠ** planeta, **ΑΛΒ** Planeti, **ΡΩΣ** Планета.

σχολάζω: σκόλη (= αργία), σχολαστικός, σχολαστικότητα, αργόσχολος, ασχολία, σχολή.

ΑΓΓ school, **ΓΑΛ** école, **ΓΕΡΜ** Schule, **ΙΤΑΛ** scuola, **ΙΣΠ** escuela, **ΑΛΒ** Shkolla, **ΡΩΣ** Школа.

βλασφημέω-βλασφημῶ: βλασφημία, βλάσφημος, φήμη.

ΑΓΓ blasphemer, **ΓΑΛ** blasphémateur, **ΙΣΠ** blasfemo, **ΑΛΒ** Blasfemues.

ζήω-ζῶ: ζωή, ζωηρός, ζωντανία, ζωικός, ζωτικός, ζωτικότητα, ευζωία (= η καλή ζωή), ζώο, ζωογόνος, αναζωογόνηση, ζώυφιο.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Με τη βοήθεια του **Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής**, δες τι σημαίνουν σήμερα οι λέξεις: σχολαστικός, βλάσφημος, απαραίτητος. Πώς νομίζεις ότι σχετίζεται η σημερινή τους σημασία με αυτήν των αντίστοιχων τύπων που εντοπίζουμε στο απόσπασμα;
3. Ανάφερε σύνθετα ρήματα από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου χρησιμοποιώντας ως α' συνθετικό τις προθέσεις που σου δίνονται:

ἐκ + ἀσκῶ .....

πρὸ + δίδωμι .....

ἐν + πλοῦτος .....

διὰ + ὄγκος .....

ἐκ + στρατεία .....

4. Αναζήτησε στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** τη σημασία των λέξεων στις ομάδες παρώνυμων λέξεων που σου δίνονται. Παρώνυμα ονομάζονται οι λέξεις που μοιάζουν στην προφορά, αλλά έχουν διαφορετική σημασία. Στη συνέχεια δημιούργησε ένα μικρό λεξικό παρωνύμων. Δημιούργησε και άλλες ομάδες παρωνύμων με λέξεις από το κείμενο της ενότητας.

• τρυφηλός – τριφύλλι • κοίτη – κήτος – κύτος • βούλομαι – βουλεύομαι

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Δεν κρατά ποτέ κακία σε κανέναν, είναι **φύσει** καλοπροαίρετος άνθρωπος.
- Από τότε που κέρδισε τον πρώτο λαχνό στο λαχείο διάγει βίο **τρυφηλό!**
- Ο καθηγητής μας **διάκειται** πάντοτε πολύ φιλικά προς το τμήμα μας.
- Δεν μπορώ να καταλήξω σε ένα συμπέρασμα από τα λεγόμενά του, αφού διαρκώς **φάσκει** και αντιφάσκει!
- Απορώ και **εξίσταμαι** με αυτά που λες! Αδικείς κάποιους ανθρώπους χωρίς να φταίει!

Α.Κ.Ν.

Α.Α.Ε.Γ.

Δεσμοί συντροφικότητας και φιλίας

A | Κείμενο

[42.7] ἔνθα δὴ Μακεδόνες ἀπήνησαν αὐτῷ τινες ὕδωρ ἐν ἄσκοις ἐφ' ἡμίονων κομίζοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ θεασάμενοι τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη μεσημβρίας οὔσης κακῶς ὑπὸ δίψους ἔχοντα, ταχὺ πλησάμενοι κράνος προσήνεγκαν. [42.8] πυθομένου δ' αὐτοῦ τίσι κομίζοιεν, «υἱοῖς» ἔφασαν «ἰδίους· ἀλλὰ σοῦ ζῶντος ἑτέρους ποιησόμεθα, κὰν ἐκείνους ἀπολέσωμεν». [42.9] ταῦτ' ἀκούσας, ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὸ κράνος· περιβλέψας δὲ καὶ θεασάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν ἵππεῖς ἅπαντας ἐγκεκλικότας ταῖς κεφαλαῖς καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποβλέποντας, ἀπέδωκεν οὐ πῶν, ἀλλ' ἐπαινέσας τοὺς ἀνθρώπους «ἂν γὰρ αὐτὸς» ἔφη «πίω μόνος, ἀθυμήσουσιν οὔτοι». [42.10] θεασάμενοι δὲ τὴν ἐγκράτειαν αὐτοῦ καὶ μεγαλοψυχίαν οἱ ἵππεῖς ἄγειν ἀνέκραγον θαρροῦντα καὶ τοὺς ἵππους ἐμάστιζον· οὔτε γὰρ κάμνειν οὔτε διψᾶν οὔθ' ὅλως θνητοὺς εἶναι νομίζειν αὐτούς, ἕως ἂν ἔχωσι βασιλέα τοιοῦτον.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

- α. *τινές, ἔχοντα, οὔσης, αὐτοῦ, ἰδίους, σοῦ, ἅπαντας*: Εντόπισε τις λέξεις του κειμένου στις οποίες αναφέρονται οι τύποι (λάβε υπόψη την πτώση, τον αριθμό και το γένος τους). Ποια συντακτική σχέση έχουν μεταξύ τους τα ζεύγη λέξεων που σχηματίστηκαν; Τι παρατήρησες για την πτώση, τον αριθμό και το γένος τους; Συμβαίνει το ίδιο στη νέα ελληνική;
- β. Σχημάτισε ένα δενδρόγραμμα με τη συντακτική δομή του 42.9.

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθιών/τριών σου και σχολίασέ τις.

- Τι μετέφεραν οι Μακεδόνες και από πού, όταν συνάντησαν τον Αλέξανδρο;

[42.7] ἔνθα δὴ Μακεδόνες ἀπήνησαν αὐτῷ τινες ὕδωρ ἐν ἄσκοις ἐφ' ἡμίονων κομίζοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ,

- > ἔνθα (επίρρημα): εκεί
- > ἀπήνησαν: συνάντησαν [αόριστος του ρ. ἀπαντάω-ἀπαντῶ (= συναντώ)]
- > ὁ ἡμίονος: το μουλάρι [ὁ ὄνος (= γαϊδούρι)]
- > κομίζω: μεταφέρω

- Σε ποια ώρα της ημέρας συνέβη αυτό και σε τι κατάσταση βρισκόταν ο Αλέξανδρος; Τι έκαναν τότε οι Μακεδόνες;

καὶ θεασάμενοι τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη μεσημβρίας οὔσης

- > θεασάμενοι: αφού αντίκρισαν [μετοχή αορίστου του ρ. θεάομαι-θεῶμαι (= βλέπω)]
- > ἡ μεσημβρία: το μεσημέρι

[42.7] κακῶς ὑπὸ δίψους ἔχοντα, ταχὺ πλησάμενοι κράνος προσήνεγκαν.

- > **κακῶς ἔχοντα**: να είναι σε άσχημη κατάσταση
- > **ταχὺ** (επίρρημα): γρήγορα
- > **πλησάμενοι**: αφού γέμισαν [μετοχή αορίστου του ρ. *πίμπλημι* (= γεμίζω)]
- > **προσήνεγκαν**: πρόσφεραν [αόριστος β΄ του ρ. *προσφέρω*]

- Για ποιους προοριζόταν κανονικά το νερό; Γιατί το προσέφεραν στον Αλέξανδρο και πώς δικαιολόγησαν την πράξη τους;

[42.8] πυθομένου δ' αὐτοῦ τίσι κομίζοιεν, «υἰοῖς» ἔφασαν «ἰδίοις· ἀλλὰ σοῦ ζῶντος ἐτέρους ποιησόμεθα, κἂν ἐκείνους ἀπολέσωμεν».

- > **πυθομένου**: όταν ζήτησε να μάθει, να πληροφορηθεί [μετοχή αορίστου β΄ του ρ. *πυθάνομαι* (= πληροφορούμαι)]
- > **τίσι**: για ποιους [δοτική πληθυντικού της ερωτηματικής αντωνυμίας *τίς, τίνας*]
- > **ἔφασαν**: αόριστος του ρ. *φημι* (θυμήσου προηγούμενες ενότητες)
- > **σοῦ ζῶντος**: αν εσύ είσαι ζωντανός
- > **κἂν**: κι αν ακόμη

- Τι έκανε ο Αλέξανδρος, αφού άκουσε τα λόγια τους; Ποιους είδε και τι έκαναν αυτοί;

[42.9] ταῦτ' ἀκούσας, ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὸ κράνος· περιβλέψας δὲ καὶ θεασάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν ἵππεῖς ἅπαντας ἐγκεκλικότας ταῖς κεφαλαῖς καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποβλέποντας,

- > **περιβλέψας**: αφού έστριψε ολόγυρα το κεφάλι (*περὶ* + *βλέπω*)
- > **περὶ αὐτόν**: γύρω από τον ίδιο
- > **ἐγκεκλικότας ταῖς κεφαλαῖς**: να έχουν σκύψει τα κεφάλια τους [μετοχή παρακειμένου του ρ. (*ἐγ*)κλίνω]

- Ήπια τελικά το νερό ο Αλέξανδρος; Πώς δικαιολόγησε την κίνησή του;

[42.9] ἀπέδωκεν οὐ πιὼν, ἀλλ' ἐπαινέσας τοὺς ἀνθρώπους «ἂν γὰρ αὐτὸς» ἔφη «πίω μόνος, ἀδυμήσουσιν οὗτοι».

- > **ἀπέδωκεν**: έδωσε πίσω, επέστρεψε. Βλ. απόδοση
- > **ἀδυμήσουσι(ν)**: θα στενοχωρηθούν, θα λυπηθούν [μέλλοντας του ρ. *ἀδυμέω-ἀδυμῶ*]

- Τι ήταν αυτό που οι ιππείς αντίκρισαν στον Αλέξανδρο; Πώς αντέδρασαν;

[42.10] θεασάμενοι δὲ τὴν ἐγκράτειαν αὐτοῦ καὶ μεγαλοψυχίαν οἱ ἵππεῖς ἄγειν ἀνέκραγον θαρροῦντα καὶ τοὺς ἵππους ἐμάστιζον·

- > **ἀνέκραγον ἄγειν**: φώναζαν, κραύγαζαν να τους οδηγή
- > **θαρροῦντα** (υποκείμενο μετοχής: *τὸν Ἀλέξανδρον*): έχοντας θάρρος, με θάρρος [μετοχή του ρ. *θαρρέω-θαρρῶ* (= έχω θάρρος, ενθαρρύνομαι)]
- > **μαστίζω**: μαστιγώνω. Π.χ. «Η πείνα μαστίζει τις χώρες του Τρίτου κόσμου»

- Ποιες ανθρώπινες ιδιότητες μπορούσαν, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, να ξεπεράσουν οι ιππείς και γιατί;

οὔτε γὰρ κάμνουν οὔτε διψᾶν οὔθ' ὄλως θνητοὺς εἶναι νομίζειν αὐτούς, ἕως ἂν ἔχωσι βασιλέα τοιοῦτον.

> **κάμνω**: κουράζομαι, κοπιάζω, είμαι ασθενής
> **αὐτούς**: *ἐαυτούς* (αυτοπαθητική αντωνυμία)

2. Είσαι ένας από τους ιππείς του Αλέξανδρου και παρακολούθησες τη σκηνή που περιγράφει ο Πλούταρχος. Παρόλο που τα χρόνια έχουν περάσει, στη μνήμη σου έχουν μείνει ολοζώντανες οι λεπτομέρειες. Έχεις επιστρέψει στη Μακεδονία και διηγείσαι το περαστικό στα εγγόνια σου. Άκουσε πώς το θυμούνται και οι άλλοι «ιππείς» της τάξης σου.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > *Μακεδόνες ἀπήνησαν αὐτῷ τινες... κακῶς ὑπὸ δίφους ἔχοντα*: Ο Πλούταρχος αφηγείται ένα περιστατικό ακόμα από την καθημερινότητα και τις δύσκολες συνθήκες της εκστρατείας, το οποίο του επιτρέπει να φωτίσει περισσότερο το ήθος του Αλέξανδρου.
- > *«...ἀλλὰ σοῦ ζῶντος ἐτέρους ποιησόμεθα, κἂν ἐκείνους ἀπολέσωμεν»*: Είναι χαρακτηριστική η αυταπάτηση του στρατού και η εξαιρετική αφοσίωσή του στο πρόσωπο του Αλέξανδρου. Αυτή η στάση, όπως δείχνει η συνέχεια της αφήγησης, ίσχυε και από την πλευρά του Αλέξανδρου προς τους στρατιώτες. Στα βάθη της Ασίας, σε συνθήκες μεγάλης δοκιμασίας, σε ένα περιβάλλον άγνωστο και, συχνά, φιλόξενο, ο εγκρατής Αλέξανδρος συναισθάνεται πως απέναντι στον κοινό κίνδυνο είναι όλοι ίσοι.
- > *«ἂν γὰρ αὐτός» ἔφη «πίω μόνος, ἀδυμήσουσιν οὔτοι»*: Ο ευθύς λόγος, για άλλη μια φορά, παρουσιάζει με εξαιρετική αμεσότητα και ζωντάνια το συμβάν.
- > *θεασάμενοι δὲ τὴν ἐγκράτειαν αὐτοῦ καὶ μεγαλοψυχίαν*: Χαρακτηριστικά που βασίζονται τόσο στις διδασκαλίες του Αριστοτέλη, όσο και, γενικότερα, στον τρόπο με τον οποίο ο Αλέξανδρος ανατράφηκε και εκπαιδεύτηκε.
- > *οἱ ἱππεῖς ἄγειν ἀνέκραγον θαρροῦντα καὶ τοὺς ἵππους ἐμάστιζον*: Παρατήρησε πώς η στάση του Αλέξανδρου όχι απλώς ανεβάζει το ηθικό των στρατιωτών, αλλά αποτελεί γι' αυτούς πηγή έμπνευσης, προκειμένου να ξεπεράσουν τις δυνάμεις τους. Με αυτόν τον τρόπο, μοιάζει να αναδύεται από τους χαρακτηριστικές των ανθρώπων το «φιλότιμο», μία έννοια με διαχρονική αξία, δημιουργήμα της ελληνικής γλώσσας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΔΡΑΧΜΕΣ

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Κρίνε τη στάση και τα λεγόμενα των στρατιωτών, όταν προσφέρουν στον Αλέξανδρο το νερό που προοριζόταν για τα παιδιά τους.
2. Οι ιππείς, παρά την εξάντληση και την ταλαιπωρία τους, εκδηλώνουν την ετοιμότητά τους για μάχη. Πώς αυτό σχετίζεται με τη συμπεριφορά του Αλέξανδρου και την άρνησή του να πει νερό;
3. Αφού εντοπίσεις στο κείμενο τα σημεία όπου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ευθύ λόγο, να εξηγήσεις τι προσφέρει αυτός στη συγκεκριμένη αφήγηση σε σχέση με τον πλάγιο λόγο.
4. Υποδύσου έναν από τους στρατιώτες του Αλέξανδρου στην εκστρατεία του και κατάγραψε στο ημερολόγιό σου το παραπάνω περιστατικό. Παρουσίασε στην τάξη τις σκέψεις, τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε αυτή η σκηνή.

5. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα από το έργο *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις* και, με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο, απαντήστε με την ομάδα σου στα εξής: Ποια είναι τα συναισθήματα του Αρριανού απέναντι στον Αλέξανδρο; Πώς εξηγεί την κίνηση του Αλέξανδρου; Λάβε υπόψη ότι το ένα από τα δύο κείμενα είναι βιογραφία.
- [6.26.1]** Ἐνθα δὴ ἔργον καλὸν εἶπερ τι ἄλλο τῶν Ἀλεξάνδρου οὐκ ἔδοξέ μοι ἀφανίσαι, ἢ ἐν τῆδε τῇ χώρᾳ πραχθὲν ἢ ἐτι ἔμπροσθεν ἐν Παραπαμισάδαις, ὡς μετεξέτεροι ἀνεγραφαν. ἰέναι μὲν τὴν στρατιὰν διὰ ψάμμου τε καὶ τοῦ καύματος ἤδη ἐπιφλέγοντος, ὅτι πρὸς ὕδωρ ἐχρῆν ἐξανύσαι· τὸ δὲ ἦν πρόσθεν τῆς ὁδοῦ· καὶ αὐτὸν τε Ἀλέξανδρον δίψει κατεχόμενον μόλις μὲν καὶ χαλεπῶς, πεζὸν δὲ ὅμως ἠγεῖσθαι· ὡς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας, οἷάπερ φιλεῖ ἐν τῷ τοιῷδε, κουφοτέρως φέρειν τοὺς πόνους ἐν ἰσότητι τῆς ταλαιπωρήσεως. **[6.26.2]** ἐν δὲ τούτῳ τῶν ψιλῶν τινὰς κατὰ ζήτησιν ὕδατος ἀποτραπέντας ἀπὸ τῆς στρατιᾶς εὐρεῖν ὕδωρ συλλελεγμένον ἐν τινι χαράδρᾳ οὐ βαθείᾳ, ὀλίγην καὶ φαύλην πίδακα· καὶ τοῦτο οὐ χαλεπῶς συλλέξαντας σπουδῇ ἰέναι παρ' Ἀλέξανδρον, ὡς μέγα δὴ τι ἀγαθὸν φέροντας· ὡς δὲ ἐπέλαζον ἤδη, ἐμβαλόντας ἐς κρᾶνος τὸ ὕδωρ προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. **[6.26.3]** τὸν δὲ λαβεῖν μὲν καὶ ἐπαινεῖσαι τοὺς κομίσαντας, λαβόντα δὲ ἐν ὄψει πάντων ἐκχέαι· καὶ ἐπὶ τῷδε τῷ ἔργῳ ἐς τοσόνδε ἐπιρρωσθῆναι τὴν στρατιὰν ζύμπασαν ὥστε εἰκάσαι ἄν τινα πότον γενέσθαι πᾶσιν ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ τὸ πρὸς Ἀλεξάνδρου ἐκχυθέν. τοῦτο ἐγώ, εἶπερ τι ἄλλο, τὸ ἔργον εἰς καρτερίαν τε καὶ ἅμα στρατηγίαν ἐπαινῶ Ἀλεξάνδρου.

Ἀρριανός, *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, 6,26. 1-3

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

Μακεδῶν - Μακεδονία: **ΑΓΓ** Macedonian, Macedonia, **ΓΑΛ** Macédonien, Macédoine, **ΓΕΡΜ** Mazedonisch, Mazedonien, **ΙΤΑΛ** Macedone, Macedonia, **ΙΣΠ** Macedonio, Macedonia, **ΑΛΒ** Maqedoni, Maqedoni, **ΡΩΣ** Македонский, Македония.

ἀπαντάω-ἀπαντῶ > ἀπό + ἀντῶ (= βρίσκομαι απέναντι): απάντηση, απαντητικός, συνάντηση, συναπάντημα, απέναντι, απεναντίας, κατάντια, προὔπαντῶ (= υποδέχομαι).

θεάομαι-θεῶμαι: θεά, θέαμα, θεαματικός, θέαση, θεατής, θέατρο, θεατρικός, αθέατος.

πίμπλημι: πλήθος, πληθυσμός, πλήρης, πληρότητα, πλήρωμα, πλημμύρα, απληστία, απληστος.

δαρρέω-δαρρῶ: θάρρος, θαρραλέος, ενθάρρυνση, ενθαρρυντικός, αποθάρρυνση, αποθαρρυντικός.

μαστίζω: μαστίγα, μαστίγιο, μαστίγωση, μαστιγοφόρο (δες στη Βιολογία).

ὁ ἵππεύς: ἵππος, ιππασία, ιππικός, ιππότης, ιπποδρομία, τέθριππο (= ἄρμα με τέσσερις ἵππους), ιππόκαμπος, ιπποπόταμος.

ΑΓΓ hippocampus, hippopotamus, **ΓΑΛ** Hippocampe, hippopotame, **ΙΤΑΛ** ippopotamo, **ΙΣΠ** hiporótamo, **ΑΛΒ** Hipopotami, **ΡΩΣ** Гиппопотам.

κάμνω: κάματος, μεροκάματο, ακάματος (= ακούραστος), ακαμάτρα (= τεμπέλα).

θνητός > (ἀπο)θνήσκω: θνησιμότητα, θνητότητα, θνησιγενής (= αυτός που πρόκειται να πεθάνει αμέσως μετά τη γέννησή του), θάνατος, αθανασία, θάνατος, θανάσιμος.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Συμπλήρωσε τον πίνακα με τις λέξεις από το αρχαίο κείμενο με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω λέξεις της Ν.Ε.

κάνω	πλήρης
άνυδρος	θέατρο
αθάνατος	κλίση
μέσος	προσκόμιση

3. Εξήγησε ποια είναι η σημασία των παρακάτω μεταφορικών φράσεων με τη βοήθεια του **Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής** από την Πύλη για την ελληνική γλώσσα.
  - Για κάποιους, οι δυνατότητες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποτελούν τον **δούρειο ίππο** για τη μελλοντική κατάργηση του δασκάλου!
  - Η φτώχεια εξακολουθεί να αποτελεί μία μεγάλη **μάστιγα** για τον πλανήτη.
  - Από μικρό παιδί ένιωθε τη **δίψα** για μάθηση!
4. Εντόπισε τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα διάβασες στις Οικογένειες λέξεων αυτής της ενότητας και της ενότητας 4.
  - α. Η πρόοδος της Ιατρικής τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει σε πλυθυσμιακή έκρηξη.
  - β. Δήλωσε στους υπεύθυνους του αεροδρομίου τα απωλεσθέντα αντικείμενα.
  - γ. Είχε θαρραλαία στάση απέναντι στο πρόβλημα.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Η ώρα είναι δέκα **προ μεσημβρίας**.
- Μας ζήτησε **γη και ύδωρ**, προκειμένου να μας κάνει τη χάρη που του ζητήσαμε!

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική

Αόριστος β' (Μέρος II) - Μέση Φωνή

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
ἐ-βαλ-όμεν	βάλ-ωμαι	βαλ-οίμην	-	βαλ-έσθαι	βαλ-όμενος
ἐ-βάλ-ου	βάλ-ῃ	βάλ-οιο	βαλ-οῦ		βαλ-ομένη
ἐ-βάλ-ετο	βάλ-ηται	βάλ-οιτο	βαλ-έσθω		βαλ-όμενον
ἐ-βαλ-όμεθα	βαλ-ώμεθα	βαλ-οίμεθα	-		
ἐ-βάλ-εσθε	βάλ-ησθε	βάλ-οισθε	βάλ-εσθε		
ἐ-βάλ-οντο	βάλ-ωνται	βάλ-οιντο	βαλ-έσθων		

Για τους κανόνες τονισμού στην προστακτική Μ.Φ δεξ, Γραμματική της Α.Ε. σελ. 195.

Τα συχνότερα ρήματα μέσης φωνής που σχηματίζουν αορίστο β΄

Ενεστώτας	Οριστ. Αορ. Β΄	Υποτ. Αορ. Β΄
ἀφικνέομαι-ἀφικνοῦμαι (= φτάνω)	ἀφικόμην	ἀφίκωμαι
γίγνομαι/εἶμι (= υπάρχω, γίνομαι)	ἐγενόμην	γένωμαι
ἔπομαι (= ακολουθῶ)	ἐσπόμην	σπῶμαι
τρέπομαι (= στρέφομαι προς κάτι)	ἐτραπόμην	τράπωμαι

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

- Να συμπληρώσεις τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τον κατάλληλο τύπο αορίστου β΄ των ρημάτων που βρίσκονται στην παρένθεση. Για το πρόσωπο λάβε υπόψη το υποκείμενο.
  - Μεγάλη συμφορὰ τῆ Σπάρτῃ ..... (γίγνομαι, οριστ. αορ. β΄).
  - Οἱ πολέμοιοι ..... (τρέπομαι, οριστ. αορ. β΄) εἰς φυγὴν.
  - Οἱ στρατιῶται ..... (ἔπομαι, οριστ. αορ. β΄) ἕως τέλους.
- Οι παρακάτω προτάσεις περιγράφουν κανόνες σχηματισμού του Αορίστου β΄, αλλά λείπουν λέξεις-κλειδιά. Συμπλήρωσε τις κατάλληλες λέξεις.
  - Το απαρέμφατο του Αορίστου β΄ Μέσης Φωνής (εἴτε ἀπλό εἴτε σύνθετο) τονίζεται στην .....
  - Το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής του Αορίστου β΄ (εἴτε ἀπλό εἴτε σύνθετο) κανονικά τονίζεται στη ..... και παίρνει .....

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Γνωρίσαμε τη γενναιοδωρία που ἔδειχνε προς τους φίλους του ο Αλέξανδρος.
- Είδαμε πώς ο Αλέξανδρος ἔδινε πρώτος το παράδειγμα στους κινδύνους της μάχης.
- Διαπιστώσαμε ότι ο στρατός ἄρχισε να δυσανασχετεῖ με τη συνέχιση της εκστρατείας.
- Πληροφορηθήκαμε πώς ο χαρακτήρας του Αλέξανδρου ἄρχισε σταδιακά να αλλάζει.
- Διαπιστώσαμε την αλληλεγγύη του Αλέξανδρου με τους στρατιώτες του μπροστά στους κοινούς κινδύνους και την αφοσίωση των τελευταίων στο πρόσωπό του.
- Μάθαμε την κλίση του αορίστου β΄ στη μέση φωνή.

Αναστοχαστική και ομαδική δημιουργική εργασία

Με τη βοήθεια του/της καθηγητή/καθηγήτριας της Βιολογίας και της ομάδας σου, αναζητήστε τι συμβαίνει στον ανθρώπινο οργανισμό από την ἔλλειψη νερού και πόσες μέρες ο άνθρωπος μπορεί να αντέξει χωρίς νερό. Δημιουργήστε μία παρουσίαση, η οποία θα αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο, θα συγκεντρωθούν τα αποτελέσματα της προηγούμενης έρευνάς σας και στο δεύτερο μέρος, θα περιγράψετε τη δεινή κατάσταση στην οποία βρίσκονταν ο Αλέξανδρος και ο στρατός εξαιτίας της ζέστης και της ἔλλειψης νερού. Πώς θα μπορούσε αυτή να εἶχε επηρεάσει την πορεία της εκστρατείας;

A. Επαναλαμβάνουμε - Εμπεδώνουμε το περιεχόμενο των κειμένων

4η Ενότητα Περίγραψε και αιτιολόγησε τη συμπεριφορά του Αλέξανδρου στις αιχμάλωτες γυναίκες της περσικής βασιλικής οικογένειας. Ποια στοιχεία του ήθους του προβάλλονται; Σήμερα, ποια πρέπει να είναι η στάση μας απέναντι στον «ξένο» που έρχεται στην πατρίδα μας (λόγω π.χ. ενός πολέμου), ιδίως όταν αυτός βρίσκεται σε μειονεκτική θέση;

5η Ενότητα Συγκέντρωσε πληροφορίες από το διαδίκτυο για τη μάχη στα Γαυγάμηλα και προσπάθησε να απαντήσεις στο γιατί η μάχη αυτή υπήρξε τόσο σημαντική για την εξέλιξη της εκστρατείας του Αλέξανδρου. Γράψε την απάντησή σου σε 140-150 λέξεις αναπτύσσοντάς τη με τη μέθοδο της αιτιολόγησης. Έπειτα παρουσίασέ τη στην τάξη και αντάλλαξε απόψεις με τους συμμαθητές σου.

6η Ενότητα 1. Σε έναν Αγώνα Διττών Λόγων ή Αγώνα Επιχειρηματολογίας - Αντιλογίας (debate), που θα οργανώσει το τμήμα σας, χωριστείτε σε δύο αντίπαλες ομάδες των τριών μελών. Η ομάδα του Λόγου θα υποστηρίξει ότι οι αντιδράσεις του στρατού απέναντι στον Αλέξανδρο ήταν δικαιολογημένες. Η ομάδα του Αντίλογου θα προσπαθήσει να αντικρούσει την άποψη αυτή.

2. Συμπλήρωσε την ακροστιχίδα. Τα αρχικά γράμματα κάθε λέξης σχηματίζουν μία σημαντική ανθρώπινη αξία:

— — — — —	1. Θεωρούσε τους στρατιώτες του ο Αλέξανδρος .....
— — — — —	2. Ο Αλέξανδρος όλους στο στράτευμα τούς αντιμετώπιζε ως .....
— — — — —	3. Ο Αλέξανδρος δρούσε τόσο με το συναίσθημα όσο και με τη .....
— — — — —	4. Για τον Αλέξανδρο στην εκστρατεία ..... ένιωθαν την ίδια συντροφικότητα.
— — — — —	5. Για τον Αλέξανδρο πολύ σημαντική ήταν η έννοια της .....
— — — — —	6. Οι ..... έδειξαν με ενθουσιώδεις κραυγές την αφοσίωσή τους.
— — — — —	7. Ο Αλέξανδρος δεν ήθελε να πιει το νερό .....
— — — — —	8. Ο στρατός ζητούσε με φωνές από τον Αλέξανδρο να τους ..... στη μάχη με θάρρος.

B. Επαναλαμβάνουμε - Εμπεδώνουμε τις οικογένειες λέξεων

Εντόπισε τις λέξεις που διάβασες στις οικογένειες λέξεων των τριών προηγούμενων Ενότητων και που χρησιμοποιούνται στο λεξιλόγιο διάφορων επιστημών (Φυσική, Ιατρική, Βιολογία, Αρχιτεκτονική, Ιστορία, Γεωγραφία, Θεατρολογία). Συγκέντρωσε ειδικό λεξιλόγιο και για άλλες επιστήμες. Συζήτησε με τους καθηγητές σου, αν δυσκολεύεσαι.

Γ. Επαναλαμβάνουμε- Εμπεδώνουμε τη Γραμματική και το Συντακτικό

1. Συμπλήρωσε τον πίνακα με τους τύπους της ευκτικής ενεστώτα, μέλλοντα και αορίστου των ρημάτων που σου δίνονται.

	Ενεστώτας	Μέλλοντας	Αόριστος
παιδεύομαι (α' εν.)			
φυλάττομαι (β' εν.)			
γράφομαι (γ' εν.)			
κρύπτομαι (α' πλ.)			
κομίζομαι (β' πλ.)			
μαστιζομαι (γ' πλ.)			

2. Αναγνώρισε από ποια ρήματα προέρχονται οι τύποι του αορίστου β' που είναι γραμμένοι με έντονη γραφή στο απόσπασμα του παράλληλου κειμένου που διάβασες στην 6η Ενότητα. Στη συνέχεια, γράψε το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής αορίστου β' στη φωνή που βρίσκεται κάθε ρήμα.

[6.26.2] ἐν δὲ τούτῳ τῶν ψιλῶν τινας κατὰ ζήτησιν ὕδατος **ἀποτραπέντας** ἀπὸ τῆς στρατιᾶς **εὐρεῖν** ὕδωρ συλλελεγμένον ἐν τινι χαράδρῳ οὐ θαθεῖα, ὀλίγην καὶ φαύλην πίδακα· καὶ τοῦτο οὐ χαλεπῶς συλλέξαντας σπουδῆ ἰέναι παρ' Ἀλέξανδρον, ὡς μέγα δὴ τι ἀγαθὸν φέροντας· ὡς δὲ ἐπέλαζον ἤδη, **ἐμβαλόντας** ἐς κρᾶνος τὸ ὕδωρ προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. [6.26.3] τὸν δὲ **λαβεῖν** μὲν καὶ ἐπαινεῖσαι τοὺς κομίσαντας, λαβόντα δὲ ἐν ὄψει πάντων ἐκχέαι

Ἄρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, 6, 26, 1-3

3. Αξιοποίησε τα στοιχεία που δίνονται προκειμένου να αποδώσεις στα αρχαία ελληνικά τις απρόσωπες συντάξεις των νέων ελληνικών που δίνονται παρακάτω.
- Είναι ώρα εμείς να φεύγουμε.
ὥρα ἐστὶ = είναι η κατάλληλη χρονική στιγμή, είναι ώρα, **ἀπέρχομαι** = φεύγω (απρφ. ενεστ. ἀπιέναι = να φεύγω)
  - Είναι καλό τα παιδιά να μελετούν την ελληνική γλώσσα.
καλόν ἐστι = είναι καλό, ὁ παῖς = το παιδί, **μελετάω-μελετῶ** = μελετώ, **γλῶττα** = γλώσσα
  - Είναι αναγκαίο να γυμναζόμαστε.
ἀναγκαῖόν ἐστι = είναι αναγκαίο, **γυμνάζομαι** = γυμνάζομαι
4. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τις δευτερεύουσες ονομαστικές προτάσεις και γράψε το είδος, τον τρόπο εισαγωγής και τη λειτουργία τους.
- Λέγουσί τινες ὡς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐστὶ.
  - Οἱ δὲ ἠρώτων αὐτὸν ὅποσον εἴη τὸ στράτευμα.
  - Σκέψασθε πότερον κρεῖττόν ἐστι Τισσαφέρην ἡγεμόνα ἔχειν ἢ ἄνδρας Ἀθηναίους.
  - Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὃν ἠγάπα Ἰησοῦς.
  - Ἐφοβοῦντο μὴ Ἀλέξανδρος ἀποθάνῃ.

Ο Αλέξανδρος κυρίαρχος της Ασίας

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα παρακολουθήσουμε τον Αλέξανδρο να συνεχίζει την προέλασή του στην Ασία με τους επίλεκτους στρατιώτες του.
- ▶ Θα διαπιστώσουμε ότι ο Αλέξανδρος επιδίωκε να συνυπάρξουν ειρηνικά στην αυτοκρατορία του οι λαοί της Ασίας με τους Έλληνες.
- ▶ Θα κατανοήσουμε πώς πέτυχε τις επιδιώξεις του, επενδύοντας στον σεβασμό, στην ανεκτικότητα και στην επικοινωνία των διαφορετικών πολιτισμών.
- ▶ Θα μάθουμε για τον γάμο του Αλέξανδρου με τη Ρωξάνη και θα εντοπίσουμε τον συμβολισμό του.
- ▶ Θα γνωρίσουμε τους δύο πιο στενούς φίλους του, τον Ηφαιστίωνα και τον Κρατερό, και θα διαπιστώσουμε πώς η ηγετική φυσιογνωμία του Αλέξανδρου αναδεικνύεται ακόμα και στις φιλικές σχέσεις.

Ακόμα

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο.
- ▶ Θα μάθουμε την κλίση του ετερόκλιτου ουσιαστικού *ή γυνή*.
- ▶ Θα διδαχθούμε την ευκτική παρακειμένου των βαρύτονων ρημάτων.
- ▶ Θα μελετήσουμε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές αιτιολογικές, τελικές, συμπερασματικές, υποθετικές προτάσεις.

Λέξεις-κλειδιά: Συνύπαρξη, σεβασμός, ανεκτικότητα, Ρωξάνη, Ηφαιστίων, Κρατερός, *ή γυνή*, αιτιολογικές, τελικές, συμπερασματικές, υποθετικές προτάσεις, ευκτική παρακειμένου ε.φ και μ.φ.

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο μακεδονικός στρατός έχει κουραστεί από τη συνεχή και δύσκολη πορεία στα βάθη της Ασίας. Ο Αλέξανδρος προσπαθεί να παρακινήσει τους καταπονημένους Μακεδόνες να συνεχίσουν την εκστρατεία μαζί του. Ταυτόχρονα, με την πολιτική του ιδιοφυΐα κατορθώνει να κερδίσει την αποδοχή και την εύνοια των κατακτημένων λαών.

Η πολιτική του Αλέξανδρου: η ειρηνική συνύπαρξη δύο κόσμων

Περίληψη 43.1-46.5 Όταν ο Αλέξανδρος έμαθε ότι ο Δαρειός είχε αιχμαλωτιστεί από τον σατράπη Βήσσο, συνέχισε την αναζήτησή του. Στην τελική καταδίωξη τον ακολούθησε ένα μικρό μέρος του στρατεύματος. Εν τέλει, ο Δαρειός βρέθηκε θανάσιμα τραυματισμένος από πλήθος ακοντίων. Ξεψύχησε μπροστά στον Πολύστρατο χωρίς να προλάβει να τον δει ζωντανό ο Αλέξανδρος, ο οποίος βρήκε και τιμώρησε με φρικτό θάνατο τον Βήσσο, ενώ απέδωσε τις προβλεπόμενες τιμές στη βασιλική σορό. Όσο κατευθυνόταν προς την Υρκανία, ιθαγενείς απήγαγαν τον Βουκεφάλα. Ο Αλέξανδρος τούς απείλησε πως, αν δεν επιστρέψουν το άλογο του, θα τους σκοτώσει όλους, μαζί με τις οικογένειές τους. Οι ιθαγενείς επέστρεψαν τον Βουκεφάλα στον Αλέξανδρο παίρνοντας λύτρα ως αντάλλαγμα. Ο Αλέξανδρος, εξάλλου, άλλαξε την ενδυμασία του και υιοθέτησε αυτή των λαών που κατέκτησε, ώστε να επιβάλει ευκολότερα την εξουσία του προς αυτούς. Ζήτησε να τον προσκυνούν ακόμα και οι Έλληνες. Το θέαμα ξένιζε τους Μακεδόνες, οι οποίοι, ωστόσο, δεν αντιδρούσαν φανερά, από θαυμασμό στο πρόσωπό του. Το θάρρος και η ορμητικότητα του παρέμειναν ίδια παρά τους τραυματισμούς του, καθώς συνέχιζε να ρίχνεται πρώτος στους κινδύνους.

A | Κείμενο

[47.1] Φοβούμενος δὲ τοὺς Μακεδόνας μὴ εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῆς στρατείας ἀπαγορεύσωσι, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος εἶασε κατὰ χώραν, τοὺς δ' ἀρίστους ἔχων ἐν Ὑρκανίᾳ μεθ' ἑαυτοῦ, δισμυρίους πεζοὺς καὶ τρισχιλίους ἵππεις, <πεῖραν> προσέβαλε, λέγων ὡς νῦν μὲν αὐτοὺς ἐνὺπνιον τῶν βαρβάρων ὀρώντων, ἂν δὲ μόνον ταράξαντες τὴν Ἀσίαν ἀπίωσιν, ἐπιθησομένων εὐδὺς ὥσπερ γυναίξιν. [47.2] οὐ μὴν ἀλλ' ἀφιέναι γε τοὺς βουλομένους ἔφη, καὶ μαρτυράμενος ὅτι τὴν οἰκουμένην τοῖς Μακεδόσι κτώμενος ἐγκαταλέλειπται, μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν ἐθελόντων στρατεύειν.

Περίληψη 47.3-47.4 Οι Μακεδόνες παρά την κούρασή τους από την εκστρατεία δέχθηκαν να συνεχίσουν μαζί με τον Αλέξανδρο όπου και αν αυτός επέλεγε να πάει.

[47.5] Οὕτω δὴ καὶ τὴν δίαίταν ἔτι μᾶλλον ὁμοίου τε τοῖς ἐπιχωρίοις ἑαυτόν, ἐκείνους τε προσῆγε τοῖς Μακεδονικοῖς ἔθεσιν, ἀνακράσει καὶ κοινωνία μᾶλλον δι' εὐνοίας καταστήσεσθαι τὰ πράγματα νομίζων ἢ βία, μακρὰν ἀπαίροντος αὐτοῦ. [47.6] διὸ καὶ τρισμυρίους παῖδας ἐπιλεξάμενος ἐκέλευσε γράμματά τε μανθάνειν Ἑλληνικὰ καὶ Μακεδονικοῖς ὅπλοις ἐντρέφεσθαι, πολλοὺς ἐπιστάτας καταστήσας, [47.7] καὶ τὰ περὶ Ῥωζάνην ἔρωτι μὲν ἐπράχθη, καλὴν καὶ ὠραίαν ἐν τινι χορῶ παρὰ πότον ὀφθεῖσαν, ἔδοξε δ' οὐκ ἀνάρμοστα τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι πράγμασιν. [47.8] ἐδάρρησαν γὰρ οἱ βάρβαροι τῇ κοινωνίᾳ τοῦ γάμου, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπερηγάπησαν, ὅτι σωφρονέστατος περὶ ταῦτα γεγονῶς οὐδ' ἦς μόνης ἠττήθη γυναικὸς ἄνευ νόμου διγεῖν ὑπέμεινεν.

B Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

Εντόπισε με ποιες λέξεις του αρχαίου κειμένου αντιστοιχούν οι λέξεις με έντονη γραφή του κειμένου της νεοελληνικής απόδοσης στις ενότητες 47.6 και 47.7.

Αρχαίο Κείμενο

[47.6] διὸ καὶ τρισμυρίους παῖδας ἐπιλεξάμενος ἐκέλευσε γράμματά τε μανθάνειν Ἑλληνικὰ καὶ Μακεδονικοῖς ὄπλοις ἐντρέφεσθαι, πολλοὺς ἐπιστάτας καταστήσας, [47.7] καὶ τὰ περὶ Ῥωξάνην ἔρωτι μὲν ἐπράχθη, καλὴν καὶ ὠραίαν ἔν τιτι χορῶ παρα πότον ὀφθειῖσαν, ἔδοξε δ' οὐκ ἀνάρμοστα τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι πράγμασιν.

Νεοελληνική απόδοση

[47.6] Γι' αυτό και αφού επέλεξε **τριάντα χιλιάδες παιδιά** και έδωσε διαταγή **να μάθουν** Ἑλληνικά και την άσκηση με τα Μακεδονικά όπλα, **όρισε πολλούς επιθεωρητές**. [47.7] Ο γάμος του με τη Ρωξάνη που την είδε όμορφη και καλή σε χορό σε κάποιο χωριό ήταν έρωτας και φάνηκε ότι δεν ήταν αταίριαστος **με την κατάσταση που επικρατούσε**.
(Μτφρ. ομάδα εκδ. Κάκτος)

ΑΣΚΗΣΗ
ΣΤΗ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Γ Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθιών/τριών σου και σχολίασέ τις.

- Για ποιο λόγο ο Αλέξανδρος «προσέβαλε» την Υρκανία με τους αρίστους;

[47.1] Φοβούμενος δὲ τοὺς Μακεδόνας μὴ εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῆς στρατείας ἀπαγορεύωσι, τὸ μὲν ἄλλο πλήθος εἶπασε κατὰ χώραν, τοὺς δ' ἀρίστους ἔχων ἐν Ὑρκανία μεθ' ἑαυτοῦ, δισμυρίους πεζοὺς καὶ τρισχιλίους ἵππεῖς, πείραν» προσέβαλε,

- > **μὴ ἀπαγορεύωσι**: μήπως παραιτηθούν, φθαρούν, κουραστούν [υποτακτική αορίστου του ρ. ἀπαγορεύω (= κουράζομαι)]
- > **εἶπασε**: άφησε, έδωσε άδεια [αόριστος του ρ. εἶπω-έπω (= αφήνω)]
- > **κατὰ χώραν**: στην περιοχή
- > **προσέβαλε**: επιτέθηκε, παραχώρησε (στην/την Υρκανία)

- Τι υποστήριζε ο Αλέξανδρος για τη στάση των βαρβάρων σε περίπτωση επίθεσης ή αποχώρησης;

[47.1] λέγων ὡς νῦν μὲν αὐτοὺς † ἐνύπνιον τῶν βαρβάρων ὀρώντων, ἂν δὲ μόνον ταραζάντες τὴν Ἀσίαν ἀπίωσιν, ἐπιθησομένων εὐθὺς ὥσπερ γυναιξίν.

- > †: το αρχαίο κείμενο είναι φθαρμένο και δεν αποκαθίσταται
- > **τὸ ἐνύπνιον**: το όνειρο
- > **ἂν ἀπίωσι(ν)**: αν φύγουν, είναι μακριά [υποτακτική του ρ. ἀπέρχομαι]
- > **ἐπιθησομένων**: θα τους επιτεθούν [μέλλοντας του ρ. ἐπιτίθεμαι]
- > **ὥσπερ γυναιξίν**: σαν (να επιτίθενται) σε γυναίκες

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
ΣΤΗ
ΕΝΟΤΗΤΑ

- Ποιο παράπονο εξέφρασε για την αποχώρηση κάποιων στρατιωτών;

[47.2] οὐ μὴν ἀλλ' ἀφιέναι γε τοὺς βουλομένους ἔφη, καὶ μαρτυράμενος ὅτι τὴν οἰκουμένην τοῖς Μακεδόσι κτώμενος ἐγκαταλέλειπται, μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν ἐθελόντων στρατεύειν.

- > οὐ μὴν ἀλλά: αλλά ωστόσο
- > ἔφη ἀφιέναι τοὺς βουλομένους: εἶπε ὅτι ἀφηνε (να φύγουν) ὅποιοι ἤθελαν
- > μαρτυράμενος: παραπονούμενος
- > τοῖς Μακεδόσι: για χάρη των Μακεδόνων
- > κτώμενος: αν και κατακτούσε [μετοχή του ρ. κτάομαι-κτώμαι (= κατακτώ, αποκτώ)]

- Με ποιον τρόπο ο Αλέξανδρος προσπαθούσε να επιτύχει σταθερή κατάσταση στους κατακτημένους λαούς;

[47.5] Οὕτω δὴ καὶ τὴν δίαιταν ἔτι μᾶλλον ὠμοίου τε τοῖς ἐπιχωρίοις ἑαυτόν, ἐκείνους τε προσῆγε τοῖς Μακεδονικοῖς ἔδσειν, ἀνακράσει καὶ κοινωνίᾳ μᾶλλον δι' εὐνοίας καταστήσεσθαι τὰ πράγματα νομίζων ἢ βίᾳ, μακρὰν ἀπαίροντος αὐτοῦ.

- > ἡ δίαιτα: ο τρόπος ζωής
- > ὠμοίου ἑαυτόν τοῖς ἐπιχωρίοις: εξομοίωνε τον εαυτό του με τους ντόπιους [ὠμοίου: παρατατικός του ρ. ὁμοιῶ-ὁμοιῶ (= εξομοιώνω)]
- > ἔδσει(ν): στις συνήθειες, στα ἔθιμα [δοτική πληθ. του ουσιαστικού (τὸ) ἔθος (γ' κλίση)]
- > ἀνακράσει: με την ανάμειξη [δοτική εν. του ουσιαστικού (ἡ) ἀνάκρσις-εως (= ανάμειξη, επαφή, επικοινωνία) (γ' κλίση)]
- > ἡ κοινωνία: επικοινωνία, συναναστροφή
- > νομίζων καταστήσεσθαι τὰ πράγματα δι' εὐνοίας: γιατί νόμιζε ὅτι θα δημιουργήσει ένα καθεστῶς φιλίας, συμπάθειας
- > μακρὰν αὐτοῦ ἀπαίροντος: αυτός θα ἔφευγε

- Τι είδους εκπαίδευση οργάνωσε για χιλιάδες παιδιά στην κατακτημένη Ασία;

[47.6] διὸ καὶ τρισμυρίους παῖδας ἐπιλεξάμενος ἐκέλευσε γράμματά τε μανθάνειν Ἑλληνικὰ καὶ Μακεδονικοῖς ὅπλοις ἐντρέφεσθαι, πολλοὺς ἐπιστάτας καταστήσας,

- > διό: ἀπ' ὅπου, γι' αὐτό
- > ἐντρέφεσθαι: να εκπαιδευτοῦν [απαρέμφατο του ρ. ἐντρέφομαι (= ανατρέφομαι)]
- > ὁ ἐπιστάτης: ἐπόπτης, ἐπιθεωρητής

- Πώς ο έρωτας και ο γάμος με τη Ρωξάνη συνδέθηκαν με την πολιτική του Αλέξανδρου;

[47.7] καὶ τὰ περὶ Ῥωξάνην ἔρωτι μὲν ἐπράχθη, καλὴν καὶ ὠραίαν ἔν τινι χορῶ παρὰ πότον ὀφθεῖσαν, ἔδοξε δ' οὐκ ἀνάρμοστα τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι πράγμασιν.

- > τὰ περὶ Ῥωξάνην: ο γάμος με τη Ρωξάνη
- > ἔρωτι: ἀπὸ υπερβολικῆς χαρᾶς, ἔρωτα [ὁ ἔρωσις-ἔρωσις (γ' κλίση)]
- > ὀφθεῖσαν: ἀφοῦ τὴν εἶδε [μτχ. παθητικὸ ἄριστου του ρ. ὀράομαι-ὀρῶμαι]
- > παρὰ πότον: σε οἰνοποσία, συμπόσιο
- > ἔδοξε δ' οὐκ εἶναι ἀνάρμοστα τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν: φάνηκε ὅτι δεν ἦταν ἀνάρμοστος με τὴν κατάσταση που ἐπικρατοῦσε

- Ποια ήταν τα συναισθήματα των ντόπιων για τον Αλέξανδρο με αφορμή τον γάμο και τη στάση που επέδειξε προς τη Ρωξάνη;

[47.8] ἐθάρρησαν γὰρ οἱ
βάρβαροι τῇ κοινωσί τοῦ
γάμου, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον
ὑπερηγάπησαν,
ὅτι σωφρονέστατος περὶ ταῦτα
γεγονὼς οὐδ' ἦς μόνης ἠττήθη
γυναικὸς ἄνευ νόμου διγεῖν
ὑπέμεινεν.

> **τῇ κοινωσί τοῦ γάμου:** με τον γάμο
> **ἄνευ νόμου:** παράνομα, χωρίς γάμο
> **οὐδ' ὑπέμεινεν διγεῖν ἦς μόνης γυναικὸς ἠττήθη:** δεν άντεξε να «αγγίζει» (παράνομα, χωρίς γάμο) τη μόνη γυναίκα από την οποία νικήθηκε [διγεῖν: απαρέμφατο αορίστου β' του ρ. διγγάνω (= αγγίζω)]

2. Υπόθεσε ότι είσαι ένας από τους αρίστους και στέλνεις μια σύντομη επιστολή (70-90 λέξεις) στους συγγενείς σου στη Μακεδονία, στην οποία περιγράφεις την πολιτική που ακολουθεί ο Αλέξανδρος στις κατακτημένες περιοχές, προκειμένου να περιορίσει τις αντεπαναστάσεις.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **Υγκανία:** Περιοχή στα νοτιοανατολικά της Κασπίας θάλασσας.
- > **ἐπιθησομένων εὐδύς ὥσπερ γυναιξίν:** Οι πατριαρχικές δομές του αρχαίου κόσμου προσδίδουν το χαρακτηριστικό της δειλίας στη γυναίκα, παρά το γεγονός ότι από τη μυθολογία ήδη εμφανίζονται γυναίκες πολεμίστριες (θεά Άρτεμις, Αμαζόνες). Παρατήρησε, εξάλλου, πώς η λέξη «ανδρεία» έχει την ίδια ρίζα με το ουσιαστικό «άνηρ»-«άνδρας».
- > **ὅτι τὴν οἰκουμένην τοῖς Μακεδόσι κτώμενος... τῶν ἐθελόντων στρατεύειν:** Η επιθυμία του Αλέξανδρου για την κατάκτηση της Ασίας υπερέβαινε κατά πολύ τα ανθρώπινα μέτρα και τις ανθρώπινες δυνάμεις. Δεν έπαυε, ωστόσο, από ένα σημείο και έπειτα να αποτελεί προσωπικό του όραμα.
- > **ἀνακράσει καὶ κοινωσί μᾶλλον δι' εὐνοίας καταστήσεσθαι τὰ πράγματα νομίζων ἢ βία:** Η βασική αυτή αντίληψη του Αλέξανδρου αποτελούσε και το κύριο χαρακτηριστικό της πολιτικής που εφάρμοζε στη νέα αυτοκρατορία που έχτιζε: η συνύπαρξη διαφορετικών λαών, με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά και ήθη, διαφορετικές γλώσσες, διαφορετικές θρησκείες, μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με τον σεβασμό και την ανεκτικότητα, την ανθρώπινη επαφή και την επικοινωνία, την προσέγγιση του Άλλου και τη φιλία. Η νέα οικουμένη, που ο Αλέξανδρος δημιούργησε με τη συνένωση Δύσης και Ανατολής, δεν έχει ιστορικό προηγούμενο· αντιθέτως, αποτελεί διαχρονικό ζητούμενο για κάθε πολυπολιτισμική κοινωσία.
- > **γράμματά τε μανθάνειν Ἑλληνικά:** Οι αξίες του ανθρωπισμού, που η ελληνική παιδεία προσέφερε, έπρεπε για τον Αλέξανδρο να αποκτήσουν πανανθρώπινο και οικουμενικό χαρακτήρα. Πρόσεξε πώς αυτό το επιδιώκει χωρίς να απορρίπτει τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των άλλων λαών, στο πλαίσιο του σεβασμού που περιγράψαμε παραπάνω.
- > **τὰ περὶ Ρωξάνην:** Η Ρωξάνη ήταν κόρη του Οξζάρτη, άρχοντα της Βακτριανής, εξαιρετικής ομορφιάς, την οποία ο Αλέξανδρος ερωτεύτηκε και νυμφεύθηκε το 327 π.Χ. Πρόκειται για μία τολμηρή αλλά και συμβολική πολιτική κίνηση, όχι χωρίς αντιδράσεις από μία μερίδα του μακεδονικού στρατού, ο οποίος και δεν έβλεπε ευνοϊκά τις κινήσεις αυτές του Αλέξανδρου.

> *τὸν Ἀλέξανδρον ὑπερηγάπησαν*: Παρά το γεγονός ότι η Ρωξάνη ήταν στην πραγματικότητα αιχμάλωτη, ο Αλέξανδρος την αντιμετωπίζει με τον δέοντα σεβασμό για τα ήθη της εποχής: δεν τη μεταχειρίζεται ως παλλακίδα, αλλά την επιλέγει για νόμιμη σύζυγό του. (Θυμήσου τι είχε συμβεί στην *Ιλιάδα* με τη Χρυσίδα και τη Βρισιίδα και ποιες ήταν οι ολέθριες συνέπειες της αιχμαλωσίας τους. Είναι αξιοσημείωτο το πώς, σε αυτή την περίπτωση, ο Αλέξανδρος προσπερνά το ομηρικό του πρότυπο από το οποίο, εξάλλου, τον χωρίζουν αιώνες).

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Νομίζεις ότι το παράπονο που ο Αλέξανδρος εκφράζει προς τους συντρόφους του είναι δικαιολογημένο; β. Αν ήσουν εσύ στη θέση του Αλέξανδρου και ήθελες μαζί με την ομάδα σου να αναλάβετε ένα ιδιαίτερος απαιτητικό project (π.χ. συμμετοχή σε κάποιον διαγωνισμό, σε ένα πρόγραμμα Erasmus κ.λπ.), πώς θα αισθανόσουν αν δεν σε ακολουθούσαν τα άλλα μέλη; Με ποιον τρόπο θα προσπαθούσες να τους πείσεις; Απάντησε σε 120-140 λέξεις.
2. Κατάγραψε και απαρίθμησε τις ενέργειες με τις οποίες ο Αλέξανδρος πίστευε ότι θα μπορούσε να επιτύχει την ειρηνική συνύπαρξη Ελλήνων και Περσών. Εξήγησε τι φανερώνει αυτό για την πολιτική του ιδιοφυΐα.
3. Στο έργο του *Νεκρικοί Διάλογοι*, ο Λουκιανός φαντάζεται σημαντικές προσωπικότητες να συνομιλούν στον Κάτω Κόσμο. Το παρακάτω απόσπασμα περιλαμβάνει ένα μέρος από τον υποτιθέμενο διάλογο μεταξύ του Αλέξανδρου και του πατέρα του. Διάβασέ το και με τη βοήθεια της μετάφρασης στο ψηφιακό αρχείο περιγράψε τον τρόπο με τον οποίο ο Αλέξανδρος υπέταξε άλλους λαούς. Σύγκρινε τα λεγόμενα του Αλέξανδρου με όσα περιγράφει ο Πλούταρχος στο απόσπασμα που διδάχτηκες.

Φίλιππος: τίνων δὲ ἐκράτησας σύ γε ἀξιωμαχῶν ἀνδρῶν, ὃς δειλοῖς αἰεὶ ξυνηνέχθης τοξάρια καὶ πελτάρια καὶ γέρρα οἰσύνα προβεβλημένοις; Ἑλλήνων κρατεῖν ἔργον ἦν, Βοιωτῶν καὶ Φωκέων καὶ Ἀθηναίων, καὶ τὸ Ἀρκάδων ὀπλιτικὸν καὶ τὴν Θετταλὴν ἵππον καὶ τοὺς Ἥλείων ἀκοντιστὰς καὶ τὸ Μαντινέων πελταστικὸν ἢ Θρᾶκας ἢ Ἰλλυριοὺς ἢ καὶ Παίονας χειρώσασθαι, ταῦτα μεγάλα· Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καὶ Χαλδαίων, χρυσοφόρων ἀνθρώπων καὶ ἀβρῶν, οὐκ οἶσθα ὡς πρὸ σοῦ μύριοι μετὰ Κλεάρχου ἀνελθόντες ἐκράτησαν οὐδ' ἐς χεῖρας ὑπομεινάντων ἐλθεῖν ἐκείνων, ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι φυγόντων;

Ἀλέξανδρος: ἀλλ' οἱ Σκύθαι γε, ὦ πάτερ, καὶ οἱ Ἰνδῶν ἐλέφαντες οὐκ εὐκαταφρόνητόν τι ἔργον, καὶ ὅμως οὐ διαστήσας αὐτοὺς οὐδὲ προδοσίαις ὠνούμενος τὰς νίκας ἐκράτουν αὐτῶν· οὐδ' ἐπιώρκησα πώποτε ἢ ὑποσχόμενος ἐψευσάμην ἢ ἄπιστον ἔπραξά τι τοῦ νικᾶν ἔνεκα. καὶ τοὺς Ἑλληνας δὲ τοὺς μὲν ἀναιμωτὶ παρέλαβον, Θεβαίους δὲ ἴσως ἀκούεις ὅπως μετῆλθον.

Λουκιανός, *Νεκρικοί Διάλογοι*, Φίλιππος και Ἀλέξανδρος, 2-3

Δ | Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

υπόλοιπος > *λείπω-λείπομαι*: λοιπός, επίλοιπος, υπόλοιπο (δες και τις ομόρριζες λέξεις στη 2η υποενότητα της 1ης ενότητας).

κτάομαι-κτώμαι: κτήση, κατάκτηση, κατακτητής, κτήμα, απόκτημα, κτητικότητα, ιδιοκτησία, ιδιοκτήτης, ιδιόκτητος, κτήτορας, ακτήμονας.

τὸ ἐνύπνιον > *έν + ύπνος*: υπνηλία, υπνοβάτης, άυπνος, άυπνία, ξύπνημα, ξύπνιος, έξυπνάδα, έξυπνος, ύπνωση,

ΑΓΓ hypnosis, **ΓΑΛ** hypnose, **ΓΕΡΜ** Hypnose, **ΙΤΑΛ** ipnosi, **ΙΣΠ** hipnosis, **ΑΛΒ** Hipnozë, **ΡΩΣ** Гипноз.

ομοιώω-ομοιῶ: ομοιότητα, ομοίωμα, (ο)μοιάζω, άνόμοιος, αφομοίωση, εξομοίωση, προσομοίωση, παρόμοιος, παρομοίωση.

τό ἔθος > *έθίζω*: εθισμός, εθιστικός, έθιμο, εθιμοτυπία, εθιμοτυπικός, ήθος, ηθικός, ηθική, ανήθικος, συνήθεια, συνήθης, ευήθης (= αθώς, αφελής), ηθοποιός.

ΑΓΓ ethics, ethical, **ΓΑΛ** éthique, **ΓΕΡΜ** ethisch, **ΙΤΑΛ** etico, **ΙΣΠ** ético, **ΑΛΒ** etik, **ΡΩΣ** Этические.

ή ανάκρασις > *άνα + κρᾶσις* > *κεράννυμι* = ανακατεύω, αναμειγνύω): κράμα, κράση, κρατήρας, κρασί (βλ. «άκρατος οίνος»), κέρασμα.

έντρέφομαι > *έν + τρέφω*: τροφή, τρόφιμο, ανατροφή, διατροφή, θρέψη, θρεπτικός, τροφός (ή), σύντροφος, συντροφιά, τροφοδότηση, τροφοσυλλέκτης.

όράομαι-όρώμαι (θέμα *οφθ-*): οφθαλμός, οφθαλμαπάτη, οφθαλμίατρος, εξόφθαλμος. (Δες και προηγούμενες ενότητες για τις οικογένειες λέξεων του ρήματος *όράω-όρω*)

διγγάνω: θίξιμο, άθικτος, εύθικτος, ευθιξία.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. **ώραίαν**: Αναζήτησε στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** της Πύλης για την ελληνική γλώσσα τις ομόρριζες λέξεις **ώρα**, **ώριμος** και **ωραίος**. Αναζήτησε τη σημασία τους στα λεξικά της αρχαίας, μεσαιωνικής και νέας ελληνικής. Ποια είναι η σημασιολογική διαδρομή του επιθέτου ωραίος- α- ο;
3. **άπαγορεύω**, **δίαιτα**, **κοινωνία**: Αναζήτησε στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** τη σημασία των λέξεων στη Ν.Ε. Γράψε μία πρόταση για καθεμία.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Τον **κατέστησε** υπεύθυνο για τις αθλητικές δραστηριότητες του σχολείου.
- Μετά από δύο χρόνια σχέσης κατέληξαν **εις γάμου κοινωνίαν!**
- Επειδή άλλαξε συμπεριφορά, του έδωσε **άφεση** αμαρτιών για όσα είχε κάνει.

Α.Κ.Ν.

Α.Α.Ε.Γ.

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό

Γραμματική

ή γυνή

Έχεις ακούσει τη φράση «συν γυναίξι και τέκνοις»; Τι σημαίνει; Εντόπισε τον τύπο «γυναιξι» στον παρακάτω πίνακα.

Το ουσιαστικό **γυνή** ανήκει στα ετερόκλιτα, σχηματίζει δηλαδή κατά την κλίση του, τύπους από δύο διαφορετικές κλίσεις ουσιαστικών. Πιο συγκεκριμένα, η ονομαστική του ενικού σχηματίζεται κατά την α' κλίση και οι υπόλοιπες πτώσεις κατά τη γ' κλίση.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	Α.Ε.	Ν.Ε.	Α.Ε.	Ν.Ε.
Ονομαστική	ή γυνή	η γυναίκα	αί γυναῖκες	οι γυναίκες
Γενική	τῆς γυναικὸς	της γυναίκας	τῶν γυναικῶν	των γυναικῶν
Δοτική	τῇ γυναικὶ	-	ταῖς γυναιξι(ν)	-
Αιτιατική	τὴν γυναίκα	τη γυναίκα	τάς γυναίκας	τις γυναίκες
Κλητική	ὦ γύναι	γυναίκα	ὦ γυναῖκες	γυναίκες

- ▶ Σύγκρινε την κλίση του ουσιαστικού της αρχαίας ελληνικής με την κλίση του ουσιαστικού «γυναίκα» της νέας ελληνικής.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Συμπλήρωσε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού *ή γυνή*.

1. Ὡ..... μεγάλη σου ή πίστις.
2. Ἐξέλαμπε τῶν ..... ή τρυφή.
3. Ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς ..... δίκαια ταῦτα ήγήσατο εἶναι.
4. Τὴν ἑαυτοῦ ..... πασῶν σωφρονεστάτην ἐνόμιζεν εἶναι.
5. Χρὴ τιμωρεῖσθαι τοὺς τὰς ἀλλοτρίας ..... κατασχύνουσι.

Συντακτικό

Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (Μέρος 1ο)

Επιρρηματικές είναι οι προτάσεις που έχουν συντακτική θέση επιρρηματικού προσδιορισμού στον λόγο και είναι οι εξής:

1. Αιτιολογικές
2. Τελικές
3. Συμπερασματικές
4. Εναντιωματικές/Παραχωρητικές
5. Υποθετικές
6. Χρονικές
7. Αναφορικές

1. Αιτιολογικές προτάσεις (άρνηση οὐ)

Δηλώνουν αιτιολόγηση της πρότασης (συνήθως κύριας) που προσδιορίζουν.

Εξαρτώνται κυρίως από ρήματα ψυχικού πάθους (που δηλώνουν, δηλαδή, κάποια συναισθηματική κατάσταση, όπως χαρά, λύπη, θυμό κ.ά.)

Η ΚΛΙΣΗ ΤΟΥ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ «Η ΓΥΝΗ»

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 1ο ΜΕΡΟΣ

Π.χ. *Ο παππούς ενθουσιάστηκε με το δώρο, γιατί του θύμιζε τα παιδικά του χρόνια. (N.E.)*
 [...] ἔγραψε τὰς τυραννίδας πάσας καταλυθῆναι καὶ πολιτεύειν αὐτονόμους, ἰδίᾳ δὲ Πλαταιεῦσιν τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν, ὅτι τὴν χώραν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἑλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας παρέσχον. (A.E.)

Εισαγωγή	ὅτι: δηλώνει αντικειμενική αιτιολογία ὡς: δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία εἰ: δηλώνει υποθετική αιτιολογία ἐπεὶ, ἐπειδὴ, διότι
Συντακτικός ρόλος	επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας

2. Τελικές προτάσεις (άρνηση μὴ)

Δηλώνουν τον σκοπό του υποκειμένου του ρήματος εξάρτησης.
 Εξαρτώνται, κατά βάση, από ρήματα που δηλώνουν σκόπιμη ενέργεια ή κίνηση.

π.χ. *Πῆγε στο γραφείο, για να μιλήσει με τη διευθύντρια. (N.E.)*
Μένων δὲ ἐπεθύμει ἄρχειν ἵνα πλείω λαμβάνοι. (A.E.)

Εισαγωγή	ἵνα, ὅπως, ὡς, μὴ
Συντακτικός ρόλος	επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού

3. Συμπερασματικές προτάσεις (άρνηση οὐ ή μὴ)

Δηλώνουν το συμπέρασμα/αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος εξάρτησης.

Π.χ. *Δούλευαν μέρα και νύχτα, ὥστε κατάφεραν να αγοράσουν ένα σπιτάκι. (N.E.)*
Πρὸς τοῦτο λέγεται τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω διατεθῆναι καὶ θαυμάσαι καταφρονηθέντα τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρὸς, ὥστε τῶν περὶ αὐτὸν [...] εἶπεν. (A.E.)

Εισαγωγή	ὥστε, ὡς
Συντακτικός ρόλος	επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος

- ▶ Να ερευνήσεις σε **σώματα κειμένων της Νέας Ελληνικής** δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με κάποιους από τους συνδέσμους που συνάντησες στην ενότητα και χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Εντόπισε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές αιτιολογικές, τελικές και συμπερασματικές προτάσεις στις παρακάτω περιόδους λόγου και αναγνώρισε τον τρόπο εισαγωγής τους.

- Χρῆ τῶν προγόνων μεμνησθαι ὅτι τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν αἰτιοί εἰσι.
- Ἐχαίροντο Ἀθηναῖοι ὅτι ἤκουον ταῦτα.
- Ἐπορεύετο δ' ἐκτὸς τείχους ἵνα μελετῆ.
- Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἢ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνη.
- Ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος ὥστε τῶν ὑποζυγίων πολλὰ ἀπώλετο.
- Σὺν ὀλίγοις στρατιώταις ἦλθον, ὥστε οὐκ ἔβλαψεν ἡμᾶς.

ΣΩΜΑΤΑ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Ηφαιστίων και Κρατερός

A | Κείμενο

[47.9] Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν φίλων ἑώρα τῶν μεγίστων Ἡφαιστίωνα μὲν ἐπαινοῦντα καὶ συµμετακοσµοῦµενον αὐτῷ, Κρατερὸν δὲ τοῖς πατρίοις ἐµμένοντα, δι' ἐκείνου μὲν ἐχρηµάτιζε τοῖς βαρβάροις, διὰ τούτου δὲ τοῖς Ἑλλῆσι καὶ τοῖς Μακεδόσι· [47.10] καὶ ὅλως τὸν μὲν ἐφίλει µάλιστα, τὸν δ' ἐτίμα, νοµίζων καὶ λέγων αἰεὶ, τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα φιλαλέξανδρον εἶναι, τὸν δὲ Κρατερὸν φιλοβασιλέα. [47.11] διὸ καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπούλως ἔχοντες, συνέκρουον πολλάκις, ἅπαξ δὲ περὶ τὴν Ἰνδικὴν καὶ εἰς χεῖρας ἦλθον σπασάµενοι τὰ ξίφη, καὶ τῶν φίλων ἑκατέρῳ παραβοηθούντων, προσελάσας <ὁ> Ἀλέξανδρος ἐλοιδόρει τὸν Ἡφαιστίωνα φανερώς, ἔμπληκτον καλῶν καὶ μαινόµενον, εἰ μὴ συνήσιν ὡς ἐάν τις αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ἀφέληται, μηδὲν ἔστιν· [47.12] ἰδίᾳ δὲ καὶ τοῦ Κρατεροῦ πικρῶς καθήψατο, καὶ συναγαγὼν αὐτοῦς καὶ διαλλάξας, ἐπώµοσε τὸν Ἄμμωνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, ἧ μὴν µάλιστα φιλεῖν ἀνθρώπων ἀπάντων ἐκείνους· ἂν δὲ πάλιν αἰσθηταὶ διαφεροµένους, ἀποκτενεῖν ἀµφοτέρους ἢ τὸν ἀρξάµενον. ὅθεν ὕστερον οὐδὲ παίζοντες εἰπεῖν τι πρὸς ἀλλήλους οὐδὲ πρᾶξι λέγονται.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

[47.9] Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν φίλων ἑώρα τῶν μεγίστων Ἡφαιστίωνα μὲν ἐπαινοῦντα καὶ συµμετακοσµοῦµενον αὐτῷ, Κρατερὸν δὲ τοῖς πατρίοις ἐµμένοντα, δι' ἐκείνου μὲν ἐχρηµάτιζε τοῖς βαρβάροις, διὰ τούτου δὲ τοῖς Ἑλλῆσι καὶ τοῖς Μακεδόσι· [47.10] καὶ ὅλως τὸν μὲν ἐφίλει µάλιστα, τὸν δ' ἐτίμα, νοµίζων καὶ λέγων αἰεὶ, τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα φιλαλέξανδρον εἶναι, τὸν δὲ Κρατερὸν φιλοβασιλέα.

Συμπλήρωσε στο τετράδιό σου ἓναν ἀντίστοιχο πίνακα µε βάση το παραπάνω ἀπόσπασµα, εντοπίζοντας τα ουσιαστικά, τα ἐπίθετα καὶ τις µετοχές που ἀφοροῦν τὸν Ἡφαιστίωνα καὶ τὸν Κρατερό. Ποια ἀπὸ αὐτὰ διατηροῦν µέχρι σήµερα τὴν σηµασία τους;

Ἡφαιστίων				Κρατερὸς			
Ουσιασ.	Επίθετα	Ρήματα	Μετοχές	Ουσιασ.	Επίθετα	Ρήματα	Μετοχές

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

- Με τὴ βοήθεια τοῦ λεξιλογίου, ἀπάντησε στις παρακάτω ἐρωτήσεις. Προσπάθησε νὰ ἀποδώσεις στὴ Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Ἄκουσε καὶ τις ἀποδόσεις τῶν συµµαθητῶν/τριῶν σου καὶ σχολιάσέ τις.

- Ποια στάση κρατούσε ο Ηφαιστίων απέναντι στον Αλέξανδρο και ποια ήταν η στάση του Κρατερού;

[47.9] Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν φίλων ἑώρα τῶν μεγίστων Ἡφαιστίωνα μὲν ἐπαινοῦντα καὶ συμμετακοσμούμενον αὐτῷ, Κρατερόν δὲ τοῖς πατρίοις ἐμμένοντα,

- > **ἑώρα**: ἐβλεπε [παρατατικός του ρ. *ὀράω-ὀρῶ*]
- > **συμμετακοσμούμενον αὐτῷ**: ὅτι συμμετείχε σε ὅσα ἔκανε αὐτός
- > **ἐμμένοντα τοῖς πατρίοις**: ἔμενε σταθερός στα πατροπαράδοτα

- Ποιο ἔργο ἀνέθεσε στον Ηφαιστίωνα ο Αλέξανδρος και ποιο στον Κρατερό;

δι' ἐκείνου μὲν ἐχρημάτιζε τοῖς βαρβάροις, διὰ τούτου δὲ τοῖς Ἑλλῆσι καὶ τοῖς Μακεδόσι·

- > **δι' ἐκείνου**: μέσω εκείνου
- > **χρηματίζω**: τακτοποιώ

- Ποια ήταν η στάση του Αλέξανδρου προς τον Ηφαιστίωνα και τον Κρατερό; Ποιους χαρακτηρισμούς τους απέδιδε;

[47.10] καὶ ὅλως τὸν μὲν ἐφίλει μάλιστα, τὸν δ' ἐτίμα, νομίζων καὶ λέγων αἰεὶ, τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα φιλαλέξανδρον εἶναι, τὸν δὲ Κρατερόν φιλοβασιλέα.

- > **φιλαλέξανδρος**: φίλος του Αλέξανδρου, αγαπούσε τον Αλέξανδρο
- > **φιλοβασιλέα**: φίλος του βασιλιά, αγαπούσε τη βασιλεία [*βασιλεύς-βασιλέως* (γ' κλίση)]

- Τι εἶδους σχέση είχαν ο Ηφαιστίωνας και ο Κρατερός; Πώς συγκρούστηκαν οι δυο τους στην Ινδική χερσόνησο;

[47.11] διὸ καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπούλως ἔχοντες, συνέκρουον πολλάκις, ἅπαξ δὲ περὶ τὴν Ἰνδικὴν καὶ εἰς χεῖρας ἦλθον σπασάμενοι τὰ ξίφη,

- > **ὑπούλως ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους**: βλέποντας ὑπουλα, υποσκάπτοντας ο ἕνας τον ἄλλο
- > **πολλάκις** (επίρρημα): πολλές φορές
- > **ἅπαξ** (επίρρημα): μία φορά
- > **σπασάμενοι τὰ ξίφη**: αφού τράβηξαν τα ξίφη [*σπάω-σπῶ* (= τραβῶ, βγάζω, σέρνω)]

- Ποιοι ἔτρεξαν να βοηθήσουν; Τι ἔκανε ο Αλέξανδρος, ὅταν ἔφτασαν;

[47.11] καὶ τῶν φίλων ἑκατέρῳ παραβοηθούτων, προσελάσας <ὁ> Ἀλέξανδρος ἐλοιδόρει τὸν Ἡφαιστίωνα φανερώς,

- > **παραβοηθούτων ἑκατέρῳ**: ὅταν ἔτρεξαν να βοηθήσουν τον καθένα τους [*ἐκάτερος-ἐκάτερα-ἐκάτερον* (= καθένας ξεχωριστά)]
- > **προσελάσας**: ὅταν ἔφτασε [μετοχή αορίστου του ρ. *προσελαίνω* (= φτάνω, πλησιάζω ἐφιππος)].
- > **ἐλοιδόρει**: κακολογούσε, περιγελοῦσε [παρατατικός του ρ. *λοιδορέω-λοιδορῶ* (= κακολογῶ, υβρίζω, περιγελῶ)]

- Πώς αποκάλεσε ο Αλέξανδρος τον Ηφαιστίωνα; Γιατί;

[47.11] ἔμπληκτον καλῶν καὶ μαινόμενον, εἰ μὴ συνήσιν ὡς ἔάν τις αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ἀφέληται, μηδὲν ἔστιν·

- > **καλῶν ἔμπληκτον**: αποκαλώντας τον τρελό [καλῶν: μτχ. του ρ. καλέω-καλῶ]
- > **μαινόμενος**: τρελός, μανιακός
- > **εἰ μὴ συνήσιν(ν)**: αν δεν συνειδητοποιεῖ
- > **ἐὰν ἀφέληται**: αν αφαιρέσει, απομακρύνει [υποτακτική αορίστου β' του ρ. ἀφαιρέομαι-ἀφαιροῦμαι (= αφαιρώ, απομακρύνω)]

- Ποια ήταν η στάση του Αλέξανδρου προς τον Κρατερό; Τι έκανε και με τους δυο τους ο Αλέξανδρος; Σε ποιον θεό ορκίστηκε και τι ανέφερε ο όρκος;

[47.12] ἰδίᾳ δὲ καὶ τοῦ Κρατεροῦ πικρῶς καθήψατο, καὶ συναγαγὼν αὐτοὺς καὶ διαλλάξας, ἐπώμοσε τὸν Ἄμμωνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, ἧ μὴν μάλιστα φιλεῖν ἀνθρώπων ἀπάντων ἐκείνους·

- > **καθήψατο**: επέπληξε, επιτέθηκε [αόριστος του ρ. καθάπτω (= επιπλήττω, επιτίθεμαι)]
- > **συναγαγὼν**: αφού τους πήρε μαζί του [μετοχή αορίστου β' του ρ. συνάγω (= συγκεντρώνω, μαζεύω)]
- > **διαλλάξας**: αφού τους συμφιλίωσε [μετοχή αορίστου του ρ. διαλλάττω (= συμφιλιώνω)]
- > **ἐπώμοσε**: ορκίστηκε [αόριστος του ρ. (ἐπ)όμνυμι (= ορκίζομαι στο όνομα)]
- > **ἧ μὴν**: στ' αλήθεια, αναμφίβολα

- Τι απείλησε ότι θα έκανε ο Αλέξανδρος, αν αντιλαμβανόταν ότι είχαν πάλι διαφορές; Πώς συμπεριφέρθηκαν εκείνοι ύστερα από αυτό;

[47.12] ἂν δὲ πάλιν αἰσθηταὶ διαφορομένους, ἀποκτενεῖν ἀμφοτέρους ἢ τὸν ἀρξάμενον. ὄθεν ὕστερον οὐδὲ παίζοντες εἰπεῖν τι πρὸς ἀλλήλους οὐδὲ πρᾶξαι λέγονται.

- > **ἀποκτενεῖν**: θα σκοτώσει [μέλλοντας του ρ. ἀποκτείνω (= σκοτώνω, θανατώνω)]
- > **ἀμφοτέροι**: και οι δύο
- > **ἢ τὸν ἀρξάμενον**: παρά αυτόν που έκανε την αρχή
- > **ὄθεν** (επίρρημα): γι' αυτό
- > **λέγονται οὐδὲ εἰπεῖν τι πρὸς ἀλλήλους οὐδὲ πρᾶξαι παίζοντες**: λέγεται ότι ούτε είπαν (ξανά) κάτι μεταξύ τους ούτε έκαναν, έστω αστειευόμενοι
- > **παίζω**: αστειεύομαι (εδώ)

2. Είσαι ένας από τους φίλους του Ηφαιστίωνα, που τρέχει να τον βοηθήσει την ώρα της σύγκρουσης με τον Κρατερό. Λίγες μέρες αργότερα, αφηγείσαι το περιστατικό στους υπόλοιπους φιλαλέξανδρους (60-80 λέξεις), με βάση το απόσπασμα του Πλούταρχου.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > *τὸν μὲν ἐφίλει μάλιστα, τὸν δ' ἔτιμα ... τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα φιλαλέξανδρον εἶναι, τὸν δὲ Κρατερόν φιλοβασιλέα:* Ο Ηφαιστίων υπήρξε πιστός υποστηρικτής κάθε κίνησης του Αλέξανδρου, ενεργώντας περισσότερο συναισθηματικά. Είναι γεγονός ότι μετά τον θάνατο του Ηφαιστίωνα ο Αλέξανδρος θα περιέλθει σε μελαγχολία, αφού θα χάσει όχι μόνον έναν φίλο, αλλά και ένα προσωπικό στήριγμα. Ο Κρατερός, εξάλλου, εξίσου πιστός στρατηγός, ενδιαφερόταν πάνω απ' όλα, για το καλό του Αλέξανδρου και της εκστρατείας. Μεταξύ των δύο ανδρών, του Ηφαιστίωνα και του Κρατερού, φαίνεται ότι αναπτύσσεται ένας ανταγωνισμός για την εύνοια του Αλέξανδρου, ο οποίος, σύμφωνα με την αφήγηση του Πλούταρχου, θα φτάσει σε ακραία σύγκρουση.
- > *συναγαγὼν αὐτούς καὶ διαλλάξας:* Ο Αλέξανδρος, εκτιμώντας την ξεχωριστή αξία και προσφορά και των δύο στρατηγών, προσπαθεί να τους συνενώσει και να τους συμφιλιώσει. Δρα τόσο **συναισθηματικά**, όπως δείχνει η επιβεβαίωση της αγάπης προς το πρόσωπό τους με τον όρκο στον Ἄμμωνα-Δία, όσο και **λογικά**, αφού οι έριδες μεταξύ των πιο σπουδαίων συντρόφων του, θα μπορούσαν να αποβούν μοιραίες για την εκστρατεία και την αυτοκρατορία.
- > *ἀποκτενεῖν ἀμφοτέρους ἢ τὸν ἀρξάμενον:* Ο Αλέξανδρος δεν αφήνει το παραμικρό περιθώριο παρέκκλισης από τις εντολές του. Το σκληρό και τιμωρητικό του πρόσωπο φάνηκε, εξάλλου, στην περίπτωση του Φιλῶτα και του Παρμενίωνα.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται στον Ηφαιστίωνα και στον Κρατερό αντίστοιχα; Περιγράψε σε μία παράγραφο 100-120 λέξεων, που αναπτύσσεται με σύγκριση και αντίθεση τον χαρακτήρα των δύο φίλων του Αλέξανδρου.
2. Κρίνε τον τρόπο με τον οποίο ο Αλέξανδρος χειρίστηκε τη διαμάχη μεταξύ του Ηφαιστίωνα και του Κρατερού. Με βάση το κείμενο του Πλούταρχου και τα ερμηνευτικά σχόλια, με ποιον από τους δύο φίλους του Αλέξανδρου θα συντασσόσουν; Ανάλογα με τις επιλογές σας, χωριστείτε όλη η τάξη σε δύο ομάδες και στο πλαίσιο του ρητορικού αγωνίσματος του Προτρεπτικού λόγου, προσπαθήστε να πείσετε ο καθένας ατομικά τους μαθητές της άλλης ομάδας να αλλάξει γνώμη.
3. Συγκεντρώστε από το διαδίκτυο συνεργαζόμενοι σε δυάδες και με τη βοήθεια του καθηγητή της Ιστορίας, πληροφορίες και εικόνες για τον Ηφαιστίωνα και τον Κρατερό. Έπειτα, παρουσιάστε στην τάξη το πολυμεσικό υλικό που συγκεντρώσατε για τα πρόσωπα αυτά. Συζητήστε για τη σχέση τους με τον Αλέξανδρο και το πώς ο τελευταίος συμπεριφερόταν και στους δύο.
4. Υπόθεσε ότι είσαι είτε ο Ηφαιστίωνας είτε ο Κρατερός. Έπειτα από την αυστηρή επίπληξη του Αλέξανδρου προς το πρόσωπό σου, καταγράφεις τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου στο ημερολόγιο εκστρατείας που κρατάς. Ξεκίνησε την περιγραφή με τις εξής προτάσεις:
«Με κάλεσε αργά το βράδυ στη σκηνή του. Το πρόσωπό του ήταν βλοσυρό και συνοφρωμένο...».

5. Διάβασε το απόσπασμα από τους *Νεκρικούς Διαλόγους* του Λουκιανού, στο οποίο ο Φίλιππος κατηγορεί τον Αλέξανδρο για τη δολοφονία του πολύ καλού του φίλου, του Κλείτου και για τη μίμηση των περσικών συνηθειών. Σύγκρινέ το με το κείμενο του Πλούταρχου και εξήγησε πού οφείλεται η αλλαγή της στάσης του Αλέξανδρου στο θέμα της φιλίας αλλά και η αλλαγή στο θέμα της γενικότερης συμπεριφοράς του. Μπορείς να συμβουλευτείς το κείμενο της υποεπότητας αλλά και τη μετάφραση στο ψηφιακό αρχείο.

Οἶδα ταῦτα πάντα· Κλείτος γὰρ ἀπήγγιλέ μοι, ὄν σὺ τῷ δορατίῳ διελάσας μεταξὺ δειπνοῦντα ἐφόνευσας, ὅτι με πρὸς τὰς σὰς πράξεις ἐπαινέσαι ἐτόλμησε. σὺ δὲ καὶ τὴν Μακεδονικὴν χλαμύδα καταβαλὼν κἀνδυν, ὡς φασι, μετενέδυσ καὶ τῆσαν ὀρθὴν ἐπέδου καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ Μακεδόνων, ὑπ' ἐλευθέρων ἀνδρῶν, ἤξιους, καὶ τὸ πάντων γελιοτάτον, ἐμμοῦ τὰ τῶν νενικημένων.

Λουκιανός, *Νεκρικοί Διάλογοι*, *Φίλιππος καὶ Ἀλέξανδρος*, 3-4

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

ἐπαινέω-ἐπαινῶ > ἐπί + αἰνέω-ῶ = υμνώ: αίνος (= ύμνος), έπαινος, επαινετικός, παραίνεση (= συμβουλή, προτροπή), παραιναιτικός (π.χ. «άκουγε με προσοχή τις παραινέσεις του καθηγητή» ή «το ύφος του Καβάφη σε αυτούς τους στίχους είναι παραιναιτικό»).

ἐμμένω > ἐν + μένω: μόνος, μονάδα, μοναδικός, μοναδικότητα, μοναχικός, μόνιμος, εμμονή, παραμονή, υπομονή, υπομονετικός, μονή (= το μοναστήρι), μόνωση, απομόνωση.

σπάω-σπῶ: σπασμός, σπάσιμο, σπαστικότητα, διάσπαση, απερίσπαστος, νευρόσπαστο,

μαίνομαι: μανία, μανιακός, μανιοκατάθλιψη, μαινόμενος, εμμανής (= μανιώδης).

διαλλάττω ἢ διαλλάσσω: διαλλαγή, συναλλαγή, συνδιαλλαγή, αδιαλλαξία, αδιάλλακτος.

ὄμνυμι: ορκωμοσία, συνωμοσία, συνωμότης, ενωματάρχης, ανωμοτί (= χωρίς όρκο).

ἀποκτείνω: > ἀπό + κτείνω: ανθρωποκτονία, αυτοκτονία, γενοκτονία, γυναικοκτονία, εντομοκτόνο, ζιζανιοκτόνο, μυοκτονία (= η εξόντωση των ποντικών).

αἰσθάνομαι: αίσθηση, αίσθημα, αισθηματίας, αισθηματικός, αναισθησία, αναισθητικό, αναίσθητος, διαίσθηση, προαίσθημα, συναίσθημα, συναισθηματικός, συναίσθηση, ενσυναίσθηση, αισθητική (κλάδος της φιλοσοφίας που ασχολείται με τη μελέτη του ωραίου).

ΑΓΓ aesthetics, **ΓΑΛ** esthétique, **ΓΕΡΜ** Ästhetik, **ΙΤΑΛ** estetica, **ΙΣΠ** estética, **ΑΛΒ** Estetika, **ΡΩΣ** Эстетика.

ἀμφότερος-ἀμφοτέρα-ἀμφότερον (ἀμφί + ἕτερος-ἑτέρα-ον): αμφισβήτηση, αμφιβολία, αμφισημία (= διπλή σημασία), αμφιλεγόμενος (= αυτός για τον οποίο διατυπώνονται δύο διαφορετικές απόψεις), αμφίσημος, αμφοτερόπλευρος.

παίζω > παιδί: παιχνίδι, παίκτης, παίχτης, παίξιμο, παιγνιώδης (π.χ. «το ύφος του συγγραφέα σε αυτό το σημείο είναι παιγνιώδες»), συμπαίκτης, συμπαίχτης, εμπαιγμός.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Αναζήτησε στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** στη Πύλη για την ελληνική γλώσσα τις ομόρριζες λέξεις **χρηματίζω, φιλώ, λοιδορώ**. Αναζήτησε τη σημασία τους στα λεξικά **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**. Ποια είναι η σημασιολογική διαδρομή τους;
3. Συμπλήρωσε τον πίνακα με τις λέξεις του αρχαίου κειμένου με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής.

πληγή		παράκληση	
αδιάλλακτος		διαίσθηση	
ιδιωτικός		χρήσιμος	
αφή		ανοχή	

4. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα έχεις διαβάσει στη Γραμματική και στις Οικογένειες λέξεων.
  - α. Ήταν το τιμόμενο πρόσωπο στη βράβευση των νέων λογοτεχνών.
  - β. Η απομόνωση οδηγεί συχνά τους ηλικιωμένους σε κατάθλιψη.
  - γ. Η ορκομωσία των πτυχιούχων ήταν πραγματικά μία συγκινητική στιγμή για τους γονείς τους.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- «**Αγαπάτε αλλήλους**» διακήρυξε ο Χριστός και μακάρι την ίδια αλληλεγγύη να δείχνει και η κοινωνία μας προς τον συνάνθρωπο.
- Τηςμίλησαγι' αυτό το θέμα **άπαξ και διά παντός**. Δεν πρόκειται να επανέλθω.
- Κάποιοι πολιτικοί νομίζουν ότι **λοιδορώντας** τους πολιτικούς τους αντιπάλους θα υπερισχύσουν στην προτίμηση του λαού.
- Εισέβαλε στο κατάστημα ως **μαινόμενος** ταύρος, έτοιμος για καβγά!
- Αστειεύεται και παίζει με θέματα σοβαρά και «**εν ου παικτοίς**».

Λ.Κ.Ν.

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

Λ.Α.Ε.Γ.

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό

Γραμματική

Ευκτική παρακειμένου

Η ευκτική παρακειμένου στην ενεργητική φωνή σχηματίζει δύο τύπους: έναν μονολεκτικό και έναν περιφραστικό (μετοχή παρακειμένου Ε.Φ. και ευκτική του *εἶμι*). Στη μέση φωνή σχηματίζει μόνο περιφραστικούς τύπους (μετοχή παρακειμένου Μ.Φ. και ευκτική του *εἶμι*).

Παρακείμενος	
Ενεργητική Φωνή	Μέση Φωνή
λελύ- κοιμι / λελυκώς, -κυῖα, -κὸς εἶην	λελυμένος, -η, -ον εἶην
λελύ- κοις / λελυκώς, -κυῖα, -κὸς εἶης	λελυμένος, -η, -ον εἶης
λελύ- κοι / λελυκώς, -κυῖα, -κὸς εἶη	λελυμένος, -η, -ον εἶη
λελύ- κοιμεν / λελυκότες, -κυῖαι, -κότα εἶημεν/εἶμεν	λελυμένοι, -αι, -α εἶημεν/εἶμεν
λελύ- κοιτε / λελυκότες, -κυῖαι, -κότα εἶητε/εἶτε	λελυμένοι, -αι, -α εἶητε/εἶτε
λελύ- κοιεν / λελυκότες, -κυῖαι, -κότα εἶησαν/εἶεν	λελυμένοι, -αι, -α εἶησαν/εἶεν

Παρατήρηση

Οι περιφραστικοί τύποι της ευκτικής παρακειμένου είναι συχνότεροι από τους άλλους.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Σχημάτισε τους τύπους ευκτικής του παρακειμένου των παρακάτω ρημάτων στη φωνή και το πρόσωπο που βρίσκονται.

βλάπτει	
παιδεύεσθε	
πιστεύομεν	
φυλάττομαι	
κηρύττουσιν	
γράφεται	
γράφεις	
κτίζετε	
πείδοντας	

Συντακτικό

Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (Μέρος 2ο)

Υποθετικές προτάσεις

Δηλώνουν την προϋπόθεση, σύμφωνα με την οποία ισχύει ή όχι αυτό που δηλώνει το ρήμα (συνήθως της κύριας πρότασης) από το οποίο εξαρτώνται.

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗΝ
ΕΥΚΤΙΚΗ
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ
ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μια δευτερεύουσα υποθετική πρόταση (Υπόθεση) μαζί με την πρόταση εξάρτησής της, συνήθως κύρια (Απόδοση), σχηματίζουν Υποθετικό λόγο.

Παραδείγματα στη Νέα Ελληνική:

Αν διάβασες βιβλία, έχεις γίνει πλούσιος σε γνώσεις.

Αν είχες διαβάσει βιβλία, θα είχες γίνει πλούσιος σε γνώσεις.

Αν διαβάζεις βιβλία, γίνεσαι/ θα γίνεις πλούσιος σε γνώσεις.

Αν διαβάσεις βιβλία, γίνεσαι/ θα γίνεις πλούσιος σε γνώσεις.

Αν έχεις διαβάσει βιβλία, θα έχεις γίνει πλούσιος σε γνώσεις.

Αν διάβαζες βιβλία, θα γινόσουν πλούσιος σε γνώσεις.

- Ποιες διαφορές υπάρχουν στα παραπάνω παραδείγματα της Νέας Ελληνικής ως προς το νόημα;

Στα αρχαία ελληνικά, οι Υποθετικοί λόγοι σχηματίζονται ανάλογα με τον τρόπο εισαγωγής, εκφοράς και το ρήμα της πρότασης εξάρτησης.

Εισαγωγή + Εκφορά	εί + οριστική ή ευκτική έάν, ἄν, ἤν + υποτακτική
Συντακτικός ρόλος	επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης

- Για τα είδη των Υποθετικών λόγων, δες το **Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας**, Π. Μπίλλα, §§183-185.
Όπως παρατηρείς, ένας υποθετικός λόγος παρουσιάζει κάτι είτε ως πραγματικότητα, είτε ως κάτι που θα μπορούσε να συμβεί κατά το παρελθόν αλλά δεν έγινε, είτε ως κάτι που μπορεί να συμβεί ή να συμβαίνει διαρκώς στο μέλλον.
- Ερευνήστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες στα **σώματα κειμένων της νέας ελληνικής**, τέσσερις δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις διαφορετικού είδους. Συγκρίνετε τον τρόπο εκφοράς τους με τον αντίστοιχο της Αρχαίας Ελληνικής και δημιουργήστε έναν ψηφιακό ή έγχαρτο πίνακα με δύο στήλες, στις οποίες θα αναδείξετε ομοιότητες και διαφορές. Παρουσιάστε τον στην τάξη σας.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Εντόπισε τις δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις στις παρακάτω περιόδους λόγου και αναγνώρισε πώς εισάγονται και πώς εκφέρονται.

- Εἰ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις οὐ μαχεῖται, οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται.
- Εἰ ἐγὼ Φαῖδρον ἀγνοῶ, καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι.
- Ἄν πάλιν αἰσθηταὶ διαφορομένους, ἀποκτενεῖν ἀμφοτέρους ἢ τὸν ἀρξάμενον.
- Ἐάν τις αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ἀφέληται, μηδὲν ἔστιν.
- Εἴ τις ἐφύετο κοινὸς πᾶσιν κίνδυνος τοῖς Ἕλλησιν, οὗτοι πρῶτοι προείδοντο.
- Εἴ τις ἐκ τοῦ καδεστηκότου κόσμου τὸ φῶς ἐξέλκοι, δυσχερὴς καὶ χαλεπὸς ἅπας ὁ λειπόμενος ἂν ἡμῖν βίος γένοιτο.

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Παρακολουθήσαμε τον Αλέξανδρο να συνεχίζει την προέλασή του με τους *ἀρίστους*.
- Είδαμε πώς ο Αλέξανδρος πέτυχε την αρμονική συνύπαρξη των πολιτισμών αλλά και το πώς προσπάθησε να εξαπλώσει στην Ασία το ελληνικό στοιχείο.
- Μάθαμε ότι και ο ίδιος ο Αλέξανδρος σύναψε με τη Ρωξάνη γάμο.
- Γνωρίσαμε τους δύο στενούς φίλους του Αλέξανδρου, τον Ηφαιστίωνα και τον Κρατερό καθώς και το πώς είχαν διαμορφωθεί οι μεταξύ τους σχέσεις.
- Μάθαμε την κλίση του ουσιαστικού *ἡ γυνή*.
- Διδαχθήκαμε την ευκτική παρακειμένου των βαρύτονων ρημάτων.
- Μελετήσαμε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές αιτιολογικές, τελικές, συμπερασματικές και υποθετικές προτάσεις.

Αναστοχαστικές και ομαδικές δημιουργικές εργασίες

1. Έμαθες στις λεξιλογικές παρατηρήσεις ότι οι λέξεις «κρασί» και «κρατήρας» συνδέονται ετυμολογικά με την αρχαία λέξη *ἀνάκρασις* του κειμένου. Ποια συνήθεια είχαν οι αρχαίοι Έλληνες σχετικά με τον *ἄκρατον οἶνον*; Αναζήτησε στο διαδίκτυο το είδος του αγγείου που ονομάζεται «κρατήρας». Γιατί, επίσης, ονομάζουμε έτσι τον κρατήρα ενός ηφαιστείου;
2. Αναζήτησε με την ομάδα σου στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** ή στη **Wikipedia** τι είναι τα «νευρόσπαστα». Ερευνήστε την ιστορία των «νευρόσπαστων» στην αρχαία Ελλάδα αλλά και σε άλλους λαούς του κόσμου. Παρουσιάστε στην τάξη τα ευρήματά σας.

A.K.N.

WIKIPEDIA

Ο Μέγας Αλέξανδρος και ο Δαρείος που ξεψυχά
(Εικόνα από το βιβλίο του Ιρανού ιστορικού Hafiz-i Abri, περί το 1425 μ.Χ.)

Ινδίες: Το τελευταίο όριο

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα παρακολουθήσουμε τη δύσκολη προέλαση του Αλέξανδρου στις Ινδίες και την καταπονημένη στρατιά του να αντιμετωπίζει τον Ινδό βασιλιά Πύρο.
- ▶ Θα διαπιστώσουμε ότι ο Αλέξανδρος προσπαθούσε να «υπερβεί τον εαυτό του».
- ▶ Θα πληροφορηθούμε για τον θάνατο του Βουκεφάλα και για την απώλεια του Περίτα, του σκύλου που είχε ο Αλέξανδρος.
- ▶ Θα εντοπίσουμε τις αιτίες άρνησης του στρατεύματος να προχωρήσει πέρα από τον Γάγγη ποταμό παρά τις πιέσεις του Αλέξανδρου.

Ακόμα

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο.
- ▶ Θα μάθουμε την κλίση της αντωνυμίας *αὐτός, αὐτή, αὐτό* και θα διακρίνουμε την οριστική από την επαναληπτική αντωνυμία.
- ▶ Θα μελετήσουμε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές εναντιωματικές/παραχωρητικές, χρονικές και αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις.

Λέξεις-κλειδιά: Ινδίες, οριστική/επαναληπτική αντωνυμία, εναντιωματικές/παραχωρητικές προτάσεις, χρονικές προτάσεις, αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις.

Εισαγωγικό σημείωμα

Καθώς ο Αλέξανδρος προχωρά ακάθεκτος προς τις Ινδίες, ο Βουκεφάλας, το άλογο που υπήρξε ο πιο πιστός σύντροφός του στη μάχη, πεθαίνει. Βαθιά θλιμμένος από την απώλεια και έχοντας να αντιμετωπίσει τη μεγάλη κούραση των στρατιωτών, ο Αλέξανδρος θα λάβει την απόφαση για επιστροφή στην πατρίδα.

Περίληψη 48.1-57.9 Δεν έλειψαν περιστατικά ανταρσίας ή συνωμοσίας εναντίον του Αλέξανδρου. Ο Φιλώτας, γιος του Παρμενίωνα και παιδικός φίλος του Αλέξανδρου, κάποια στιγμή θεωρήθηκε ύποπτος για συνωμοσία, συνελήφθη και καταδικάστηκε σε θάνατο. Ο Αλέξανδρος δεν δίστασε να εκτελέσει και τον πατέρα του Φιλώτα, Παρμενίωνα, έμπιστο συνεργάτη του Φίλιππου και στη συνέχεια του ίδιου. Υπήρξε ακόμα ένα σοβαρό περιστατικό με στενό φίλο του Αλέξανδρου, τον Κλείτο. Ο Κλείτος, κατά τη διάρκεια ενός δείπνου μέθυσε και μίλησε απότομα στον Αλέξανδρο, ο οποίος δεν ήταν νηφάλιος. Οι δύο άνδρες λογομάχησαν έντονα και, παρά την επέμβαση των παρευρισκόμενων, ο Αλέξανδρος σκότωσε με ένα ακόντιο τον Κλείτο. Συνειδητοποιώντας το λάθος του προσπάθησε να αυτοκτονήσει, αλλά τον εμπόδισαν οι φίλοι του. Για κάποιο χρονικό διάστημα παρέμενε θλιμμένος χωρίς να μιλάει σε κανέναν. Για να τον βοηθήσουν οι φίλοι του, του έφεραν φιλοσόφους, όπως τον Καλλισθένη και τον Αναξάρχωνα, να του μιλήσουν. Ο Καλλισθένης διακρινόταν για την ακεραιότητα του βίου του, την αυστηρότητά του, ενώ απέφευγε τις συναθροίσεις και τις κολακειές. Λέγεται πως η έχθρα με τον Αλέξανδρο έγινε έντονη, όταν ο Καλλισθένης αρνήθηκε να τον προσκυνήσει. Ο Αλέξανδρος είχε την υποψία ότι ο Καλλισθένης συμμετείχε σε συνωμοσία εναντίον του. Χωρίς να καταφέρει ποτέ να επαληθεύσει πλήρως αυτούς τους ισχυρισμούς, φυλάκισε τον Καλλισθένη, ο οποίος είτε πέθανε στη φυλακή είτε θανατώθηκε από τον Μακεδόνα βασιλιά. Καθώς πορευόταν προς την Ινδία, ο Αλέξανδρος έδωσε διαταγή να κάψουν όλοι τα λάφυρα που είχαν μαζί τους και τους βάραιναν, ξεκινώντας ο ίδιος από τα δικά του και των φίλων του. Ήταν πια αμείλικτος με όποιον παραβίαζε τις διαταγές του.

A | Κείμενο

[58.1] Πολλοὶ μὲν οὖν κατὰ τὰς μάχας αὐτῷ κίνδυνοι συνέπεσον, καὶ τραύμασι νεανικοῖς ἀπήντησε, τὴν δὲ πλείστην φθορὰν ἀπορία τῶν ἀναγκαίων καὶ δυσκρασίαι τοῦ περιέχοντος ἀπειργάσαντο τῆς στρατιᾶς. **[58.2]** αὐτὸς δὲ τόλμη τὴν τύχην ὑπερβαλέσθαι καὶ τὴν δύναμιν ἀρετῇ φιλοτιμούμενος, οὐδὲν ᾤετο τοῖς θαρροῦσιν ἀνάλωτον οὐδ' ὄχυρόν εἶναι τοῖς ἀτόλμοις.

Περίληψη 58.3-60.16 Ο Πλούταρχος παραθέτει γεγονότα από την εκστρατεία του Αλέξανδρου στην Ινδία, που αναδεικνύουν τη γενναιότητα και τη γενναιοδωρία του. Συνέχισε να είναι τολμηρός, να προπορεύεται στις μάχες και να αναλαμβάνει δύσκολες και επικίνδυνες αποστολές. Έδειχνε μεγαλοψυχία απέναντι στους γενναίους αντίπαλους. Απέναντι ωστόσο στους πιο μάχιμους από τους Ινδούς, που του προκαλούσαν πολλές φθορές στο στράτευμα, φέρθηκε με τρόπο ανέντιμο, καθώς, ενώ είχε κάνει ανακωχή μαζί τους σε κάποια πόλη, τους σκότωσε την ώρα που αποχωρούσαν. Στη συνέχεια, ο Πλούταρχος αφηγείται πώς ο Αλέξανδρος αντιμετώπισε και νίκησε τον γενναίο Ινδό βασιλιά, τον Πύρο.

[61.1] Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης καὶ ὁ Βουκεφάλας ἐτελεύτησεν, οὐκ εὐθύς, ἀλλ' ὕστερον, ὡς οἱ πλείστοι λέγουσιν, ἀπὸ τραυμάτων θεραπευόμενος, ὡς δ' Ὀνησίκριτος, διὰ γῆρας ὑπέρπονος γενόμενος· τριάκοντα γὰρ ἐτῶν ἀποθανεῖν αὐτόν. **[61.2]** ἐδήχθη δ' ἰσχυρῶς Ἀλέξανδρος, οὐδὲν ἄλλ' ἢ συνήθη καὶ φίλον ἀποβεβληκέναι νομίζων,

καὶ πόλιν οἰκίσας ἐπ' αὐτῷ παρὰ τὸν Ὑδάσπην Βουκεφαλίαν προσηγόρευσε. **[61.3]** λέγεται δὲ καὶ κύνα Περίταν ὄνομα τεθραμμένον ὑπ' αὐτοῦ καὶ στεργόμενον ἀποβαλὼν, κτίσαι πόλιν ἐπώνυμον. τοῦτο δὲ Σωτίων φησὶ Ποτάμωνος ἀκοῦσαι τοῦ Λεσβίου. **[62.1]** Τοὺς μέντοι Μακεδόνας ὁ πρὸς Πῶρον ἀγὼν ἀμβλυτέρους ἐποίησε, καὶ τοῦ πρόσω τῆς Ἰνδικῆς ἔτι προελθεῖν ἐπέσχε. **[62.2]** μόλις γὰρ ἐκείνων ὡσάμενοι, δισμυρίοις πεζοῖς καὶ δισχιλίοις ἵππεῦσι παραταξάμενον, ἀντέστησαν ἰσχυρῶς Ἀλεξάνδρῳ, βιαζομένῳ καὶ τὸν Γάγγην περᾶσαι ποταμόν, εὖρος μὲν αὐτοῦ δύο καὶ τριάκοντα σταδίων εἶναι πυθνανόμενοι καὶ βάθος ὀργυιᾶς ἑκατόν, ἀντιπέρας δὲ τὰς ὄχθας ἀποκεκρῦφθαι πλήθυσιν ὄπλων καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων. **[62.3]** ἐλέγοντο γὰρ ὀκτὼ μὲν μυριάδας ἵπποτῶν, εἴκοσι δὲ πεζῶν, ἄρματα δ' ὀκτακισχίλια καὶ μαχίμους ἐλέφαντας ἑξακισχιλίους ἔχοντες οἱ Γανδαριτῶν καὶ Πραισιῶν βασιλεῖς ὑπομένειν.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

Εντοπίστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες την απόδοση των τύπων με έντονη γραφή του αρχαίου κειμένου στις δύο νεοελληνικές μεταφράσεις. Τι παρατηρείτε; Ποια από τις δύο αποδόσεις θα προτιμούσατε; Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της έρευνας και τις προτιμήσεις σας στην τάξη.

[58.1] Συνέβη να αντιμετωπίσει ο Αλέξανδρος στις μάχες πολλούς κινδύνους ταυτόχρονα, **και τραυματίστηκε λόγω της νεανικής του ορμής**· αλλά τη μεγαλύτερη φθορά στον στρατό προκάλεσαν η έλλειψη **τροφίμων** και το άσχημο κλίμα της περιοχής. **[58.2]** Ο Αλέξανδρος όμως, **με τη φιλοδοξία που είχε** να ξεπεράσει την τύχη με την τόλμη και τη δύναμη με την **παλικαριά**, πίστευε πως για τους τολμηρούς δεν υπήρχε μέρος **άπαρτο** ούτε και οχυρό που να ασφαλίζει τους δειλούς.

(Μτφρ. Α.Ι. Γιαγκόπουλου-Ζ.Ε. Μαλαθούνη)

[58.1] Πολλοὶ μὲν οὖν κατὰ τὰς μάχας αὐτῷ κίνδυνοι συνέπεσον, **καὶ τραύμασι νεανικοῖς ἀπήντησε**, τὴν δὲ πλείστην φθορὰν ἀπορία τῶν **ἀναγκαίων** καὶ δυσκρασία τοῦ περιέχοντος ἀπειργάσαντο τῆς στρατιᾶς. **[58.2]** αὐτὸς δὲ τόλμη τὴν τύχην ὑπερβαλέσθαι καὶ τὴν δύναμιν **ἀρετῇ φιλοτιμούμενος**, οὐδὲν ᾤετο τοῖς θαρροῦσιν **ἀνάλωτον** οὐδ' ὀχυρὸν εἶναι τοῖς ἀτόλμοις.

[58.1] Του έτυχαν λοιπόν πολλοὶ κίνδυνοι στις μάχες **και πληγώθηκε πολλές φορές, καθώς ορμούσε με νεανική δύναμη**, αλλά την πιο μεγάλη φθορά του στρατού την προκάλεσε η έλλειψη των **αναγκαίων** και το κακό κλίμα της περιοχής. **[58.2]** Και ο ίδιος φιλοδοξώντας να νικήσει την τύχη με την τόλμη του, και **φιλοτιμώντας** τη δύναμη με την **ανδρεία** του, νόμιζε πως δεν υπήρχε περιοχή **ακαταμάχητη** για τους τολμηρούς, και οχυρό για να προσφέρει ασφάλεια στους δειλούς.

(Μτφρ. ομάδα εκδ. Κάκτος)

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Προσπαθήστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες να αποδώσετε στη Ν.Ε. τα αποσπάσματα, με τη βοήθεια των πλαγιότιτλων και του λεξιλογίου που σας δίνεται.

- Οι κίνδυνοι που αντιμετώπισε ο Αλέξανδρος στις μάχες. Οι λόγοι της μεγαλύτερης φθοράς του στρατού.

[58.1] Πολλοὶ μὲν οὖν κατὰ τὰς μάχαις αὐτῶ κίνδυνοι συνέπεσον, καὶ τραύμασι νεανικοῖς ἀπήνησε, τὴν δὲ πλείστην φθορὰν ἀπορίαὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ δυσκρασίαι τοῦ περιέχοντος ἀπειργάσαντο τῆς στρατιᾶς.

- > **τραύμασι νεανικοῖς ἀπήνησε:** του έτυχαν τραυματισμοί από νεανική ορμή
- > **ἡ ἀπορία:** έλλειψη [ἀ (στερητικό) + πόρος]
- > **τὰ ἀναγκαῖα:** τα τρόφιμα
- > **ἡ δυσκρασία:** το κακό κλίμα. (Σήμερα, κάνουμε λόγο και για «εύκρατο» κλίμα μιας χώρας)
- > **τοῦ περιέχοντος:** της περιοχής
- > **ἀπειργάσαντο:** προκάλεσαν, δημιούργησαν [αόριστος του ρ. ἀπεργάζομαι (= δημιουργώ)]

- Η φιλοδοξία του Αλέξανδρου να υπερβεί τις δυνάμεις του και να κατακτήσει κάθε οχυρό.

[58.2] αὐτὸς δὲ τόλμη τὴν τύχην ὑπερβαλέσθαι καὶ τὴν δύναμιν ἀρετῇ φιλοτιμούμενος, οὐδὲν ᾤετο τοῖς θαρροῦσιν ἀνάλωτον οὐδ' ὀχυρὸν εἶναι τοῖς ἀτόλμοις.

- > **φιλοτιμούμενος:** καθώς φιλοδοξούσε
- > **ὑπερβάλλω:** υπερβαίνω, ξεπερνῶ, νικῶ
- > **τόλμη:** με την τόλμη, το θάρρος του
- > **ᾤετο:** νόμιζε, πίστευε [παρατατικός του ρ. οἶμαι (= νομίζω, πιστεύω, φαντάζομαι)]
- > **τοῖς θαρροῦσι(ν):** γι' αυτούς που έχουν θάρρος [δοτική πληθ. της μετοχής ὁ θαρρῶν-τοῦ θαρροῦντος]
- > **ἀνάλωτον:** που δεν κυριεύεται

- Ο θάνατος του Βουκεφάλα: τα αίτια και η ηλικία του.

[61.1] Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης καὶ ὁ Βουκεφάλας ἐτελεύτησεν, οὐκ εὐθύς, ἀλλ' ὕστερον, ὡς οἱ πλείστοι λέγουσιν, ἀπὸ τραυμάτων θεραπευόμενος, ὡς δ' Ὀνησίκριτος, διὰ γῆρας ὑπέρπονος γενόμενος· τριάκοντα γὰρ ἐτῶν ἀποθανεῖν αὐτόν.

- > **Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης:** μετά τη μάχη εναντίον του Πῶρου
- > **ὡς (αναφορ. επίρρημα):** όπως
- > **θεραπευόμενος:** ενώ του θεράπευαν (τα τραύματα)
- > **ὑπέρπονος:** από τις πολλές ταλαιπωρίες [ὑπέρ + πόνος (= κόπος, μόχθος, ταλαιπωρία)]

- Τα συναισθήματα του Αλέξανδρου μετά την απώλεια του Βουκεφάλα και η ίδρυση ομώνυμης πόλης.

[61.2] ἐδήχθη δ' ἰσχυρῶς
Ἀλέξανδρος, οὐδὲν ἄλλ'
ἢ συνήθη καὶ φίλον
ἀποβεβληκέναι νομίζων, καὶ
πόλιν οἰκίσας ἐπ' αὐτῷ παρὰ
τὸν Ὑδάσπην Βουκεφαλίαν
προσηγόρευσε.

- > **ἐδήχθη**: στενοχωρήθηκε, ένιωσε ένα «δάγκωμα» στην καρδιά [παθητικός αόριστος του ρ. δάκνω (= δαγκώνω)]
- > **ὁ/ἡ συνήθης**: ο συγγενής
- > **νομίζων ἀποβεβληκέναι**: νομίζοντας ότι είχε χάσει [απαρέμφατο παρακειμένου του ρ. ἀποβάλλω]
- > **ἐπ' αὐτῷ**: προς τιμὴν του, στη μνήμη του

- Η ίδρυση πόλης από τον Αλέξανδρο για τον θάνατο του σκύλου του Περίτα.

[61.3] λέγεται δὲ καὶ κύνα
Περίταν ὄνομα τετραμμένον
ὑπ' αὐτοῦ καὶ στεργόμενον
ἀποβαλὼν, κτίσαι πόλιν
ἐπώνυμον. τοῦτο δὲ Σωτίων
φησὶ Ποτάμωνος ἀκοῦσαι τοῦ
Λεσβίου.

- > **κύνα**: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού ὁ κύων-τοῦ κυνός (= ο σκύλος)
- > **στεργῶ**: αγαπῶ πολύ
- > **ὁ/ἡ ἐπώνυμος**: με το ίδιο όνομα

- Τα αποτελέσματα της μάχης εναντίον του Πώρου στην εξέλιξη της εκστρατείας.

[62.1] Τοὺς μέντοι Μακεδόνας ὁ
πρὸς Πῶρον ἀγὼν ἀμβλυτέρους
ἐποίησε, καὶ τοῦ πρόσω τῆς
Ἰνδικῆς ἔτι προελθεῖν ἐπέσχε.

- > **ἀμβλύτερος**: πιο αδύναμος, αδρανής [συγκριτικός βαθμός του επιθέτου ἀμβλύς]
- > **ἐπέσχε τοῦ προελθεῖν ἔτι πρόσω τῆς Ἰνδικῆς**: τους συγκράτησε από το να προχωρήσουν ακόμα πιο μπροστά στην Ινδική χερσόνησο

- Η δυσκολία αντιμετώπισης του Πώρου και η αντίδραση του στρατού στις πιέσεις του Αλέξανδρου να περάσουν τον Γάγγη.

[62.2] μόλις γὰρ ἐκεῖνον
ὠσάμενοι, δισμυρίοις πεζοῖς
καὶ δισχιλίοις ἵππεῦσι
παραταξάμενον, ἀντέστησαν
ἰσχυρῶς Ἀλεξάνδρῳ,

- > **ὠσάμενοι**: αφού απώθησαν [μετοχή μέσου αορίστου του ρ. ὠθέω-ὠθῶ (= απωθῶ)]
- > **παραταξάμενον**: που παρατάχθηκε (εν. ο Πῶρος)
- > **ἀντέστησαν**: αντιστάθηκαν [αόριστος του ρ. ἀνδίσταμαι]
- > **ἰσχυρῶς**: σθεναρά, έντονα

- Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ποταμού Γάγγη.

[62.2] βιαζομένῳ καὶ τὸν Γάγγην περᾶσαι ποταμόν, εὗρος μὲν αὐτοῦ δύο καὶ τριάκοντα σταδίων εἶναι πυνθανόμενοι καὶ βάθος ὀργυιάς ἑκατόν, ἀντιπέρας δὲ τὰς ὄχθας ἀποκεκρύφθαι πλήθεις ὄπλων καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων.

- > **βιαζομένῳ (Ἀλεξάνδρῳ) περᾶσαι:** πίεζε να περάσουν
- > **πυνθανόμενοι:** γιατί πληροφορήθηκαν
- > **ὀργυιάς:** οργιές (ἢ ὀργυιά: μονάδα μέτρησης μήκους)
- > **ἀντιπέρας (ἐπίρρ.):** απέναντι (π.χ. «Βρίσκεται στην αντίπερα όχθη»)
- > **τὰς ὄχθας ἀποκεκρύφθαι πλήθεις ὄπλων:** οι όχθες του είχαν κρυφτεί από το πλήθος των όπλων

- Η μεγάλη δύναμη των αντιπάλων.

[62.3] ἐλέγοντο γὰρ ὀκτὼ μὲν μυριάδας ἵπποτῶν, εἴκοσι δὲ πεζῶν, ἄρματα δ' ὀκτακισχίλια καὶ μαχίμους ἐλέφαντας ἑξακισχιλίους ἔχοντες οἱ Γανδαριτῶν καὶ Πραισιῶν βασιλεῖς ὑπομένειν.

- > **ἵπποτης:** ιππέας, έφιππος
- > **ὑπομένω:** περιμένω

2. Υποδύσου έναν Μακεδόνα στρατιώτη ο οποίος συζητά με τους συστρατιώτες του αν θα συνεχιστεί η προέλαση στην Ινδία. Περιέγραψε (70-90 λέξεις) τις δυσκολίες που έχετε συναντήσει μέχρι σήμερα, με βάση το απόσπασμα του Πλούταρχου.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **οὐδὲν ᾤετο τοῖς θαρροῦσιν ἀνάλωτον οὐδ' ὀχυρὸν εἶναι τοῖς ἀτόλμοις:** Διαπίστωσης και από προηγούμενες ενότιες την πεποίθηση του Αλέξανδρου ότι ο άνθρωπος πρέπει να αναμετράται με τις δυνάμεις του και να τις υπερβαίνει. Αυτή η παρόρμηση θα τον οδηγήσει μέχρι τις Ινδίες.
- > **πρὸς Πῶρον:** Στην ανατολική όχθη του ποταμού Ινδού και πέρα από τον ποταμό Υδάσπη, στα Τάξιλα, περιοχή στο σημερινό Πακιστάν, βασίλευε ο Πώρος. Ο Πώρος αντιμετώπισε τον Αλέξανδρο με πλήθος ελεφάντων στον Υδάσπη το 326 π.Χ. Έπειτα από επίθεση του Αλέξανδρου στο σώμα των ελεφάντων με επίλεκτους άνδρες, προκλήθηκε σύγχυση στο στράτευμα του Πώρου, με αποτέλεσμα αυτό να ποδοπατηθεί από τους ελέφαντες. Η παράδοση του Πώρου στον Αλέξανδρο άνοιξε τον δρόμο για την κατάκτηση της Ινδίας.
- > **ἐδήχθη δ' ἰσχυρῶς Ἀλέξανδρος, οὐδὲν ἄλλ' ἢ συνήθη καὶ φίλον ἀποβεβληκέναι νομίζων:** Ο πολυτραυματίας και γερασμένος πια Βουκεφάλας, το άλογο που πέρασε στην Ιστορία δικαιωματικά, αφού με αφοσίωση συνόδευσε προς την αιώνια δόξα τον αναβάτη του, πεθαίνει πλημμυρίζοντας τον Αλέξανδρο με θλίψη. Πρόκειται για τη δεύτερη μεγάλη προσωπική απώλεια του Αλέξανδρου μετά τον θάνατο του Ηφιστίωνα, πράγμα που πολύ εύστοχα δηλώνουν τα δύο επίθετα που χρησιμοποιεί ο Πλούταρχος για τον τρόπο με τον οποίο ο Αλέξανδρος έβλεπε τον Βουκεφάλα: σαν «συγγενή» και «φίλο».
- > **κτίσαι πόλιν ἐπόνυμον:** Η απεριόριστη αγάπη του Αλέξανδρου για το άλογο και το σκυλί του, καθώς και το πένθος του λόγω της απώλειάς τους, εκδηλώνονται με την ίδρυση πόλεων που έφεραν το όνομά τους.

- > **Σωτίων:** Φιλόσοφος και συγγραφέας παράδοξων ιστοριών (παραδοξογράφος), καταγόταν από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και έζησε κατά τη Ρωμαϊκή εποχή.
- > **ἀντέστησαν ἰσχυρῶς Ἀλεξάνδρῳ, θιαζομένῳ καὶ τὸν Γάγγην περᾶσαι ποταμὸν:** Μετά τη νίκη στον Υδάσπη ο Αλέξανδρος καταλαμβάνει τις περιοχές στα ανατολικά, φτάνοντας έως τον Ύφραση ποταμό και σχεδιάζοντας να περάσει τον Γάγγη. Τελικά, αυτή η επιθυμία του Αλέξανδρου δεν θα πραγματοποιηθεί, αφού θα υπερισχύσει η αντίδραση των εξουθενωμένων στρατιωτών, που αναζητούν διακαώς τον δρόμο της επιστροφής.

Ο
ΜΕΓΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ Η ΣΚΙΑ ΤΟΥ (ψ)

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Κατάγραψε τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε το στράτευμα του Αλέξανδρου με βάση το παραπάνω απόσπασμα. Συμφωνείς με τη στάση που αυτό τήρησε; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.
2. Ο θάνατος του Βουκεφάλα και του Περίτα επηρεάζουν τη συναισθηματική κατάσταση του Αλέξανδρου. Ποια στοιχεία του χαρακτήρα του αναδεικνύονται; Φτιάξε έναν πίνακα με δύο στήλες. Στην στήλη Α' συγκέντρωσε επίθετα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά και τον χαρακτήρα του Μακεδόνα βασιλιά και από τις προηγούμενες ενότητες. Στη στήλη Β' αιτιολόγησε την επιλογή σου αρχίζοντας κάθε φράση με τον αιτιολογικό σύνδεσμο «επειδή».
3. Σύγκρινε το απόσπασμα του Πλούταρχου και του Αρριανού από το έργο *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, που σου δίνεται, ως προς την περιγραφή του θανάτου του Βουκεφάλα. Να καταγράψεις τις διαπιστώσεις σου σε μία παράγραφο (80-100 περίπου λέξεις) που αναπτύσσεται με σύγκριση. Μπορείς να συμβουλευτείς τη μετάφραση στο ψηφιακό αρχείο.

Ἴνα δὲ ἡ μάχη ξυνέβη καὶ ἔνθεν ὀρμηθεὶς ἐπέρασε τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος, καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν ἐπώνυμον ὠνόμασε, τὴν δὲ Βουκεφάλαν ἕς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλα τὴν μνήμην, ὃς ἀπέθανεν αὐτοῦ, [5.19.5] οὐ βληθεὶς πρὸς οὐδενός, ἀλλὰ ὑπὸ καύματος τε καὶ ἡλικίας (ἦν γὰρ ἄμφι τὰ τριάκοντα ἔτη) καματηρὸς γενόμενος, πολλὰ δὲ πρόσθεν ξυγκαμῶν τε καὶ συγκινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ, ἀναβαινόμενός τε πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου [ὁ Βουκεφάλας οὗτος], ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπηξίου ἀμβάτας, καὶ μεγέθει μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος. σημεῖον δέ οἱ ἦν βοὸς κεφαλὴ ἐγκεχαραγμένη, ἐφ' ὅτῳ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἔφερεν· οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι λευκὸν σῆμα εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, μέλας ὢν αὐτός, ἕς βοὸς κεφαλὴν μάλιστα εἰκασμένον.

Ἀρριανός, *Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις*, 5, 19, 4-5

ΑΡΡΙΑΝΟΣ,
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ,
5, 19, 4-5

Δ | Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

ή **φθορά** > *φθείρω*: διαφθορά, (διε)φθαρμένος (ουσ/μένη μτχ.), φθαρτικός, φθαρτός, άφθαρτος, φθοροποιός, ψυχοφθόρος.

ή **τύχη** > *τυγχάνω*: τυχαιότητα, τυχαίος, τυχερός, ατυχία, άτυχος, δυστυχία, δυστυχής, επιτυχία, ευτυχία, ευτυχής, επίτευγμα, επίτευξη.

οϊομαι: οίηση (= αλαζονεία, υπεροψία), οηματίας (= αλαζόνας).

ανάλωτος > *ά-* (στερητ.) + *άλίσκομαι*: άλωση, (υπερ)κατανάλωση, (υπερ)καταναλωτισμός, αναλώσιμος (= αυτός που ξοδεύεται, ο προσωρινός, ο φθαρτός).

δάκνω > *δῆγμα* (= δάγκωμα, τσίμπημα): δηκτικός (= σαρκαστικός, που «δαγκώνει». Π.χ. «Ο συγγραφέας χρησιμοποίησε δηκτικό ύφος»).

ό **κύων**: κυνικός, κυνισμός, κυνήγι, κυνηγετικός (π.χ. «κυνηγετικός όμιλος»), κυνηγός, κυνόδοντας.

ΑΓΓ cynicism, cynic, **ΓΑΛ** cynisme, cynique, **ΓΕΡΜ** Zynismus, Zyniker, **ΙΤΑΛ** cinismo, cinico, **ΙΣΠ** cinismo, cínico, **ΑΛΒ** Cinizmi, cinik, **ΡΩΣ** Цинизм, циник.

στέργω: στοργή, στοργικός, άστοργος, φιλόστοργος.

άμβλύς-άμβλειά-άμβλύ: άμβλυση, άμβλύτητα, άμβλυγώνιος, άμβλυωπία.

ΑΓΓ amblyoria, **ΓΑΛ** amblyorie, **ΓΕΡΜ** Amblyorie, **ΙΤΑΛ** amblioria, **ΙΣΠ** amblioria, **ΑΛΒ** Amblyoria, **ΡΩΣ** Амблиопия.

ώθέω-ώθῶ: ώθηση, απώθηση, απωθητικός, εξώθηση, προώθηση, προωθητικός, συνωτισμός, ωστικός (π.χ. «ωστικό κύμα»).

τό εύρος: ευρύς-ευρεία-ευρύ, ευρύτητα, εύρυση, διεύρυση, ευρυμάθεια (= πολυμάθεια, πλήθος γνώσεων), ευρύχωρος, ευρυχωρία.

κρύπτω: κρυφός, κρύψιμο, κρύπτη, απόκρυφος, κρυψίνους (= αυτός που κρατά κρυφές τις σκέψεις του), κρυψώνας.

ΑΓΓ crypt, **ΓΑΛ** crypte, **ΓΕΡΜ** Krypta, **ΙΤΑΛ** cripta, **ΙΣΠ** cripta, **ΑΛΒ** Crypt.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Αναζήτησε τη σημασία των λέξεων «*τών αναγκαίων, συνήθη, άποβάλλων, έπώνυμον*» στο **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**. Δημιούργησε έναν πίνακα με τις σημασίες τους. Στη συνέχεια γράψε τις δικές σου προτάσεις.
3. Σημείωσε σε ποιες από τις παρακάτω φράσεις η λέξη «φθορά» και οι άλλες παράγωγες λέξεις του ρήματος «φθείρω» έχουν μεταφορική σημασία και σε ποιες κυριολεκτική.
  - α. Η ψυχική φθορά που αισθανόταν δεν είχε να κάνει με την ηλικία του.
  - β. Δεν ενδιαφερόταν πολύ για την εμφάνισή του, συχνά τα ρούχα του ήταν φθαρμένα.
  - γ. Μετά τη θυσία τους στη μάχη, η δόξα τους έμεινε άφθαρτη στους αιώνες.

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

- δ. Η διαφθορά είναι ένα από τα σοβαρότερα οικονομικά εγκλήματα.
 ε. Οι συνεχείς διαφωνίες αποτελούν μία άβολη και φθοροποιό κατάσταση για το καλό εργασιακό κλίμα.

4. Εντόπισε στις παρακάτω περιόδους τους λανθασμένους ορθογραφικά τύπους και διόρθωσέ τους με βάση όσα διάβασες στις Οικογένειες λέξεων.

- α. Τραυματίστηκε με αμβλί αντικείμενο, πιθανώς σφυρί.
 β. Η αμβλία γωνία είναι μεγαλύτερη από την ορθή.
 γ. Δεν ακούει τόσο καλά, επειδή έχει αμβλύα ακοή.

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- Με πονάει συνεχώς η μέση μου, «**ου γαρ έρχεται μόνον το γήρας**»!
- Η αλοιφή ενδείκνυται μόνο για **δήγματα** εντόμων.
- Το παράγγελμα που έδωσε ο καπετάνιος ήταν **πρόσω ολοταχώς**!
- Είτε της μιλούσα είτε όχι, γι' αυτήν ήταν **ένα και το αυτό**!

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική και το Α.Ε. συντακτικό

Γραμματική

Οριστική ή Επαναληπτική αντωνυμία

Η αντωνυμία *αὐτός, αὐτή, αὐτό* στην αρχαία ελληνική χρησιμοποιείται ως **οριστική** (Μτφρ. «ο ίδιος») σε όλες τις πτώσεις. Ως **επαναληπτική** χρησιμοποιείται μόνο στις πλάγιες πτώσεις.

Ως οριστική χρησιμοποιείται, για να ορίσει κάτι, δηλαδή να το ξεχωρίσει από τα υπόλοιπα.

Π.χ. *Ἀπέκτεινον αὐτὸν καὶ σύμπαν τὸ στράτευμα.*
Θανάτωσαν και τον ίδιο και ολόκληρο το στράτευμα.

Ως επαναληπτική χρησιμοποιείται για να μην επαναλάβει κάτι που αναφέρθηκε ήδη.

Π.χ. *Ἀλέξανδρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἦλθον εἰς Αἴγυπτον.*
Ο Αλέξανδρος και όσοι ήταν μαζί του ήλθαν στην Αίγυπτο.

Ενικός αριθμός

	αρσενικό		θηλυκό		ουδέτερο	
	Α.Ε.	Ν.Ε.	Α.Ε.	Ν.Ε.	Α.Ε.	Ν.Ε.
Ονομ.	αὐτός	αὐτός	αὐτή	αὐτή	αὐτό	αὐτό
Γεν.	αὐτοῦ	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτῆς	αὐτοῦ	αὐτοῦ
Δοτ.	αὐτῷ	-	αὐτῇ	-	αὐτῷ	-
Αιτ.	αὐτὸν	αὐτόν	αὐτήν	αὐτή(ν)	αὐτό	αὐτό
Κλητ.	-	-	-	-	-	-

Όνομ.	Πληθυντικός αριθμός					
	αὐτοί	αυτοί	αὐταί	αυτές	αὐτά	αυτά
Γεν.	αὐτῶν	αυτῶν	αὐτῶν	αυτῶν	αὐτῶν	αυτῶν
Δοτ.	αὐτοῖς	-	αὐταῖς	-	αὐτοῖς	-
Αιτ.	αὐτούς	αυτούς	αὐτὰς	αυτές	αὐτά	αυτά
Κλητ.	-	-	-	-	-	-

Παρατηρήσεις

- Όταν η αντωνυμία χρησιμοποιείται μαζί με το άρθρο, δηλώνει ταυτότητα και μεταφράζεται στη νέα ελληνική ως **ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο**.
Π.χ. *Τὰ αὐτὰ ἔπασχον ὅσοι ὁμοίως ἔπραττον.* (Τα ίδια πάθαιναν όσοι έπρατταν με όμοιο τρόπο)
- Η οριστική/επαναληπτική αντωνυμία δεν σχηματίζει τύπους στην κλητική πτώση.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Συμπλήρωσε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της οριστικής ή επαναληπτικής αντωνυμίας που ταιριάζει.

- Ἀλέξανδρος συνήγαγε τοὺς ..... (γεν. ενικ. αρσ.) στρατιώτας.
- Προσηλδον ..... (δοτ. ενικ.) στρατιῶται ἔξ.
- Ἔλεξε δὲ ..... (δοτ. πληθ. θηλ.) τοιάδε.

Συντακτικό

Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις (Μέρος 3ο)

1. Εναντιωματικές/Παραχωρητικές προτάσεις (άρνηση μὴ)

Δηλώνουν εναντίωση/παραχώρηση.

- π.χ. *Ἄν καὶ δὲν μελέτησε πολλή ὥρα, κατὰφερε νὰ πάρει καλὸ βαθμὸ στο διαγώνισμα. (N.E.)*
Ἐὰν καὶ μὴ θούλονται, πάντες αἰσχύνονται μὴ πράττειν τὰ δίκαια. (A.E.)

Εισαγωγή	εἰ καί, ἂν καί, ἐάν καί, ἦν καί (εναντιωματικές)
	καὶ εἰ (κει), καὶ ἂν (κᾶν), καὶ ἐάν, καὶ ἦν (παραχωρητικές)
Συντακτικός ρόλος	επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης

2. Χρονικές προτάσεις (άρνηση οὐ ή μὴ)

Δηλώνουν χρόνο. Ανάλογα με τη χρονική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη δευτερεύουσα χρονική πρόταση και την πρόταση εξάρτησής της εκφράζουν:

- Το **προτερόχρονο**: όταν η πράξη που αναφέρει η δευτερεύουσα έγινε πριν από την πράξη της κύριας.
Π.χ. *Οὐκ ἐτόλμησαν οἱ πολέμοι πρὸς ἡμᾶς πόλεμον πρὶν τοὺς στρατηγούς ἡμῶν συνέλαβον.*

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ
ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
(ΜΕΡΟΣ 2ο)

- Το **σύγχρονο**: όταν η πράξη που αναφέρει η δευτερεύουσα και η πράξη που αναφέρει η κύρια έγιναν ταυτόχρονα.
Π.χ. *Ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο, ἔτυχεν ἐν Ἀβύδῳ ὤν.*
- Το **υστερόχρονο**: όταν η πράξη που αναφέρει η δευτερεύουσα γίνεται ύστερα από αυτήν που αναφέρει η κύρια.
Π.χ. *Σπονδὰς ἐποίησαντο, ἕως ἀπαγγελθείη τὰ λεχθέντα Δερκυλίδα μὲν εἰς Λακεδαιμόνα.*

Εισαγωγή

χρονικοί σύνδεσμοι (ὡς, ὅτε, ὁπότε, ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, ὅταν, ὁπότεν, ἐπειδὴν)
χρονικά επιρρήματα (ὁσάκις, ὁποσάκις)
εμπρόθετες αναφορικές εκφράσεις (ἐν ᾧ, ἀφ' οὗ, ἀφ' ὅτου, ἕως ὅτου)

Συντακτικός ρόλος

επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου

► Ερευνήστε συνεργαζόμενοι σε δυάδες στα **σώματα κειμένων της νέας ελληνικής** δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με εναντιωματικούς και χρονικούς συνδέσμους της αρχαίας ελληνικής, οι οποίοι χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα. Καταγράψτε σε μία παράγραφο τις παρατηρήσεις σας σχετικά με τον συντακτικό ρόλο τους και τιτλοφορήστε τη «Ο Χρόνος: τότε και σήμερα».

3. Αναφορικές προτάσεις (επιρρηματικές)

Οι δευτερεύουσες επιρρηματικές αναφορικές προτάσεις αναφέρονται σε κάποιον ὄρο της πρότασης εξάρτησης που υπάρχει ή εννοείται και προσδιορίζουν επιρρηματικά το περιεχόμενό της. Εισάγονται με αναφορικά επιρρήματα (βλ. υποενότητα Δ2, σελ. 105). Οι αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις δηλώνουν κυρίως τρόπο ή τόπο.

Π.χ. *Ὅπως γινώσκετε, οὕτω καὶ ποιεῖτε.* (επιρρηματικός προσδιορισμός τρόπου)
Ἐδόκει πορευτέον εἶναι ὅποι (= ὅπου) δύναιντο. (επιρρηματικός προσδιορισμός τόπου)

Ορισμένες αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις, ωστόσο, εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και έχουν ονοματική λειτουργία. Διακρίνονται σε:

• **αναφορικές - αιτιολογικές**

Π.χ. *Θαυμάζω τῶν κατηγορῶν οἱ ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμελοῦνται*
 (= οι οποίοι/διότι ενώ αμελούν τις δικές τους υποθέσεις ενδιαφέρονται για τις ξένες).

• **αναφορικές - τελικές**

Π.χ. *Ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἐλέσθαι, οἱ τοὺς πατρίους νόμους συγγράψουσι*
 (= οι οποίοι θα συγγράψουν/για να συγγράψουν νόμους).

• **αναφορικές - συμπερασματικές**

Π.χ. *Οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρεῖται*
 (= ο οποίος προτιμά/ώστε να προτιμά πόλεμο αντί για ειρήνη).

• **αναφορικές - υποθετικές**

Π.χ. *Κάκεῖνοι παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκίμοῦσιν, ὅσοι περὶ μὲν τὰ τῶν πολιτῶν δίκαιοι τυγχάνουσιν ὄντες.*
 (= όσοι/αν τυχαίνει να είναι δίκαιοι σχετικά με τις υποθέσεις των πολιτών).

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

Εντόπισε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές εναντιωματικές/παραχωρητικές, χρονικές και αναφορικές επιρρηματικές στις παρακάτω περιόδους λόγου και αναγνώρισε τον τρόπο εισαγωγής τους.

- α. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἄν ψευδεῖς ᾧσιν.
- β. Ὁ κιθαρίζειν μαθὼν καὶ ἐὰν μὴ κιθαρίζῃ, κιθαριστὴς ἐστι.
- γ. Ἐπειδὴ εἰρήνη ἐγένετο ἐξέπλει τοῦ λιμένος.
- δ. Ἐπεὶ δὲ εἰς ἡλικίαν ἦλθε ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς τὸν γραμματικόν.
- ε. Πρέσβεις ἀπέστειλεν οἵτινες εἰρήνην σπείσουσιν.
- στ. Σὺ μᾶλλον μαινῆ, ὅστις ἀπώλεσας τὰ σαυτοῦ κτήματα.

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Παρατηρήσαμε πώς ο Αλέξανδρος επιδίωκε διαρκώς να ξεπερνά τα όριά του.
- Καταλάβαμε το πόσο στοίχισε ο θάνατος του Βουκεφάλα στον Αλέξανδρο.
- Μάθαμε πώς η καταπονημένη στρατιά του Αλέξανδρου νίκησε τον Ινδό βασιλιά Πύρο.
- Κατανοήσαμε την άρνηση του στρατεύματος να προχωρήσει πέρα από τον ποταμό Γάγγη.
- Διδαχθήκαμε την κλίση της οριστικής ή επαναληπτικής αντωνυμίας *αὐτός, αὐτή, αὐτό*.
- Μελετήσαμε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές εναντιωματικές/παραχωρητικές, χρονικές και αναφορικές προτάσεις.

Αναστοχαστική και ομαδική δημιουργική εργασία

Αναζητήστε μαζί με την ομάδα σου παραδείγματα από τη Μυθολογία, τη Λογοτεχνία, την Ιστορία ή την Τέχνη (ζωγραφική, γλυπτική, κινηματογράφος), τα οποία φανερώνουν το διαχρονικό δέσιμο του ανθρώπου με τα ζώα. Αναζητήστε και το απόσπασμα από την *Οδύσσεια* με τη σκηνή ανάμεσα στον Οδυσσέα και το σκυλί του, τον Άργο, που πεθαίνει μετά την επιστροφή του κυρίου του στο παλάτι. Δημιουργήστε ένα ψηφιακό βιβλίο (e-book) με τίτλο «Ο άνθρωπος και τα ζώα στην Ιστορία και στον πολιτισμό» και μεταφορτώστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας.

Το τέλος του Αλέξανδρου

Σε αυτή την ενότητα

- ▶ Θα πληροφορηθούμε για τις τελευταίες ημέρες του Αλέξανδρου πριν από τον θάνατό του.
- ▶ Θα παρακολουθήσουμε την καθημερινή και φθίνουσα πορεία της υγείας του Αλέξανδρου και τις προσπάθειες φροντίδας του.
- ▶ Θα διαπιστώσουμε πώς ο Αλέξανδρος μερίμνησε, ώστε, πριν από τον θάνατό του, να τακτοποιηθεί το θέμα της ηγεσίας του στρατού.
- ▶ Θα συμμετάσχουμε σε μία συγκινητική σκηνή με τους στρατιώτες του να τον «αποχαιρετούν».

Ακόμα

- ▶ Θα δοκιμάσουμε να αποδώσουμε ένα αρχαίο κείμενο στη νεοελληνική γλώσσα.
- ▶ Θα συνεχίσουμε το ταξίδι των λέξεων στον χρόνο και στον κόσμο.
- ▶ Θα μάθουμε τον σχηματισμό και την κλίση του παθητικού μέλλοντα β' και του παθητικού αορίστου β'.

Λέξεις-κλειδιά: Το τέλος του Αλέξανδρου, παθητικός μέλλοντας β' και αόριστος β'.

Εισαγωγικό σημείωμα

Η μεγάλη, «σαν σε όνειρο» πορεία του Αλέξανδρου μέχρι τα βάθη της Ασίας, φτάνει στο τέλος της. Ο Αλέξανδρος στην πορεία της επιστροφής στη Μακεδονία θα ασθενήσει και θα πεθάνει, χωρίς να προλάβει να δει ξανά τη μητέρα του και την πατρίδα που άφησε πίσω του χρόνια πριν.

Περίληψη 62.4-75.6 Ο Αλέξανδρος δυσανασχέτησε με το στράτευμά του που αρνούταν να περάσει τον Γάγγη ποταμό, όπως ήθελε ο ίδιος. Έπειτα από συζήτηση με τους φίλους του και τις παρακλήσεις των στρατιωτών του αποφάσισε να σχεδιάσει την επιστροφή του στην πατρίδα, αφήνοντας ωστόσο παντού σημάδια της κυριαρχίας και της δόξας του. Έδωσε πολλές μάχες, διακινδυνεύοντας ακόμα και τη ζωή του. Από τις κακουχίες και τις μάχες έχασε μεγάλο μέρος του στρατεύματός του. Αυτό έκανε πολλούς να αποστατήσουν. Όσους από τους αποστάτες συναντούσε τους σκότωνε ο ίδιος.

Στην Περσία φέρθηκε με γενναιοδωρία στις γυναίκες και με σεβασμό στους Πέρσες και στους ηγέτες τους. Προώθησε τη σύναψη γάμων μεταξύ Μακεδόνων και Περσίδων. Ο ίδιος μάλιστα νυμφεύτηκε τη Στάτειρα. Η στάση του απέναντι στους Πέρσες εκνεύρισε μέρος των Μακεδόνων, τους οποίους προσπάθησε να εξευμενίσει με διάφορους τρόπους.

Στα Εκβάτανα στράφηκε πάλι στην τρυφηλή ζωή μέχρι που πέθανε ο Ηφαιστίων, γεγονός που τον στενοχώρησε βαθύτατα. Για να απαλύνει τον πόνο του, κατέφυγε στον πόλεμο και διέπραξε σφαγές. Για τον Ηφαιστίωνα κατασκεύασε τύμβο. Στη συνέχεια, κατευθύνθηκε προς τη Βαβυλώνα έχοντας χάσει πια τις ελπίδες του, τη διάθεσή του και την εμπιστοσύνη στους φίλους του. Επέστρεψε στα γλέντια και στα συμπόσια. Ύστερα μάλιστα από ένα συμπόσιο, κατά τη διάρκεια του οποίου έπινε όλη τη νύχτα, ανέβασε πυρετό.

A | Κείμενο

[76.1] Ἐν δὲ ταῖς ἡμερῶσιν οὕτως γέγραπται <τὰ> περὶ τὴν νόσον. ὀγδόη ἐπὶ δεκάτῃ Δαισίου μηνὸς ἐκάθευδεν ἐν τῷ λουτρῶνι διὰ τὸ πυρέξαι. **[76.2]** τῇ δ' ἑξῆς λουσάμενος εἰς τὸν θάλαμον μετῆλθε, καὶ διημέρευε πρὸς Μήδιον κυβεύων. εἴτ' ὄψε λουσάμενος, καὶ τὰ ἱερά τοῖς θεοῖς ἐπιθείς, ἐμπαγὼν διὰ νυκτὸς ἐπύρεξε. **[76.3]** τῇ εἰκάδι λουσάμενος πάλιν ἔθυσεν τὴν εἰδικμένην δυσίαν, καὶ κατακείμενος ἐν τῷ λουτρῶνι τοῖς περὶ Νέαρχον ἐσχόλαζεν, ἀκροώμενος τὰ περὶ τὸν πλοῦν καὶ τὴν μεγάλην θάλατταν. **[76.4]** τῇ δεκάτῃ φθίνοντος ταῦτα ποιήσας, μᾶλλον ἀνεφλέχθη, καὶ τὴν νύκτα βαρέως ἔσχε, καὶ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐπύρεττε σφόδρα. **[76.5]** καὶ μεταρθεὶς κατέκειτο παρὰ τὴν μεγάλην κολυμβήθραν, ὅτε δὴ τοῖς ἡγεμόσι διελέχθη περὶ τῶν ἐρήμων ἡγεμονίας τάξεων, ὅπως καταστήσωσι δοκιμάσαντες. **[76.6]** ἐβδόμη σφόδρα πυρέττων, ἔθυσεν ἐξαρθεὶς πρὸς τὰ ἱερά· τῶν δ' ἡγεμόνων ἐκέλευε τοὺς μεγίστους διατρίβειν ἐν τῇ αὐλῇ, ταξιάρχους δὲ καὶ πεντακοσιάρχους ἔξω νυκτερεύειν. **[76.7]** εἰς δὲ τὰ πέραν βασιλῆα διακομισθεὶς, τῇ ἕκτῃ μικρὸν ὑπνωσεν, ὁ δὲ πυρετὸς οὐκ ἀνῆκεν· ἐπελθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων ἦν ἄφωνος, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν πέμπτην. **[76.8]** διὸ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνάναι, καὶ κατεβῶν ἐλθόντες ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ διηπειλοῦντο τοῖς ἑταίροις, ἕως ἐβίασαντο, καὶ τῶν θυρῶν αὐτοῖς ἀνοιχθεῖσων, ἐν τοῖς χιτῶσι καθ' ἓνα πάντες παρὰ τὴν κλίνην παρεξήλθον. **[76.9]** ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας

οί περι Πύθωνα καὶ Σέλευκον εἰς τὸ Σεραπεῖον ἀποσταλέντες, ἠρώτων εἰ κομίσωσιν ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον, ὁ δὲ θεὸς κατὰ χώραν ἔαν ἀνεῖλε. τῇ δὲ τρίτῃ φθίνοντος πρὸς δεῖλῃν ἀπέθανε.

Περίληψη 77.1-77.8 Για τον θάνατο του Αλέξανδρου υπάρχουν υποψίες ότι δηλητηριάστηκε. Η Ολυμπιάδα τιμώρησε ορισμένους θεωρώντας τους υπαίτιους για τον θάνατο του γιου της. Μετά τον θάνατό του η σύζυγός του Ρωξάνη, η οποία ήταν έγκυος, θανάτωσε από φθόνο τη Στάτειρα.

B | Προσεγγίζω τη μορφή του κειμένου

Προσπάθησε να συνδέσεις τους παρακάτω ρηματικούς τύπους της στήλης Α' με τα υποκείμενά τους στη στήλη Β'.

A

1. γέγραπται
2. λουσάμενος
3. καταστήσωσιν
4. ἐπελθόντων
5. ἔδοξε
6. κατεβόων
7. ἀνοιχθειῶν
8. παρεξῆλθον
9. ἠρώτων
10. ἀνεῖλε

B

- a. πάντες
- β. τῶν θυρῶν
- γ. ὁ Ἀλέξανδρος
- δ. τῶν ἡγεμόνων
- ε. τεθνάναι
- στ. οἱ Μακεδόνες
- ζ. τὰ περι τὴν νόσον
- η. οἱ ἡγεμόνες
- θ. οἱ ἀποσταλέντες
- ι. ὁ θεὸς

Γ | Προσεγγίζω το περιεχόμενο του κειμένου

1. Με τη βοήθεια του λεξιλογίου, απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις. Προσπάθησε να αποδώσεις στη Ν.Ε. τις νοηματικές περιόδους. Άκουσε και τις αποδόσεις των συμμαθιών/τριών σου και σχολίασέ τις.

- Τι καταγράφουν τα στρατιωτικά ημερολόγια για την ασθένεια του Αλέξανδρου;

[76.1] Ἐν δὲ ταῖς ἐφημερίσιν οὕτως γέγραπται <τὰ> περι τὴν νόσον. ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ Δαισίου μηνὸς ἐκάθειυεν ἐν τῷ λουτρῶνι διὰ τὸ πυρέξαι.

- > **ἐφημερίσιν**: στα στρατιωτικά ημερολόγια [δοτική πληθ. του ουσιαστικού ἡ ἐφημερίς-ἴδος (γ' κλίση): στρατιωτικό ημερολόγιο]
- > **καθειύω**: κοιμάμαι
- > **διὰ τὸ πυρέξαι**: εξαιτίας του πυρετού [απαρέμφατο αορίστου του ρήματος *πυρέσσω* (= έχω πυρετό)].

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ
6' ΕΝΟΤΗΤΑ

- Πώς πέρασε ο Αλέξανδρος την επόμενη ημέρα μετά την εμφάνιση του πυρετού και μέχρι αργά το βράδυ;

[76.2] τῇ δ' ἔξῃς λουσάμενος εἰς τὸν θάλαμον μετῆλθε, καὶ διημέρευε πρὸς Μήδιον κυβεύων. εἶτ' ὄψ' ἔλυσάμενος, καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς θεοῖς ἐπιθείς, ἐμφαγὼν διὰ νυκτὸς ἐπύρεξε.

- > **τῇ δ' ἔξῃς**: την επόμενη ημέρα
- > **διημερεύω**: περνῶ την ημέρα
- > **κυβεύων**: παίζοντας κύβους, ζάρια [μετοχή του ρ. *κυβεύω* (= παίζω ζάρια, ρισκάρω), ο κύβος ήταν και το ζάρι λόγω του σχήματός του]
- > **ὄψ' (επίρ.)**: αργά το βράδυ. Βλ. ὄψιμος, π.χ. «έδειξε ὄψιμο (= καθυστερημένο) ενδιαφέρον για το μάθημα!»
- > **ἐπιθείς τὰ ἱερὰ τοῖς θεοῖς**: πρόσφερε θυσία στους θεούς
- > **διὰ νυκτὸς ἐπύρεξε**: μέσα στη νύχτα ανέβασε πυρετό

- Τι επανέλαβε την εικοστή ημέρα και πώς περνούσε τον χρόνο του;

[76.3] τῇ εἰκάδι λουσάμενος πάλιν ἔθυσε τὴν εἰδικμένην θυσίαν, καὶ κατακείμενος ἐν τῷ λουτρῶνι τοῖς περὶ Νέαρχον ἐσχόλαζεν, ἀκροώμενος τὰ περὶ τὸν πλοῦν καὶ τὴν μεγάλην θάλατταν.

- > **τῇ εἰκάδι**: την 20ή ημέρα (του μήνα) [δοτική εν. του ουσιαστικού ἢ *εἰκάς-εἰκάδος* (γ' κλίση)]
- > **κατακείμενος ἐν τῷ λουτρῶνι**: ξαπλωμένος μέσα στο λουτρό
- > **ἐσχόλαζεν**: περνούσε τον χρόνο του (βλ. και Ενότητα 6, υποενοότητα 1)
- > **ἀκροώμενος**: ακούγοντας προσεκτικά [μτχ. του ρ. *ἀκροάομαι-ἀκροῶμαι* (= ακούω με προσοχή)]

- Πώς εξελισσόταν ο πυρετός στις 21 και στις 22 του μήνα;

[76.3] τῇ δεκάτῃ φθίνοντος ταῦτα ποιήσας, μᾶλλον ἀνεφλέχθη, καὶ τὴν νύκτα βαρέως ἔσχε, καὶ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐπύρεττε σφόδρα.

- > **τῇ δεκάτῃ φθίνοντος**: στις 21 του μήνα (10 ημέρες πριν από το τέλος του μήνα)
- > **μᾶλλον ἀνεφλέχθη**: ακόμα περισσότερο έκαιγε, ψηνόταν (από τον πυρετό)
- > **βαρέως ἔσχω**: δυσανασχετώ, νιώθω βάρος, δυσφορία

- Πού μετακίνησαν τον Αλέξανδρο; Με ποιους μίλησε και τι τους ζήτησε;

[76.5] καὶ μεταρθεὶς κατέκειτο παρὰ τὴν μεγάλην κολυμβήθραν, ὅτε δὴ τοῖς ἡγεμόσι διελέχθη περὶ τῶν ἐρήμων ἡγεμονίας τάξεων, ὅπως καταστήσωσι δοκιμάσαντες.

- > **μεταρθεὶς**: αφού μεταφέρθηκε, αφού τον σήκωσαν [μτχ. παθητικού αορίστου του ρ. *μεταίρω* (μετὰ + αἴρω)]
- > **κατέκειτο**: ήταν ξαπλωμένος [παρατατικός του ρήματος *κατάκειμαι* (κατὰ + κείμαι)]
- > **περὶ τῶν ἐρήμων τάξεων ἡγεμονίας**: για τις κενές θέσεις στη διοίκηση του στρατού
- > **ὅπως καταστήσωσι δοκιμάσαντες**: για να τοποθετήσουν αρχηγούς αφού τους δοκιμάσουν

- Σε ποια κατάσταση βρισκόταν ο Αλέξανδρος επτά ημέρες πριν από το τέλος του μήνα και τι έκανε; Ποια διαταγή έδωσε στους ηγεμόνες και ποια στους αξιωματούχους;

[76.6] ἑβδόμη σφόδρα πυρέττων, ἔθυσεν ἑξαρθεῖς πρὸς τὰ ἱερά· τῶν δ' ἡγεμόνων ἐκέλευε τοὺς μεγίστους διατρίβειν ἐν τῇ αὐλῇ, ταξιάρχους δὲ καὶ πεντακοσιάρχους ἔξω νυκτερεύειν.

- > **ἑβδόμη**: 7 ημέρες πριν από το τέλος του μήνα
- > **ἑξαρθεῖς**: αφού σηκώθηκε (δες και πιο πάνω)
- > **διατρίβω**: περνῶ την ὥρα μου, τον καιρό μου
- > **νυκτερεύω**: περνῶ τη νύχτα, διανυκτερεύω

- Πού μεταφέρθηκε ο Αλέξανδρος; Πώς ήταν; Σε ποια κατάσταση τον βρίσκουν οι ηγεμόνες;

[76.7] εἰς δὲ τὰ πέραν βασιλεία διακομισθεῖς, τῇ ἕκτη μικρὸν ὑπνωσεν, ὁ δὲ πυρετὸς οὐκ ἀνῆκεν· ἐπελθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων ἦν ἄφωνος, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν πέμπτην.

- > **εἰς τὰ πέραν βασιλεία**: στο απέναντι παλάτι
- > **μικρὸν ὑπνωσεν**: αποκοιμήθηκε για λίγο [αόριστος του ρ. *ὑπνώω-ὑπνώω*: με παίρνει ο ύπνος]
- > **οὐκ ἀνῆκεν**: δεν υποχωρούσε
- > **ἐπελθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων**: όταν ήλθαν να τον επισκεφθούν οι αρχηγοί
- > **ἦν ἄφωνος**: δεν του έβγαине φωνή, δεν μιλούσε

- Ποια εντύπωση δόθηκε στους Μακεδόνες και τι έκαναν; Ποιους απειλούσαν;

[76.8] διὸ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνάναι, καὶ κατεβῶν ἐλθόντες ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ διηπειλοῦντο τοῖς ἐταίροις, ἕως ἐβιάσαντο,

- > **τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνάναι**: στους Μακεδόνες φάνηκε ότι πέθανε, δόθηκε η εντύπωση ότι πέθανε
- > **κατεβῶν**: φώναζαν [παρατατικός του ρήματος *καταβοάω-καταβοῶ* (= φωνάζω δυνατά)]
- > **διηπειλοῦντο τοῖς ἐταίροις**: απειλούσαν τους συντρόφους
- > **ἐβιάσαντο**: παραβίασαν [αόριστος του ρ. *βιάζομαι* (= παραβιάζω, εξαναγκάζω, πιέζω)]

- Τι συνέβη, όταν άνοιξαν οι πόρτες;

[76.8] καὶ τῶν θυρῶν αὐτοῖς ἀνοιχθεισῶν, ἐν τοῖς χιτῶσι καθ' ἓνα πάντες παρὰ τὴν κλίνην παρεξῆλθον.

- > **ἀνοιχθεισῶν**: όταν άνοιξαν [μετοχή παθητικού αορίστου του ρ. *ἀνοίγομαι*].
- > **αὐτοῖς**: σε αυτούς
- > **παρεξῆλθον πάντες παρὰ τὴν κλίνην καθ' ἓνα ἐν τοῖς χιτῶσι**: πέρασαν ὅλοι ἀπὸ το κρεβάτι του ένας ένας (μόνο) με τους χιτώνες τους

- Τι ρωτούσαν στο Σεραπείο οι απεσταλμένοι του Πύθωνα και του Σέλευκου; Τι απάντησε ο θεός; Πότε πέθανε ο Αλέξανδρος;

[76.9] ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας οἱ περὶ Πύθωνα καὶ Σέλευκον εἰς τὸ Σεραπείον ἀποσταλέντες, ἠρώτων εἰ κομίσωσιν ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον, ὃ δὲ θεὸς κατὰ χώραν ἔαν ἀνεῖλε. τῇ δὲ τρίτῃ φθίνοντος πρὸς δείλην ἀπέθανε.

- > **ἠρώτων**: ρωτούσαν [παρατατικός του ρ. ἐρωτάω-ἐρωτώ]
- > **εἰ κομίσωσιν**: αν θα μεταφέρουν [Υποτακτική αορίστου του ρ. κομίζω]
- > **ἀνεῖλεν ἔαν κατὰ χώραν**: απάντησε να τον αφήσουν εκεί [ἀναιρέω-ἀναιρῶ (εδώ = απαντώ, χρησιμοδοτώ) και ἐάω-ἐῶ (= αφήνω)]
- > **τῇ δὲ τρίτῃ φθίνοντος**: την 28η ημέρα (τρεις ημέρες πριν από το τέλος του μήνα)
- > **πρὸς δείλην**: προς το βράδυ

2. Χρησιμοποιώντας τα ψηφιακά εργαλεία (ενδεικτικά, της πλατφόρμας e-me), να δημιουργήσεις μία χρονογραμμή, η οποία θα αναφέρεται στις τελευταίες ημέρες του Αλέξανδρου, σύμφωνα με το απόσπασμα του Πλούταρχου.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- > **Ἐν δὲ ταῖς ἐφημερίσιν**: Πρόκειται για τα στρατιωτικά ημερολόγια. Γι' αυτό, θα παρατηρήσεις στο κείμενο ότι οι τελευταίες ημέρες του Αλέξανδρου παρατίθενται με τις ημερομηνίες τους. Ο Πλούταρχος, προφανώς, επιδιώκει να παρουσιάσει με μέγιστη ακρίβεια και κάθε λεπτομέρεια το τέλος μιας σπουδαίας προσωπικότητας.
- > **ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ Δαισίου μηνός**: Σύμφωνα με το μακεδονικό ημερολόγιο, ο μήνας Δαίσιος αντιστοιχούσε στη σελήνη μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου (θυμησού ότι το μακεδονικό, όπως και το αττικό ημερολόγιο, κατά την αρχαιότητα βασιζόταν στον κύκλο της σελήνης, διαφορετικά από ό,τι ισχύει με το ηλιακό ημερολόγιο το οποίο χρησιμοποιούμε σήμερα).
- > **τῇ εἰκάδι**: Εικοστή ημέρα του μήνα Δαίσιου (η αρχή του οποίου είναι η νέα σελήνη).
- > **τοῖς περὶ Νέαρχον**: Ο Νέαρχος υπήρξε εξαιρετική προσωπικότητα, παιδικός φίλος του Αλέξανδρου και αρχηγός του στόλου που ναυπηγήθηκε ειδικά, ώστε ένα μέρος του στρατού να επιστρέψει διά θαλάσσης στη Βαβυλώνα. Ο Νέαρχος πραγματοποίησε ένα μεγάλο επίτευγμα για την εποχή, καθώς ξεκινώντας από τον Υδάσπη και ακολουθώντας την πορεία του Ινδού ποταμού, θα κατευθυνθεί στον Περσικό κόλπο και στις εκβολές του Τίγρη και του Ευφράτη. Κατά τη διαδρομή αυτή θα συλλέξει πλούσιες πληροφορίες για τις περιοχές που προσεγγίζει, προσδίδοντας στην αποστολή του τον χαρακτήρα εξερεύνησης. Είναι πιθανό ότι ο Νέαρχος θα επιχειρούσε την επιστροφή μέσω του περιήλου της Αφρικής, σύμφωνα με τις επιθυμίες του Αλέξανδρου. Ο θάνατος όμως του τελευταίου ματαίωσε το παράτολμο σχέδιο.
- > **τῇ δεκάτῃ φθίνοντος**: Καθώς ολοκληρώνεται ο σεληνιακός κύκλος μετά την πανσέληνο και, άρα, ο μήνας.
- > **διὸ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνάναι, καὶ κατεβῶν ἐλθόντες ἐπὶ τὰς θύρας**: Ἦταν φυσικό η κατάσταση του Αλέξανδρου να προκαλέσει μεγάλη αναστάτωση και ανησυχία στο στράτευμα και στους Μακεδόνες, καθώς υπήρχε έντονη η φημολογία ότι ο βασιλιάς είχε πεθάνει.

- > *ἐν τοῖς χιτῶσι καθ' ἕνα πάντες παρὰ τὴν κλίνην παρεξήλθον*: Ο Πλούταρχος περιγράφει μία πολύ συγκινητική και ανθρώπινη σκηνή: οι στρατιώτες, που με τόση αφοσίωση εγκατέλειψαν πριν από χρόνια τις οικογένειες, τους φίλους, την πατρίδα και ακολούθησαν τον Αλέξανδρο σε ένα υπεράνθρωπο εγχείρημα, αυτοί που μοιράστηκαν μαζί του κακουχίες, κινδύνους αλλά κι ένα όραμα, περνούν ένας ένας από το κρεβάτι του, προκειμένου να τον δουν και να τους δει για τελευταία φορά.
- > *οἱ περὶ Πύθωνα καὶ Σέλευκον εἰς τὸ Σεραπεῖον ἀποσταλέντες*: Ὑστατη προσπάθεια των συντρόφων του Αλέξανδρου και αναζήτηση ελπίδας η άφιξή τους στον ναό του τοπικού θεού Σάραπη, προκειμένου να ζητήσουν τη συμβουλή του. Αργότερα, κατά τους ελληνιστικούς χρόνους, η λατρεία του Σάραπη θα καθιερωθεί τόσο στην Αίγυπτο όσο και στον ελλαδικό χώρο.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Συσχέτισε τις σύντομες προτάσεις (μικροπερίοδο λόγο), με τις οποίες περιγράφει ο Πλούταρχος τις τελευταίες ημέρες του Αλέξανδρου, με το γεγονός ότι αντλεί τις πληροφορίες του από τα στρατιωτικά ημερολόγια. Εξήγησε την απάντησή σου.
2. Εντοπίστε στο απόσπασμα συνεργαζόμενοι σε δυάδες τα είδη των χρονικών προσδιορισμών που χρησιμοποιεί ο Πλούταρχος. Καταγράψτε τους ανά είδος (επίρρημα, επιρρηματικός προσδιορισμός σε πλάγια πτώση, εμπρόθετος προσδιορισμός του χρόνου, δευτερεύουσα χρονική πρόταση, χρονική μετοχή) και εξηγήστε τι προσδίδουν στην ιστορική αφήγηση.
3. Ο Αλέξανδρος θυσιάζει καθημερινά στους θεούς όσο είναι άρρωστος και μεταβαίνει στο Σεραπείο παρά τις γνώσεις και την εμπιστοσύνη του στην επιστήμη της ιατρικής. Αξιολόγησε το γεγονός σε μια παράγραφο 100-120 λέξεων, η οποία θα αναπτύσσεται με σύγκριση-αντίθεση και αιτιολόγηση.
4. Ποιες αναμνήσεις, συναισθήματα για τους συντρόφους του, σκέψεις, ίσως, για σχέδια που δεν πρόλαβε να υλοποιήσει, νομίζεις ότι πενούσαν από το μυαλό του Αλέξανδρου τις τελευταίες στιγμές, όταν συνειδητοποιεί ότι πλησιάζει το τέλος; Υποδύσου τον Αλέξανδρο και περίγραψε σε α' ενικό αριθμό στους συμμαθητές/τριές σου όσα νιώθεις και σκέφτεσαι (100-120 λέξεις).
5. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Αρριανού *Ἰνδική*, το οποίο αναφέρεται στον παράπλου της Ινδικής χερσονήσου από τον Νέαρχο, και, με τη βοήθεια στο ψηφιακό αρχείο της μετάφρασης, προσπάθησε να καταγράψεις σε μια παράγραφο (100-120 λέξεις), η οποία θα αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, γιατί ο Αλέξανδρος ακόμη και λίγες ημέρες πριν από τον θάνατό του ζήτησε να μάθει την πορεία της αποστολής του Νεάρχου.

Πόδον μὲν εἶναι Ἀλεξάνδρῳ ἐκπεριπλῶσαι τὴν θάλασσαν τὴν ἀπὸ Ἰνδῶν ἔστε ἐπὶ τὴν Περσικὴν, ὀκνέειν δὲ αὐτὸν τοῦ τε πλόου τὸ μῆκος καὶ μή τινα ἄρα χώρα ἑρήμῳ ἐγκύρσαντες ἢ ὄρμων ἀπόρῳ ἢ οὐ ξυμμέτρως ἐχούσῃ τῶν ὠραίων, οὕτω δὴ διαφθαρή αὐτῷ ὁ στόλος, καὶ οὐ φαύλη κηλὶς αὕτη τοῖς ἔργοισιν αὐτοῦ τοῖσι μεγάλοισιν ἐπιγενομένη τὴν πᾶσαν εὐτυχίην αὐτῷ ἀφανίσῃ· ἀλλὰ ἐκνικῆσαι γὰρ αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίην τοῦ καινόν τι αἰεὶ καὶ ἄτοπον ἐργάζεσθαι. [...] Λαμπρότης τε πολλὴ τῇ παρασκευῇ ἐποῦσα καὶ κόσμος τῶν νεῶν καὶ σπουδαὶ τῶν τριηράρχων ἀμφὶ τὰς ὑπηρεσίας τε καὶ τὰ πληρώματα ἐκπρε

πέες και τοὺς πάντ' ἤδη πάλαι κατοκνέοντας ἐς ῥώμην ἅμα καὶ ἐλπίδας χρηστοτέρας ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔργου ἐπηρκότα ἦν.

Ἀρριανός, *Ἰνδική*, 20, 1-2 και 9

Δ Προσεγγίζω τις λέξεις του κειμένου

1 Οικογένειες λέξεων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες

ἡ ἐφημερίς > ἐπί + ἡμέρα: εφημερία, εφημερίδα, εφήμερος, εφημέριος, ημερήσιος, ημερίδα.

πυρέσσω/-ττω > πῦρ: πυρετός, απύρετος, εμπύρετος, πυρετώδης (π.χ. «ἦταν πυρετώδεις οι προετοιμασίες που έκαναν για τη γιορτή»), πύρινος, πυροβόλο, πυροσβέστης.

λούω: λούσιμο, λουτρό, λουτήρας, λουσμένος, αλουστος.

κυβεύω: κύβος, κυβικός, κυβισμός (= ρεύμα στη ζωγραφική με κύριο εκπρόσωπο τον Πάμπλο Πικάσο)

ΑΓΓ cube, cubism, **ΓΑΛ** cube, cubisme, **ΓΕΡΜ** Kubismus, **ΙΤΑΛ** cubo, cubismo, **ΙΣΠ** cubo, cubismo, **ΑΑΒ** Kubi, Kubizmi, **ΡΩΣ** Куб, кубизм.

ἀκροάομαι-ἀκροῶμαι: ακρόαμα, ακρόαση, ακροατής, ακροατήριο, ακροαστικά.

ἀναφλέγομαι > ἀνά + φλέγομαι: φλόγα, εύφλεκτος, φλεγμονή, φλόγιστρο, φλογοβόλο.

μεταίρω > μετά + αἶρω: άρση, έπαρση, μεταρσίωση (= εξύψωση).

ἡ κολυμβήθρα: κολύμβηση, κολυμβητήριο, κολυμβητής, κολύμπι.

διατρίβω > διά + τρίβω: τριβή, διατριβή, προστριβή (= αντιπαράθεση, σύγκρουση), παιδο-τριβής (= ο γυμναστής στην αρχαία Ελλάδα), τετριμμένος (συνηθισμένος).

καταβοάω-καταβοῶ > κατά + βοάω-βοῶ: βοή, βουητό, βούισμα, διαβόητος, περιβόητος, τηλεβόας (= φερέφωνο, ντουντούκα)

ἀνοίγω: άνοιγμα, άνοιχτός, άνοιχτήρι, Άνοιξη, άνοιξιάτικος.

φθίνω: φθίση (= ελάττωση, φθορά, μαρασμός, παρακμή), φθισικός (= αυτός που πάσχει από φυματίωση), φθινόπωρο, φθινοπωρινός, φθινοπωριάτικος.

Συζήτηση και εργασία στην τάξη ή στο σπίτι

1. Γνωρίζεις για κάποια από τις παραπάνω λέξεις αλλά και για τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου αν υπάρχουν παράγωγες και σε άλλες γλώσσες;
2. Αναζήτησε στο **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής** τις παρακάτω ομόηχες λέξεις **θύρα- θήρα- θήρα**. Ποια είναι η σημασιολογική τους διαδρομή;
3. α. Διάκρινε ποια από τις παρακάτω φράσεις του αρχαίου κειμένου χρησιμοποιείται με μεταφορική και ποια με κυριολεκτική σημασία.

α. μάλλον άνεφλέχθη β. έπύρεττε σφόδρα

- β. Αναζήτησε τη σημασία της έκφρασης «γαία πυρί μειχθήτω» στο **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**. Ποια είναι η μεταφορική της σημασία; Χρησιμοποίησέ τη σε μία σύντομη περίοδο λόγου.

Λ.Α.Ε.Γ.

Λ.Κ.Ν.

4. Αναζήτησε στα **σώματα κειμένων της νέας ελληνικής** τις παρακάτω εκφράσεις. Ερμήνευσέ τις. Ένταξέ τις σε σύντομες περιόδους λόγου, ώστε να χρησιμοποιούνται με τη μεταφορική σημασία τους.

«παρανάλωμα του πυρός», «γραμμή του πυρός», «πύρινη λαίλαπα», «καταιγισμός από πυρά», «πυρ και μανιά!», «το βάπτισμα του πυρός», «διά πυρός και σιδήρου».

5. Συμπλήρωσε τον πίνακα με τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες σχετίζονται ετυμολογικά οι παρακάτω λέξεις της Ν.Ε.:

φαγητό		διαστολή	
συγκομιδή		βοή	
φλόγα		θνητός	

2 Λόγιες λέξεις και φράσεις στη Ν.Ε.

Εξήγησε στις παρακάτω προτάσεις τη σημασία των φράσεων με έντονη γραφή. Αν δυσκολεύεσαι, χρησιμοποίησε το **Λεξικό της Αρχ. Ελλ. Γλώσσας (Liddell & Scott)** και το **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής**.

- **Ο γέγραπται, γέγραπται** και δεν μπορεί να αλλάξει!
- Εργάζεται **πυρετωδώς**, προκειμένου να προλάβει **πάση θυσία** τις προθεσμίες!
- Έχουμε να κάνουμε με ένα **φλέγον ζήτημα**, το οποίο οπωσδήποτε πρέπει να επιλυθεί.
- Σε μία επίσημη εκδήλωση **είθισται** να προσφωνούμε πρώτα τους επισήμους.

Ε | Προσεγγίζω την Α.Ε. γραμματική

Παθητικός μέλλοντας και αόριστος β´

Ο σχηματισμός και η κλίση του Παθητικού Μέλλοντα και Αόριστου Β´ είναι ίδιος με αυτόν του Παθητικού Μέλλοντα και Αόριστου Α´ αντίστοιχα, με τη διαφορά πως αντί για την προσθήκη του προσφύματος -θη-/-θε-, έχουμε το πρόσφυμα -η-/-ε-.

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφατο
έγραψην	γραφῶ	γραφείην	-	γραφῆναι
έγραψης	γραφῆς	γραφείης	γράφηθι	
έγραφη	γραφῆ	γραφείη	γραφήτω	Μετοχή
έγραφημεν	γραφῶμεν	γραφείημεν/γραφείμεν	-	γραφείς
έγραφητε	γραφῆτε	γραφείητε/γραφείτε	γράφητε	γραφείσα
έγραφησαν	γραφῶσιν	γραφείησαν/γραφείεν	γραφέντων/ γραφήτωσαν	γραφέν

Παρατήρηση

Το β´ ενικό πρόσωπο Προστακτικής του Αορίστου σχηματίζεται με κατάληξη -θι αντί για -τι. Π.χ. *λύθητι* αλλά *γράφηθι*

Ρήματα που σχηματίζουν παθητικό μέλλοντα και αόριστο β΄

Ρήμα	Παθητικός Μέλλοντας β΄	Παθητικός Αόριστος β΄	Ρήμα	Παθητικός Μέλλοντας β΄	Παθητικός Αόριστος β΄
ἀλλάττομαι	ἀλλαγῆσομαι	ἠλλάγην	στέλλομαι	σταλήσομαι	ἐστάλην
βλάπτομαι	βλαβῆσομαι	ἐβλάβην	στρέφομαι	στραφήσομαι	ἐστράφην
γράφομαι	γραφήσομαι	ἐγράφην	σφάλλομαι	σφαλήσομαι	ἐσφάλην
θάπτομαι	ταφήσομαι	ἐτάφην	τρέπομαι	τραπήσομαι	ἐτράπην
κλέπτομαι	κλαπήσομαι	ἐκλάπην	τρέφομαι	τραφήσομαι	ἐτράφην
κόπτομαι	κοπήσομαι	ἐκόπην	φαίνομαι	φανήσομαι	ἐφάνην
πλήττομαι	πληγήσομαι	ἐπλήγην	φθείρομαι	φθαρήσομαι	ἐφθάρην
ρίπτομαι	-	ἐρρίφην	χαίρομαι	χαρήσομαι	ἐχάρην

Άσκηση

Σχημάτισε τους τύπους του παθητικού μέλλοντα και παθητικού αορίστου των ρημάτων της στήλης Α΄, στο πρόσωπο και την ἐγκλίση που βρίσκονται.

ΡΗΜΑΤΑ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ
φθείρεσθε		
πλήττομαι		
χαιρόμενος		
διαφθείρει		
στρέφονται		
σφαλλόμεθα		
γράφομαι		
τρέφει/η		
ἀποστελλόμενος		

ΑΠΟΤΙΜΗΤΗΣ

- Παρακολούθησαμε τις τελευταίες ημέρες του Αλέξανδρου πριν από τον θάνατό του.
- Διαπιστώσαμε πως ο Αλέξανδρος μέχρι την τελευταία στιγμή ενδιαφερόταν για την επιστροφή από θαλάσσης του Νεάρχου και για τη διαδοχή στην ηγεσία.
- Είδαμε τις εναγώνιες προσπάθειες των στρατιωτών να δουν τον Αλέξανδρο πριν από τον θάνατό του.
- Συγκινηθήκαμε με τον τελευταίο «αποχαιρετισμό» Αλέξανδρου και στρατεύματος.
- Διδαχθήκαμε τον παθητικό μέλλοντα β΄ και τον παθητικό αόριστο β΄.

Αναστοχαστικές και ομαδικές δημιουργικές εργασίες

Σύγκρινε το παρακάτω απόσπασμα του Αρριανού με αυτό του Πλούταρχου ως προς τον ακριβή χρόνο θανάτου του Αλέξανδρου. Ποια επιπλέον στοιχεία παραθέτει ο Αρριανός; Έτελεύτα μὲν δὴ Ἀλέξανδρος τῆ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι ἐπὶ Ἡγησίου ἄρχοντος Ἀθῆνῃσιν· ἐβίω δὲ δύο καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ τοῦ τρίτου μῆνας ἐπέλαβεν ὀκτώ, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος.

Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, 7, 28, 1

3ο
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ
ΒΙΒΛΙΟ

ΑΡΡΙΑΝΟΣ,
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ,
7, 28, 1

A. Επαναλαμβάνουμε - Εμπεδώνουμε το περιεχόμενο των κειμένων

7η Ενότητα: 1. Ποια ήταν τα αποτελέσματα των πολιτικών κινήσεων που έκανε ο Αλέξανδρος προκειμένου να επηρεάσει τη στάση των Περσών απέναντί του; Πιστεύεις ότι οι επιλογές του θα μπορούσαν να διδαχθούν σε μια σύγχρονη στρατιωτική σχολή; Εξήγησε την απάντησή σου (120-140 λέξεις).

2. Χαρακτήρισε τον Αλέξανδρο ως φίλο. Θα προτιμούσες έναν φίλο που λειτουργεί συναισθηματικά απέναντί σου και υποκειμενικά ή αυτόν που είναι αυστηρός μαζί σου, αλλά λέει πάντα την αλήθεια; Τι προσφέρει ο καθένας στη φιλία σας με βάση τον χαρακτήρα του;

8η Ενότητα: Συγκέντρωσε στοιχεία που αφορούν τον Βουκεφάλα, όπως τα είδες στα αποσπάσματα του Πλούταρχου ή και στα Παράλληλα κείμενα, και φτιάξε ένα φυλλάδιο με τις σημαντικότερες πληροφορίες και φωτογραφίες που αφορούν το ξεχωριστό αυτό άλογο.

9η Ενότητα: Είσαι ένας από τους αξιωματικούς του Αλέξανδρου και καταγράφεις στο ημερολόγιό σου τι συμβαίνει τις τρεις τελευταίες ημέρες πριν από τον θάνατό του. Κατάγραψε συναισθήματα και σκέψεις που σε κατακλύζουν αυτές τις δύσκολες στιγμές.

Συνολική ανασκόπηση περιεχομένου

1. Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Δίωνα με την περίφημη συνάντηση Διογένη και Αλέξανδρου στην οποία ο Κυνικός φιλόσοφος επιχειρεί μια ειλικρινή και βαθιά προσέγγιση του χαρακτήρα του τελευταίου.

α. Συμφωνείς ή διαφωνείς με όσα αναφέρονται; Στην επιλογή θα σε βοηθήσουν η μετάφραση στο ψηφιακό αρχείο και όσα μελέτησες φέτος, εφόσον γνώρισες σε όλες τις εκφάνσεις της την προσωπικότητα του μεγάλου στρατηλάτη. Κατάγραψε την απάντησή σου σε μία παράγραφο (100-120 λέξεις), η οποία θα αναπτύσσεται με αιτιολόγηση. **β.** Σε ποιο ρητό του Απόλλωνα αναφέρεται ο Διογένης; Θεωρείς ότι το περιεχόμενό του έχει αξία για έναν ηγέτη στην εποχή μας;

Καὶ τίς, εἶπεν, ἔτι μοι καταλείπεται πολέμιος, ἐὰν ἔλω τούτους οὓς εἶπον; Ὁ πάντων, ἔφη, δυσμαχώτατος, οὐ περσίζων, οὐ μηδίζων τῇ φωνῇ, καθάπερ οἶμαι Δαρεῖος, ἀλλὰ μακεδονίζων τε καὶ ἑλληνίζων. Καὶ ὅς ἐταράχθη τε καὶ ἠγωνίασεν μή τινα ἐπίσταιτο ἐν Μακεδονίᾳ ἢ ἐν τῇ Ἑλλάδι παρασκευαζόμενον ὡς πολεμήσοντα καὶ ἤρετο, Τίς οὗτος ἐστὶν ἐμὸς πολέμιος ἐν τῇ Ἑλλάδι ἢ Μακεδονίᾳ; Σύ, ἔφη, ἀγνοεῖς, πάντων μάλιστα γινώσκεις οἴομενος; Ἔπειτα, ἔφη, οὐκ ἐρεῖς αὐτόν, ἀλλὰ κρύψεις; Πάλαι γάρ, εἶπε, ἔχθιστος εἶ καὶ πολεμιώτατος, μέχρι ἂν ᾗς κακὸς καὶ ἀνόητος. Καὶ οὗτος, ἔφη, ἐστὶν ἀνὴρ, ὃν σὺ ἀγνοεῖς, ὡς οὐδένα ἄλλον. Οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀφρόνων καὶ πονηρῶν ἐπίσταιται ἑαυτόν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο πρῶτον προσέτατεν ὁ Ἀπόλλων ὡς χαλεπώτατον ἐκάστω, γνῶναι ἑαυτόν.

Δίων, Περί Βασιλείας Δ', 55-57

2. Από τα αποσπάσματα του κειμένου που μελέτησες κατά τη χρονιά που πέρασε, καθώς και από τη μελέτη των περιλήψεων, θα παρατήρησες ότι ο Αλέξανδρος άλλες φορές πα-

ΔΙΩΝ, ΠΕΡΙ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ Δ',
55-57

A'	B'	Γ'
1. πράττοιμι	α. β' ενικ. ευκτ. μέλλ.	
2. γράφαιεν	β. α' ενικ. ευκτ. ενεστ.	
3. βλάφους	γ. γ' ενικ. ευκτ. αορ.	
4. παύσαι	δ. γ' πληθ. ευκτ. αορ.	

2. Γράψε τον αντίστοιχο τύπο της Ευκτικής στον Παρακείμενο.

Ενεστώτας	Παρακείμενος
λύοιεν	
ἐλπίζοιεν	
κηρύττοιμεν	
κωλύοιο	
γυμνάζοιτο	
γράφοιτε	

3. Εντόπισε και αναγνώρισε το πρόσωπο, τον αριθμό και την έγκλιση των τύπων του παθητικού αορίστου β' που χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα σε πιο επίσημο ή λόγιο ύφος (και όχι μόνο) στις παρακάτω προτάσεις της Νέας Ελληνικής.

- Το μήνυμα εστάλη!
- Οι περιοχές που επλήγησαν από τη θεομηνία ήταν πολλές.
- Εκλάπη κινητό μεγάλης αξίας!
- Πρέπει να συνδιαλλαγώ μαζί του προκειμένου να επιτευχθεί η συμφωνία.
- Δεν πρέπει να αποτραπεί ο διάλογος ανάμεσα στους εμπλεκόμενους.

4. Γράψε τρία τουλάχιστον παραδείγματα στη Ν.Ε. δευτερεύουσας υποθετικής πρότασης μαζί με την κύρια πρόταση. Έλεγξε αν το περιεχόμενο της πρότασης που έφτιαξες, αναφέρεται στο παρόν, στο παρελθόν ή στο μέλλον. Π.χ. «Αν καταλαβαίνω καλά, αντιμετωπίζεις δυσκολίες στο διάβασμά σου».

Συνολική ανασκόπηση της Γραμματικής και του Συντακτικού

1. α. Μετάφερε στην ίδια πτώση και γένος του άλλου αριθμού την αντωνυμία και στο β' ενικό πρόσωπο του ίδιου χρόνου τους ρηματικούς τύπους που είναι με έντονη γραφή στο παρακάτω απόσπασμα που παραθέτει ο Αρριανός για το τέλος του Αλέξανδρου:

Οὕτως ἐν ταῖς Ἐφημερίσι ταῖς βασιλείοις ἀναγέγραπται, καὶ ἐπὶ τούτοις ὅτι οἱ στρατιῶται ἐπόθησαν ἰδεῖν αὐτόν, οἱ μὲν, ὡς ζῶντα ἔτι ἴδοιεν, οἱ δέ, ὅτι τεθνηκέναι ἤδη ἐξηγγέλλετο, ἐπικρύπτεσθαι δὲ αὐτοῦ ἐτόπαζον πρὸς τῶν σωματοφυλάκων τὸν θάνατον, ὡς ἔγωγε δοκῶ· [...] Λέγουσι δὲ αἱ Ἐφημερίδες αἱ βασιλικοὶ ἐν τοῦ Σαράπιδος τῷ ἱερῷ Πείθωνά τε ἐγκοιμηθέντα καὶ Ἄτταλον καὶ Δημοφῶντα καὶ Πευκέσταν, πρὸς δὲ Κλεομένην τε καὶ Μενίδαν καὶ Σέλευκον, ἐπερωτᾶν τὸν θεὸν εἰ λῶν καὶ ἄμεινον Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ κομισθέντα καὶ ἰκετεύσοντα θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ· καὶ γενέσθαι φήμην τινὰ ἐκ τοῦ θεοῦ μὴ κομίζεσθαι εἰς τὸ ἱερὸν, ἀλλὰ αὐτοῦ μένοντι ἔσεσθαι ἄμεινον. Ταῦτα ἀπαγγεῖλαι τοὺς ἐταίρους καὶ Ἀλέξανδρον οὐ πολὺ ὕστερον ἀποδανεῖν, ὡς τοῦτο ἄρα ἤδη ὄν τὸ ἄμεινον.

Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις, 7', 26, 1-3

β. λῶν, ἄμεινον: Γράψε και τους άλλους βαθμούς του επιρρήματος.

2. Συμπλήρωσε τα κενά με τους τύπους του αορίστου β' στο ίδιο πρόσωπο που δίνονται.

Ρήμα στον Ενεστώτα	Αόριστος β'
φεύγουσι	
ἄγητε	
λαμβάνοις	
πείθης	
μάνθανε	
τυγχάνειν	

3. Εξήγησε με συντομία τι είναι, πώς λειτουργεί και σε τι βοηθά η **παρατακτική σύνδεση**, όταν προσπαθούμε να κατανοήσουμε ένα αρχαίο κείμενο και ανάφερε τους πιο συνηθισμένους **παρατακτικούς συνδέσμους**.

Φτιάξε παραδείγματα, πρώτα στη Ν.Ε. με δικές σου λέξεις και προτάσεις που συνδέονται παρατακτικά (μέχρι πέντε). Στη συνέχεια, να επιλέξεις άλλα πέντε παραδείγματα παρατακτικής σύνδεσης, με διαφορετικούς συνδέσμους από τα αποσπάσματα που περιέχονται στο έργο του Πλούταρχου *Ἀλέξανδρος* ή/και από τα παράλληλα κείμενα που διδάχτηκες.

4. α. Συμπληρώστε με την ομάδα σου στο τετράδιο έναν αντίστοιχο πίνακα για όλες τις δευτερεύουσες προτάσεις που μάθατε φέτος.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ		Συντακτικός ρόλος	Εισαγωγή στην Α.Ε.	Εισαγωγή στη Ν.Ε.	Εγκλίσεις
ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ				

β. Σχημάτισε δικά σου παραδείγματα δευτερευουσών προτάσεων στη Ν.Ε., οι οποίες θα εισάγονται με συνδέσμους που χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα.

5. Εντόπισε τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις που υπάρχουν στις παρακάτω προτάσεις και κύκλωσε το υποκείμενό τους.
- Λέγεται δὲ τὸν Ἀλέξανδρον κτίσαι πόλιν ἐπώνυμον.
  - Διὸ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνάναι.
  - Συνέταττε θεραπείας ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ἔστι λαβεῖν.
  - Λέγεται τὸν Ἀλέξανδρον θαναμάσαι τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρός.
  - Μάχεσθαι ἴσως ἀναγκαῖον ἦν.

Στο κείμενο που μελετήσαμε φέτος:	Καθόλου	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ
Είμαι ικανοποιημένος/η από τη φετινή συμμετοχή μου στο μάθημα:				
Μπορώ να αναδιηγηθώ τα βασικά θέματα του κειμένου που μελετήσαμε φέτος:				
Κατανόησα τις νέες γνώσεις που έλαβα πάνω στη γραμματική και το συντακτικό:				
Βρήκα ομοιότητες στο λεξιλόγιο, τη γραμματική και τη σύνταξη της αρχαίας και της νέας ελληνικής γλώσσας:				
Κατά πόσο τα νοήματα του κειμένου και οι δραστηριότητες που τα συνόδευαν θα ενδιέφεραν ένα παιδί της ηλικίας μου:				

Ι Α

άβρός, -ός, -όν: λεπτός, κομψός, χαριτωμένος, λεπτεπίλεπτος

άγραυλέω, άγραυλώ: διαμένω στα χωράφια

άδεής, -ής, -ές: αυτός που δεν αισθάνεται φόβο, άφοβος

αΐξ (ή): η κατσίκα

αίρέω, αίρώ: κυριεύω, συλλαμβάνω

αίσθάνομαι: αντιλαμβάνομαι, λαμβάνω γνώση για κάτι

άλκή (ή): ισχύς όπως φαίνεται στην πράξη, ανδρεία, θάρρος, ευψυχία

άμφοτερος, -α, -ον: ο καθένας ή και οι δύο

άναγορεύομαι: ανακηρύσσω δημόσια

άνακεράννυμι: ανακατεύω, αναμειγνύω

άνακράζω: σηκώνω τη δύναμη της φωνής

άνάλωτος, -ος, -ον: ανίκητος, ακυριεύτος, ακλόνητος, απόρθητος, ακαταμάχητος

άνδισταμαι: αντιστέκομαι

άνισταμαι: σηκώνομαι

άνοικοδομέω, άνοικοδομώ: χτίζω, ανοικοδομώ

άοίδιμος: αυτός του οποίου το όνομα αποτελεί θέμα ωδής ή ραψωδίας, φημισμένος, αυτός του οποίου η φήμη έχει αποτυπωθεί στο τραγούδι

άπαγορεύω: παραιτούμαι, καταπίπτω, φθείρομαι, εκπίπτω, εκλείπω, καταβάλλομαι

άπαίρω: απέρχομαι, αναχωρώ (όταν είναι αμετάβατο)

άπεργάζομαι: ολοκληρώνω, αποτελειώνω κάτι, καθιστώ κάτι τέλειο, αποπερατώνω

άποβάλλω: χάνω

άποβλέπω: στρέφω το βλέμμα μου από κάθε τι άλλο και το προσηλώνω σ' ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, ενατενίζω, κοιτάζω με θαυμασμό ή απορία

άπογιγνώσκω: εγκαταλείπω κάτι θεωρώντας το απέλπιδα προσπάθεια

άποκτείνω: σκοτώνω, φονεύω

άπόλλυμι: αφανίζω ολοσχερώς, φονεύω, σκοτώνω

άποτάσσω: αποχωρίζω, ξεχωρίζω, προσδιορίζω ή καθορίζω ιδιαιτέρως,

άποτίνω: πληρώνω κάτι σε κάποιον αντί ποινής, ως πρόστιμο ή αντιστάθμισμα για κάτι, ανταποδίδω τα οφειλόμενα ή την ευεργεσία

άποφράς (ή): αυτή που δεν πρέπει να αναφέρεται, δυσοίωνα, κακή

άποψηφίζομαι: απαλλάσσω με την ψήφο μου κάποιον από μια κατηγορία θανάτου, τον αθώνω

άπτομαι: αγγίζω, εμπλέκομαι, συμμετέχω

άργυρος (ό): ασήμι

άρτι: μόλις, ακριβώς, τώρα, τώρα δα

άρχω: αρχίζω, εξουσιάζω

άσκέομαι, άσκοῦμαι: ασκούμαι

άσκός (ό): δερμάτινος σάκος, ασκή, τουλούμι, ασκή με κρασί

άσπάζομαι: υποδέχομαι ευχάριστα, χαιρετίζω ευγενικά

άσύμβολος, -ος, -ον: αυτός που δεν πληρώνει τη συνεισφορά ή το μερίδιο του

άτη (ή): συμφορά, καταστροφή

άφαιρέω, άφαιρώ: απομακρύνω, αφαιρώ μακριά από ένα πρόσωπο

άφήμι: αφήνω

άωρος, -ος, -ον: άκαιρος, άγουρος

Ι Β

βαρύνομαι: καταθλίβομαι, λυπούμαι

βιάζω: παραβιάζω

βραχύς, -εΐα, -ύ: σύντομος, μικρός, σε αραιά διαστήματα

Ι Γ

γαμέω, γαμῶ: νυμφεύομαι

γεραρός, -ή, -ό: αυτός που έχει σεβάσμιο παρουσιαστικό, μεγαλοπρεπής

γραμματηφόρος (ό): αυτός που κουβαλά τα γράμματα

Ι Δ

δαιμόνιον (τό): θεότητα

δάκνω: δαγκώνω (λέγεται για σκύλους), στην Παθητική φωνή λέγεται για την αγάπη και για την στενοχώρια (εδώ)

δέδοικα (δείδω): φοβάμαι

δέω: έχω έλλειψη, στερούμαι, έχω ανάγκη από, χρειάζομαι πράγμα ή πρόσωπο

δέω, δῶ: δένω

διαβλέπω: βλέπω με οξύ βλέμμα

διαβολή (ή): ψεύτικη κατηγορία, δυσφήμιση, συκοφαντία, λασπολογία

διάκειμαι: βρίσκομαι σε συγκεκριμένη ψυχική κατάσταση, είμαι προδιατεθειμένος

διαμετρέω, διαμετρῶ: μετρώ ανάμεσα, καταμετρώ, υπολογίζω

διαπειλέω, διαπειλῶ: απειλώ βιαιώς, εκβιάζω

διατέμνω: κόβω στη μέση, κόβω στα δύο, διαχωρίζω

διατίθεμαι: συμπεριφέρομαι

διατρέχω: τρέχω σε διάφορες κατευθύνσεις (πέρα-δώθε)

διατριβή (ή): τρόπος ζωής, τρόπος με τον οποίο περνά κανείς το χρόνο του βίου, τόπος διαμονής

διατριβῶ: περνῶ/σπαταλώ χρόνο κάπου

διείργω: κρατώ ξεχωριστά, διαχωρίζω

διημερεύω: παραμένω κατά τη διάρκεια της ημέρας, περνῶ τη ημέρα μου, διαρκῶ μια ημέρα

δίπηχυς, -υς, -υ: αυτός που έχει δύο πήχεις μήκος ή πλάτος

δοκέω, δοκῶ: νομίζω, θεωρώ, υποθέτω

δρομάς (ό/ή): αυτός/ή που τρέχει

δύναμαι μπορώ

δυσκρασία (ή): κακή κατάσταση (λέγεται για τον άνεμο)

δωρέω, δωρῶ: προσφέρω, παραδίδω, δωρίζω, χαρίζω

Ι Ε

ἔαω, ἔω: αφήνω, ανέχομαι, επιτρέπω, δίνω άδεια
ἐγκλίνω: κλίνω, γέρνω, ακουμπάω
ἐγχαράττω: χαράσσω πάνω σε κάτι
ἐθίζομαι: είμαι συνθησισμένος, εξοικειώνομαι, συνηθίζω να κάνω
εἰκᾶς (ή): η εικοςάδα
εἰκός (τὸ): πιθανό, εύλογο, λογικό
εἰκότως: κατά πάσα πιθανότητα, καταλλήλως, δικαίως, εύλογα, φυσικά
ἐκπίπτω: εκδιώκομαι, εξορίζομαι, λέγεται και για όσους έχουν εξοστρακισθεί
ἐκπυνθάνομαι: ερευνώ, ψάχνω επιμελώς, κάνω έρευνα, αναζητώ πληροφορίες, πληροφορούμαι, ακούω, μαθαίνω
ἐκπωμα (τὸ): ποτήρι, μεγάλο φαρδύ κύπελλο
ἐκτραχύνω: κάνω κάτι τραχύ, εξάπτω, εξαγιώνω, ερεθίζω, εξοργίζω, παροξύνω
ἐλαύνω: προχωρώ, διώχνω
ἐμβριθής, -ής -ές: σοβαρός
ἐμμένω: μένω σταθερός, μένω πιστός στον λόγο ή στον όρκο μου
ἐμπληκτος, -ος, -ον: έκπληκτος, κατάπληκτος, θορυβημένος
ἐμφαγών: μετοχή του *ἐνεσθίω* (δεν χρησιμοποιείται στον Ενεστώτα) καταναλώνω βιαστικά φαγητό
ἐμφαίνω: εμφανίζω, φανερώνω, εκθέτω, γίνομαι φανερός, ορατός, διακρίνομαι
ἐναγωνίζομαι: αντιμάχομαι, λαμβάνω μέρος σ' έναν αγώνα ή αγωνίζομαι ανάμεσα σε κάποιους
ἐνάμιλλος, -ος, -ον: αυτός που μπορεί να αγωνισθεί ή να συγκριθεί με κάποιον, ισοδύναμος, ισάξιος
ἐντυγχάνω: συναντώ
ἐνύπνιον (τὸ): αυτό που βλέπουμε στον ύπνο, όνειρο
ἐξηγέομαι, ἐξηγοῦμαι: περιγράφω
ἐξικνέομαι, ἐξικνοῦμαι: προσεγγίζω, έρχομαι, φθάνω σε ένα μέρος
ἐξίσταμαι (τοῦ φρονεῖν): χάνω τα μυαλά μου
ἐξονειδίζω: μέμφομαι, επικρίνω, κατακρίνω, κατηγορώ κάποιον
ἔοικα: φαίνομαι
ἐπαίρω: παρακινώ, διεγείρω, υποκινώ
ἐπέρχομαι: έρχομαι, επιτίθεμαι
ἐπιδίδωμι: μεγαλώνω, αυξάνομαι, προσδεύω
ἐπιορκέω, ἐπιορκῶ: ορκίζομαι ψευδώς, γίνομαι επίορκος
ἐπιπόρπημα (τὸ): κάθε ένδυμα που κουμπώνεται πάνω απ' τους ώμους, μανδύας, κάπα, πανωφόρι, πέπλος
ἐπιρρώννυμι: προσθέτω δύναμη σε, δυναμώνω, ενισχύω ή ενθαρρύνω, λέγεται για τόλμημα, εγχείρημα
ἐπιστασία (ή) εξουσία, διοίκηση, κυριαρχία, διακυβέρνηση
ἐπιτίθημι: λέγεται για προσφορές που τίθενται πάνω στον βωμό, τοποθετώ
ἐπιτιμάω, ἐπιτιμῶ: ψέγω, επικρίνω, κακίζω
ἐπιπλέγω: καίω δυνατά

ἐπιφωνέω, ἐπιφωνῶ: λέω κάτι για κάποιον ή κάνω αναφορά σε κάτι
ἐπιφώνημα (τὸ): ευφυές ρητό, πνευματώδης λόγος
ἐπιχώριος, -α/-ος, -ον: οι κάτοικοι μιας χώρας, γηγενείς, ιθαγενείς, οι ντόπιοι
ἐπόμνυμι: ορκίζομαι στο όνομα κάποιου
ἔστωρ (ὁ): ξυλόπροκα στην άκρη πασσάλου, που διαπερνά το άρμα και έχει προσαρτημένο έναν κρίκο
εὖ ποιῶ: ευεργετώ, κάνω καλό σε κάποιον
εὖδω: πλαγιάζω, κοιμάμαι
εὐμενής, -ής, -ές: αυτός που έχει καλή προδιάθεση, ευνοϊκός, καταδεκτικός, προσηνής, αγαθός, καλοσυνάτος
εὐπορέω, εὐπορῶ: έχω ποικιλία από, έχω απόθεμα, έχω αφθονία
εὐφυῖα (ή): καλή φυσική ανάπτυξη
εὐώνυμος: αριστερός, αυτός που βρίσκεται στ' αριστερά, (ως ευφημισμός, γιατί οι κακοί οιωνοί έρχονταν απ' τα αριστερά), εὐώνυμον: η αριστερή πτέρυγα του στρατεύματος
ἐφημερίς (ή): στρατιωτικό ημερολόγιο
ἐφοράω, ἐφορῶ: επιτηρώ, παρατηρώ, βλέπω, επιθεωρώ

Ι Ζ

ζημιώω, ζημιῶ: τιμώρω, επιβάλλω ποινή
ζωστήρ (ὁ): ζωνάρι
ζωστός, -ή, -όν: ζωσμένος, αυτός που έχει φορέσει ζώνη ή λωρίδα υφάσματος γύρω από τη μέση του

Ι Η

ἡγέομαι, ἡγοῦμαι: νομίζω, θεωρώ
ἡδομαι: καίρομαι, ευχαριστιέμαι
ἡδονή (ή): χαρά, ευτυχία, ευχαρίστηση, ικανοποίηση
ἡκω: έχω έρθει (Ενεστώτας με σημασία Παρακειμένου)
ἡλικιώτης: αυτός που βρίσκεται στην ίδια ηλικία, ομήλικος, συνομήλικος
ἡμίονος (ὁ): γαϊδούρι κατά το ήμισυ, μουλάρι
ἡπειρος (ή): στεριά

Ι Θ

θεμιστεύω: χρησιμοδοτώ
θιγγάνω: αγγίζω, αγκαλιάζω, προσβάλλω
θύω: προσφέρω θυσία, θυσιάζω

Ι Ι

ιδιόστολος, -ος, -ον: εξοπλισμένος με ιδιωτικές δαπάνες
ίσταμένου (μετοχή του ἴσταμαι = στέκομαι): χρησιμοποιείται εδώ για δήλωση αρχής κάποιας χρονικής περιόδου, π.χ. *ίσταμένου ἔαρος* (= στην αρχή της άνοιξης)

Ι Κ

καθάπτομαι: προσβάλλω, επιτίθεμαι, ονειδίζω
κακῶς ἀκούω: κακολογούμαι
κακῶς λέγω: κακολογώ, αποδοκιμάζω

καματηρός, -ά, -όν: κουραστικός, εκνευριστικός, βασανιστικός, κοπιώδης, πηκτικός
κάμνω: κοπιάζω, κουράζομαι
καταβάλλω: κατατροπώνω, νικώ
καταβοάω, καταβοῶ: φωνάζω δυνατά, κραυγάζω εναντίον κάποιου
κατάγω: επαναφέρω κάποιον από την εξορία, ανακαλώ
κατάκειμαι: είμαι ξαπλωμένος
καταλείπω: αφήνω υπόλοιπο
κατασβέννυμι/-ύω: κατασβήνω, καταστέλλω
κατατίθημι: τοποθετώ, θέτω
καταφλέγω: κατακαίω
κατεξανίσταμαι: σηκώνομαι εναντίον κάποιου, αγωνίζομαι ενάντια σε, εναντιώνομαι
καῦμα (τὸ): θερμότητα που καίει, ιδίως, λέγεται για τον ήλιο, ζέστη
κέλης (ὁ): ταχύς ἵππος
κεράννυμι: αραιώνω το κρασί με νερό, αναμειγνύω
κέρας (τὸ): πτέρυγα στρατεύματος ή στόλου
κικλήσκω: (ποιητ. αναδιπλ. τύπος του *καλέω-καλώ*, επικαλούμαι
κοιμίζω: λέγεται για τον ύπνο του θανάτου
κόμη (ή): μαλλιά
κομιδή (ή): η φροντίδα, περιποίηση των αλόγων
κομίζω μεταφέρω
κόπτομαι: χτυπώ το στήθος μου ή το κεφάλι μου από λύπη, θρηνώ
κοῦφος, -η, -ον: ελαφρύς
κρανεία (ή): το δέντρο κρανιά
κυθεύω: παίζω στα ζάρια
κύων (ὁ): σκύλος

Λ

λανθάνω: διαφεύγω την προσοχή κάποιου, παραμένω άγνωστος, άόρατος, απαρατήρητος
λιθοκόλλητος, -ος, -ον: διακοσμημένος με πολύτιμους λίθους
λοιδορέω, λοιδορώ: υβρίζω, προσβάλλω, κατηγορώ, κακολογώ, προπηλακίζω
λουτρών (ὁ): χώρος, δωμάτιο για λουτρό

Μ

μαίνομαι: μανιάζω, είμαι έξαλλος
μαίωσις (ή): τοκετός, γέννα
μαλακία (ή): μαλθακότητα, έλλειψη υπομονής, αδυναμία, δειλία
μάντευμα (τὸ): χρησμός
μαστιζώ: ραβδίζω
μεγαλόδωρος, -ος, -ον: αυτός που δίνει πλούσια δώρα, γενναιόδωρος
μεθίσταμαι: μετακινούμαι, απομακρύνομαι
μεθίστημι: μετακινώ ή απομακρύνω
μεθόριος, -α, -ον: συνοριακή γραμμή, τμήμα εδάφους που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο περιοχές ως σύνορο
μείρομαι: στο γ' ενικ. Παθ. παρακ. *είμαρται*, είναι πεπρωμένο
μέλλω: προτίθεμαι να κάνω, σκοπεύω να

μεστός, -ή, -όν: πλήρης, γεμάτος
μεταβαίνω: περνώ από ένα μέρος σε ένα άλλο
μεταίρω: σηκώνω και απομακρύνω, μετατοπίζω, μετακινώ
μετέρχομαι: πηγαίνω σε άλλο μέρος
μετεωρίζω: ανυψώνω σε μεγάλο ύψος, υψώνω
μηρός (ὁ): μηρός, μπούτι
μυθώδης, -ης, -ες: θρυλικός, μυθικός
μυριάς (ή): ο αριθμός των 10.000, άόριστα, για αναρίθμητα νούμερα, ποσά

Ν

νάρθηξ (ὁ): νάρθηκας, φυτό σαν καλαμιά
νεάζω: είμαι νέος ή καινούριος
νήδυμος, -ος, -ον: *ήδύς*, γλυκός, ευχάριστος (συνοδεύει τη λέξη ύπνος)
νύκτωρ: κατά τη διάρκεια της νύχτας

Ξ

ξενίζω: υποδέχομαι ή περιποιούμαι ξένους, υποδέχομαι ως οικοδεσπότης
ξόανον (τὸ): εἶδωλο από σκαλισμένο ξύλο

Ο

οἶαξ (ὁ): *οἶ οἴηκες* είναι οι κρίκοι του ζυγού της άμαξας, μέσα από τους οποίους περνούν τα χαλινάρια για την καθοδήγηση των μουλαριών.
οἰκέτις, -α, -ον: οι της ίδιας οικογενείας ή του ίδιου γένους, ο συγγενής, φιλικός
οἰκίζω: ιδρύω αποικία ή δημιουργώ νέο συνοικισμό
οἶμαι και οἶομαι: υποθέτω, σκέφτομαι, κρίνω, νομίζω, πιστεύω, φαντάζομαι, προσδοκώ
ὁμοιόω, ὁμοιῶ: προσαρμόζω
ὄνυξ (ὁ): νύχι

ὄρμάω, ὄρμῶ: κάνω την αρχή, σπεύδω, ορμώ
οὔκουν: όχι λοιπόν, λοιπόν δεν
ὄψε: μετά από μακρό χρονικό διάστημα, αργά

Π

πάθος (τὸ): οτιδήποτε συμβαίνει σε κάποιον, περιστατικό, ατύχημα
παραβοηθέω, παραβοηθῶ: έρχομαι να βοηθήσω κάποιον
παρακελεύομαι: διατάζω κάποιον να κάνει κάτι, συμβουλεύω, παραγγέλλω
παρασκευάζω: προετοιμάζω
παραφθέγγομαι: διακόπτω, μιλώ συνέχεια, μιλώ ασυνάρτητα
παρεξελαύνω: περνώ από κοντά
παρήλιξ (ὁ, ή): αυτός που υπερβαίνει τη νεότητα, ηλικιωμένος, γηραιός
πάροδος (ή): διέλευση
παροξύνω: παροτρύνω, παρακινώ, παρορμώ, ερεθίζω
πάρωρος, -ος, -ον: αυτός που βρίσκεται εκτός εποχής, ανεπίκαιρος
πειράομαι, πειρῶμαι: προσπαθώ, αποπειρώμαι
πελάζω: πλησιάζω, έρχομαι κοντά, προσέρχομαι
πελάριον (τὸ): μικρή ασπίδα

πελταστικός, -ή, -όν: επιδέξιος στη χρήση της ασπίδας
 πέρας (τὸ): τέλος, όριο, σύνορο
 περιβαίνω: καθαλὸ ἀλόγο
 περιτίθημι: τοποθετῶ γύρω μου
 πῖμπρημι: καίω
 πλάνη (ή): περιπλάνηση, περίπατος
 πληρώω, πληρῶ: γεμίζω
 πλοῦς (ὁ): πλοῦς, πλεύση, ταξίδι
 πολίος, -ά, -όν: κυρίως λέγεται για τα μαλλιά, γκρίζος ἢ ψαρομάλλης λόγω ηλικίας
 πολιτεύω: ἔχω συγκεκριμένο τύπο διακυβέρνησης
 πολύκλυστος, -ος, -ον: θυελλώδης, αὐτός που κατακλύζεται από πολλά κύματα
 πόντος (ὁ): θάλασσα, ἰδιῶς, ανοικτὸ πέλαγος
 πρῶγος: ἥρεμα, ἡσυχά
 προμήκης, -ης, -ες: παρατεταμένος, επιμηκυμένος
 προπάροιδε: μπροστά, εμπρός από
 προπέτεια (ή): ἀπερίσκεπτη βιασύνη, ορμητικότητα, ἀπερισκεψία, ἀδιακρισία
 προσαγορεύω: ἀπευθύνω, χαιρετῶ, ἀσπάζομαι
 πρόσσειμι: εἶμαι ἐδῶ, εἶμαι πλησίον, εἶμαι παρῶν
 προσελαύνω: οδηγῶ ἢ προχωρῶ προς ἓνα μέρος
 προσίεμαι: ἀποδέχομαι
 πρόσσοδος (ή): ἔσοδο, εἰσόδημα
 προστρέχω: τρέχω σε ἢ προς, ἔρχομαι, προσέρχομαι
 προστρίβομαι: ἐπιβάλλομαι σε
 πυνθάνομαι: ζητῶ να μάθω, πληροφοροῦμαι
 πυρέσσω: εἶμαι ἀρρωστος με πυρετὸ

| P

ῥαγδαῖος, -α, -ον: σφοδρός, βίαιος, ορμητικός,
 ῥάδιος -ία -ιον: εύκολος
 ῥυμός (ὁ): πάσσαλος, ξύλο ἄμαξας που ἐκτείνεται από τὸ μέσο του ἄξονα ως τον ζυγὸ

| Σ

σκολιός, -ά, -όν: αὐτός που ἔχει λυγιστεῖ, περιεπλεγμένος, συνεστραμμένος, ἐλικοειδής, λοξός, γυριστός, καμπύλος, κυρτός
 σκόπτομαι: περιπαίζω, περιγελῶ, κλευάζω
 σοφιστικῶς: με ἀπατηλὸ, δόλιο τρόπο
 σπᾶω: λέγεται για ξίφος, τραβῶ το ξίφος από τη θήκη, ἐξάγω, βγάζω τραβώντας, σύρω
 σπένδω: κάνω σπονδή, προσφέρω σπονδή προς τιμὴν μιας ευμενούς θεότητας
 στάδιον (τὸ): μονάδα μέτρησης του μήκους
 στασιάζω: ἐξεγείρομαι, ἐπαναστατῶ
 στέργω: ἀγαπῶ
 στίλβω: λάμπω, γυαλίζω, ἀπαστράπτω, ἀκτινοβολῶ
 στρατεία (ή): ἐκστρατεία, πολεμική ἐξόρμηση
 στρατηγέω, στρατηγῶ: διευθύνω, οδηγῶ τὸ στράτευμα ως στρατηγός, διοικῶ στρατὸ
 στρατία (ή): στράτευμα, στρατιά, ἐκστρατεία
 συγκρούω: ἔρχομαι σε σύγκρουση (ὅταν εἶναι ἀμετάβατο)
 συμμετακοσμέομαι, συμμετακοσμοῦμαι: ἀλλάζω τις συνήθειές μου από κοινού με κάποιον ἄλλο
 συμπίπτω: συγκρούομαι

σύναμμα (τὸ): δεσμός, σύνδεσμος
 συναρμόττω: προσαρμόζω
 συνήδομαι: ἐπιχαίρω, δίνω συγχαρητήρια
 συνίεμαι: ἀντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω, ἐννοῶ
 συνίστημι: συνάπτω, συνδέω, συνενώνω
 σφρίγγος (τὸ): ζωντάνια
 σχολάζω: εἶμαι σεσχόλη, ἀργῶ, ἀπρακτῶ

| T

τελευτάω, τελευτῶ: τελειώνω, ἐκπληρώνω, πεθαίνω
 τελευτή (ή): ὁ θάνατος
 τίκτω: γεννῶ
 τιτρώσκω: τραυματίζω, πληγώνω
 τρέφω: κάνω κάτι να μεγαλώσει ἢ να αυξηθεῖ, τρέφω, ἀνατρέφω
 τρυφῶ, τρυφῶ: ζῶ μέσα στην πολυτέλεια, ζῶ ἡδοναθῶς
 τύπτω: χτυπῶ

| Y

ὑπένδυμα (τὸ): ἐσωτερικὸ ρούχο, ἔνδυμα, ἐσώρουχο
 ὑπερβάλλομαι: ὑπερτερῶ, ξεπερνῶ, ὑπερέχω, προηγούμαι, ὑπερισχύω, ἐπικρατῶ, κυριαρχῶ, ὑπερνικῶ
 ὑπέροπος, -ος, -ον: καταπονημένος
 ὑποφέρω: γλιστρῶ ἢ (κατα)βυθίζομαι
 ὑφέλω: ἀποσπῶ, σύρω μαλακά, ἀπαλά

| Φ

φαιδρός, -ά, -όν: λαμπερός, κεφᾶτος, χαρούμενος
 φείδομαι: λυπάμαι, εὐσπλαχνίζομαι, εἶμαι ἐλεήμων
 φημί: λέω, υποστηρίζω, ἰσχυρίζομαι
 φθίνω: φθειρομαι, ἐλαττώνομαι, μειώνομαι
 φιλέω, φιλῶ: ἀγαπῶ, περιβάλλω με στοργή
 φιλοτιμέομαι, φιλοτιμοῦμαι: παλεύω με προθυμία και ἀμίλλα να κάνω κάποιο πράγμα, προσπαθῶ με ἐλικρίνεια και θέρμη
 φράζω: λέω, ἐκφράζω
 φρονέω, φρονῶ: σκέφτομαι, ἔχω κατανόηση, εἶμαι φρόνιμος, σοφός, συνειδητός
 φροντίζω: μεριμνῶ, φροντίζω

| X

χαλεπός, -ή, -όν: δύσκολα υποφερτός, φοβερός, βίαιος, ἀγριος
 χειρόομαι, χειροῦμαι: υποτάσσω
 χειρόω, χειρῶ: νικῶ, καταβάλλω, υποτάσσω
 χρηματίζω: διεκπεραιώνω υποθέσεις
 χροῖομαι, χροῶμαι: χρησιμοποιοῦ

| Ψ

ψυχρία (ή): ψύχος

| Ω

ὄνιος, -α, -ον: ἀγοραστός, αὐτός που τίθεται προς πώληση

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Για το κείμενο του Πλούταρχου, Παράλληλοι Βίοι, *Ἀλέξανδρος*, χρησιμοποιήθηκαν οι στερεότυπες εκδόσεις Teubner.
- Arrian. (1885). *Arriani Nicomediensis Scripta minora* (R. Hercher & A. Eberhard, Eds.). in aedibus B.G. Teubneri.
- Arrian, & Roos, A. G. (1907). *Flavii Arriani Anabasis Alexandri* (Editio minor). In aedibus B.G. Teubneri.
- Demosthenes, Butcher, S. H., & Oxford University Press. (1903). *Demosthenis Orationes. T. 1.* e Typographeo Clarendoniano.
- Dio, & Arnim, H. F. A. v. (1893). *Dionis Prusaensis quem vocant Chrysostomum quae extant omnia, editit apparatu critico instruxit J. de Arnim.* Apud Weidmannos.
- Isocrates. (1928). *Isocrates* (G. Norlin, Trans.). W. Heinemann, Ltd.; G.P. Putnam's Sons.
- Lesky, A. (1985⁵). *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας.* (Μτφρ. Αγαπητός Γ. Τσοπανάκης). Αφοί Κυριακίδη.
- Liddell, H. G. & Scott, R. (2007). *Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας: Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού*, Πελεκάνος. Από τις Ψηφίδες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας. https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/tools/liddell-scott/index.html
- Lucianus, & Jacobitz, K. (1896). *Luciani Samosatensis opera / Vol. III.* In *Luciani Samosatensis opera* (Ed. stereotypa). Teubner.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2019). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας.
- Νάστος, Ι. (2015). *Πλούταρχου Βίοι Παράλληλοι: Αλέξανδρος*, Παπαζήση.
- Plato, & Burnet, J. (1900). *Platonis opera / Vol. 5pt1.* Oxonii E typographeo Clarendoniano.
- Plutarch. (1914). *Plutarch's Lives* (B. Perrin, Trans.). W. Heinemann, Macmillan.
- Σταματάκος, Ι. (1999). *Λεξικόν Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*, Βιβλιοπρομηθευτική.
- Thucydides, Jones, H. S., & Powell, J. E. (1942). *Thucydidis Historiae; recognovit brevique adnotatione critica instruxit Henricus Stuart Jones.* E typographeo Clarendoniano.
- Xenophon, Atheniensis, & Marchant, E. C. (1969). *Xenophontis opera omnia.* Oxford University Press.

